

[253b:] ÖTÖDIK KÖNYV

Az élet rendének választásáról.

Ez az oktatás igen héjános, volna, aleg szeb és szüksége-
seb resztől, meg volna fosztatva, hogy ha minek utánna
azt meg mutattam volna, hogy miképen kel élni⁹⁶¹ az ifiuság-
ban, azt meg nem mutatnám⁹⁶² az ifiaknak, hogy miképen kel
jól választani arendet, amelyben kel tölteni életeket, ez az
választás olyan dolog, amelynek üsmerettsége annál is
szükségeseb az ifiaknak, hogy ők annak nem üsmérik nagy
voltát., és hogy amely vétekben esnek ez iránt, azt helyre
nem lehet hozni. és ha azt helyre hozák nemelykor, de azt
igen nagy bajal. és nehezen., azok avétkek pedig soha sem
kitsidek, mivel a mi azokat követi, annak el kel terjedni
az ember egész életére: és azok, az örökké valo üdveséget is
tekintik, a melynek veszedelmit is okozák gyakorta, Erre
valo nézve [254a:] arra igen intelek fiam, hogy figyelmeteség-
gel olvasad⁹⁶³ ezt az utolso könyvet., mind a választásnak.
ideje előtt, mind a választásnak idejekor., és az után is
minek utánna a választás meg volna, mert mindenik időben
tanulhatz. ebből a könyvből.

I Rész

Hogy mitsoda szükséges az életnek
rendét jól meg választani.

Ennek a választásnak szükséges volta két⁹⁶⁴ olyan igazsá-
gon áll, a melyet itt ugy kel tekéntenünk, mint ennek az
oktatásnak fundámentumát.

Az első a, hogy noha minden rendek jók legyenek is, mind
azon⁹⁶⁵ által azok nem jók minden féle személyeknek, és
olyan rend hasznos egynek, a mely ártalmas volna a mási-

⁹⁶¹ élni [Beszúrás.]

⁹⁶² mutatnám <hogy> az ifiaknak, hogy [Törlés a sor elején.]

⁹⁶³ olvasad ezt [l - z-ből javítva.] az [. . .] tanulhatz. [l beszúrás.]

⁹⁶⁴ [Sorrégen:] két [új sor elején:] <két két> olyan

⁹⁶⁵ mind azon által azok [azon n-je k-ből javítva.]

kának. mert az embereknek nintsen egyenlő hajlandóságok. se egyenlő természetek, sebennek nintsen egyenlő. [254b:] kegyelme Istennek,

A második a. hogy az Isten különb különb féle hivatalokot. és rendeket⁹⁶⁶ állítván fel az embereknek. azokat, az ő bőlesége különb féle képen is osztogattya el nékik, rendelvén némelyeket egy hivatalra, és másokat másra. valamint egy tselédes gazda. a ki el osztja a tselédi között a haznál lévő hivatalokot. a mint azt leg helyesebnek láttya, ugyan ezért is ad az embereknek különböző hajlandóságokot. különböző elmét, és testi erőt, különböző képen osztogattya is nékik kegyelmit, a különböző rendeknek szükségiszerént, a melyekre hija őket.

Meg mutattya világosan ez a két igazság hogy mitsoda szükséges mindennek jól meg választani hivatallyát és rendét., mert ha minden hivatal nem jó mindennek, minden tartozik tehát azt jól meg választani. hogy olyan rendben ne esék. a mely véle ellenkeznek. És hogy ha az Isten az embereket egy rendre inkább hija mint a másikára. ebből következik [255a:] hogy nagy figyelmeteséggel kel ahoz fogni., hogy azt lehesen választani a melyik inkább meg egyezik az Isten akarattyaival. és melyre. töb ajándékot adot.

Ez a választás olyan nagy dolog., hogy az embernek java azon áll, mind ez élet, mind a más élet iránt, légy figyelmetes fiam. hogy meg láthasad a nyomoruságokot, a melyekben veti az⁹⁶⁷ embereket az élet rendinek rossz választása. amelyekben fog tegedet is vetni, ha arra jól nem vigyász.

Először, a mi ez életet illeti, mitsoda jót, és hasznot várhat az olyan. aki olyan rendben ment. a melyet rosszul választotta. és a melyre nem alkalmas, ennél nem lehet nyomorultab állapot. a keserőség a melyben magát láttya lenni a⁹⁶⁸ hajlandósága ellen való választásért, anehézség a melyet szenved hivatallyának végben viteliért, szüntelen

⁹⁶⁶ rende⟨nke⟩ket [⟨k⟩⟨d⟩ből javítva.]

⁹⁶⁷ az ⟨em⟩ embereket [Tollhiba.]

⁹⁶⁸ a [Beszúrás.]

valo⁹⁶⁹ szomorúságban és gondban veti ötet. a melyekért. mind⁹⁷⁰ magának, mind másoknak terhére lészen, és hivatalyában úgy lészen, mint [255b:] egy tömlőtben.

A mi pedig⁹⁷¹ az üdveséget illeti, miképen keresheti azt az ember egy olyan rendben, ? a melyhez semmi hajlandósága nintsen, se Istentől arra való hivatása, ennek a két dolognak héjánósága. véghetetlen vétekben ejti ötet, a melyet más⁹⁷² rendben nem tselekedet volna, a rendihez való értetlensége. szüintelen való akadályokban vetik, és nem engedik¹⁰ hogy jól véghez vihese⁹⁷³ hivatallyát. de mint hogy az Isten akarattját nem kérte, és tsak vak meröül választotta rendét., azért kegyelmit sem veszi hogy hivatallyát bé töltthesse. És bizonyára, ha meg vizsgállyuk okát a rendeletlenségeknek, a melyeket látunk. minden féle rendben, mind apapi, szerzetes. és avilági rendben, a melyekben sokan rosszul viszik végben kötelességeket. meg láttyuk hogy azoknak a nagyob része. a roszt választástol vagyton., és hogy sokan ahivatalokot könnyen veszik fel. meg nem vizsgálván magokot, ha azokra alkalmasoké. és ha az Istentől hivatattaké.

[256a:] Hogy bé fejezem ezt a szükséges dolgot. kényszeríttek mindent valaki valamely rendnek választásán végez, hogy három dologra igen vigyázon.

Elöször. a keserüségre, és a szomorúságra a melyekben fog lenni holtig, rendének rosszul való választásáért.

25 2. A nagy számu vétkekre., a melyekben esnek. a rendnek könnyen való választásáért.

3. Hogy mitsoda veszedelemre teszik üdveségeket az ilyen választásért.

Az olyanok, a kik figyelmeteséggel fogják meg vizsgálni ezeket, vigyázni fognak arra hogy valamit elne mulasanak, ilyen nagy dologban.

⁹⁶⁹ valo [Beszúrás.]

⁹⁷⁰ mind [d-t-ből javítva;] magá(ba)nak, mind [i-a-ból javítva.] másoknak

⁹⁷¹ pedig <alek> az üdveséget

⁹⁷² más(ban) rendben [A javítás a törlés fölé írva.]

⁹⁷³ véghez vihese <k> hivatallyát. de [de - beszúrás;] mint hogy <pe-> az Isten [törlés a sor végén.]

II Rész

Hogy rend szerént mitsoda. fogyatkozásban
esnek. a választásban.

Négy féle fogyatkozást talállok., a melyekben esnek szokások szerént az ifiak, az ilyen vá-[256b:]lasztáskor, a melyek 5 okozák., hogy rosszul is viszik végben.

Az első a, hogy semmit nem végeznek. a választásról. és nem hogy okosággal vennének magoknak valamely rendet., és azt, hoszas. és valóságos végezés után. hanem azt némelykor tsak hirtelenségből. gondolatlanul választtyák. némelykor 10 az alkalmatóságért. gyakorta meg. tsak a hajlandóságért, a melyel vannak egy renدهez. inkább mint a másikához. meg nem vizsgálván ha arra alkalmatosoké, ha a jovokra lészené. se azt, ha az, üdveségekre leheté.

A második a, hogy a midön végeznek, rosszul végeznek, az 15 az, hogy rossz kezdettel, és nem azt a véget tekintik. a melyet kellene tekinteni avégezesben. nemelyek a rendben, a melyre akarják magokat adni. tsak a kedves életet tekintik; mások, agazdagságokat. az nagyra valo menetelt. mások. a betsületet, a hirt, nevet. egy szoval. mindnyájan. tsak a földi 20 jókót., és a mostani életet tekintik. de igen kevesen vannak, a kik ajó erkölcsre. és az örök [257a:] boldogságrá vigyáznának, noha⁹⁷⁴ e volna aleg fővebb vég, a melyre kellene igen vigyázni a végezéskor. azt jól tudgyák mondani., hogy ez a rend nékem igen jó. hogy a világban elé mehesek, 25 és szerentsémet meg tsinálhasam: de azt nem mondgyák, hogy a nékem⁹⁷⁵ jó. azért hogy a jó erkölcsben elé mehesek. és üdveségemet kereshesem., vagy is, a nékem nem jó. mert előre látom hogy abban az Istent meg bánthanám. sok féle képen. olyan kötelességeket látok abban. a melyeket 30 véghez nem vihetném. olyan alkalmatóságokat. és veszedelmeket, a melyek el veszthetnének.

Ez a fogyatkozás nagy, minden féle okból. mert hogy okosan lehesen végezni egy olyan rendről, a melyben kel az életet el tölteni meg kel tekinteni avéget, a melyért az élet 35 adatot, az a vég, az Isten szolgálattya., és az öröké valo

⁹⁷⁴ noha e⟨l⟩ volna aleg fővebb

⁹⁷⁵ hogy a nékem ⟨h⟩ jó.

boldogság, erre a kettőre kel tehát fordítani a rendet melyet választanak, másképen tselekedni, olyan, mint a ki meg indulásakor e ltévelyedik. vagy hajo törést szenved még a portusban. [257b:]

- 5 A harmadik fogyatkozás. a, hogy a midőn valamely rendről végeznek, tanátsot tsak magoktól kérnek, ez a fogyatkozás igen közönséges az ifiaknál. és ennél nagyobbat nem lehet tselekedni aválasztásban., hogy is lehetne végezni az életnek leg nagyob dolgárol, olyan korban. a melyben arra, se elegendő ítéletek nintsen, se elegendő próbájok,⁹⁷⁶ hogy ha tanátsot nem kérnek valamely értelmes embertől; az ilyen tsak a vakmerőségtől jöhet, vagy a nagy tudatlanságtól, a mely annál is méltób a szánásra. hogy véghetetlen roszat okoz, hogy ha abölcs azt hagyja az ifiaknak, *hogy a magok*
- 10 *ítéletekben ne bizakodgyanak, semmit tanács nélkül ne tselekedgyenek.* legg inkább az ilyen nagy dologban hagyja. mint sem másban., ezen intésit a szent léleknek., kel is követniek., figyelmeztél jól. erre a fogyatkozásra. mert a gonosz lélek. ezél, gyakorta meg tsallya az ifiakot. az ő választásokban.
- 15 meg fogjuk mondani ezután. mitsoda személyektől kel kérni tanátsot.

ne⁹⁷⁷ innitaris prudentiae tuae. prov. 3.

Fili sine consilio nihil facias et post factum non poenitebit.

Eccles. 32.

- A negyedik fogyatkozás még veszedelmeseb atöbinél, hogy is ne volna, mivel avégezéskor. nem folyamodnak ahoz, akihez kellene folyamod-[258a:]ni mindenek felet, úgy
- 25 mint az Istenhez magához. arrol nem gondolkodnak, hogy hozája folyamodgyanak. az imádság által. hogy alázatosággal kérjék tőlle szent sugarlásit. és kegyelmét. akarattyanak meg üsmérésére, arra nem figyelmeztnek., hogy mitsoda szükségek vagyon segittségire az ilyen nagy választásban.
- 30 ő a világoságnak Attya. ő tőlle származnak ajó tanátsok. ő tőlle kel várunk a rendet, és a hivatalt a melyben. néki tettzik hogy szolgáljuk ez életben. és azt az ő kezéből kel el venni. az irás sok helyt fel teszi, hogy ő azt akarja hogy a nagy dolgainkban hozája folyamodgyunk, és azal meg
- 35 bántodik, ha ezt a köteleséget el mulattyák, azt meg is engedi gyakorta, hogy a nála nélkül kezdet dolgok, gyalázat-

⁹⁷⁶ próbájok, [j — javítva n-ből?]

⁹⁷⁷ <ne> ne

tyára forduljon annak, a ki azt el kezdette. imé erről való példa.

Az Izraéliták, el akarván kerülni az ellenségek üldözését. fel tévők magokban. hogy Egyiptumban menyenek. tsak magok tanátsokból. nem folyamodván az Istenhez, hogy meg tudgyák ez iránt való akarattyát, az Isten, ezen tseledeteket a szemekre hányá nékik aproféta által. [258b:] és azal fenyegeté., hogy szándekoknak jó vége nem lenne, és veszedelmekre fordulna. a mint ugy is lett. *Jaj pártos fiak, ugy mond az ur, hogy tanátsot tartanátok, és nem én általam, és szövést kezdenétek, és nem az én lelkem által, hogy bünt adnátok abünhöz, kik azon jártok hogy alá menyetek egyiptusban. és az én számot meg nem kérdettétek, segittséget reménlvén a farao erőségétől, és reménségteket. az egyiptus árnyékában vetvén. gyalázatra lészen néktek⁹⁷⁸ a farao erősege, és az egyiptus árnyékában való bizakodás szégyenségre.* Adná Isten, hogy mind azok, akik rendek választásáról végeznek. gyakorta elméjekben lennének ezek aszók, ez a példa világosan meg mutattya hogy mi történik azokkal. akik midön nagy dologhoz fognak, az Istenhez nem folyamodnak, annak veszedelmes végit is láttyák mind azok, akik hasonló vétékben esnek. rendek választásakor. a mely dolog. leg nagyob dolga az életnek.

[259a:] III Rész

Az élet rendének jól meg választására. való modok. először, hogy az ifiukorban való jó élet. igen szükséges, ajó választáshoz.

Minek utánna meg mutattam volna néked a fogyatkozásokot a melyekben esnek az élet rendének választásában., olyan modokot adok elődben. amellyeket kel követned, ha azt jól akarod végben vinni.

Az első mód amelyet elődben adok, és a melyet kevesen követik, noha szükséges, anem más. hanem ajó elete az ifiuságnak.

Ezt fiam⁹⁷⁹ azért adom elődben., hogy idején meg tanítsalak erre az igazságra, a melyet leg nagyob része az em-

⁹⁷⁸ néktek<,>

⁹⁷⁹ fiam [i-a-ból javítva.]

bereknek nem tudgya, vagy is későn tanullya meg, Hogy nintsen nagyob akadállya az élet jól meg választásának. mint⁹⁸⁰ az iffiuságnak vétkei, és hogy arend szerént valo okai arosz választásnak, az ifiuságnak., rendeletlenségi, és

5 vétkei,
Nem nehéz dolog meg mutatni ezt az igazságot. [259b:] a melyet sokan meg próbállyák minden nap. az Isten hogy meg büntesse vétkeket. meg üsmérteti vélek ezt az igazságot, el is hogya őket a választásnak ilyen nagy dolgában. 10 valamint ökö⁹⁸¹ el hagytták szolgálattját; ugy öis meg nem adgya nékik világosságát. valamint öök is néki se nem engedelmeskedtenek, se nem szerették ötet. az első esztendejeket az ördögnek adtták, az Istenis meg engedi hogy meg tsallya öket aválasztásban, ellenkező rendet választván jóvokal,⁹⁸² 15 és mint hogy akarták halgatni parantsolatit, és szent sugarlásit. öök sem halgattya meg öket, a midön szükségek vagyonn segittségére. *segittségül hinak engemet*, mondgya az Isten. 20 *meg nem halgatom öket, keresni fognak. és meg nem találunk engemet. mert utálták az intést, és az Isteni félelmet bé nem vették.*

prov. 1.

Az irás tele az olyan fenyegetésekkel. a melyekkel fenyegeti az Isten hogy meg nem adgya világosságát azoknak, a kik arra érdemetlenek vétkekért, a melyet Ezekiel proféta által teszen. az ir-[260a:]toztato. sokan a sidok közül ehez a 25 profetához menének, hogy ö általa meg tudnák az Isten akarattját. az Isten eszerént szolla a profetához, *Meg nem felelek nékik. mert minden ember az Izrael házából, a ki tisztátalanságát szívében helyheztteti, és hamiságának botráncozását ortzája*⁹⁸³ *eleiben állattya, és a profetához megyen meg kérdvén* 30 *ö általa engem, én az Ur. meg felelek annak az ö tisztátalanságának sokasága szerént.*

Ézék 14. 2.

⁹⁸⁰ mint [t-d-ből javítva.]

⁹⁸¹ öök el(y) hagytták

⁹⁸² jóvokal [Ékezethiba.]

⁹⁸³ ortzája (elei) eleiben [Törlés a sor végén.]

⁹⁸⁴ néki,(k)

ban. és rosszul vinné végben szándékait. vétkeinek büntetéséért.

1 király. 28.

5 A királyok historiája rettentő példát ad előnkben, Saul királynak személyében. ez a király sok engedetlenségéért, és hálá adatlanságéért. az Isten haragjában lévén. úgy történének egykor. hogy nagy szorongatásban lévén. az ellenségi körül fogván ötöt, nagy veszedelemben volt. mind maga mind táborá, nem tudván mi tanácsot adni magának, a papokhoz. és a profétákhoz küldte, hogy tud-[260b:]nák
10 az Isten akarattját. és nekié mit kellettnek tselekedni. De az Isten haragban lévén ellene., semmit nem felele. és semmit ki nem nyilatkoztata se a papoknak, se a profétáknak, mondgya az irás. Ez a nyomorult fejdelem, látván hogy az Isten el hagyta volna. kétsésgben esvén egy varásló aszonyhoz mene, akit arra⁹⁸⁵ kéré. hogy mutatná meg néki. a Samuel lelkét. aki is annak előtte egy kevéssel holt volt meg, aki néki atya. és gond viselője helyet volt, boldog is lett volna, ha mindenkor követte volna tanácsát ennek az Isten emberének, az Isten meg engedé hogy a Samuel lelke néki
15 meg jelennyék, és veszedelmét tölle meg halya. *Mit kérdesz engem. holot az ur eltávozozt tölled. és ellenközödhöz ment. mert ugy tselekeszik veled az Ur, a mint⁹⁸⁶ szollot az én kezem által, mert nem engedtl az ur szavának, az okáért amít szenvedsz. az ur tselekedte ma veled, holnap pedig te, és ate fiaid velem*
20 *lesztek.* a mint ebéis tellyesedék.

oh ! rettentő példa. ! mely meg mutattya. azt az igazságot. a melyről szollunk. hogy az Isten el hagyta az embereket
25 szükségben., az előbbeni vétkeinek büntetéséért. oh Istenem. bár olyan ritka vol-[261a:]na ez a példa. a mitsoda
30 rettentő. és ne ujulna meg minden nap anyi ifiakban., akiket az Isten el hagyta a rendek választásának nagy dolgában. az ő ifuságoknak vétkeiért,⁹⁸⁷ mert ugyanis mitsoda más oknak tulajdonithattjuk azt, a mit mindennap láttyuk hogy történik sok számu ifiakal., a kik közül némelyek olyan

⁹⁸⁵ akit arra kéré. [arra első r-je valószínűleg megkezdett k-ból javítva.]

⁹⁸⁶ a mint [a — beszúrás.]

⁹⁸⁷ vétkeiért, mert [v — m-ből javítva.]

rendet választanak. a mely ellenkezik mind jóvokal. mind
 üdvösegekel. a mely gyokorta oka, mind ideig valo, mind
 örökös veszedelmeknek, mások pediglen., hoszas, és szün-
 telen valo tétovazásban maradnak, a mely nem engedi
 5 nékik hogy valamely rendre adgyák magokot, és⁹⁸⁸ el vesz-
 teti vélek az életnek leg szebb részit, a melyet ahejában valo-
 ságban, és gyakorta a vétekben töltik el, mások meg, szün-
 telen valo. álhatatlanságban⁹⁸⁹ emésztik magokot. a melyért
 tsak hamar meg unnyák rendeket. alig választottanak egyet.
 10 hogy mást ohajtanak, és keresnek: ugyan ezért is nem men-
 nek soha egyikében is elé, mind ezek a rendeletlenségek nem
 látható jeleié az Isten büntetésinek az ő ifiuságokban tett
 vétkekért. el is mondhatni nékik igazságal. valamint Samuel.
 Saulnak. *quia non obedisti voci Domini. idcirco quod páteris*
 15 *fecit tibi Do-[261b:]minus hodie, mindent valamit szenvedsz,*
ate engedetlenségedert tselekeszi veled az ur.

Végtire fiam. ved jól elmédben⁹⁹⁰ ezeket, hogy ha még
 abban az időben vagy abban akorban nem vagy. hogy rendet
 válasz, igyekezel úgy élni az Isteni félelemben., és a vétek el
 20 kerülésiben, hogy el ne hagyatásál az ő segittségétől. amidön
 a választásnak idejét éred, és oly jó életet ély ifiuságodban.
 hogy ate jó életedért. az ő áldását vehesed,

Hogy ha pediglen aválasztásnak idejében vagy, minek
 előtte arrol végeznél. visgáld meg hogy mint éltél addig:.
 25 és ha vétekben éltél, vigyáz hogy ne válasz olyan ros-
 z állapotodban., végy időt arra. hogy penitentziát tarts. és meg
 térj. tellyeségel az Istenhez. úgy hogy vétkeid ne legyenek
 okai hogy tégedet el hagyon választásodban. azt mondom
 még is fiam.. hogy ha abban a vétkes, és penitentzia nélkül
 30 valo állapotodban⁹⁹¹ választasz., valóságosan arra a vesze-
 delemre teszed magadot. hogy magadot meg tsalod aválasztás-
 tásban. és soha jovadra nem valik a rend, a melyre adod
 magadot.

⁹⁸⁸ és el <től> veszeti vélek [vesz <től> fölé írva.]

⁹⁸⁹ [Sorvégen:] ál- [új sor elején:] <tatoságban>hatatlanságban

⁹⁹⁰ élmédben [Ékezethiba.]

⁹⁹¹ állapotodban [t-d-ből javítva.]

[262a:] IV Rész

Hogy jól véghez lehesen vinni. az
élet rendének választását, igen
szükséges arról. gondolkodni meg idő előtt.

Mint hogy az élet⁹⁹² választásának rendgye az egész életet
5 illeti, azt nem kel tsak egy napra, vagy egy kevés időre
hagyni, hanem arról még jó előre kel gondolkodni, az ilyen
nagy dologhoz nagy készület kel. azért hogy arol. meg ér-
teb⁹⁹³ elmével lehesen végezni annak idejében., és azért is,
10 hogy abban a szükséges végezésben. keveseb akadályt,
és az Istennek több segítségit lehesen találni.

Erre valo nézve három dologra kel vigyáznod, hogy ha
még nem vagy a választásról valo végezésnek idejében.

Az első. a. hogy a jó erkölcsben ély, azért hogy az Isten-
nek segítségit vehesed.

15 A második a, hogy gyakorta kérjed az Isten kegyelmét. a
mely meg üsmértese veled az ő akarattját. oh' én Istenem
mutasd meg nékem az utat a melyen járjak. taníts meg
engem akaratodra

20 A harmadik, hogy némelykor gondolkodgyál a ren[262b:]-
dednek választásáról, azért hogy meg üsmérhesed hajlando-
ságotod, és hogy az Isten mitsoda⁹⁹⁴ gondolatokat ad beléd.

V Rész

Hogy mitsoda modokal kel élni. a midön
végeznek. az élet rendinek választásáról.

Meg mondottuk mind eddig hogy mitsoda modokot kel
25 követni minek előtte el éréjk a rend választásának idejét,
már mostanában azokrol a modokrol. szollok. a melyeket
kel követni. a midön aválasztásnak idejét el érték, aböles
arra tanyit, hogy a midön valamely nagy dologrol végeznek.
három dologra kel vigyázni.

30 Elöször. hogy tanátsot kel kérni nem minden féle ember-
töl., hanem egy okos, és jó erkölcsütöl. és minek utánna
sokakat számlált volna elé olyanokat, a kik nem alkalmato-
sok a tanács adásra azt mondgya *hogy ne végy tanátsot az*

⁹⁹² az élet<nek rendgye.> választásának rendgye

⁹⁹³ meg érteb [é-r-ből javítva.]

⁹⁹⁴ mitsoda [ts-n-ből javítva.]

ps 142
notam. fac
mihi viam in
qua ambulem.
quia ad te le-
uavi animam
meam

Eccli 37.

Eccles. 37.

ilyenektől, és az Istenes emberel társalkodgyál. akiben az Isten
félelmét látod.

[263a:] Másodszor. magadot kel meg vizsgálnod. valamint
a bölcs mondgya., hogy a szivedben állítsd fel a tanátsot,
5 azt akarja ezel mondani, hogy magadban kel végezned,⁹⁹⁵
és meg vizálni meg ért elmével a dolgot, a melyről végeznek
reá vigyázván arra. hogy mihez éreznek hajlandoságot. és
mihez nem. és több effélékre. szent Ambrus tanátsa szerint
10 *Hogy ki ki üsmérje meg amaga elméjít. és magát abban foglal-*
lya., hogy jól véghez vihese rendét a melyet a maga jóvára vá-
lasztot, hogy először jól meg vizsgállya a mit fóg választani.
hogy meg üsmérje a magában lévő jó. vagy rosz erkölcsöket,
hogy magát meg ítéllye. igaságál. és hizelkedés nélkül

* S. Ambr. libr 1. offi. 44. Unusquisque suum ingenium noverit et ad⁹⁹⁶ id se applicet
quod sibi aptum delegerit, itaque⁹⁹⁷ quid sequatur prius consideret. non solum noverit
bona sua, sed etiam vitia cognoscat aequalemque se judicem sui praebeat. ut bonis
intendat; vitia declinet

A pogányok magok tudták ezt a szükséges tanátsot, a
15 melyet egy az ő poétájok közül., ezt versben ki tette.

E caelo descendit, nosce te ipsum

Figendum et memori. tractandum pectore: sive [263b:]

Conjugium quaeras. vel sacri in parte senatus.

Esse velis. — seu tu magno discrimine Causam.

20 *protegere affectas.: Te Consule, dic tibi quis sis.*

3 A bölcs még egy harmadik modot teszen a más kettőhöz,
a mely nélkül. atöbbsi haszontalanok. a mely az imádság,
és a melyben alázatoságal kel kérni az Istent; hogy vezé-
rellye végezésünket, *És mindenekben kérjed az Istent., hogy*
25 *az igazságban igazgassa utaidot.* Az az, hogy ugy igazgason
tégedet., hogy magadot meg ne tsallyad választásodban.,
az embereknek tanátsiban lehet fogyatkozás. meg tsalhatod
magadot végezésedben, hogy ha az Isten öket, és tegedet
30 nem vezérel, aki is kezdete ajó tanácsnak, és aki annak jó
végít adhattya.

⁹⁹⁵ végezned., [Második e—é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

⁹⁹⁶ ad <se> id se [Fölötte az idézet előtt:] szent Ambrus [sor
végén:] ta [új sor elején:] <t>nátsa [Alatta a latin versben (a
variánsban is)] Conjugitum [a forrásban levő *coniugium* helyett.]

⁹⁹⁷ itaque [a — beszúrás.]

juvenal.
XI. satyr.

Imé fiam. ezek a három modok, a melyeket követned kel. a rendednek választásában. és ezeket anális nagyob tisztelettel kel követned, hogy a szent lélek maga adgya elődben. hogy pediglen ezeket hasznosan élhess, elődben adom egy más után mind azt, valamit kel tselekedned annak idejében.

[264a:] VI Rész.

Hogy mit kellesék tselekedni, a midön a rend választásnak idejét el érték

10 A mikor az élet rende választásának idejét el éred, (:a melyhez nem kel kezdeni hogy ha lehet. hamaréb. hanem tizen kilentz, vagy husz esztendös korodban:) imé ezeket kel követned.

15 Minek utánna magadban⁹⁹⁸ fel tettetd volna. valamely értelmes embernek tanátsábol., arended választásáról valo végezést., végy elegendő időt arra hogy egészen abban a szükséges végezésben foglalhassad magadot., példának okáért, mint egy három holnapot., vagy többet is ha szükséges. ahoz képest, a mint érzed magadot a renchez, a melyet akarsz választani, a midön azt az időt magadban fel tettetd.
20 ihon ezeket kövessed.

A végezésednek mind kezdetin. mind egész folytában.; ezen két dolog legyen szemed előtt. adolognak nagy volta, és a vég,⁹⁹⁹ a melyre kel tzelőznod.

25 [264b:] A mi adolognak nagyságát illeti, azt el hitetheted magadal, hogy soha ennél nagyob dologrol nem végezhetz, és hogy ezen ál., ez életben valo boldogságod, és az üdveséged a másikában.

30 A mi pedig a szándékot illeti, az első az Isten szolgálatyát., és az üdveségedet tekintse., ezt a véget kel leg inkább tekinteni, és mondani, olyan rendet akarok választani, a melyben. az Istent szolgálhasam. és üdveségemet kereshelem, elégyen tehát a leg fővebb szándékod, és a világi indulatok ebben avégezésben. ezek után legyenek.

⁹⁹⁸ magadban [d — javítva.]

⁹⁹⁹ és a vég,<e,> a melyre

Ezen első oktatás után; szükséges meg mondanom. hogy mit tselekedgyél., hogy végezésedet jól kezdhesed, és jól folytathasad.

5 Aztot kezd el agyonáson. és azt jóvalom hogy közönségesen való gyonást tégy valamely jó. és értelmes papnak. a négy nagy dologra fóg néked szolgálni.

Először, meg üsmérteti veled, hogy ha abban az állapotban vagyé, hogy végezhes a választásrol. és ha avétkeid¹⁰⁰⁰ nem gátollyáké meg ezt a¹⁰⁰¹ végezést. a mint már ezt meg mondtuk, 2. hogy Isten előtt kedveseb lehes, és inkább vehesed segítségít. és világosításit. 3. meg vizsgálván el töltöt [265a:] életedet., meg fogod üsmérni a magadban lévő jó, vagy rosz hajlandóságidot, és meg látod hogy mitsoda rendre vagy alkalmas, vagy nem., 4. gyontato atya, meg üsmervén természetedet, jobban vezérelhet végezésedben

15 Azután a Communióra menvén. alázatoságal kérjed az Istent, hogy adgya segítségít abban a végezésben a melyhez kezdesz., emég tsak a kezdete. a végezésnek pedig idejekor e szerént tselekedgyél.

1. Arra vigyáz hogy a¹⁰⁰² jó életre adgyad magadot, a vétket kerüllyed, és a jó erkölcsöket kövesed, és így az Isten kegyelmit veszed.

2. Minden nap különös imádságokat mondgy el, a melyekben alázatoságal kérjed az Istent. hogy meg üsmértese veled arendet amelyre. hi. *notam fac mihi viam in qua ambulem.*, elne mulasad minden nap segítségít kérti a szent szűznek, hogy nyerje meg néked azt a kegyelmet, hasonló képen az örző Angyalodot is kérjed. [265b:]

30 3 A gyonást és a Communiot gyakorollyad. a szent Misét ha lehet elne mulasad., a melyben kérjed az Isten segítségít, adgy alamisnát tehettséged szerént. ugyan erre a végre, ajánlván azt az Istennek. hogy tölle kegyelmit nyerhesed a rended jó választására.

¹⁰⁰⁰ avétkeid [d-t-ből javítva.]

¹⁰⁰¹ a [Beszúrás.] véjezést. [Iráshiba végezést. helyett; a bekezdés végén:] végezésedben [g - z-ből jav.]

¹⁰⁰² a [Beszúrás.]

4. végy magadnak minden nap arra időt a melyben valóságát gondolkodgyál arendről a melyet kel választanod.

Leg első dolog a melyet meg kel vizgálni. végezéshedben., a két közönségesen valo rendeknek választása. a melyekben
5 foglaltatnak mind a többi, ugy mint, a házaságon kívül valo, és a házaságban valo rendek, a házaságon kívül valo rend, magában foglallya fő képen. az egyházi rendet, és a szerzetes rendet. a házaságban valo rend, pedig. a világi külömböző rendeket foglallya magában.

10 leg először is ezt a két közönségesen valo rendet vizgáld meg, és nézd meg, hogy a kettő közül melyikéhez vagyon hajlandóságod.

[266a:] Hogy ha egyikéhez több hajlandóságod vagyon mint a másikához, vigyáz arra hogy ne mindgyárt kovese
15 hajlandóságodot., hanem azt jól meg vizgályad.

Először. hogy ha a világi életre, tekinsd meg, hogy ha régtől fogva¹⁰⁰³ vagyoné az a hajlandóságod. hogy ha jó indulat viszené arra, hogy ha nem a jóságoknak kívánságaé. a gyönyörüségnek szeretete. vagy a nagyra vagyásé. a mint
20 egyakorta történik., vizgáld meg nehézségeit. és köteleségeit ennek a rendnek, hogy azt könnyebben meg üsmérhesed, szály le avilági különös rendekre, és tekinsd meg azokat¹⁰⁰⁴ egy más után, kérjed az Istent hogy üsmértese meg veled akarattyát., és hogy meg ne engedgye néked. se ezt a rendet.,
25 se mást. akarattya ellen., vesd ki az elmédből minden roszt indulatit a gyönyörüségnek. a fösvenységnek, nagyra vágyásnak., és más ne légyen elmédben, hanem tsak az Isteni szolgálat, és az üdveséged., a midön¹⁰⁰⁵ mind [266b:] ezeket¹⁰⁰⁶ gyakoroltad volna egy jó darab ideig, ha ugyan
30 tsak eza hajlandóság benned meg marad. akoron a világi rendre adhatod magadot, fel tévén mind azon által magadban, hogy abban Istenesen viseled magadot., annak köteleségit végben viszed. az Isteni felelmet magad előtt viseled minden tselekedetidben, és egész életedben, de arra vigyáz,

¹⁰⁰³ fogva vagyoné [*f-v*-ből javítva.]

¹⁰⁰⁴ azokat [*t-n*-ből javítva.]

¹⁰⁰⁵ a midön [*d-n*-ből javítva.]

¹⁰⁰⁶ ezeket <kov> gyakoroltad

hogy a világi rendek között neválaszad azt, a melyikében az Istent meg bánthatnád. és magadot el veszthetnéd.

Hogy ha pedig a házaságon kívül való rendre. úgy mint, az egyházi, vagy a szerzetes rendre érzed vágyásodot, mint⁵ hogy erre a két rendre különös hivatás kívántatik, azért, meg ért elmével is kel arrol gondolkodni, és minek előtte arrol végeznél. kérjed az Istent. hogy üsmértesse meg veled akarattját. meg is fogjuk mondani. a 9.dik. és a 10dik részben. hogy mit kel tselekedni ezen két rend választásában.

¹⁰ Egy szoval fiam, minden gondolatodot kö-[267a:]zöllyed a gyontato atyádal. eleiben adván. hogy mitsoda hajlandóságal. vagy egy renدهez. és mitsoda idegenséggel. a másikához., hogy mitsoda nehézséget látz az egyikében. és hogy mitsoda indulatbol hajolsz a másikára,¹⁰⁰⁷ de még másoktól¹⁵ is kérhetz tanátsot, tsak azok olyanok legyenek. a mint ide aláb meg fogjuk mondani.

VII Rész

Hogy mitsoda féle személyektől. kel kérni tanátsot. az élet rendinek választásában.

²⁰ Abban nintsen kéttség. hogy ne kelletnék tanátsot kérni az ilyen választásban. fő képen az olyantol. a ki a lélek üsméretet üsméri, mivel nintsen senki is a ki világosabban láthasa azt a dolgot mint ő.

De annak. igen nagy jó erkölcsü, és értelmü embernek kel lenni, és a ki kövesse. a következő rendeket.

²⁵ 1. Ne kíványon mást vezetni az ilyen válasz[267b:]tásban. hogy ha arra nem alkalmas, és hogy ha azt nem tudgya, vagy a tanulásbol. vagy a probából. hogy miken lehet meg üsmérni a mások hivatatasát.

³⁰ 2. Hogy másra ne figyelmezen. hanem tsak az Istenre, és annak üdveségire akit igazgat. és hogy másra ne vigyázon. tsak arra. hogy az Isten akarattját kerese.

3. Tegye le minden hajlandóságát. a melyel¹⁰⁰⁸ lehetne egy renدهez inkább mint sem a másikához, példának okáért., egy, egyházi embernek, nem kel az egyházi rendet¹⁰⁰⁹ jó-

¹⁰⁰⁷ a másikára [Első á-é-ből? javítva.]

¹⁰⁰⁸ a melyel <he> [?] lehetne

¹⁰⁰⁹ rendet </> jóvallani,

vallani, se egy szerzetesnek a szerzetes rendet, az illyent el kel kerülni. nehogy a maga hajlandóságát. az Isten akarattya helyet vegye, még annál is inkább. nem kel a hasznot tekinteni, a mely igen nagy vétek volna

5 4. Hogy¹⁰¹⁰ igen nagy vigyázásal legyen ebben a Dologban.¹⁰¹¹ a tanáts adásal. ne hirtelenkedgyék, hanem időt vegyen, a melyben arról gondolkodhasék, és meg vizsgálhasa minden részit a dolognak. [268a:]

10 5. Folyamodgyék az Istenhez. hogy meg tudhasa mit tanatsollyon az ő akarattya szerént, és jóvára annak a kít igazgat., sokal töbet is bizzék imádságában mint sem amaga elméjiben, nem remélvén semit is magától. hanem tsak az Istentől kért világóságtol. mert valamint a bölcse mondgya.
15 *kitsoda az. aki meg tudhattya az Istennek szándékát.? vagy ki üsmérheti az ő akarattját.?¹⁰¹² Es kitsoda tudhattya az ő gondolattját.? hogy ha tsak azt maga ki nem nyilatkoztattya. szent Lelke által.*

Sap 9.

A gyontato papon kívül. lehet még másoktól is tanátsot kérti, tsak olyanok legyenek. a mint ide fellyeb meg mondok.
20 jó erkölesüek, okosok. és ne hasznok keresök. az az, hogy mindenek felet. tsak az üdveségit tekinttsék annak. akinek tanátsot adnak, hogy mindeneket jól meg vizsgállyanak, és hogy ne a magok hasznokot keresék abban, hogy inkább egyik rendet jóvallyák. mint sem a másikat.

[268b:] VIII Rész

25 Hogy ha leheté az illyen választásban a szüléket halgatni.

Erről a kérdésről akarok it szollani. mivel a gyakorta történik, hogy az élet rendének választását.¹⁰¹³ meg gátolják. vagy meg háborittják a szülék, a kik szabadságot
30 nem adnak gyermekeknek a választásra, hanem arra erőltetik, hogy az ő hajlandóságokat. és hasznokot kövesék, a melyben vétkeseké tészik magokat Isten előtt, és okai lesznek mind azoknak a rendetlenségeknek és nyomorúságok-

¹⁰¹⁰ Hogy [H-h-ből javítva.]

¹⁰¹¹ Dologban [D-d-ből javítva.]

¹⁰¹² akarattját.? [r-a-ből javítva.]

¹⁰¹³ választását. <gy> meg gátolják.

nak a melyek abból következhetnek, és következnek is gyakorta.

Először tehát fiam. ha a szüléid szabadságot adnak rended választására, azért boldognak mondhatod magadot. és hálálkot adgy Istennek., hogy ha pedig szabadságot nem adnak a választásra, eszerént tselekedgyél. 1 a mi az egyházi, vagy a szerzetes rendet illeti, 2. a mi a világi rendet¹⁰¹⁴ illeti.

[269a:] A mi az egyházi, vagy a szerzetes rendet illeti, az ő tanátsok, vagy akarattyok, ne légyen néked elegendő ók arra, hogy egyikét, vagy a másikat válaszd. vagy el hagyad. hanem azt tekindsd meg. ha azokra vagyé hivatalos Istentől. vagy nem, Ez a két rend tekélteseb lévén a többinél., a kötelességei is nagyobak. mint sem a többinek. és ezekre különösön kel hivatatni Istentől. és követni is kel azt; a midön azt meg üsmérik, és a midön azt meg üsmérik. azokat fel nem kel venni, Erre valo nézve, ha szüléid az egyházi,¹⁰¹⁵ vagy a szerzetes rendben akarnak tenni, először visgáld meg. hogy ha az Isten¹⁰¹⁶ hié vagy sem ezen két rendnek valamelyikére. hogy ha¹⁰¹⁷ minek utánna sokáig meg visgáltad volna magadot, azokra hajlandóságodot nem érzed, vigyáz hogy azokat fel ne vegyed; ha szinte azt jovallának is néked, de még ha szinte erőltetnének is tégedet

Vigyáz mind azon által. arra, hogy az¹⁰¹⁸ aka-[269b:]ratyokra valo nem állásod. nagy tisztelettel légyen. elejekben adván. tsendesen., hogy nem követheted akarattyakot., mivel idegenséget éresz magadban a rendhez, a melyben akarnak tenni, ezt mások által is adasd elméjekre. és kérjed az Istent, hogy változtassa meg szándékjokot, vagy üsmértesse meg veled. hogy ha azt kövesedé.

Ellenben pediglen, hogy ha az egyházi vagy a szerzetes rendről. az elmédet le akarnák verni, és ha valamelyikehez nagy hajlandóságal volnál., egyebet nem tselekedhetel., hanem hogy visgáld meg hajlandóságodot ha az Istentől

¹⁰¹⁴ rendet <ren> illeti.

¹⁰¹⁵ egyházi, <re> vagy a szerzetes rendben

¹⁰¹⁶ az Isten <az> hié [Törlés a sor elején.]

¹⁰¹⁷ ha [Beszúrás.]

¹⁰¹⁸ az [Beszúrás.]

vagyoné, mert ha az Istentől vagyon, néki kel engedelmeskedni, és nem az embereknek, azt pedig meg üsméred ha az Istentől vagyoné; ha azt tselekeszed. a mint azt ez után meg fogjuk mondani, fő képen hogy ha hajlandóságod másra nem tzeoz., hanem hogy az Istent szolgálhasad. és üdveségedet meg nyerhesed. hogy ha hajlandóságod, allando. és meg maradando lészen, minden akadályok között is; a nagy jele. hogy az Istentől vagyon., mind azon által. mind ezekben [270a:] semmit ne tselekegyél.¹⁰¹⁹ okos. és értelmes emberek tanátsok nélkül, akik meg tanítsanak arra hogy miképen kövesed az Isten akarattyát., az szüléidhez valo tiszteletnek. meg sértése nélkül.

A mi pedig a világi hivatalokat illeti.¹⁰²⁰ (ha a világi rendre akarod magadot adni:) a szüléid akarattyokhoz kel magadot¹⁰²¹ szabni. és engedelmeskedned az ő hajlandóságoknak, és ítéleteknek. hogy ha tsak a hivatal. a melyben akarnak teni,¹⁰²² az Isten meg bantására nem lészen. vagy a magad jóvával tellyeségel nem ellenkezik., vagy valamely más egyéb nagy okod nem volna a melyekről mind azon által. tsak magad ítéletet ne tégy, hanem okos, és jó erkölcsű emberektől kérj tanátsot.

A szüléket illető tanáts. a gyermekek hivataloságirol.

Jól lehet hogy ebben a könyvben tsak a fiaokat akarom oktatni, talám az atyák rosz neven nem veszik, hogy ha holmi tanátsot adok nékik, a gyer-[270b:]mekekhez valo magok viselésékről, a midön olyan rendben akarják őket tenni., a melyben egész életekben kel maradniok; reménlem hogy tanátsimot örömet veszik., hogy ha magokkal el hite-tik. hogy a mely szeretet viszen arra. hogy gyermekek jóvát és üdveségit keresem. ugyan azon szeretet kötelez arrais. hogy az atyákét el ne mulasam. a mely egyik a másikkal jár.

¹⁰¹⁹ tselekegyél. [Harmadik e fölött áthúzott ékezet.]

¹⁰²⁰ illeti. <hogy>/ha a világi

¹⁰²¹ magadot <a> szabni.

¹⁰²² teni [Beszúrás.] [A bekezdés végén a kézirat alá van húzva.]

Ámbár kevés üsmerettsége légyen is¹⁰²³ valakinek abban, hogy mi történik a világban. de tsak hamar észre veheti, hogy az atyák mitsoda roszul igazgatták gyermekeket ebben a nagy dologban. mert ha szinte nem szollok is az olyanokrol. akik azt el mulattják. és akik a gyermekek akarattyokra hagyják rendeknek választását, de olyanok sokan vannak a kik azt nagy dolognak tarttják, a mint hogy azis, de azal mind más képen bánnak, nem ugy a mint kelene, azt tarttják, hogy az atyáknak kel rendet választani a fioknak,¹⁰²⁴ az atyai hatalom teszi őket arra szabaddá, és hogy nekik kel tudni. mi jó, és mi nem jó fioknak, noha gyakorta meg tsallyák magokat.

[271a:] Ezen tartás szerént, a gyermekeknek.¹⁰²⁵ akarattyok szerént valo rendet rendelnek, még minek előtte azt az időt el érijék. hogy válaszanak, és a midön az az idő el közelgetet; akor meg mondgyák nékik szandékjokot, és azon igyekeznek. hogy arra vegyék őket,.

Az ilyen tselekedet szenvedhető volna, hogy ha a szülék meg tartoztatnák szandékjokot, a midön helyes akadályokot látnak adologban, ugy mint, ha a gyermekeknek nagy idegenségek vagyon valamely rendhez, vagy arra tellyeségel alkalmatlanoknak üsmérik magokot lenni, az olyan jó¹⁰²⁶ atyák. kik valóságál szeretik fiokot. az ilyenekre igen vigyáznak.

De az is igaz, hogy sokan vannak olyanok. kik az ilyen akadályokra nem hajtanak¹⁰²⁷ kik végben akarják vinni szandékjokot. nem gondolván se idegenségekkel,¹⁰²⁸ se alkalmatlanságokkal. gyermekeknek, és akik minden féle uton, mo[271b:]don azon lesznek. hogy szandékjokot véghez vigyék. leg előbször a szép szoval akarják őket el hitetni, elméjekre adván, hogy a mely hivatalt nékik szánt, a hasznokra, és jóvokra lészen, a midön e nem használ, akor a

¹⁰²³ is [Beszúrás.]

¹⁰²⁴ a fioknak, <azt, > az atyai

¹⁰²⁵ a gyermekeknek. [r — beszúrás.]

¹⁰²⁶ jó <szülék> atyák. [Törlés a sor elején.]

¹⁰²⁷ hajtanak <hogy> kik [Törlés a sor elején.]

¹⁰²⁸ idegenségekkel, [d — g-ből javítva.]

fenyegetésre, és a keménységre fokadnak, hogy erővel tselekedgének. a mit szépen nem akartak tselekedni.

Ez a tselekedet, a mely ellenkezik, az okosság, és a vallással, attol. vagyon, hogy az atyák nem a gyermekek különös jóvókot tekintik. hanem mást egyebet, gyakorta tsak a familiának hasznát tekintik, nemelykor egyikét inkább szeretvén, eléb is akarnák tenni a másikának kárával., vagy pediglen, tsak ki akarnák tenni a háztol a melyikét nem szeretik.

10 Azt mondám hogy ez a tselekedet, ellenkezik az okosság, és a vallással; ezt könnyen meg üsmernék az atyák, hogy ha mind egyikét, mind a másikat igazán. és haszon keresés nélkül visgálnák meg.

[272a:] Az okóság arra tanittaná őket., hogy az ember természet szerént szabad. és ura lévén tselekedetinek, nintsen a földön olyan hatalmaság, a ki igazságal arra kötelezhese., a mi ellenkező az ő jóvával, fő képen a midön olyan dologra kel magát adni, a melynek holtig kel tartani, ki. veszem az olyat., a ki vetkiért valo büntetésül az olyan erőltetést meg érdemlette, vagy az olyat aki rabságban eset, de
20 it nem ezekről vagyon a kérdés.

Ugyan azon okóság meg mutatná még nekik, hogy atyák. lévén, tartoznak a természet törvénye szerént, a fioknak jóvókot keresni, a menyiben töllök lehet, és hogy semmi ugy
25 nem ellenkezik azal a jóval; mint őket olyan hivatalban tenni a mely nem nekik valo; azt is meg vallatná vélek. hogy ök sem akárták volna, ha az attyok ugy bánt volna vélek. valamint ök bannak fiokal., és annál nagyob igazágtalanság nem lehet, mint másokal [272b:] ugy bánni, hogy mi azt
30 igazágtalan dolognak tartanak, ha mások ugy bánnának velünk, olyan tselédet nem akarnának tartani, a ki tsak erővel szolgálná őket, és a ki nem volna alkalmas a szolgálatra, igazágtalanul bánnak tehát gyermekekel., a midön olyan hivatalra akarják adni, a melyre hajlandóságok
35 nintsen, se nem alkalmasok.

Hogy ha az okóság után. a vallást akarják halgatni, meg tanittya őket arra, hogy az atyák, nem tsak azal tartoznak, hogy gondgyok légyen agyermekek világi jóvokra, de söt még leg inkább az ő üdveségekre., és mint hogy. mind az

egyike, mind a másika. ahöz arendhez vagyon kötelve, a melyre a¹⁰²⁹ gyermekek adgyák magokat, az atyák számot adnak az Istennek. a gyermekek üdveségekről; hogy ha olyan hivatalra adgyák, a melyben azt nem kereshetik.

5 Arra is meg tanította őket, hogy számot adnak Istennek a gyermekek. vétkiről. a melyeket tselekesznek a rendben, a melyre őket ad-[273a:]gyák akarattyok ellen,¹⁰³⁰ és nem is lévén arra elegendő értekek, hogy azt véghez vihesék, és hogy ha az Isten oly keményen meg bünteti a szüléket azért ha el mulattyák. a gyermekek vétkeiket meg büntetni, (valamint tselekedék régenten a fő papal Heliasal.) nintsen is olyan büntetés a melyet az atyak magokra ne várhatnak., a midőn valóságál részesülnek a fiok vétkeiben, olyan hivatalokban tévén őket, a melyekben azokat el nem kerülhetik.

15 Arra is meg tanítaná még őket, hogy ha a szent Apostol tanítása szerint, tiltta az atyáknak. a gyermekekkel való kemény bánást, azért hogy kedvetlenségben ne esenek., mivel a kedv szükséges a jó tselekedetre, annál is inkább tiltta még nekik, hogy a gyermekeket olyan hivatalokban tegyék, a melyek nekik nem tetteznek. és a melyek sok számu vétkekben ejtik őket.

oh vakságban lévő atyák, kik oly világosan láttok avilági dolgokban, és kik oly igen meg tsallyátok magatokat, az üdveségtek dolgaiban, lehető [273b:] az, hogy fel ne nyisátok szemeiteket mind ezekre azokokra. és hogy a nagyra vágyásért, haszonért. vagy az indulatért, oly rosszul bányatok. azokal., a kiket, az Isten. és a természet parantsollya néktek hogy szeresétek, és hogy valamelyikét a gyermekid közül a világban fel emelhesed, a melyben talám magát el veszti, veszedelemre akarjad tenni a többinek üdveségeket, és el veszteni kéttség nélkül a magadét is.

Ugyan azon vallás meg tanította még őket azokra az¹⁰³¹ okokra a melyek különösök, a három közönségesen való rendeknek, úgy mint, a papság, szerzetesség, és a házaság. ezekre soha sem kel kénszeríteni gyermekeket. se egy képen. se más képen.

¹⁰²⁹ a [Beszúrás.]

¹⁰³⁰ [Előző lap alján, őrszóként: *gyák akarattyok ellen*]

¹⁰³¹ az <okokra> okokra [A javítás a törlés fölé írva.]

A mi az egyházi rendet illeti, avallás meg tanította őket arra, hogy senkinek nem kel abban a rendben menni, hogy ha csak az Isten arra nem hiva, a mint ezt meg fogjuk mutatni, és hogy az atyák kik ebben a rendben teszik gyermekeket⁵ hivatás nélkül, az Isten rendelése ellen tselekesznek, és veszedelemre teszik agyermekek üdveségit, de sőt még azok kik erre a rendre adgyák magokat, azt fogadgyák¹⁰³² [274a:] hogy holtig valo tisztaságban élnek, az egyházi imádságokat minden nap el mondgyák, és avilági életnél, sokal szenttyeb¹⁰ életet élnek, ennek afogadásnak nem a más akarattyától, hanem annak akarattyától kel jöni, aki azt fogadgya, de még a szüléknek is nintsen abban részek, mivel arra hatalmok nintsen, hogy ezekre kénszerittsék gyermekeket, és ha azt tselekeszik, vétkesek lesznek Isten előtt, mind azért az¹⁵ mulatásért, a melyet követni fognak gyermekek ezen kötelességek ellen.

Hasonlot kel mondani, és még többet a szerzetes rendről, a melyre három féle fogadásal kötelezdek magokat, három nagy dologra, a mindenkori tisztaságra, a szegénységre, és az engedelmeségre; rettegésel kellene tsak tekénten is az atyáknak és az anyáknak ezeket a kötelességeket, a midön a gyermekek ezekre adgyák magokat, magok jó szántokból, hát még annál is inkább, a midön ök adgyák azokra őket, vagy ígéretekkel, vagy fenyegetésekel, vagy valamely más²⁵ igazágtalan uton, lehető nagyobb kegyetlenségel bänni a gyermekekkel. [274b:] mint, akarattyok ellen olyan kemény, és nehéz dolgokra kötelezni, holtig, és a kárhozatnak, tsak nem el kerülhetetlen veszedelmére tenni.

A mi a házaságnak rendét illeti, az szüléknek nintsen³⁰ hatalmok hogy arra kénszerittsék gyermekeket, még annál keveseb, hogy olyan részt¹⁰³³ vétesenek vélek, a mely akarattyok ellen volna, a házaság olyan két rész közöt valo kötés, a melyhez tellyeséggel szükséges a szabadság, és az egy máshoz valo szeretet; és mint hogy annak akötésnek³⁵ holtig kel tartani, ha az egy máshoz valo szeretet helyet gyülöség, és ellenkező természet találkozik, az olyan nyomo-

¹⁰³² fogadgyák [*gyák* — utólag írva a lap aljára, *fogad-* alá.] [274a:] hogy

¹⁰³³ részt <val l> vétesenek vélek. [Törlés a sor végén.]

rult¹⁰³⁴ kötelezés volna, a mely véghetetlen keserüéseket vonna¹⁰³⁵ maga után, a melyeket tsak azok üsmérik jól, akik azokat¹⁰³⁶ érzik. és a melyek az Isten átkát okozák az atyákra, és az anyákra.

5 El nem végezném ez iránt valo beszédemet, ha erről bővebben akarnék szollani, de a mit erről mondtam, az, elegendő az atyáknak., kik ezt figyelmetesen akarják olvasni. el végezvén. arra kérem őket, meg emlékezzenek arra hogy keresztyének. [275a:] és ugy mint keresztyének, kö-
10 vetniük kel a tudományokat, a melyeket a vallás adgya elejekben.

Azok a tudományok ezek

Először., hogy az atyák nem olyan tellyeségel valo urok a gyermekeknek. hogy vélek ugy bánnyanak a mint nékik
15 tettzik. és hogy, a mely hatalmok vagyon rajtok, aláb valo lévén az Isten hatalmánál,¹⁰³⁷ a ki is aző teremtojök, és első Atyok. tellyeségel aző hatalma alá kel vetni hatalmokat

A második tudomány a, hogy az atyák. valamely hivatalra rendelvén gyermekeket, vagy szabadságot adván nékik
20 a választásra. mindenek felet az ő lelki jovokra¹⁰³⁸ kel hogy vigyázanak, és tsak az üdveségekre tzélozanak.

A harmadik. a, hogy ebben a választásban tsak az Isten akarattyát igyekezzenek követni. a midön a ki tettzik elegendő jelekből. a melyek között a gyermekeknek valamely
25 rendhez valo idegenségek [275b:] gyakorta jele. hogy az Isten arra nem hija őket.

A negyedik a. hogy nem kel¹⁰³⁹ erőltetni gyermekeket. se magok, se mások által., hogy valamely rendben menyenek akarattyok ellen., vagy a melyre nem alkalmasok.,

30 Az ötödik tudomány a, hogy nagy egyenlőséget kel tartaniok a gyermekekhez valo szeretetekben. és a jóban., a melyet vélek tésznek. azt pediglen, mind azért hogy az Istennek engedelmeskedgyenek. a kinek nem tettzik a kü-

¹⁰³⁴ nyomorult [Első o fölött áthúzott ékezet.]

¹⁰³⁵ vonna [Első n megkezdettt hosszú szárú betűből javítva.]

¹⁰³⁶ azok [Nyilván íráshiba *azokat* v *azokat* helyett.]

¹⁰³⁷ hatalmánál, [t-m-ből javítva.]

¹⁰³⁸ jovokra [Első o fölött áthúzott ékezet.]

¹⁰³⁹ kel [Beszúrás.]

lőmböztetés. mind pediglen azért. hogy el távoztassák a
gyülölséget, melyet okoz a gyermekek között., hogy ha vala-
mely jó ókbol. az egyikével. több jót tesznek. mint a többivel,
5 azt mértékleteséggel kel tselekedni, és mindenkor olyan for-
mában, hogy a többinek. nagy károokra ne legyen. gyakorta
lehet látni, hogy a különböztetés mitsoda keserves dolgokat
okoz a familiákban.: a veszedelmek. a melyek abból követ-
keznek, olyan bizonyos jelek [276a:] a melyekből az Isten
meg mutattya. hogy jóvá nem hagyja hogy az atyák külö-
10 böztetést tesznek gyermekek között. holot egyaránt hozzájuk
tartoznak,

Kérem az atyákat, és az anyákat. kik ezt az intésimet
fogják olvasni, hogy ezt a nagy dolgot igen meg vizsgállyák,
mivel ezen áll. mind a gyermekek. mind a magok üdvésé-
15 gek.

IX Rész

Az életnek különb féle rendeiről. leg
először az egyházi rendről.

Hogy jobban végezness. a rendről. a melyet választanod
kel, szükséges¹⁰⁴⁰ hogy szollyak néked a főveb rendekről,
20 és hogy elődben tegyem a leg szükségeseb dolgokat, a melye-
ket meg kel vizsgálnod mindenikében.

Az egyházi renden kezdem el. a melyről [276b:] (:ha
végezned kel.) figyelmeteséggel kel vigyáznod 3 dologra.

1. hogy milégyen a; tudni illik. hogy a mitsoda nagy,
25 mellyek annak köteleségi, és mitsoda¹⁰⁴¹ veszedelmek köve-
tik.

2. A hivatalt. a mely arra szükséges.

3. Mitsoda készülettel. kel ahoz lenni.

I Articulus.

Az egyházi rendnek nagy köteleségiről
30 és veszedelmiről

Leg először tehát. azt kel meg vizsgálnod. hogy a¹⁰⁴²
világon lévő leg nagyob, és leg felyeb valo rendről akarsz

¹⁰⁴⁰ szükséges [ü—ö-ből javítva.]

¹⁰⁴¹ [A kéziratban csonkán, a sorvégen:] mitso-

¹⁰⁴² hogy a <leg> világon lévő leg nagyob, <és leg nagyob,> [Tör-
lés a sor végén.] és leg felyeb valo

végezni,¹⁰⁴³ Ez olyan rend, a mely leg inkább közelit az Istenhez., ezt azért rendelte az Isten. hogy közben járó lenne ő közötté, és az emberek között., és a¹⁰⁴⁴ melynek közben járosága által közli magát az embereket; a kristus Jésus. az ő fia, reája bizta¹⁰⁴⁵ mind azt, a mi a kegyelmi közöt leg drágáb, az Évangéliumának prédikálását, a szent titkoknak meg szente-[277a:]lésit., a szenttségek ki szolgáltatását., az anyaszent egyházának igazgatását, és végtire allek üdveségit. a kiket vérivel váltotta meg. ez olyan rend a mely felyül haladgya az angyalok¹⁰⁴⁶ hivatallyát, a kik is azt nagy tisztelettel tekintik. oh! Istenem. fiam. mitsoda nagyság. és mely méltóság e?

Ez az oly nagyra fel emeltet rend, nem hogy valamely ditsőséget adna az egyháziaknak, de söt még félelmet, és rettegést ad., mert mint hogy nagy, nagy dolgokra is kötelezdi őket.

I. Nagy szenttséget kíván töllök. szenteknek kel lenni, mert szolgálattyokal. az Istenhez közelgetnek. *meg szentletetem azokban.*, mondgya az ur., *akik hozam közelitenek legyetek szentek. mert én szent vagyok* Ezen okra valo nézve mondgya szent thamás. hogy a szenttség amelyet ez arend kíván. nagyobnak kel lenni annál. mint a melyet aszerzetesi rend kíván a szerzetesektől.

sanctificabor in
iis qui appropinquant ad me.
levit. 10.

*

* per sacrum ordinem deputatur aliquis ad dignissima¹⁰⁴⁷ ministeria quibus ipsi christo servitur in ministerio altaris, ad quod requiritur major sanctitas interior. quam requirat etiam religionis status. S. th. 2. 2. ques. 134. art. 8.

[277b:] Es nem tsak olyan különös és belsejében valo szentségre tartoznak., valamint atöb keresztyének, hanem még olyan példás szenttségre., a mely másokat világositson, azért rendeltettek. hogy mindeneket¹⁰⁴⁸ világosítsanak., ne tsak beszédekel., hanem életekel is, nekik is mondá különösön az¹⁰⁴⁹ Isten fia ezeket. *Ti vagytok a világnak. vilagosága.*

matth. 5.

¹⁰⁴³ végezni, [végezni helyett.]

¹⁰⁴⁴ a [Beszúrás.]

¹⁰⁴⁵ reája bizta <az Évangéliumnak prédikálását;> mind azt,

¹⁰⁴⁶ az angyalok<ét> hivatallyát,

¹⁰⁴⁷ dignissima <misteria> ministeria

¹⁰⁴⁸ mindenek.et<i> [et e-je a-ból javítva.]

¹⁰⁴⁹ az <ember> Isten fia

ugy is világosodgyék ati világoságtok az emberek előtt, hogy lássák jó tselekedetiteket.,¹⁰⁵⁰ és dűtsöittsék. a ti mennyei Atyá-tokot.

Halgasad ezeket a szép mondásit a tridentinumi gyűlésnek.

- * 5 *Hogy nintsen semmi. a mi ugy oktatná másokot, az áitatoságra, és az Isten szolgálattýára. mint az olyanoknak, élettyek, és példájok. akik az Isteni szolgálatra szentelték magokot, erre-
10 való nézve szükséges. hogy a¹⁰⁵¹ Clericusok., akik az urtol arra hivatattak, ugy rendellyék életyeket. és szokásokot, hogy kön-
15 tösökben, magokviselésekben, járásokban. beszédgyekben, és mindenben., egyéb ne lássék. hanem mértékleteség, szemérmete-
ség; és minden tellyes légyen avallásal., És kerűllyék el az olyan fo-[278a:]gyatkozásokot is, a melyek noha kevesek má-
sokban de öbennek nagyok volnának. ugy hogy az ő tsele-
15 kedetek. mindenekben tiszteletet olttanak.*

* Concil. Trid. sess. 22. cap 1. Nihil est quod alios magis ad pietatem. et Dei Cultum assidue instruat quam eorum vita et exemplum qui se divino ministerio dedicarunt. qua propter sic decet omnino clericos in sortem Domini vocatos, vitam moresque suos omnes Componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus nihil nisi grave, moderatum et religione plenum prae levia etiam delicta, quae in ipsis maximo essent, effugiant. ut eorum actiones afferant venerationem

A második kötelesége az egyháziaknak az, hogy az mások üdveségeken munkálodgyanak, erre a végreis rendeltettek, ettől magokot véték nélkül meg nem menthetik. azt nem jól tarttyák, akik azt tarttyák, hogy erre aköteleségre. tsak.
20 a plebánusok tartoznak. mivel erre amunkára. minden beneficiariusok. és minden egyháziak tartoznak. szent pál azt mondgya hogy ök. A¹⁰⁵² hivek szolgálai. Erre a vegre is adattak nekik a hivekhez¹⁰⁵³ való köteleségek. szent Gergely azt mondgya, hogy jól meg kellene fontolnionk, mitsoda
25 vétkes. és büntetésre méltó dolog el venni munka nélkül, a munkának jutalmát, szent Hieronimus azt mondgya, hogy a papok nem a magok vétkekről adnak számot, hanem még mind [278b:] azoknak vétkekről is, a kiknek jóvokkal elnek, ha azoknak üdveségekről nem szorgalmatosok.

¹⁰⁵⁰ tselekedetiteket., [i-e-ből javítva.]

¹⁰⁵¹ a [Beszúrás.]

¹⁰⁵² A [a-ból javítva.]

¹⁰⁵³ a hivek<re>hez [<r> ből? javítva.]

* 2 Cor. 4. 5.

non nosmet ipsos praedicamus. sed Jesum christum, nos autem servos vestros¹⁰⁵⁴ per Jesum Homl. 5. in Ev. pensemus cujus damnationis sit sine labore hic recipere mercedem laboris. S. Hier. in cap. 14. Ezechii. neque enim solum pro nostris delictis reddemus rationem sed pro omnium quorum abutimur bonis. et nequequam sumus de eorum salute solliciti.

Szent Bernárd erről rettentő dolgot mond, hogy az utolsó ítéletkor, meg fogják hallani. jajgatásit. és siránkozásit. az olyan népeknek, kik keményen fogják vádolni az Isten széke előtt. az egyháziakat, mint olyan tsalárdákat., kik jóvokból éltenek, és bűnök botsánattyán nem munkálkodtának, vakságban vezették őket, és ravasz közben jároi voltak üdvösegeknek., kik őket nem az örök életre vezették, hanem az örökös veszedelemre, oh! fiam, olvasad figyelmeztéséget ezeket. és fontold meg ennek a szentnek mondásit vegyed azokat szivedben és a midőn ebben a rendben mégy' mindenkor eszedben legyenek. hogy magadot jól viselhesed'

*

* S. Bern. in declamatio venient, venient, ante tribunal christi, populorum querela gravis' accusatio dura quorum vivere stipendiis nec diluere peccata. quibus facti sunt duces caeci, fraudulentii mediatores.

Ezen két kötelességből, két nagy veszedelmi származnak ennek a rendnek, az egyike a. ha el távoznak attol a szentségtől; a mely ahoz tartozik, és ha a világi szokások meg ronttyák elméjeket., de még annál is inkább, ha olyan sok számu egyháziakat követik., kik távul való életet élnek, rendeknek tekél-[279a:]leteségivel, a második a. ha abban a tunyaságban esnek, mely oly közönséges az egyháziak között., a mely el mulatatván vélek a munkát, a melyre rendek kötelezlik őket, Isten előtt igen vétkeseké tenné őket. és azon kívül sok rendeletlenségekben és rossz erkölcsökben vetné őket.

Ezen két veszedelmekhez, tegyünk még más kettőt, a melyeket a beneficiumok okozák. először, hogy ha¹⁰⁵⁵ egy néhány beneficiumukat birnak, a midőn egy elegendő volna., atiszteségesen, és betsületesen való életre: mivel e. mind az Isten. mind az anyaszent egyház törvénye ellen vagyon. atheologusok ezt valósággal. tarttyák, hogy¹⁰⁵⁶ a meg nem lehet halálos vétek nélkül. hogy ha tsak arra szabadság

¹⁰⁵⁴ vestros [A szó vége javítva.]

¹⁰⁵⁵ hogy ha <egy l> egy néhány

¹⁰⁵⁶ hogy [Beszúrás.] <h> a meg nem lehet halálos

- nem adatik különösön. azt pedig igen nagy és helyes okokra való nézve, azt pedig jól tudom hogy a beneficiariusok fősvénysége elég modot talál arra hogy a szükséget vesse ókul. De a midön az Isten itéletekor azok az okok meg
- 5 vizgáltatnak. úgy találtatnak amint vannak. az az, hogy tsak [279b:] tiszta fősvénységnek. a mely vétkes lesz Isten előtt. és a mely sokaknak kárhozattyakot okozza, akik bánni fogják. de haszontalanul, hogy fősvénységeknek. vagy nagyra vágyásoknak indulatit követték
- 10 A második veszedelem., az¹⁰⁵⁷ egyházi jövedelmeknek költségiben áll. a melynek jövedelmit. halálos véték nélkül., nem tsak roszra, de még szükségesen¹⁰⁵⁸ fellyül valora sem lehet költeni, úgy mint agyönyörüségre a vendégsegre., köntösökre, házi ékeségre, és több efélékre, sőt még az atya fiaira
- 15 sem kel mértekletlenül költeni, se pénzt gyűjteni, mivel az Isten átka szál gyakorta azokra. akik azt meg gyűjtik. mind ezek meg vannak tiltva a beneficiariusoknak, és abizonyos. hogy az egyhazi jóságokból. magoknak többet nem vehetnek., hanem tsak a mi nekik elegendő és szükséges, a többit
- 20 a szegényekre. és más jó tselekedetekre kel költeni, és sokan a theologusok¹⁰⁵⁹ közül azt tarttyák. hogy tartoznak viszádni. ha más képen tselekesznek.

[280a:] II Articulus

Az egy házi rendre valo hivatásrol.

hebr. 5.
nec quisque
sumit sibi honorem. sed qui
vocatur a Deo
tanquam aaron.

- 25 Az egy házi rend oly nagy, és oly szent lévén, erre hivatatni kel Istentől, ezt az apostol adgya előnkben, *senki nem veszi magának a tisztet. hanem a ki hivatattik*¹⁰⁶⁰ *az Istentől mint Aaron.* ezt a kristus szenttséges példájával bizonyította, a ki is magától lévén pap; és az ő Isteni fiúságának méltósága által., még is nem akarta magának tulajdonítani az örökös
- 30 papságot; akinek az Isten azt mondotta, Te vagy az én Fiam, Én ma szültelek tégedet, és meg testesülésekor. Te vagy a Melchisédek rendi szerént valo örökös pap.

¹⁰⁵⁷ az <egyh> egyházi

¹⁰⁵⁸ szükségesen [*en* — beszúrás;] fellyül valora [*ra* — beszúrás.]

¹⁰⁵⁹ theologusok [*u* — *o*-ból javítva.]

¹⁰⁶⁰ hivatattik [Második *t* — *a*-ból javítva.]

Szükséges tehát hogy az egyházi rendre az Istentől hivatassanak, és a kristusi példája meg szégyeníti mind azokat, a kik olyan vak merők. hogy abban a rendben mennek csak magok indulattyokból, és Isteni hivatás nélkül., magokra is veszik az ilyen vak merőségért., az Isten ha[280b:]ragját, kegyelminek el távozását., és bizonyosan el veszítik üdvöseget

Ez így lévén fiam. el itelheted., hogy mitsoda szorgalmatossággal kel meg vizsgálnod hivatásodot, hogy ha az egyházi rendnek választására igyekezel., hogy azt áldásal véghez vihesed, eszerént tselekedgyél; meg kel üsmérni, hogy ha az indulat. és a hajlandóság. melyet az egyházi rendhez éresz, az Istentől vagyoné. mert ha tölle vagyon. arra hivatatol, de ha nem ötelle vagyon, ördögi¹⁰⁶¹ tsalárdság, a ki az egyházi rendben akar tenni, hogy el veszesen.

Hogy meg lehesen üsmérni. ha az indulatod Istentől vagyoné; két dolgot kel meg vizsgálnod, először., mitsoda szándék viszen arra a rendre, másodsor. ha fel találtatiké benned mind az, a mi szükséges ahoz a renchez

A mi a szándékot illeti, a bizonyos, hogy [281a:] ha a szándéked rosz. az akaratod nem Istentől valo. mert ő a rosznak nem lehet kezdője. a szándéked pedig rosz, hogy ha ilyen végekre tzélosz. hogy az egyházi rendben. könyebben élhess: nyugodalomban, kedveseb életet. hogy pénzt gyűthess., az emberek előtt nagyob betsületben lehess., és többek ilyenek. mind ezek az indulatok roszak., és ha ezek közül valamelyike benned vagyon a te hivatásod¹⁰⁶² nem Istentől, hanem inkább az ördögtől vagyon., halgasad szent Bernárdnak ezeket a szép. szovait. kérlek is hogy a szivedben ved azokat.

A bizonyos. és abban nem lehet kételkedni, hogy mind azok. a kik¹⁰⁶³ az egyházi rendben. a tiszteletet. gazdagságot, gyönyörűséget. keresik. egy szoval. a kik a magok hasznokot keresik, és nem a kristusét., nem az Istentől valo szeretet viszi erre a

¹⁰⁶¹ ördögi [gi — későbbi beírás a sorvégi margóra, világosabb tintával.]

¹⁰⁶² hivatásod [s-l-ből javítva.]

¹⁰⁶³ a<z> kik az

rendre. hanem arosz kívánság mely az Isten ellensége. és a mely minden rosznak gyükere.

* S. Bern. in declama. Universus in ordinibus ecclesiasticis honorem quaerentes proprium. aut divitias aut saeculi voluptates postremo quae sua sunt non quae Jesu christi, manifeste prorsus et indubitanter non ea quae ex Deo est caritas, sed aliama a deo, et omnium radix malorum. cupiditas introducit.

[281b:] szükséges tehát hogy jó legyen a szándékod. hogy pedig jó lehesen., ezen két dologra tzeleozon, a teelkednek.
5 meg szentelésire, és a felebarátodnak üdveségire, ennek a rendnek. ezek a közönségesen valo¹⁰⁶⁴ két köteleségei, az az, hogy magadban fel kel tenned., hogy abban a rendben. szent, és mások jó példájára valo életet fogsz élni. és hogy a mások üdveségin fogsz segíteni, imádságidal, munkáidal. és minden
10 tölled lehető modokal., valamint szent Bernárd mondgya, hogy a ki az egyházi rendben szándékozik, és a sanctuarium szolgálattýára., annak azon kel lenni hogy az Istenhez ugy közelgesen, hogy magát meg fosza minden világi dolgoktol; tiszta elmével, és testel. légyen., hogy ő tölle világoságot vehesen, és munkalkodhasék. mind a maga. mind
15 a felebaráttýa üdveségin, foglalván magát az imádságban, és az oktatásban.

De a még nem elég hogy jó szándékban [282a:] légyen az egyházi rendhez, de még ezen kívül szükséges. hogy arra
20 alkalmas legyen., három féle fogyatkozások vannak. a melyek az embert alkalmatlanná tészik erre a rendre, a fogyatkozások, a melyek az elmében vannak. vagy az akaratban, vagy a szokásban., ha nem szollok is a testi fogyatkozásokrol, noha vannak olyanok, a melyekért az egy házi
25 rendre nem mehetnek. az anyaszent egy ház parantsolattýa szerént. az elmében valo fogyatkozások, a goromba. nehéz. tompa., és változo elme. a tudatlanság. vagy több ilyenek. a melyek láthato képpen. alkalmatlanná tészik az embert, hogy az egy házi köteleségeket véghez vigye., az ilyen
20 fogyatkozásokot. ha az idő. vagy a tanulás jóká nem tehetik. ellenkezők az egyházi rendel., és meg mutattyák hogy egy olyan arra nem hivatot.

¹⁰⁶⁴ valo <köteleség> két köteleségei,

[282b:] Hasonlot mondhatni az olyan fogyatkozásokrol, melyek a szokásokban vannak. minden aki a rossz erkölcsben élt, vagy a ki még valamely vétke szokásban vagyon., úgy mint, a tisztátalanságban, részegségben. esküvesben. boszu állásban. fősvénységben. nagyra vágyásban, és több ilyenekben, azt ne gondolya hogy alkalmas legyen, se hogy az Isten hja az egyházi rendre, hogy ha csak hoszas penitencia tartással meg nem jobbitotta életét. és hogy ha tellyeségel meg nem sanyargatta rossz kívánságait. és erőt nem vett rossz hajlandóságain, az ellenkező jó erkölcsökkel, ez az igazság, ahhoz a készülethez tartozik. a melyről ide aláb fogunk szolnani.

III Articulus

Hogy mitsoda készülettel kel lenni

az egy házi rendhez

15 Ez, az a harmadik dolog, a melyet [283a:] meg kel vizsgálnod. a midön az egyházi rendről végesz, Enéked annál is szükségeseb., hogy gyakorta azok. a kik erre a rendre igyekeznek. magokal azt elnem hitetik, hogy ahhoz tartoznak szent, és jó erkölcsü élettel készülni., sok idővel eléb. mint sem abban menyenek. ez a vétkek annál is nagyobb hogy közönséges, és oka hogy az egyháziak, életkel rendeket meg gyalázzák. mert abban menvén ilyen készület nélkül. az előbbeni életyeket követik., az az, a világi életet, gyakorta rossz erkölcsüt.

25 Hogy veled meg üsmértesem fiam ezt a vétket, egyéb nem kel hanem hogy elődben tegyem ennek a rendnek szenttséges voltát, mert ha az¹⁰⁶⁵ olyan szent, és oly nagyra emeltet, bizonyosan a következik belölle., hogy ahhoz szent élettel kel készülni. mert a ki abban a vétkekhez ragaszkodo,¹⁰⁶⁶ és rossz szokásokkal tellyes [283b:] szivel. akarna menni, azt meg vetné. és rettentő gyalázzattal illetné. és meg bestelenitné méltatlan életevel, a mely ellenkeznék a szenttségel., a melyet kíván. és minden bizonyal. el veszténé magát.

¹⁰⁶⁵ az [Beszúrás.]

¹⁰⁶⁶ ragaszkodo, (szivel,) és rossz szokásokkal tellyes [-ell - javítva.] szivel.

De hogy tellyeségel el hitethesem veled mitsoda szükséges
ez a készület, elődben adom. hogy mit tanittanak¹⁰⁶⁷ ez
íránt az anyaszent egyháznak szentei.

*

A nagy szent Gergely azt mondgya. *hogy a rendekre, rendel*
5 *kel fel menni, mivel az olyan az elesést, keresné, a ki valamely*
magos helyre akarván. menni, a garáditsokot el hagyjá, és a
leg meredékebb helyt akarna fel menni, ehez szép hasonlatosá-
got tézsen, valamint hogy a nyers fa. nem jó az épületre.
és ha azt nyersen teszik az épületre, nem hogy az épületet
10 meg tartaná, de még le ronttya, ugy nem is kel a szent
rendekre emelni az olyat, a ki még tsak ujontában hagyta
el [284a:] avétket. hogy ha tsak meg nem jobították rosz
szokásokot a hoszas penitentiával.

* S. Greg. lib 7. epist. 18. 21. ordinato ordines ascendendum est. nam casum appetit qui
ad summa loci fastigia post positis gradibus per abrupta quaerit ascensum.

*

Szent Hieronimus az egyházi rendről szolván, azt mond-
15 gya., hogy jaj annak. aki abban mégyen a szentségnek
menyegzői ruhája nélkül, és ezt is hozzája tézsi. *hogy ki ki*
próbállya meg magát minek előtte azt fel vegye, az egyházi
méltóság, nem tézsi az embert keresztyéné.

* S. Hier epist 1 vae homini illi qui non habens vestem nuptialem ingreditur ad coenam.
nihil super est nisi ut audiat amice quomodo huc intrasti? probet se unusquisque. et sic
accedat, non facit Ecclesiastica dignitas christianum.

*

Szent Bernárd sok helyt¹⁰⁶⁸ munkáiban igen panaszolko-
20 dik azok ellen, akik tsak ugy mennek bé arendekben. azok-
hoz nem készülnek szent élettyekel,¹⁰⁶⁹ azt mondgya hogy
az igen nagy vakmerőség azoktól. a kik azt tselekeszik. és
hogy attól szármázik. az egy háziaknak. minden rendelet-
lenségek.

vide cap. 17. 20.

* S. Bern. lib. de conversione ad clericos vae filiis irae qui ne dum reconciliati reconcilia-
tionis alienae. negotia quasi homines qui in iustitiam fecerint apprehendunt.

*

Szent Thamás azt a különbözést tézsi a szent rendek kö-
25 zöt. és az szerzetes rend közöt, [284b:] hogy a szerzetes
rendben való menetelhez nem szükséges a jó erkölcsökben
való foglalatoság a bé menetel előtt, de a szükség a szent
rendekben való menetelhez. annak ilyen okát adgya, mert

¹⁰⁶⁷ tanitta(k)nak [nak — sor alatti beszúrás.]

¹⁰⁶⁸ hely [Íráshiba helyt helyett.]

¹⁰⁶⁹ élettyekel. [Első e-y-ból javítva.]

a szent rendekhez még előre valo szentség kívántatik, a mely nem szükséges a szerzetes rendhez. a melyarra rendelletet foglalatoság, hogy a szentséget meg nyerhesék.

* S. Thom. 2. 2 quaest 89. art. 1. utrum qui non sunt exercitati in praeceptis, debeant ingredi religionem. Religionem ingredi non solum expedit his qui sunt exercitati in praeceptis ut ad majorem perfectionem perveniant, sed etiam his qui non exercitati, ut facilius peccata vitent, et perfectionem assequantur, ad 3 dicendum quod ordines sacri prae exigunt sanctitatem. sed status religionis est exercitium quoddam ad sanctitatem, assequendam. unde pondus ordinum imponendum est parietibus. jam per sanctitatem desiccatos., sed pondus religionis desiccet parietes. id est homines, ab humore vitiorum

Mind ezek világosak, és meg bizonyították a mit mondotam. halgasad hogy mit mond még erről az egész anyaszent egyház, a tridentinumi gyűlésben.

Ez a szent gyülekezet minek utánna el rendelte volna hogy hány esztendő korbán le[285a:]het a szent rendeket fel venni., azt mondgya.¹⁰⁷⁰ ámbár az a kor szükséges legyen is, de nem következik abból., hogy azok a kik azt a kort el érték. a rendekre bé vétessenek. hanem csak azok. akik azokra méltok. és akiknek¹⁰⁷¹ meg próbált élettgyek, mint egy öregség helyt vagyón., az az, hogy ifiukorokban is, mutasák meg elméjeknek okosságát, és szokásoknak szentsé-

* Sess. 25 cap. 12. sciant tamen episcopi non singulos in aetate constitutos debere ad hos ordines assumi. sed dignos duntaxat, et quorum probata vita senectus sit.

git, valamint abölcs mondgya, *hogy az embernek öregsége, a böltségségben áll, atiszta. és véték nélkül valo életben* Sap. 4. 9.

Mind ezek után nem lehet kételkedni abban., hogy szükséges ne legyen az egyházi rendhez valo készület, de sőt még azt kel tsudálni és szánni, hogy mitsoda roszul követik azt, kerüld el fiam ezt a vétket, és ha az egy házi rendre igyekezel., minden tehetségedel készüly ahoz, hogy arra méltó lehess. és kövesed a mit ide aláb fogunk mondani.

[285b:] IV Articulus.

Ennek arésznek bé fejezése.

Ezek tehát azok a leg főveb dolgok, a melyekre kel figyelmeznni annak. aki az egy házi rendre igyekezik.

Hogy ha tehát erről a rendről végesz, ezeket kövesed, vgyed végben szorgalmatoságal mind azt, valamit a 6

¹⁰⁷⁰ mondgya. <no> ámbár az a kor [a névelő — beszúrás.]

¹⁰⁷¹ akik

részben mondottunk, erre a végezésre. vegy alkalmas időt, és azon idő alatt, 1. gyakorta imádkozal, gyonyyál, és Kommunikály, 2. figyelmeteséget. olvasad, és elmékedgyél arról, a mit mondottunk az egyházi rendről. fontold meg annak
5 nagyságát, és szenttségét, hogy ahoz nagy tisztelettel lehes, annak kötelességeit, hogy meg láthasad, ha azokat jól vegben vihetedé, és annak veszedelmit, hogy azokat el kerülhesed, visgáld szorgalmatosággal, és hizelkedés nélkül, mitsoda indulat vezet erre arendre, ha erre alkalmas vagyé,
10 és ha nintséné [286a:] ezzel valami ellenkező benned. 3. tarts gyakorta tanátsot valamely okos. és értelmes egy házival, aki néked meg tudgya mondani mind azt, a mire kel vigyáznod. és meg üsmérteti veled ha arra alkalmas vagyé.

15 Hogy ha hoszas végezésed után. azt gondolod hogy magadot arra adhatod., tedd fel magadban hogy ahoz ugy fogsz készülni amint kívántatik, az az,¹⁰⁷² jó erkölcsü életedel, és ahoz szükséges tanulásodal, és mihent arendben valo meneteledet magadban¹⁰⁷³ el végezted, két dologban foglallyad
20 valójában magadot,

1. Adgyad tellyeséget magadot az áitatoságra. kerüllyed avétket. roszt indulatidot meg kel sanyargatni. rendeletlen hajlandóságidot meg kel zabolázni, ajo erkölcsökre. tisztságra, alázatoságra, szemérmeségre., együgyüségre, és a
25 világ meg vetésire szert kel tenni, kerüllyed a világi szokásokat. és társalkodásokat, a [286b:]szenttségeket gyakorollyad. jó könyveket olvass, fő képen az új testamentumot., és az olyan könyveket a melyekből meg tanulhasad az egyházi rendnek kötelességeit. a melyeket a szent atyák hagyták
30 nekünk, ugy mint a szent Ambrus officiumit. szent Hieronimus nepotianusnak irt¹⁰⁷⁴ leveleit. a szent Gergely pastoralisát, szent Bernártnak könyveit. *De Contemptu mundi ad clericos. de Conversione ad clericos.* de Consideratione. és más egyéb ilyeneket.

35 Legyenek gyakorta elmédben szent Hieronimusnak ezek

¹⁰⁷² az az, <h> jó

¹⁰⁷³ magadban, [Utána kimaradt az állítmány: *fel tetted* v. *el végezted*, vö. a variáns megfelelő helyével.]

¹⁰⁷⁴ irt <lev> leveleit. [Törlés tollhiba miatt.]

a szép oktatási, a mellyekét írá Rusticus barátnek, *Ély oly szentül a klastromban hogy meg érdemelyed a clericuságot, és a vétekel meg nem mocskolván ifiuságotod., a kristus Jésus oltárához közelíthess tekéletes tisztaságal.* Elmélkedgyél gyakorta ezekről, és ugy vegyed mint ha tégedet oktatna, mert ugyan is, ha [287a:] egy ifiu szerzetes,¹⁰⁷⁵ a ki a klastromi rend szerént élvén. tartozik azon lenni hogy szent életiért méltó lehesen az egyházi rendre, menyivel inkább tartozol magad azon munkálodni, a világban élvén, a hol környül vagy vétetve. sok féle kísértetekel.

* S. Hier. epist. ad rusticum Ita age et vive in monasterio. ut clericus esse merearis. ut adolescentiam tuam nulla sorde commacules. ut ad altare christi quasi de thalamo virgo procedas.

Az egy házi rendre készítvén pedig magadot, a jó erkölcsü életel, el ne felejttsed az áitatosághoz foglalni. a szorgalmatoságal valo tanulást, hogy abban a hivatalban, alkalmazatos lehess az Isten szolgálattýára. a tanulás éppen olyan szükséges az egy házi rendre valo készülethez., valamint a többi, arra lélek szerént tartozol, és ha arra szorgalmatoságal nem adod magadot, nem érdemled meg hogy arra hivatásál, *mivel az Isten nem üsméri azt. papjának. a ki meg veti atudományt.* de még szamot is adtz. az Istennek mind azokért a vétkekért. a melyeket fogják okozni tudatlanságod.

quia tu repulisti scientiam repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. oseae. 4.

[287b:] A papok tudatlanságánál. nagyob rosz nem lehet az anyaszent egyházban. mivel az okoza. a népek meg romlását. és a lelkek veszedelmit. lehetetlen hogy a tudatlan egy házi, henyélő, és tunya ne legyen. mert tudatlan lévén. nem gyönyörködhetik atanulásban., a mely az ő dolga volna, és a henyélés. a roszban ejti. amint ezt minden nap láttyuk, de ha szinte rosz erkölcsü nem lenne is. tsak a tunyaság is vétkes egy papban.

Tegyük ehez mind azt a roszat. a mellyet az egy háziak tudatlansága okoz a népeknek, mert az alkalmazatlanoká tészí őket. arra, hogy a¹⁰⁷⁶ mások üdveségin munkálodgyanak., és sok olyanoknak kárhozattyokra vagyon. a kik az üdveségre valo igazságokra nem tanítatnak, nem lehet azt

¹⁰⁷⁵ szerzetes, <nek,> a ki
¹⁰⁷⁶ hogy a <lelk> mások üdveségin

* meg fogni. hogy¹⁰⁷⁷ menyi lelkek vesznek el a papok tudatlanságok miatt. *Az Anyaszent egyház.* mondgya szent Bernárd. *azt gyakorta*¹⁰⁷⁸ [288a:] és szánakodással láttya. hogy mitsoda veszedelemben vannak a lelkek., a midön a pázstor
 5 meg nem találja a juhainak valo legeltető helyt, a midön a kalauz az üdveségre vivő utat nem tudgya, se a szolgálta az ura akarattyát, a melyet másoknak kellene hirdetni.

* quid enim periculi sit ubi non invenit pastor pasqua. dux ignorat itineris viam. servus nescit domini voluntatem. Ecclesia quotidie multipliciter et miserabiliter experit. S. Bern. in declamationibus.

Kedves fiam figyelmezel mind ezekre, és igen tarts attol., hogy atudatlanságod oka ne légyen. az olyan lelkek veszedelminék. a kiket a kristus a maga vérin váltotta meg., adgyad magadot valósággal az olyan tanulásra, a mely szükséges egy egy házinak, és igyekezel azon. hogy mentöl alkalmasab lehess. az Istent szolgálni a rendben a melyre hi tégedet.

* 15 Egy szoval. legyenek mindenkor szemeid előtt¹⁰⁷⁹ szent Agostonnak ezek a szép szavai., a melyekkel felele egy olyan jó akarójának. a ki tanátsot kért tölle az egy házi rendről. *Mindenek* [288b:] *felet arra kérlek, hogy a te jó erkölcsü bölcseséged vizsgálja meg azt jól, hogy nintsen semmi ez életben.,*
 20 *fő képen a mostani időben, könnyeb, se az emberek előtt kedveseb, a püspöki. papi, és diaconusi hivatalnál, hogy ha azt gondatlanul. és magának valo hizelkedéssel viszik végben. de nintsen semmi nyomorultab. keserveseb. se kárhozatalra méltób Isten előtt, de meg, nintsen semmi ez életben, főképen a mostani*
 25 *időben, se nehezeb, se súlyosab. se veszedelmeseb. a püspöki. papi, és diaconusi hivatalnál. hogy ha azt ugy viszik végben a mint a mi urunk parantsolya. de meg Isten előtt. nintsen semmi boldogabb.*

* S. Aug. epist 184 Ante omnia peto ut religiosa prudentia tua nihil esse in hac vita et maxime hoc tempore facilius et levius et hominibus acceptabilis episcopi, presbyteri, diaconi officio. si perfunctorie, atque adulatorie res agatur, sed nihil apud deum miserabilius et tristius,¹⁰⁸⁰ et damnabilius., item nihil esse in hac vita et maxime hoc tempore difficilius. laboriosius et periculosius episcopi, aut presbyteri, aut diaconi officio. sed apud Deum nihil beatus, si eo modo militetur quo noster Imperator jubet.

¹⁰⁷⁷ hogy <men> menyi

¹⁰⁷⁸ gyakorta [g-n-ből javítva.]

¹⁰⁷⁹ előtt [t-d-ből javítva.]

¹⁰⁸⁰ tristi<us,><tius,>us, [A négy articulusnál az 1, 3, 4. art. végén nem volt a kézirat aláhúzva, csak a 2. art. szövegének végén.]

Az egyházi rend után, aszerzetesi rendről [289a:] kel szollanom. a melynek jól meg választása. nem aláb valo szükséges az elsőnél,

⁵ Igen szép dolog ajó szerzeteség. aki mindent el hagyván, egyébire gondgya nintsen, hanem hogy az Istennek tessék apenitentzia tartásal, és azalázatoságal, élvén rendenek szorosan valo végben vitelében. és el távozván a világi társaságtól., magát egészen. a valóságos és állandó tekéltetéségnek. tanulására adgya.

¹⁰ De meg ellenben igen szomorú. és keserves dolog, egy olyan szerzetes, a kinek tsak a köntöse szerzetes, aki különösön valo tekéltetéséget gyakorolván. atol tavulab vagyon. leg tekéltetleneb világinál; szeretvén avilágot. és avilági dolgokat. sok rosz erkölcsök alá vagyon vettetve, vagy ha szinte a testi rosz erkölcsök alá ne légyen is, de az elmének vétkeit nem kerüli. aharagot, akevélységet, anagyra vágyást, irigységet, a viszá vonást. [289b:] és töb ilyeneket, ha nem szollok is az olyanokrol, a kik tsak könnyen, és hivatás nélkül ¹⁵ lettek szerzeteseké, az után meg bánnyák hogy olyan könnyen adták magokat olyan nagy dologra, az a meg bánás nagy rendeletlenségekben veti őket. ugy anyira, hogy még avallást, és a szerzetet is el hagyák.

²⁰ Hogy ezt a rendet jól meg lehesen választani, ahoz két dolog kívántatik. először, azt jól meg kel üsmérni, meg kel tudni annak kötelesegeit, hasznait. és veszedelmit. másodszor meg kel jól tanulni hogy arra hivatattaké vagy sem. ugyan ezekről is fogunk szollani a következő három articulusokban

I Articulus.

³⁰ Hogy mi légyen a szerzetesi rend, mellyek annak kötelesegei, hasznai és veszedelmit.

A szerzetesi élet. szent Thamás. szerént. *olyan mód, a mely a szenttség el nyerésire rendeltet, [290a:]* a melyet nem

¹⁰⁸¹ X <X> [A törölt <X> elé újra leírt egy X-et, mert a régi helyén összefolyt a tinta és kiszakadt a papír. — A X Rész szövegének végén, az I Articulus előtt a kéziratban aláhúzás van.]

¹⁰⁸² rendről. [d-r-ből javítva.]

kel az külső szenttségről érteni, a mely a köntösben, és a külső tselekedetekben tettzik ki, hanem a belső szenttséget, a mely alélek meg szentelésiből áll, a pedig úgy lehet¹⁰⁸⁴ meg, ha az indulatokat meg zabolázák, a rendeletlen hajlandóságokat el hagyják, a teremtet állatokhoz, és magokhoz való szeretettől meg foszttyák. az Istenhez szeretettel kaptsollyák magokat, ugyan ezért hagyják el a világot, hogy keveseb akadályal foglalhasák ezekben magokat. és tellyes szabadságal, ez okáért mondanak ellene avilági jóknak. és gyönyörüségeknak. nem tsak lelki képen. valamint arra kötelesek mindnyájan akeresztyének hanem testi képen is. tartoznak azoknak ellene mondani. azért hogy nagyobb tekéltetéségel adhasák magokat az Istennek, és végtire. ennek a belső szenttségnek. el nyerésiért követik a sanyaruságokat, az engedelmeségeket, és mind a szerzetesi rendeket, a melyek tsak erre a végre¹⁰⁸⁵ rendeltettek. [290b:]

2. Ennek a rendnek kötelességei igen nagyok, mert az egészen való tisztaságra és atekéltetes szegenységre kötelez, hogy el távozanak nem tsak minden jónak bírásától, de még a földi jókhoz¹⁰⁸⁶ való ragaszkodástól is. és a maga akarattjától, egészen való meg fosztására. úgy hogy. tsak a fellyeb valóiet kövesse, azon kívül. arra kötelez, hogy a rendet szorgalmatoságal meg tarttsák és magokat belső képen meg szentellyék. követvén a keresztyéni jó erkölcsöket., a melyekről szollottunk.

3. Mint hogy ennek arendnek a kötelességei nagyok, nagy hasznai is vannak valamint ezt világosan előnkben adgya szent Bernárd. mondván, *hogy a szerzetben az ember nagyobb tisztaságban áll, nagyobb vigyázással jár, a kegyelemnek harmattya gyakortáb reája szál, nagyobb bizodalomal nyugszik, keveseb félelemel hal. meg, hamaréb meg is tisztittatik más életben, és menyegben bőváb jutalmat veszen.* De mind [291a:] ezt, amint magais mondgya, a tiszta, szent, és makula

¹⁰⁸³ <22> 2.2.

¹⁰⁸⁴ lehet [Kereszttel jelölt beszúrás halványabb tintával.]

¹⁰⁸⁵ végre [re — későbbi beszúrás más színű tintával.]

¹⁰⁸⁶ jók <nak> hoz való [hoz való<nak> fölé írva, a sor végén.] ragaszkodás<á>tol

nélkül való szerzetre kel érteni. az az. arra a¹⁰⁸⁷ szerzetre, a melyet szentül tartják meg, és amelyben, valóságál munkálodnak. a belső képen való szenttségre.

* S. Bern. hom de verbis domini simile est regnum coelorum homini negotiatori, quae est ista tam pretiosa margarita. Nonne haec religio sancta pura, et immaculata, et qua homo vivit purias, cadit rarius surgit velocius, incedit cautius, irroratur frequentius, quiescit securius, moritur fiducia, purgatur citius, praemiatur copiosius

Ennek a rendnek sok hasznai vannak, de veszedelmi is
5 vannak, a melyek nem kitsidek, szent Bernárd hármát térszen fel.

Először, a maga hittséget, és a maga felől sokat tartást. ezek igen könnyen szivárkoznak a leg szenteb tselekedetek közti is, a melyeknek érdemét gyakorta el is vesztetik,

10 A második veszedelem, hogy ha viszá tekintenek, hogy a világban viszá menyenek. vagy magok személyekben, vagy ahhoz való hajlandóságok.

A harmadik a szerzetesi foglalatoságokban való lankadcság, ez olyan út, mondgya ez a szent, a melyben, vagy előre
15 kel menni, vagy hátra, és a lankadeságért, olyan romlásban esnek, a mely. a szerzetesi ruhában. világi életet éltet vélek.

Az első veszedelem, rend szerént attól va-[291b:]gyon. mert a szenttséget a kívül valorol itélik, magok felől sokat
20 tartanak. mert tsak a külső magok viseléseket tekintik, nem figyelmeztvén arra, hogy a szenttség a léleknek jó erkölcsiiben áll. és fő képen az állandó, és tekéletes alázatoságban, a második, és aharmadik,¹⁰⁸⁸ leg gyakortáb, a világiakat való
gyakorolástól. vagyon, a mely igen veszedelmes a szerzeteseknek, valamint ezt szent Bernárd mondgya, és leg gyakortáb.
25 mind. a három attól. származik. mert a szerzeteségre¹⁰⁸⁹ nem hivatattak,

* lib. de modo bene vivendi serm 66. necesse est ut quisque religiosus si salvati desiderat saeculum contemnat. et sese intra monasterii claustra concludat.

Ezek fiam a leg főveb dolgok a melyekre kel vigyáznod a szerzetesi rendben, hogy ha arra¹⁰⁹⁰ igyekezel, hogy pediglen

¹⁰⁸⁷ ara [ãr — utólag írva *a* elé, rövidítésjellel.] a szerzetre, [*a* — beszúrás.]

¹⁰⁸⁸ aharmadik, <g> leg gyakortáb,

¹⁰⁸⁹ szeretésegre [Elírás.] nem <v> hivatattak,

¹⁰⁹⁰ arra <is> [?] igyekezel, hogy pediglen <bo> bizonyosabban

bizonyosabban mehešs elé végezéšedben. meg mondom hogy mitsoda rendet kel abban tartani, és hogy miképen üšmérhesed meg. ha arra vagyé hivatalos.

[292a:] II *Articulus.*

Hogy miképen lehesen meg üšmérni.

5 ha hivatalosé valaki a szerzeteségre.

Elözšör, hogy ha magadban. valamely kemény indulatot éresz ehez arendhez, vigyáz hogy azt¹⁰⁹¹ az elmedböl se ki ne vesed, mert ugy lehet hogy az, az Istentöl vagyon, se ahoz ne hajoly. mindgyarást. mert ugy lehet, hogy atsak
10 emberi indulatbol származhatik.,¹⁰⁹² meg kel visgálni hogy ha Istentöl vagyoné az a belšö indulat, mert ha tölle vagyon. azt követni kel. hanem tölle vagyon. azt el kel halgatni,

De hogy lehesen azt meg üšmérni, azt kérđhetnéđ töllem, imé ezen modal.

15 1. kerüld el. az olyanokal való társalkodást. akik a szerzetesi rendre ingerelnek és unszolnak, az oka ennek világos: mert mind addig. a még arra sürgetnek, meg nem tudod kü-[292b:]lömböztetni. hogy ha a szerzeteségre való hajlandóságod az Istentöl vagyoné. vagy az emberek jovallásá-
20 tol.

Es noha az Isten némelykor. az emberek által¹⁰⁹³ sugarollyon is nékünk valamely jó szándékot, mind azon által mint hogy a mindenkor meg nem törtenik. hogy meg üšmérhesed ha a mások jovallása az Istentöl vagyoné. abban nintsen
25 bizonyosab mód, mint a, hogy idöt végy magadnak, és tsak az Istent halgasad. és figyelmez arra, amit néked fog mondani belšö képen. a profétanak ezen szép mondása szerént, *Audiam quid loquetur in me Deus.* azt fogom halgatni a mit az ur fog nékem mondani belšö képen

30 2. kérjed az Istent szorgalmatoságál. minden nap. hogy méltoztasék veled meg üšmértetni akarattyát, és erősittse meg benned az indulatot ha ő tölle vagyon. vagy vegye el, hanem ő tölle vagyon; mondgyad néki szent Peterel, *uram*

¹⁰⁹¹ [Sor végén:] <se> az elmedböl se [se – beszúrás.]

¹⁰⁹² [Sorvégén:] származ- [új sor elején:] <maz>hatik.,

[Alább tévesen: mert – meg helyett:] mert nem tudod külömböztetni.

¹⁰⁹³ által <surag> [Törlés a sor elején.] sugarollyon

ha te vagy, parantsolyad had menyek hozád. vagy mondgyad. valamint az ifiu samuel szóly uram. mert ate szolgád halgat tegedet, vagy szent pálal. uram mit akarsz hogy tselekedgyem.

1 reg. 15.
act. 9.

[293a:] Visgáld¹⁰⁹⁴ meg figyelmeteségl. a következőköt, a szerzetesi rendnek. kötelesegeit. hasznait. és veszedelmit. a mint már meg mondottuk,

2 A szándékot, a mely erre a rendre vezet, a melynek. annak kel lenni ebben az állapotban., hogy a vilagot el hagyják. penitentziát tarttsanak, és magokot meg szentellyék. belső képen. ajó erkölcsöknek tselekedetével., tekinsd meg ha ilyen ate indulatod, gondolkodgyál erről gyakorta, valóságál, és hitelkedes nélkül, mert ha más indulat vezet erre ahivatalra, ate szándékod nem Istentől vagyon. visgáld meg azt is. ha arra alkalmas vagyé, és ha nintsené azal valami ellenkező, vagy testedben. vagy elmédben, a testi betegeskedések, az elmének rossz tulajdonsági, fő képen, a változo. és álhatatlan élme. alkalmatlanná tészí az embert a szerzetesi rendre.

3. Mindenek felet ne végez semmit is a magad fejétől. és jó tanács nélkül, ez igen közönséges vétek az ifiaknál. a kik sokan a szerzetben vetik magokot, nem kérvén másolt tanátsot., ha-[293b:]nem tsak a magok elméjéktől, vagy azoktól, akik igen könnyen bé fogadgyák őket, gyakorta ebből alesz, hogy kénszeritetnek el hagyni, vagy ha meg változtatni szégyenlik. rosszul, és hivatás nélkül adgyák arra magokot, eszerént ne tselekedgyél, hanem közöllyed szándékodot valamely értelmes emberel. fő képen agyontato papodal, a kinek tanátsát alázatoságál halgasad. és vegyed.

A midön eszerént tselekedtél volna egy jó darab ideig. ugy mint hat holnapig, vagy tovább is, ha a szerzeteségre valo akarát benned mindenkor meg marad, és a mellet a te szándékod olyan a mitsodásnak kell lenni, az az, tiszta. és szent, mind a elméd. mind atested meg egyezik ezel a rendel tsak el hiheted hogy Istentől vagyon szándékod, és ő hi a szerzetre, de ha a hajlandóságod nem maradando, ajele, hogy tsak¹⁰⁹⁵ emberi indulat volt, és olyan jó gondolat,

¹⁰⁹⁴ <3.> Visgáld meg [Előző lap alján, őrszók: *visgáld meg figyelmeteségl.*] [A <3.> helyén a variánsban 3. áll; vö. a variáns számozásával, ott az alábbi 3. helyett 4. áll.]

¹⁰⁹⁵ tsak <is> emberi

a melyet az Isten adta volt. beled hogy a jó erkölcsre vigyen a hivatalban, a melyre fogod még magadot adni.

[294a:] Azt mondhatná valaki néked. hogy siettségel. kel végben vinni az Isten sugarlásit. és ha sokára halogattyák végben vitelét, el veszthetik valamint szent Ambrus mondgya hogy a léleknek kegyelmit gyorsan kel követni,

Erre azt felelem hogy az ugy vagyon, a midõn elegendõ képen. meg üsmérik hogy a sugarlás Istentõl vagyon. de minek elõtte azt meg üsmérhesék. nem tsak roszul nem tselekeszik el halasztani, de még el is kel halasztani¹⁰⁹⁶ fö képen az ilyen nagy dolgokban. mert hogy azt meg üsmérhesék, arra alkalmas idõt kel venni. a melyben mindent meg lehesen visgálni. egy szoval. a szerént tselekedni a mint itt mondgyuk, azal meg nem sértik az Isten kegyelméhez valo hüséget. de sõt még hüségel követik a szent léleknek magának tanítását. a ki is azt parantsollya nekünk, hogy *ne higgyünk minden léleknek, hanem próbályuk meg a belsõ indulatot, hogy meg tudhasuk, ha Istentõl jönéké.* azal a hivatalt el nem vesztik, hanem azon igyekeznek. hogy az igazságot [294b:] elegendõ jelekbõl meg üsmérhesék. azért hogy ahoz erőseben ragaszzkodhassanak. és nagyob hüségel vihesék végben.

Hogy pediglen ezen mondásimot veled el hitetthesem. ha szinte azokban valamely ellenzést találnál is. még ehez egy különös articulust tesztek.

III Articulus.

Hogy arra idõt kel venni. hogy meg¹⁰⁹⁷ lehesen. üsmérni ha valaki hivatalosé a szerzetes rendre.

Hogy ha az Isten nekünk mindenkor bizonyos jeleit adná sugarlásának, a midõn nagy dolgokhoz fogunk, a bizonyos hogy nem kellene idõt venni, se annak végezésére, se végben vitelere, de mint hogy rend szerént. õ néki nem tettzik eszerent tselekedni, és hogy még maga int arra az apostol által. *hogy ne higgyünk minden féle lelkeknek. hanem próbályuk meg.*

¹⁰⁹⁶ halasztani [Kereszttel jelölt sor alatti beszúrás, világosabb tintával; Mikestõl?] [A II Articulus végén aláhúzás a kéziratn.]

¹⁰⁹⁷ [Sorvégen:] meg [új sor elején:] meg lehesen.

5 *hogy meg láthatjuk ha tőlle vannaké meg másut. hogy a setétségnék angyala. gyakorta változik a vilá-[295a:]gságnak angyalává. abban nem kel¹⁰⁹⁸ tehát kételkedni hogy nem tsak roszul nem tselekesznek. a midön el halaszttyák, hanem még aszükséges. és meg egyezik az Istentől szabot rendel, aki is azt akarja, hogy az ő akarattját. illendő módokal keresük meg tudni. és olyan nékünk adot jeleket. a melyekel meg különböztethesük a sugarlásokat a melyek azö kegyelmétől jönnek, azoktól. a melyek attól nem jönnek*

10 *Ezek a modok hárombol állanak. amint azt ide fellyeb meg mondok. az imádságbol., a jó életből és atanácsbol. a jó élet el távoztattya. azt, a mi meg. akadályozhatná. az Isten kegyelmét. ugy mint a vétket, és méltobaká tészen. világosításira., az imádság meg nyeri világoságít. a midön az, alázatos, buzgó, és álhatatos., és a jó tanáts. minket ugy vezet, hogy meg üsmérhettyük az Isten akarattját. és nem veszük hajlandóságunkot. az Isten sugarlása gyanánt, a midön az ur meg hatá szivit szent Pálnak, és azt kérdeté véle. hogy mit akarna hogy tselekegyék. Ananiáshoz küldé.*

20 *hogy meg tudná tőlle akarattját. ez a szent ember, az Isten su-[295b:]garlásából. szent Pálhoz mene akit imádkozva találá, és meg mondá az Isten¹⁰⁹⁹ parantsolattya szerént. néki. hogy mit tselekedgyék., imé eszerént kel tselekedned az ilyen nagy dologban.*

25 *A mi ahivataloságnak jeleit illeti, azok is hárman vannak, ugy mint, az alázatoság. atsendes elme, és az álhatatoság, az alázatoságon értem azt a jó erkölcsöt. a mely, meg nem engedvén nékünk. hogy a magunk elméjiben bizunk, az okosabakét fogjuk követni, a tsendes elmén értem azt a szándékot, a melyben vannak. hogy az Isten akarattját kövessék. akár mely felé fordittson az, a midön azt elegendő képen meg üsmérjük, az álhatatoságon értem. a nehézségek. és az akadályok közöt sokáig tarto sugarlást.*

35 *Ezek tehát azok a rend szerént valo három jelek, a melyek által az Isten lelke magát ki nyilatkoztattya, és ha valamelyike benned fel nem találatik. kételkedhetel hivatalosá-*

¹⁰⁹⁸ nem kel <ke> tehát kételkedni

¹⁰⁹⁹ az Isten <p neki> parantsolattya szerént. néki.

godban, ellenben pedig, ha fel találtnak. el hitet-[296a:]
 heted magadal; hogy az Istentől hivatatul, hogy ha azt fog-
 ják. néked mondani, hogy a szerzetben valo menetelre nem
 szükséges az a nagy készüllettel valo végezés, mivel, az
 5 esztendeig tarto noviciátusban., meg lehet próbálni a hiva-
 talt. a jelek, és a tselekedetek által. Erre azt felelem. hogy
 avalo hogy ha oly könnyü volna a szerzetből ki menni, mint
 oda bé menni. és hogy ha azt a kimenetelt anyi rosz nem
 követné., valamint a meg történik rend szerént., de mint
 10 hogy a gyakorta meg történik, hogy azok a kik a szerzetben
 mentenek. a félelem meg is tartoztatya őket. tartván attol,
 hogy álhatatlanoknak ne tartassanak, vagy valamely más
 emberi tekintetből. kötelezdek oda magokat hivatal nélkül.
 vagy ha a szerzetet el hagyják. a világban, ugy fogják őket
 15 tekinteni, mint álhatatlanokat. meg is vetik őket. mint
 olyanokot, a kik semire valok. vagy a mi még roszab. a
 szerzetes ruhát le vetvén. a jó erkölcsöt is el hagyják, és
 mind más féle életet élnek, nem olyat, a mitsodást kezde-
 tek [296b:] volt élni a szerzetben. mind ezen okokra valo
 20 nézve, még is azt mondom. hogy meg kel visgálni ahivatalt,
 minek.előtte a szerzetben menyenek, és hogy¹¹⁰⁰ elegendő
 időt vegyenek arra, hogy a menyiben lehet bizonyosok le-
 hesenek abban, hogy a szerzetre hivatalosok,

E szerént tselekedgyél tehát fiam. hogy ha a szerzetes
 25 rendre vagyon hajlandóságod, és azt ne gondolyad hogy
 azal meg sérted hivataloságodot, hogy ha azt hamarságál
 véghez nem viszed is, mivel ha hűségel követed a mit
 mondottunk, olyan valóságos szándékal hogy az Isten aka-
 rattyát meg üsmérhesed, az Isten segittségit veszed, arra
 30 a rendre vezet, a melyet készitet néked, ha a szerzeteségre
 hi, meg tart abban az akaratban, alhatatoságot adván néked,
 és el végezi benned a jó munkát. a melyet el kezdette, szent
 Pál mondása szerént. *qui coepit in vobis*¹¹⁰¹ *opus bonum,*
perficiet confirmabit solidabitque.

35 [297a:] Mindenek után, a szerzetes rendre szánván maga-
 dot, arra vgyáz, hogy olyan szerzetben meny, a hol arend

¹¹⁰⁰ és hogy <szükséges> elegendő [Törlés a sor végén.]

¹¹⁰¹ in vobis <bonum> opus bonum,

szorosan meg tartatik, a világiakkal leg keveseb társalkodás
vagyon, és ahol valóság, az áitatoságra igyekeznek.

XI Rész.¹¹⁰²

A világi életnek külömb féle rendeiről

Valamint az egyházi, és a szerzetesi életnek vannak vesze-
5 delmi, ugy a világi életnek is vannak. a melyek nem kitsi-
nyek, azért, aki arra igyekezik. el is igyekezők azokat ke-
rülni, és azok aveszedelmek külömb félék, a külömb féle
rendek szerént., ugyan azért is szollok it a világi életnek
főveb rendeiről. azért hogy ki ki meg vizsgálhasa azt, ame-
10 lyikére akarja magát adni. és meg üsmérhése jól. annak
köteleségeit.

[297b:] I *Articulus.*

A fő renden lévőkről, és azokrol, akik
igazgatnak.

Nem lehet se nehezeb, se veszedelmeseb rend a világon,
15 mint azoknak rendi, a kik, a mások igazgatásokra hivatat-
tak, valamint. akirályok, és¹¹⁰³ a fejedelmek, akiknek örökös
hatalmok vagyon, a különös helyeknek urai, a kiknek mások-
tól füg, a bírák, és a közönséges tisztek, a kiknek másoktól
20 vett hatalmok vagyon, hogy ha tehát. a magad rendiből,
vagy más féle ókból, az igazgatásnak rendire hivatatul,
még előre kel gondolkodnod annak arendnek. sok számu
veszedelmiről. és szert tenni, üdveséges, és keresztyéni
tudományokra, a melyekből egy néhányat elődben adok,
kérlek olvasad figyelmeteséggel.

25 1. Vigyáz arra, hogy magadot el nehigyed, se kevés azért
ne légy, mert másoknál felyeb emeltettel; emlekezdél meg.
arra, hogy mentől nagyob vagy, annál inkább tarthatz.
abölcs mondása szerént, *mentől nagyob vagy, annál inkább*
30 *alázd [298a:] meg magadot. tiszttségben tettek tégedet, azért*¹¹⁰⁴
fel ne fuvalkodgyál.

Eccle. 3.

Eccle. 30

¹¹⁰² XI Articulus. [Helyesen: XI Rész. Vö. a táblát. — A bekez-
désben:] a szerzetesi <ren> életnek

¹¹⁰³ és a [é-a-ból javítva.] [Az öt articulus közül az I. és IV. art.
szövegének végén van aláhúzás a kéziratban.]

¹¹⁰⁴ azért <m> fel ne fuvalkodgyál.

2 A magad rendét ne tarttsad boldogságnak, hanem sulyos terhnek., se úgy mint olyan dolgot, a melyet ate hasznodra adták volna. hanem a mások hasznára, tud meg azt, is,¹¹⁰⁵ hogy azok akiknek parantsolsz, nem te éretted teremtettek, ⁵ hanem te, ő érettek. ő¹¹⁰⁶ néked tisztelettel; engedelmeséggel, és hűséggel tartoznak, de te ő nékik. sokal nehezebb dolgokat tartozol, gond viseléssel, segittséggel. meg tartással. igazsággal.

3. Hitesd el azt magadal. hogy akár mely nagy hatalmad legyen, azt az Istentől vetted, és hogy te az ő szolgája vagy. ¹⁰ az emberek igazgatásokra, ebből következik hogy az ő akaratya szerint kel őket igazgatni, és hogy nágy számadással tartozol néki igazgatásodrol.

4. Legyenek mindenkor az elmédben az írásnak ezek rettentő szavai, *hogy kemény ítéllettel lesznek azokhoz. a kik igazgatnak. és hogy a hatalmasok hatalmasab büntetést fognak szenvedni.* ¹⁵

[298b:] két dologra kel gondodnak lenni a magad hivatalyában. először, hogy jól ély, másodsor, hogy jól igazgass.

²⁰ A mi az elsőt illeti, Istenesen kel élned. parantsolván indulatidnak, az Isten törvénye szerint igazgatván minden tselekedetidet. meg gondolván azt, hogy gyalázatos dolog másokat igazgatni, és nem tudni magadot igazgatni, az embereknek parancsolni. és a magad indulatinak. és az ²⁵ ördögnek¹¹⁰⁷ szolgálni.

Arra köteles vagy arendért. amelyben vagy, mivel az Isten helyét tartod; tartozol tehát ötet követni szenttségiben. valamint az ő helyét tartod a hatalomban.

Arra köteles vagy. az alattod valoknak jóvókért. a kik ³⁰ tsak nyomorultak., hogy ha egy gonosz ember igazgattya őket,. *A nép vigadni fog az igazak meg szaporodásán. de akkor suhajtozik, a midőn a gonoszok igazgatnak,*

Ugyan ezért parantsolá Isten az ő törvényben, hogy a király. (:hasonlot kel mondani mind [299a:] azokrol akik¹¹⁰⁸ ³⁵ tiszttségeekben vannak. :) mindenkor magával hordoza a

¹¹⁰⁵ is, [Későbbi beírás a két szó közt.]

¹¹⁰⁶ ő [ök (ök) helyett.]

¹¹⁰⁷ az ördögnek <pa> szolgálni.

¹¹⁰⁸ akik <igaz> tiszttségeekben

judicium duris-
simum his qui
praesunt fiet.
potentes poten-
ter tormenta
patientur
sap. 6.

prov. 29

Deut. 17

törvény könyvit. és azt minden nap olvasa. *Azért hogy meg tanulja az Urat, az ő Istenét félni, és hogy¹¹⁰⁹ kövesse. beszédit, és a Ceremoniákat, a melyek abban parantsolva vannak,*

5 De még ate példád igen hathatos az alattad valoin: ha jó vagy kovetni fogják jó erkölcsödet. ha rosز erkölcsü vagy, szabadságot adnak ökis magoknak arosز erkölcsre. valamint aböles mondgya. *hogy a bíró mitsodás, atöbb tiszték is olyanok, és hogy mitsodás a városnak igazgatoja. a lakosok is olyanok.* tsak egyedül apéldádal sok jót. és sok rosز okozhatz,¹¹¹⁰ és vétkes lész Isten előtt. mind azokért a vétkekért, a melyeket mások tselekesznek te reád valo nézve.

Eccle. 10.

Emlékezel, az Izrael királyának jéroboámnak historiájára, ez az ember, fel emeltetvén a tiz nemzettségnek igazgatására., alig vévé kezéhez ahatalmat. hogy azal viszá éle, nyomo-[299b:]rultul, el hagyván avalóságos Istennek szolgálattját. abálványokért., az ő példája olyan hathatosá lett, hogy nem tsak a bálványozásra fordítá azt a sok népet példájával. hanem még az ő maradéki is azt követék. tovább két száz esztendönél. és a szent irás. olyan irtozva szól annak anyomorultnak példájáról., hogy tsak nem mindenkor. a mikor felölle szól, azt mondgya. *hogy vétkezet. és vétekben ejtette Izraelt.*, és az ő maradékirol szolván. azt mondgya, *hogy a jeroboám¹¹¹¹ uttyán jártanak, a ki is vétkezette Izraelt.* szüntelen a szemire hányván utálatosságal ennek a gonosz fejdelemnek vétkit, azért hogy az ő rosز példáját. mitsoda veszedelmek követték.

3 reg. 14.

A mi a második gondot illeti. hogy jól igazgass. emlékezel meg arról. hogy azok. a kik. igazgatnak. az Isten képit viselik, igazgatván alattok valojokot látható képen magok viselésekkel. valamint ő igazgat mindeneket láthatatlan képen rendelésivel, ha az ő képe vagy, [300a:] azon kel lenned hogy hozzája hasonlits. és mint hogy ő nem tsak hatalomal igazgat. hanem bölcseséggel, jóságal. és igazságal, néked is ezen három féle modot kel követned. nagy bölcseséggel kel mindent tselekedned, az alattad valoidal. atyai jóságal kel

¹¹⁰⁹ hogy <beszédit,> kövesse. beszédit,

¹¹¹⁰ okozhatz, [Első z-r-ből javítva.]

¹¹¹¹ jéroboám [Második o - beszúrás.]

leo rapiens.
ursus esuri-
ens,¹¹¹² princeps
impius super
populum
sum.¹¹¹³
prov. 28.

bánnod, és igazságot kel tenni mindenikének. a hatalom, bölcsesség nélkül, oktalan állathoz való. jóság nélkül, kegyetlenség. és igazság nélkül. tolvajság.

A te hatalmadot. mindenek felet a vallás meg. tartására
5 kel forditanod. az Isten tiszteletit kel keresni, a ros szokásokat el kel rontani, a gonoszokat el törölni. meg kel tartani, és nevelni az áitatoságot. azok között. kik alattad vannak., ugyan erre az első végre is álitotta fel Isten avilági hatalmat, és ha azt el mulatod. nagy számot adcz néki azért.
10 az ítéletkor. szent Agoston azt mondgya, hogy a nagy renden lévőknek. arra kel fordítani hatalmakot. hogy az Isteni tisztelet., és szolgálat el terjedgyen. és nagyobodgyék.

* felices esse eos dicimus si juste imperant. si suam potestatem ad Dei cultum maxime dilatandum Majestati ejus famulam faciunt. S. Aug. lib 5. de civit. Dei cap 24.

[300b:] A vallás, és az áitatoság után, gondodnak kel
15 lenni az alattad valoidnak. földi jóvokra, az az, az ő nyugodalmokra, hogy bátorságban legyenek, hogy a gonoszok ellen parttyokot fogjad, az Isten ezen második végre¹¹¹⁴ rendelt tégedet; erre való nézve. örömetst halgasad. az el nyomottak panaszit, tselekedgyed azt. hogy mindenek
20 elődben mehesenek. könnyen, az igen nagy rosz anagy uraknál., hogy a szegények nehezen mehetnek elejekben., hogy panaszokot néki meg mondhasák. és igazságot kérhesenek, a szent írás is ez iránt így szól, az *árvának igazságot nem tesznek, és az özvegynek panasza elejekben nem megyen.* ne várjad
25 azt, hogy panaszolkodgyanak., hanem szorgalmatosággal vizsgál meg magad a rendeletlenségeket., a melyek vannak atíeid között, hogy azt meg orvosolhasad,

Vigyáz hogy meg ne környékezen a hizelkedés, a mely meg szokta rontani a nagy urak elméjit. a kiknek sorsok ez
30 iránt boldogtalan. akiknek soha az igazságot meg nem mondgyák. az olyan dolgokban., a melyekben meg kellene. azt [301a:] tudniok, üzd el magadtol a hizelkedöket, és gondold meg, hogy azok ate leg nagyob ellenségid, gyakorta szemeid előtt legyenek, a Juda királyának Joásnak nyomó-

¹¹¹² esuriens. <priceps> princeps

¹¹¹³ su<um>um.

¹¹¹⁴ végre<n> rendelt

pupillo non
judicant, et
causa viduae.
non ingreditur
ad illos.
Isaiae. 1.

rult példája. a ki is, minek utánna. sok esztendőket töltöt volna. szent életben, nyomorultul el vetemedék attol. az udvariak hizelkedések miat. ugy anyira, hogy jovalásokra tellyeségel el hagyá az Isten szolgálatyát, és abálványozásra álla. a melynél már nagyob bün nem lehet. utálljad a hizelkedöket, és szeresed azokat. kik az igazságot néked megmondgyák, mutasad jó kedvedet azokhoz a kik téged megintenek. és arra szabadságot adgy nékik, válasz egy nehányat olyat., a ki néked tudtodra adhasa fogyatkozásidot., a fő renden. és atiszttságben lévőeknek, az ilyenek igen hasznosok

15 Oltalmazad magadot a fősvénységtől., és a pénz telhetetlenségétől, ez a fő renden lévőeknek mirigye, és a mely véghe-tetlen vétékben ejti öket. mert attol származnak az igazságtalanságok,¹¹¹⁵ az erőszakoskodások, a gonosz tselekedetek. és más ezer rendeletlenségek, a melyekért suhajtozik a [301b:] nép, a nagy renden lévőeknek. igazságtalan. és kegyetlenségek¹¹¹⁶ alat, a melyek ellen az Isten utálva szól. a proféták által.

*

* Ezech. 32. principes ejus in medio illius quasi lupi rapientes praedam. ad effundendum sanguinem. et ad perdendas animas, et avare ad sectanda lucra.

20 A boszu állás is olyan rosz. a melyet igen el kel kerülni, a nagy urak ezt annál is könyeben követik. hogy a hatalom kezékben vagyon., és gyakorta azt, az igaság szine alat tselekeszik. noha tsak az indulatyoktól származik, a melyben igen meg tsalyák magokot., mivel az igaság, a közönséges jót tekénti. a boszu állás pedig. tsak a magának valo elég tételt keresi,

30 De a boszu állást el kerülvén., vigyáz hogy a nagy kegyeségben. és lágységben ne esél., a vétkek meg büntetésiben., kénszeritetel arra. hogy abban szorgalmatos légy. főképen a midön a közönséges jót tekénti a véték, de még annál is inkább a midön avallást, az Istennek arol számot adnál, ha el mulatnád, Ákáb. az Izraelnek királya, meg kegyelmezvén

¹¹¹⁵ igazságtalanságok, [Első s-z-ből javítva.]

¹¹¹⁶ kegyetlenségek [gy g-je megkezdett k-ből javítva elvlasztás után, új sor elején.]

quia dimisisti
virum dignum
morte erit ani-
ma tua. pro
anima ejus.
3. reg. 20.

egy gonosz embernek, az Isten meg izené néki egy proféta által. hogy aról számot adna, mert [302a:] meg kegyelmeztl egy olyan embernek. aki halált érdemelt, azért a te életed. az ő élete helyet leszen.

5 Végtire, hogy meg üsmértessem veled. mi légyen az igazgatás, két fő dolgot teszek elődben a nagy renden lévőknek oktatásokra, kérlek olvasad figyelmeteségl.

Az elsőt, az szent írásbol adom elődben a melyben, rettentő intéseket ád a szent lélek. a nagy uraknak

10 *Halyátok meg azért kiralyok, tanulyatok. föld határinak bírái.*¹¹¹⁷

Sap. 6. 2.

*Hajtsátok ide füleiteket, ti kik a sokaságokal birtok, és tetzetek magatoknak, a nemzetségek*¹¹¹⁸ *seregében, mert a hatalom az urtól adatot néktek, és az erő a Felségéstől. ki meg kérdezi*

15 *ati tselekedeteket, és gondolatotokat meg vizsgállya,*¹¹¹⁹ *mert midön az ő országa szolgálai voltatok nem igazán ítéltek. se meg nem öríztétek az igazság törvényit. se az Isten akarattya szerént nem jártatok, rettenetesen, és hamar meg jelenik néktek, hogy igen kemény ítéletek leszen azoknak, akik uralkodnak,*

20 *mert a*¹¹²⁰ *kítsinnek irtgalmaság engedtetik, aha-[302b:]talmasok pedig hatalmason szenvednek kinokat. mert az Isten senki személyét nem válogattya,*¹¹²¹ *se nem fél senkinek nagy voltátol. mert a*¹¹²² *kítsint, és a nagyot ő teremtette, és egyenlő képen gondgya vagyon néki mindenekre. az erősebekre pedig erőseb*

25 *kinzás következik. Adná Isten hogy mind azok akiknek valamely hatalmok vagyon avilágban. olvasnák gyakorta ezeket az intéseket*

A második fő dolog. a melyet elődben¹¹²³ tészek, szent Agoston intési. a melyekben ez a nagy szent eszerént írja le.

30 a nagy renden lévőknek köteleségit.

¹¹¹⁷ [Ezt a sort utólag írta be és húzta alá, az új bekezdés fölötti sorközben.]

¹¹¹⁸ nemzetségek [t-s-ből javítva.]

¹¹¹⁹ [Sorvégen:] meg vizsgál- [új sor elején:] <gy>lya,

¹¹²⁰ a [Beszúrás.]

¹¹²¹ válogattya [válo<gattya> gosittya, A javítás a törlés fölé írva; valószínűleg nem Mikestől.]

¹¹²² a [Beszúrás.]

¹¹²³ elődben </> tészek,

* S. Aug. lib 5. de civitate Dei. cap 14. neque enim nos. christianos quosdam Imperatores ideo felices dicimus, quia vel¹¹²⁴ diutius imperarunt, vel imperantes filios morte placida reliquerunt. vel hostes reipublicae domuerunt. vel inimicos cives adversus se insurgentes, et cavere, et opprimere potuerunt, hoc enim, et alia vitae. hujus aerumnosae. vel muneris, vel solatia, quidam enim Cultores daemonum accipere meruerunt. qui non pertinent ad regnum Dei. quo pertinent Isti, et hoc ipsius misericordia factum est. ne ab illo lista qui in eum crederunt. velut summa bona desiderarent.

Mi nem tiszteljük azért a keresztyén Császárokat mint boldogokat, (:hasonlot kel mondani a menyiben illik a nagy renden lévőkről.) azért hogy sokáig. uralkodtanak, se azért hogy békeségben meg halván. a gyermekeket hagyták magok után a székben, vagy azért, hogy idegen, vagy ország beli ellenségeket meg győzték: mert mind ezek, a melyek tsak jelen. valok. vagy e mostani nyomoru életnek vizasztalási, meg adal[303a:]tak volt a pogányoknak is. akiknek¹¹²⁵ nintsen semmi részek az Isten országában, és ezt az Isten. a maga irtalmaságából tselekedte. eszerént., azért hogy a keresztyének ne kíványák tölle azokat a jókót. ugy. mint ha azok, örökös jók volnának,

* Sed eos felices dicimus si juste imperant. si inter lingvas sublimer honorantium. et obsequia nimis humiliter salutantium ne se extollunt, sed se homines esse meminerint. si suam potestatem ad Dei cultum maxime dilatandum Majestati ejus famulam faciunt. si Deum timent; colunt. diligunt. si plus amant illud regnum ubi non timent habere consortes, si tardius vindicant, facile ignoscunt. si eundem vindictam pro utilitate regendae tuendae reipublicae non pro saturandis inimicitiarum odiis exerunt. si eandem veniam non ad impunitatem. iniquitatis sed ad spem correctionis indulgent. si quod aspere coguntur plerumque decernere. misericordiae lenitate et beneficiorum largitate compensant. si luxuria tanto eis est castigatior quanto posset esse liberior.¹¹²⁶ si malunt cupiditatibus pravis. quam quibus libet imperare. et si haec omnia faciunt non propter ardorem inanis gloriae., sed propter charitatem. felicitatis aeternae. si prosuis peccatis. humilitatis. miserationis et orationis sacrificium Deo suo vero immolare non negligunt, tales christianos Imperatores dicimus esse felices. Interim spe. postea reipsa, futuros. cum id quod expectamus evenerit.

De mi őket azért tartjuk boldogoknak, hogy ha igazágon uralkodnak

Hogy ha a nagy ditséretékért. és a mód nélkül valo tisztelekért melyeket nekik adnak. kevélységből magokat fel nem emelik. de ha mind ezek között reá emlékeznek arra hogy halando emberek,

Hogy ha hatalmakot a Felséges Istennek szolgálattjára fordítják, hogy az ő szolgálattja és vallása el terjedjen.

Hogy ha az Istent szeretik, félik, és tisztelik.

Hogy ha azt az örökös országot inkább szeretik., a hol nem tartanak attól. hogy társok leszen. [303b:]

¹¹²⁴ vel <dit> diutius

¹¹²⁵ akiknek [nek — beszúrás; Mikestől?]

¹¹²⁶ liberior. [e javítva.]

Hogy ha okoságal büntetik avétket. és ha könnyen meg engednek,

Hogy ha a büntetést a közönségesen valo haszonért. és tsendeségért tselekeszik. és nem azért, hogy a magok gyűlölséginek. és haragjának eleget tegyenek. és hogy ha azért kegyelmeznek meg másoknak. mert reménlík meg térésít, és nem azért hogy büntetetlen akarnák hagyni.

Hogy ha a keménységet, a melyel kel lenniék gyakorta, meg enyhítettik irgalmaságal. és jó téteményel.

Hogy ha. arosz kívánságoktól. és rendeletlen gyönyörüségektől. magokot annal inkább el vonnyák, mennél nagyobb hatalmok. és szabadságok volna azokra

Hogy ha nagyobbak tartják a magok kívánságinak parantsolni. mint az egész földön lévő nemzeteknek.

Hogy ha mind ezeket nem avilági ditsőségért, hanem az örökké valo életért tselekeszik.

Hogy ha magokot Isten előtt meg alázván. az imádságnak áldozattyát ajánlyák néki, bü-[304a:]nöknek botsánattyára

Azt mondgyuk hogy a nagy renden lévők, kik eszerént élnek. boldogok ez életben areménség által, mivel a másikában. valójában azok is lésznek

II Articulus.

A Birák.¹¹²⁷ és a Magistratusok hivatalyiról.

Valamit ide fellyeb mondánk., mind azok a birákokt. és a magistratusokot is illetik. de vannak még más köteleségek is. a melyek különösön tsak őket illetik, a melyekre kel készülni azoknak. a kik ezekre a hivatalokra rendeltettek.

Hogy ha ezekre rendeltettél. a felyeb¹¹²⁸ valo intéseken kívül., a melyeket követned kel, a menyiben [304b:] tégedet illetnek. szorgalmatoságal kel követned a mik következnek.

A szemeid előtt legyenek mindenek felet a szent Josaphat királynak ezek a nagy intési. a melyeket ada a biroinak. mondván *Vigyázatok arra a mit tselekesztek, mert nem egy embernek itéletét követítek. hanem az Istenét. És valamit itélni*

¹¹²⁷ Birák. [á — o-ból javítva. A következő bekezdésben is:] birákokt. [á — o-ból jav., vö. az 1130. sz. jegyz. is; alább előfordul birák és biro alakban is.]

¹¹²⁸ a felyeb <meg> valo

fogtok. a reátok viszá esik. Az Istennek féjelme legyen veletek,¹¹²⁹ szorgalmatoságal. és figyelmeteségel tselekedgyetek mindeneket. Ezeket az intéseket a szent Lélek minden bírának¹¹³⁰ adgya ezen szent király által.

* praeciens iudicibus. videte ait quid faciatis, non enim hominis exercetis iudicium. sed Domini. et quod cumque iudicaveritis. in vos redundabit, sit timor Domini vobiscum et cum diligentia cuncta facite. 2 paral. 19.

5 2. Hogy¹¹³¹ ezeket az intéseket követhesed, azon légy hogy ebben a hivatalban tudos lehess., és igen alkalmatos, hogy jól vihesed végben ezt a tiszttséget, nem esvén az iránt semmi vétekbén, reá emlékezél arra. hogy a jószág., a betsület. és gyakorta, az emberek élete, ate szádtól fügnek, hogy ha elég-[305a:]telenségédért. ezekben magadot meg tsalod., számot adcz mind azért akárért. a melyet a felebaratod szenved.

3. Elégséges lévén. erre a tiszttségre. magadnak ne hidgy, és soha semmit hirtelenségel. ne tselekedgyél, hanem vizsgál meg jól adolgot a melyről itélni akarsz., *szorgalmatoságal meg vizgáltam a dolgot.* mondá jób. *a melyet nem tudtam.* netarttsad magadot a mások iteletihez, hanem azt tud meg, hogy ha rosszul itélsz, vagy tudatlanságból. vagy hirtelenségből. vagy a más itéletire való nézve., tartozol viszá adni akárt a melyet itéletedel okoztál. erre jól figyelmez, mivel igen kevesen vannak. olyan bírák. akik erről gondolkodnának.

4. Az ajándék. soha meg ne rontson tégedet a melyet ugy kel egy jó bironak el kerülni valamint a mirigyet. *Ajándékot nem fogtok venni.* mondgya az irás a bíráknak, *mert meg vakíttya abölcseket; [305b:] és meg ronttya az igazakat, jaj néktek. akik igazá teszitek a gonoszt az ajándékért., és el veszitek az igaztol. az igazságot.* se a fenyegetés. se az ígélet, se a hizelkedés. egy bironak meg kel vetni mind ezeket, és magaban tellyeségel el tekélleni, hogy soha se semiért. se senkiért igazágtalanságot nem tselekeszik., abölcsek ezen szép mondása szerént., *viaskodgyál az igazsáért. ugy mint az ételedért. és oltalmazd meg azt. mind halálig.*

Causam quam nesciebam diligentissime investigabam

Deut. 16.

Isaiae 5

Eccle. 4

¹¹²⁹ veletek, <és> szorgalmatoságal. és

¹¹³⁰ bíráknak [á-o-ból javítva.]

¹¹³¹ Hogy ezeket [o-e-ből javítva.]

5. Vigyáz arra, hogy személy valogató ne légy. ez olyan rossz. a mely igen könnyen szivárkozik a bírák. és a magistratusok elméjiben. és a mely sok igazágtalanságot követel vélek. a gazdagokat szabadosan botsátták magokhoz. 5 kedvezéssel halgatták őket, a dolgokat csak hamar el végézik. és mindenben kedveket keresik, de a közép rendüek, és a szegények, feléjük sem mehetnek., kemény szókót vesznek., az ő dolgokat el halogatták. és olyan hoszas időkre halaszttyák, a melyért nagy [306a:] károkat szenvednek. az ilyen igazágtalanságok a személy válogatástól 10 jönnek. és a melyet az Isten tellyeséggel tilttya a bíráknak. *Halgasátok meg azt a kit ítéltek, és a mi igazságos azt ítéllyétek. akár haza béli, akár idegen légyen a. semmi külömböztetés nem lézen aszemélyek közöt; a kitsínyt. úgy meg halgasátok valamint a nagyot, és semmi személy válogatást ne tegyetek. mert az, az Isten ítélete.*

Deut. 1.

6 Ály bátorsággal ellene a rosznak, az igazágtalanságoknak, az erőszakoskodásoknak. a melyeket ha látod hogy a gonoszok követik, főképpen a nagy renden lévők. tartozol azok ellen állani minden tehetségedel., *Ne keresed biro lenni, mondgya a bölcs. hogy ha elegendő bátorságod nintsen, hogy ellene ály a hamiságoknak, ne hogy meg ijedvén valamely nagy renden lévönek színe elöt. köteleségedet el ne mulasad.* az Isten az ő profétája által, a bíráknak., a nagy ren[306b:]dekhez 25 valo kedvezéseket, a nagy vétkek közü számlállya. *a fejdelem kéri, és a biro meg adgya kérésit.* vigyáz az ilyen fogyátkozásra, amely a bírákot, és a magistratusokat igen vétkeské teszi Isten elöt: mindenkor abban agondolatban légy, hogy el kel inkább vesztened minden jószágodot, és még az 30 életedet is, hogy sem valamely nagy renden lévönek akaratyát kövesed, hogy ha az, igazágtalan.

Eccle. 7.

Michae. 7.
princeps postulat. et iudex in reddendo est.

Meg ne engedgyed a menyiben tölled lehet., a tsalárdságokat. álnokságokat. és más egyéb igazágtalanságokat, a melyeket követnek. a perlekedésekben a prokátorok, és más 35 egyéb tiszték.

7. légy szorgalmatos meg büntetni avétket, és el törleni a gonoszul tselkedöket, és mind azokat. valakik háborgattyák aközönséges tsendeséget, minden személy valogatás nélkül.

8. Légy gyámola a szegényeknek,¹¹³² özvegyeknek, árváknak, és mind azoknak. a kik [307a:] igazágtalanságot szenvednek, erre ate tiszttséged kötelez tégedet. és eszerént tselekedvén. az Isten áldásit veszed magadra. tanuld meg ezt

5 a szép intésit a szent léleknek. *szabadisd meg azt a ki boszuságot szenved akevélynek kezéből, és ne légy kedvellen ate szivedben, az ítéletben irgalmas légy az árvákhoz. mint atya, és anyoknak férje helyet légy, és te léssz mint a Felségesnek engedelmes fia. és inkább könnyörül rajtad, hogy sem az anya afián.*

Eccli 4. 9.

10 oh¹¹³³ mely boldog vigasztalása lehet egy bironak. és egy magistratusnak. a midőn ezeket el mondhattya jóbal: *A mely fül hall vala, boldogít vala engem, azért hogy meg szabadítottam volna a kiálto szegényt, és az özvegy szívet meg vigasztaltam, atyok valék a szegényeknek. és a pört melyet nem tudok*

Jób. 29. 11.

15 *vala igen szorgalmatosan meg vizsgálom vala.*

9 vigyáz hogy soha olyan vétekben ne esél. mint a melyet meg büntetz., mitsoda ortzával büntetheted meg az olyan vétket.. a melyet magad is tselekeszed.? valahányszor. ítélsz. mind anyi sententiát¹¹³⁴ mondasz magadra. a mely

20 az utolso napon. ate [307b:] kárhoztatásodra léssen. akoron azt hányák szemedre. hogy meg büntetvén atolvajt, magad is el loptad a más jószágát, többet kívánván mástol mint sem a mint kívántatot volna, magadnak tulajdonítottad igazágtalanul. a tolvajoktól vet jószágot, a melyet viszá

25 kelletet volna adni. a kié volt, a melyben nagyob tolvaj voltál a tolvajoknál¹¹³⁵ is, mivel azért rendeltettél volt, hogy kinek kinek viszá ad a magáét. még is te fosztasz meg másokat. és más egyéb ilyeneket.

30 Végtire fiam. vigyáz. hogy sene ítély, se ne igazgass másokat, hogy ha azok a négy tulajdonságok benned nintsenek, a melyeket az irás kíván hogy legyenek abirákbán, és azokban. akik igazgatnak. ugy mint. *abölcseég. az Isteni félelem. az igazágnak szeretete, és a fősvénységnek gyűlölsége.* Ezt a négy dolgot láttyuk a Jethro Mojsesnek¹¹³⁶ adot böles

Exod. 18

¹¹³² szegényeknek, [Második e fölött áthúzott ékezet.]

¹¹³³ oh' <megy> mely [<g> <l>-re javítva.]

¹¹³⁴ sentetiát [Elírás.]

¹¹³⁵ tolvajoknál [Szóvégi l-k-ból javítva.]

¹¹³⁶ Mojsesnek [nek — beszúrás.]

tanátságában. a ki is azt jóvallá néki hogy az Izrael népének igazgatására. választana. *bölcs embereket, Isten féltöket, igazság szeretöket. és a kik gyüöllyék a fösვნýséget*

[308a:] III Artículus.

Az udvari eletröl.

- 5 Ez az élet tellyes veszedelemel, a melyet igen nehezen kerülük el azok., a kik arra adgyák magokat. a gyenge jó erkölcsök ót hamar meg romlanak. az erősebek meg tanto-rodnak. és igen nehéz ót el nem veszni. az olyan élet, a melyben tellyeségel uralkodik a kevélység, a nagyra vágyás. a
- 10 hivalkodás. a heverés. a tzifrálkodás. a mértékletlenség, a mód nélkül való gyönyörüségeknék szeretete, a világi jóknak telhetetlensége, a vallás ha ót fel találtatik., a tsak kép mutatásból, és két színüségből vagyon. és ki ki tsak anyit mutat ki abból. a menyi elegendő hasznára, a valóságos jó
- 15 erkölcsöt. ót meg vetik, tsufolyák. és gyakorta üldözük. ót az elő menetelnek telhetetlen kívánságában foglalatoskodik mindennek elméje. ki ki tsak a maga hasznáról, és szerentséjiröl gondolkodik. innét vannak a hizelkedések, a kedv-
- 20 [308b:]keresések, a méltatlan maga meg alázások. a hamis barátságok, az el színlések, a melyekel jó ábrázatot mutat azoknak, a kiket szívekben gyüölök., innét az után, az irigy-
ségek. tsalárdságok, álnokságok., a hamis mód keresések. hogy egy másnak árthasanak. és elé mehesenek egy másnak kárával. hát még a veszekedések, harag tartások. boszu
- 25 állások. és más sok veszedelmes dolgok

Ez így lévén, azt mondhatnád miképpen lehet üdvezülni abban arendben, és hogy mit kellesék tselekedni azoknak, a kik abban vannak?

- Ezekre azt felelem hogy ha szinte az üdvezülés ne legyen
- 30 is tellyeségel lehetetlen abban arendben, mind azon által az igen nehéz, és azok akik arra rendeltettek. igen tarthatnak. és nagy vigyázással kel lenniek, azon életnek veszedelmi iránt, hogy ha pediglen valamely szükség. vagy a familiád. vagy valamely tiszttség arra a hivatalra rendel, ezekre
- 35 [309a:] vigyáz.

Először. azt el kel tellyeségel magadal hitetned. hogy minden bizonyal a földi dolgok, azuraságok. gazdagságok. a

gyönyörüségek., mind ezek el mulnak, és magad is el mulsz ezeket. de az öröké valóság soha el nem mulik

Másodsor. az előmenetelben és a szerentse keresésben légy mértékletes, elégedgyél meg a magad rendivel. és tartt-
5) sad azt. hogy nagyob boldogságot nem kereshetz. mint ha az üdveségedet keresed. *mit használ az embernek.* mondgya az Isten fia. *ha az egész világot magáévá teszi is. ha az lelkét el veszi.* boldog lenni egy kevés ideig. és boldogtalan örökösön, oh! fiam mely szép boldogság a. ha az menyet meg
10 nyerhetik.

3. Tedd fel azt tellyeségel magadban., hogy valóságos keresztyéni életet élsz. és hogy soha semiért az Istent meg nem bántod. ezt a fel tételt. gyakorta ujisd meg magadban., és kérjed Istennek kegyelmét. annak meg tartására. [309b:]

15 4. okosan visellyed magadot minden tselekedetidben. senkit meg ne sérts. legy alázatos, emberséges,¹¹³⁷ kész a szolgálatra, azon légy, hogy mindenek köteleségel legyenek hozzád, azt pediglen nem világi okból., hanem felebaráti szeretetből. sok dolgot a mit hallasz titkold el magadban.
20 és ted hallatlanná, ne kíványad azt tudni. hogy mit mondanak felöled. a szó hordásnak hitelt ne adgy. a mely rend szerént nem igaz, vigyáz arra, hogy kivel. tész barátságot, és olyanal ne légy barátságban, a kinek példája, beszéde. meg változtathatná elmédet, és el forditana a jó erkölcsről.
25 a melytől igen félhetni. az udvari¹¹³⁸ életben.

Végtire. ez az élet tele lévén¹¹³⁹ veszedelemel. szükséges hogy attol magadot meg oltalmazad. a gyakorta valo imádságokal, a szenttségekhez valo gyakorlásal. az okos embereknek tanátságával. a jó könyvek olvasásával. és az olyanoknak példájival. a kik az udvarnál szentül éltenek. vagy a kik
30 példájival. a kik az udvarnál szentül éltenek. vagy a kik meg most is a jó erkölcsben élnek.

¹¹³⁷ legy alázatos, emberséges, <légy> kész a szolgálatra, azon légy,

¹¹³⁸ udveri [Íráshiba.] [Két sorral följebb elírásból:] baráttýágot, [utáná közvetlenül:] barátságban,

¹¹³⁹ tele lévén <f> veszedelemel. [<f> <v>-re javítva.]

[310a:] IV *Articulus.*

A hadi rendről.

Ez a rend nem aláb valo veszedelmes az elsönél. se az üdveségre valo akadályok. nem kevesebek, ez a rend magában igen jó; szükséges lévén az ország meg tartására., ellene álván az idegenek erőszakoskodásinak., mind pediglen a vallás oltalmára. de már mostanában ez a rend anyira meg romlot., hogy tsak nem lehetetlen abban üdvezülni.

A rozsz erkölcsök közöt a melyek ebben arendben uralkodnak. ött, igen közönséges. és rettentő. az első. a vallástalanság. a mely rend szerént valo a hadi embereknél., a meg is vetteti vélek az Isten szolgálattyát. és az üdveségeket, és a mely az Istentelenségre. is viszi őket. a 2.. az utálatos esküvés. és az Isten szent Nevének káromlása, a 3. a tisztátalanság, a mely inkább uralkodik ebben arendben. mint a többiben., a 4. a duellum. a mely sok számuakot áldoz fel az ördögnek. és az örökké valo. [310b:] tüznek. az 5. a huzás, vonás. lopás. erőszakoskodásokban áll.

Igen nehéz a hadi embernek, hogy az ilyen vétkekben ne esék, a leg okosab. és a leg jobb erkölcsü azt idővel tsak meg tanulja, és végtire meg romlik, vagy a példára. vagy a mások jóvallásokra.

Oh! fiam. hogy ha valamely szükség erre a rendre viszen. tud meg azt. hogy elégé nem félhetz veszedelmedtől, hogy ha pedig el akarod kerülni az örökös veszedelmedet., szükséges hogy ezekre igen vigyáz.

1. Erre a hivatalra, tsak igen nagy okra valo nézve adgyad magadot; vagy azért hogy a nemeséged arra kötelez, vagy a közönségesen valo szükségért. vagy valamely mas nagy okért, de soha sem a vakmerőségert, a szabad életért, a heveresért., se azért hogy prédából. lopásbol. huzasbol. meg gazdaguly, rend szerént ilyen indulatok viszik sokakat a hadi rendre. és ezek okozák a veszedelmeket a melyeket ót látunk [311a:]

2. Tedd fel magadban. hogy ugy fogsz elni. a mint egy Isten félo emberhez illik, el is fogod kerülni a társaidnak rend szerént valo vétkeit. nem gondolván mind azokal. a mit fognak felöled mondani. eleinte a néked nehéz lészen. de végtire meg gyözöd magadot

non enim militare delictum est. sed propter praedam militare peccatum est.
S. Aug. serm. 19. de verbis Domini

apud omnem christianum prima honestas debet esse militia
idem ibid.

* Hoc primum cogitor quando armaris ad pugnam quia virtus tua etiam ipsa corporalis donum Dei est. sic enim cogitabis de dono Dei. non facere contra Deum. S. Aug. epist 205 ad bonifacium

*

3 Ne tarttsad abban a nemesi vért, se a bátorságot. hogy
senkitől semmit ne szenvedgy, hanem mindenel meg vere-
kedgyél, hanem abban., hogy hűségel. és bátorságal. szol-
gályad fejedelmet. és hazádot. ted fel magadban., hogy
5 soha senkivel duellumban meg nem verekedel, enélkül. a
kegyelembe nem lehetz. és ha abban nem vagy., a halálos
véteknek, és a kárhozatnak. szüntelen valo veszedelmiben
vagy. ha minden féle jót tselekednél is. ha olyan szent életet
élnél is mint aleg nagyob szent, de ha azt fel nem teszed
10 magadban. az üdveségnek uttyán nem vagy. minden gyoná-
sid szentség törések, és utálatóságok Isten előtt., mert
mindenkor.[311b:] abban az akaratban maradcz. hogy ötet
halálosan meg bánttsad. a halálod oráján valo gyonásod is,
hogy ha arra időd léssen, semmi hasznodra nem fordul.,
15 mert éltedben, soha azt fel nem teted volt magadban,
lehetetlen¹¹⁴⁰ hogy halálod orájan igaz és valóságos akaratod
legyen arra. a duellum szintén olyan nagy véték, valamint
agyilkosság, azt pedig tudod hogy az Isten mint utállya
agyilkoságot, a mely el ronttya az Isten képit, és az ő kezei-
20 nek munkáját, a melyet oly igen utállya¹¹⁴¹ az Isten. hogy
nem akarja hogy meg botsásanak a gyilkosnak. *A ki az
embernek vérit kionttya, annak avére ki ontatik, mert az ember* gen. 9
az Isten képére teremtetett. gondold meg hogy a mely vért ki
ontasz. boszu állást fog kérni ellened Istentől. valamint az
25 Abel vére. kain ellen. a lélek pedig a melyet el vesztesz.
örökké fog átkozni, ate lelked üsmérete pedig szüntelen
a szemedre hánya azt a vétket, szüntelen valo nyughatat-
lansagban, rettegesben. [312a:] és félelemben fog tartani.,
az Isten boszu állásáért a melyet el nem kerülöd. vagy
30 ezen,¹¹⁴² vagy a más életben.

De hogy a duellumot el kerülhesed, kerülöd el az, arra vivő
okokot., ugy mint, aveszekedést. a haragot. a versengelést.
senkit meg ne boszonts., ha valakit meg sértesz., tégy eleget

¹¹⁴⁰ lehetet [*lehetetlen* helyett.]

¹¹⁴¹ utállya <t> [?] az Isten.

¹¹⁴² ezen, <mas> vagy a más életben.

néki, és mutasd meg néki. hogy nem szán szándékal bántot-
tad meg.

* A mi pedig az életedet illeti. se esküvő. se káromkodo ne
légy. valamint mások. kerüllyed mint a halált. a tisztátalan-
ságot. meg ne engedgyed a rendeletlenségeket, a káromko-
dásokat. igazágtalanságokat a huzást. predálást, lopást., a
szentség töréseket. és más egyebeket, a melyeket a hadi
emberek követhetnek., azal tartozol; főképen ha te vagy a
fejek. számot is adcz Istennek minden rendeletlenségekért,
a melyek történnek jelen létedben, hogy ha azokat meg
engedted., és tartozol. viszá adni a kárt, a melyet másoknak
tettek a te fogyatkozásodért, vigyáz. hogy soha semmi
igazágtalan dolgot ne parancsoly, se amasok parancsolatit
végben ne vid. a midön világosan látod hogy igazágtala-
nok¹¹⁴³

* S. Aug epist 205. ad bonifacium ornet mores tuos pudicitia. conjugalis. ornet sobrietas. et frugalitas. valde enim turpe est, ut quem non vincit homo. vincat libido. obruatur vino. qui non vincitur ferro.

[312b:] Légy örömet segittségel a nyomorultakhoz, vi-
sellyed gondgyád a szegényeknek, és mind azoknak. a kik.
erőszak tételt, vagy igazágtalanságot szenvednek,
fel ne fuvalkodgyál a győzedelemben. se kegyetlenségel.¹¹⁴⁴
a meg győzetettekhez, hanem kegyes, és szánakodo. a menyi-
ben az okoság azt meg engedi, szent Agostonnak ezen mon-
dási szerént a ki is azt mondgya. valamint a viaskodo ellen-
ségel erőszakal kel banni, ugy irgalmaságot kel tenni,
azal akit meg győztenek. a midön már nem árthat

* S. Aug. supr Hostem pugnante necessitas perimat. non voluntas, sicut enim rebellanti et resistenti violentia redditur. ita victo vel capto misericordia jam debetur maxime in quo pacis perturbatio non timetur.

25 Visgáld meg gyakorta a magad lelked üsméretit. hogy
mindenkor jó rendben lehess. gyonyál meg gyakorta, kérjed
gyakorta az Isten kegyelmét. hogy el kerülhesed hivatalod-
nak veszedelmit.

¹¹⁴³ igazágtalan dolgot ne parancsoly, . . . igazágtalanok [Ezt a részt a szerző a lap aljára írta halványabb tintával, vékonyabb vonalú betűkkel, valószínűleg utólag.]

¹¹⁴⁴ se kegyetlenségel. [ti. ne légy] a meg győzetettekhez, [a variánsban más fogalmazásban.] [. . .] irgalmaságot [Elírás.]

V Articulus

A világi életnek. meg más rendeiről.

A négy rendek. a melyekről ide fellyeb szollottunk., leg nehezebek, és leg veszedelmesebek avilági életben. ugyan ezen okból is kelletet azokról böven¹¹⁴⁵ beszélni, a többiben is talál[313a:]kozik mind nehézség. mind¹¹⁴⁶ veszedelem; tsak rövideden szollok még egy nehányrol.

A prókátoroknak, és az notáriusoknak. a tudatlanságot igen kel¹¹⁴⁷ kerülni, a dolgokban valo hirtelenkedést, rosz pert. nem kel hogy fel válallyanak, az az, a mely igazágtalan,¹¹⁴⁸ vagy helytelen. a perlekedést ne tanátsollyák a kételkedő dolgokban. a tsalárdságot, álnokságot, ravaszságot. igazágtalanságot el kerülykék, másokra se bestelenséget. se gyalázatot ne mondgyanak. semi olyan titkot ki ne¹¹⁴⁹ nyilatkoztasanak. a mely a dologhoz nem tartozik. a peres feleket ne szenvedtessék, hoszas voltakal. és halogatásokal; hamis itéletet ne tétesenek, se több jutalmat munkájokért ne kívánnyanak. mint sem kívántatik., fő képen a tehetlenektől., a két részt haragra. gyűlölségre ne indítsák, És mind ezek után. az elméjeket anyira ne foglallyák a dolgokban., hogy se az Istenről. se az üdveségekről ne gondolkodhasanak, a mely igen rend szerént valo dolog a törvényes embereknél. a kik [313b:] mindenről gondolkodnak. magokon kívül. és a kik a mások világi dolgaiban munkálodván. el mulattyák üdveségeknek örökös dolgát.

Az orvos doktorok, akiknek hivatallyok szükséges az emberek életek. és egéségek meg tartására, ezeknek el kel kerülni atudatlanságot., a hirtelenkedést a tanács adásban., szorgalmatoságal kel meg üsmérniek a nyavalyát a melyet gyógyítani akarják. gondgyok légyen arra is. hogy idején adgyák tudtára. a betegnek. a lelkéről valo rend tévést. mivel sokan rosz állapotban hálnak meg. az ilyen el mulatásért, gyakorta abban is vétének hogy a természetnek igen sokat tulajdonittanak. és az Istennek igen keveset.

¹¹⁴⁵ böven <sz> beszélni,

¹¹⁴⁶ [Előző lap alján, órszók: *kozik mind nehezség mind*]

¹¹⁴⁷ kel [l-r-ből javítva.] kerülni,

¹¹⁴⁸ igazágtalan, <és> vagy

¹¹⁴⁹ ki ne <g> nyilatkoztasanak.

A kereskedőknek el kel kerülni a fösvényiséget, vagy is a mód nélkül valo nyereséget, a mely tellyeséget el foglallya elméjeket, a tsalárdságot, a portékájoknak meg hamisítását, hasonlot lehet mondani a mester emberekről. és mind
5 azokrol. a kik pénzél., vagy mesterségekel kereskednek.

Ez így lévén minden féle hivatalban vagyon véték. és veszedelem, a melyeket¹¹⁵⁰ meg kel üs-[314a:]mérni, minek előtte azokra adgya magát valaki. hogy azt el lehesen kerülni. mert enélkül az üsmerettség nélkül. a mások nagy uttyát
10 követik, a hivataloknak fogyatkozásira adgyák magokat. és a fogyatkozásokért. az üdveség¹¹⁵¹ el vesztésire.

XII Rész

A házasság rendéről.

A midön a fellyeb emlitet világi rendek közül valamelyikére adod magadot. az idő eljö a melyben a világban valo
15 meg telepedésről is gondolkodol, a mely rend szerént a házassággal lesz meg. szükségesnek gondoltam lenni, hogy holmi intéseket adgyak néked., a melyekkel el kerülheded a vétkeket a melyekben esnek. ennek a rendnek választásában., a mely vétkek sok nyomoruságokat okoznak. és gyakorta
20 örök kárhozatot is. azért ezen rendről, két dolgot adok elődben. először. hogy mit kel tudni erről a rendről. másodsor. mitsoda készülettel kel arra adni magadot, hogy jodvra fordullyon.

[314b:] I Articulus.

Hogy mit kel meg tudni a házasság
25 rendéről.

Négy dolgot kel meg tudni ezen rendről. annak szenttségét, kötelesegeit. hasznait. és veszedelmit.

Azt mondám először. hogy ez a rend szent, mivel az Isten maga rendelte és szentelte ezt meg, még világ kezdetekor, és az után. az ő szenttséges Fia által. a szenttségek köz
30 emeltet, hogy meg szentelyle a személyeket. a kik arra adgyák magokat, és hogy szükséges kegyelmet adgyon nékik

¹¹⁵⁰ a melyeket <el kel kerülni és> meg kel üsmérni,

¹¹⁵¹ az üdvöség <veszedelmire> el vesztésire. XII <Articulus> Rész

arra, hogy méltan véghez vihesék annak kötelesegeit, Ez így lévén ez a rend minden módon szent, azért mert az Isten maga volt annak kezdője,¹¹⁵² mert a szentségek közti emel-
tetet mert a meg szentelő kegyelmet neveli azokban kik
5 azt veszik. egy szóval azért mert fő módon jelenti. a kristus-
nak az anyszent egyházzal az ő jegyesével való meg egye-
sülését, ezen ókból is nevezé szent Pál nagy szentség-
nek. [315a:]

Sacramentum
hoc magnum
est, ego autem
dico in christo.
et in Ecclesia.
Ephes.

2. Ennek a rendnek szentsége., nagy kötelesegekkel jár.
10 a melyek között az első a. hogy arra szentül adgyad maga-
dot, az az, jó készültekek. a második a, hogy szent. és
valóságos keresztyéni életet él. az Isteni félelemben, és az
ő parantsolatinak végben vitelében, valamint az írás mond-
gya. szent Zakariásról. és szent Ersébetről, a társadhoz
15 nagy hűségel légy. mértékletes a szabados gyönyörüségek-
ben. a gyermekeket, az Isteni félelemben kel fel nevelni,
gondyokot viselni. és gondolkodni, mind lelki. mind testi
jovokrol.

Ink. 10.
Erant autem¹¹⁵³
justi ambo ante
Deum in ceden-
tes in omnibus
mandatis et
justificationi-
bus Domini
sine querela.

3. Ennek a rendnek. hasznai. nem olyan nagyok az üdve-
20 ségre. mint az egyházi. vagy a szerzetes rendké. az is bizo-
nyos hogy nem kötelez olyan nagy tekkéleteségre. és ha ezen
két renden felyül való valamely hasznai vannak., a tsak a,
30 hogy nem kötelezvéen olyan nagy dolgokra, nagyob könyeb-
séget is ad az üdvezülésre. hogy ha más képen valamely más
25 akadály nem találkozik.. a mi avilági hasznokot illeti,¹¹⁵⁴
azokat ide nem számlálom, mivel ezt a rendet. az üdveségre
való nézve tekkénttyük., ugy is a mely [315b:] gyönyörüsé-
geket. és kedveségeket abban találunk. nem hasonlithatni.
a bajhoz. és a szomorúsághoz a melyekkel teli, valamint
30 szent pál mondgya. hogy a nyomoruságok, a házáságal jár-
nak. *Tribulationem Carnis habebunt*

1 Cor. 7.

4. Ennek a rendnek veszedelmi nem kevesek. a melyek
60 anál is nagyobbak, hogy azoktól se nem tartanak. se azokat
észre nem veszik. magok azok. a kik azokban vannak
35 Az I veszedelem. származik gyakorta a mód nélkül és
rendeletlen szeretettől. a melyel vannak a házások egy

¹¹⁵² kez<det>e, [Törlés a sor elején.]

¹¹⁵³ autem <ambo ante Deum> justí ambo ante Deum

¹¹⁵⁴ illeti, <azt> azokat [azokat <azt> fölé írva.]

máshoz. a mely oka, hogy véghetetlen vétékben esnek az egy máshoz való kedv keresésért. inkább is tartanak egy mást meg szomorítani. mint sem az Istent meg bántani. és az ő haragjában esni,

5 A 2. veszedelem. az elsővel ellenkező óktól származik, úgy mint agyüölöségtől, a melyel. vannak némelykor egy máshoz., ezt az ellenkező természet okozza, vagy a gyanóság. vagy más ilyenek, a mely gyüölöség, szüntelen való vétékel, és nagy nyomorusággal jár. [316a:]

10 A 3 veszedelem,¹¹⁵⁵ a gyermekekhez való rendeletlen szeretetektől jö., a mely véghetetlen vétéket okoz a szülékben. a midőn. azon helytelen szeretetért, a gyermekeknek világi jóvókra fordítyák minden gondokat, úgy mint, az egészségekre szépségekre. a világban való előmenetelekre.,
15 hogy nékik sok jóságot gyűjthesenek, a mely tsak veszedelmekre fordulhat, hogy őket jól el helyheztesék, és azokban. el mulattyák őket jól nevelni, oktatni, a jó életre inteni.

A 4 veszedelem a. hogy a világot igen szeretik. és magokat
20 mód nélkül adgyák, ajószág. és a gyönyörűség szeretetire, a mely szeretet el veszteni vélek. a valóságos jókhoz való kedvet. a melyek a kegyelemnek, és az üdvéségnék jövai, ezért is mondgya szent Pál. hogy aki házas. a világi¹¹⁵⁶ dolgokra adgya magát. és az ő elméje. meg vagyon oszolva, az Isten, és a világ közöt; ki nem mondhatni ezeket a veszedelmeket, hogy mitsoda nagyok. és a házasoknak nagy szükségek vagyon akegyelemre, mely azokat vélek el kerültesse.

1 cor 7.
qui cum uxore
est sollicitus est
quae sunt mundi.
quo modo
placeat uxori.
et divisus est.

[316b:] II Articulus.

Hogy mitsoda készülétel kel lenni
30 a házasság rendéhez

El mondhatni valósággal. hogy a házasság rendiben való nyomoruságoknak. leg¹¹⁵⁷ nagyobb része, a rosz készülétektől származnak. úgy mint a következő fogyatkozásoktól.

¹¹⁵⁵ veszedelem, <a szüléknek.> a gyermekekhez

¹¹⁵⁶ a világi <j> dolgokra

¹¹⁵⁷ leg<y> nagyobb

Az első, az ifiak roszul való élettjeektől, fő képen. mihent az iskolákat el hagyják. a házások idejéig. mert ha a bölcs azt mondgya. hogy az Isten áldot házáságot ád azoknak., a kik ifiuságokban jól éltenek, ebből világosan a következik. hogy meg bünteti az ifiuság vétkeit a nyomorult házásá-
5 gal. a mint ezt minden nap láthatni.

A második fogyatkozás. arosz szándék., a melyel mennek ebben a rendben; nem tzeolván más végre aházáságban. hanem tsak a testi gyönyörüségekre,¹¹⁵⁸ elég tétélekre., a melyeket mind más képen találják, mint sem a mint gondolták [317a:]

A 3. fogyatkozás, az el vevendő személynek választásában vagyon; a mely választást. rend szerént. az Isten akarattya nélkül tselekeszik, nem üsmérvén. se elméjit, se szokását. se természetit. a személynek. a kivel holtig kel lakni. és egyebet nem tekintenek tsak a hasznot, és gyakorta tsak a rendeletlen szeretetet, ugyan eről is panaszozkodik szent hieronimus. mondván. gyakorta történik hogy semmi választást nem tesznek a házásokban, és hogy az aszonynak
15 fogyatkozásit. tsak a lakadalom után tudgyák meg.
20

* plerisque nulla est uxoris electio, sed qualis obvenerit habenda. si iracunda. ambitiosa. quod cum que vitii est post nuptias discimus. Tom. 8. filii sanctorum sumus et non possumus ita conjugii sicut gentes. quae. ignorant Deum.

A 4. fogyatkozást okozza a rosz készület, a melyel járulnak a házáság szenttségihez, a melyet rosz rendben veszik fel. gyakorta, és mind azok a rendeletlenségek, a melyeket követnek a lakadalomkor. ugy az uj házások. valamint
25 a vendégek. mert ugyan is, hogy lehesen a. hogy az Isten áldását adgya az olyan házáságra, a hol mind a két részről a sziv tele vagyon tisztátalan gondolatokal., és szemér-
[317b:]metlen kivánságokal., a hol mind a köntösre., mind a vendégségre, olyan költséget tesznek, a mely ellenkezik
30 a keresztyéni mértékleteséggel., és a mely meg haladgya gyakorta értékeket, és rendeket. és hol. mind a beszédben. mind a tselekedetben. minden dolog rendeletlen szabadságban megyen végben., ugy anyira hogy az olyan lakadalmok, inkább ördögi vendégség, mint sem keresztyéni házáság,
35 a melyet meg kellene szentelni a kristus jelen való létele.

¹¹⁵⁸ gyönyörüségekre., elég tétélekre., [Mindkét re — et-ből javítva.]

Ezek tehát a rend szerént való okai arosz házasságoknak., és mind azoknak. a szomorúságoknak. és nyomorúságoknak. a melyek azokat követik. ezekből a következik, hogy ezt a nagy dolgot jól véghez lehesen vinni, annak leg fővebb
5 módgya a. hogy igen el kel kerülni azokat a veszedelmes okokat

Hogy pediglen azt véghez vihesed; ezeket mivellyed, elő-
ször, a szükséges hogy három igazságokat hitess el magadal,
a mely igazságok meg változhatatlanok ebben a dologban
10 [318a:] Az első igazság a, hogy boldognak mondhattya az olyan magát. a ki a házasságnak rendire adván magát., jó választást tészen a személyben. akit el akar venni, ellenben pedig, a rosszul való választásnál., nagyob nyomorúság nem lehet, a második a. hogy az a jó választás., tsak az Isten
15 kegyelmétől vagyon. Es a harmadik, a, hogy az Isten tsak azokkal tészi ezt a kegyelmet,¹¹⁵⁹ rend szerént, a kik jól éltenek, vagy a kik penitentziát tartottanak. és nem este- nek a fellyeb emlitet fogyatkozásokban.

Ezekre a három igazságokra a szent lélek maga tanyit.
20 a bölcsnek szája által. mondván. *Hogy a ki jó aszonyra talált. nagy jóra talált: hogy a jó aszonymak., a férje boldog. hogy az olyan jó. a mely minden jókot felyül haladgya, és hogy semmit nem hasonlíthatni a jó erkölcsü aszonymhoz. Ellenben pedig. A ki gonosz aszonyra talált. olyan mint a ki scorpiora*
25 *talált., és hogy könyeb az oroslányal. és a kigyoval lakni. mint sem egy gonosz aszonymal., Egy okos, és értelmes aszony. az Isten ajándéka. [318b:] a kihez nem lehet semmit hasonli- tani., apélda beszédekben a vagyon: hogy a szülék. házat, és gazdagságot adhatnak. gyermekeknek, de tsak egyedül, az-*
30 *Isten adhat okos feleséget. a bölcs azt mondgya. hogy boldo ember az, aki jó aszonyra talált. és hogy az,¹¹⁶⁰ az Isten félök része. az Isten¹¹⁶¹ az embernek. azt. jó tselekedetinek meg jutalmaztatására adgya.*

Raphael Angyal. azt mondá a Sára attyának. hogy a
35 leánya az ifiu Tobiásnak rendeltetet. mert ő Isten félö

¹¹⁵⁹ kegyelm et, <a> rend szerént, a kik

¹¹⁶⁰ az, [Beszúrás.]

¹¹⁶¹ az Isten <azt> az embernek. azt [Törlés tollhiba miatt a sor végén.]

prov. 18.

Ecl. 26.

Ecl. 25.

Ecl. 16.

Tób. 6.

volna, és hogy a többi méltatlanok voltak hozzája. vétke-
kért. *Huic timentí Deum debetur Conjux filia tua, propterea
alius non potuit habere eam.*

A midőn magadal jól el fogod hitetni azokat az igazságo-
kot, nagy vigyázással kel el kerülnöd a négy fogyatkozások-
5 kot, a melyekről szollottunk, a melyek leg inkább rendszerént
valo okai arosz házásoknak., és azokat el kerülvén, kö-
vesed az ellenkező tselekedeteket., a melyek a házásra
valo¹¹⁶² készültek.

10 [319a:] Leg először tehát ély jól ifiuságodban, légy tiszta,
és meg ne engedgyed hogy a szivedet meg gyöze atisztáta-
lan szeretet., ne kövesed rosz példáit azoknak. a kik veled
egy idősiiek, és a kik tsak a gyönyörüséget szomjuhozák.
tarts attol. hogy az Isten azon által meg ne büntesen, a mely
15 által vétkezel, és hogy a gyönyörüségekért., a melyeket
magadnak adcz. ifiuságodban. és a melyek tsak hamar el
mulnak, reád ne küldgye. egy nyomorult házáságnak kese-
rüségit. és szomorúságit., a melyek holtig fognak tartani,

Másodszor. a midőn ideje lészen a házáságról valo gondo-
20 latnak., tiszta szemekel tekintsed azt. és légy szent szán-
dékál. mint olyan. aki. nem a gyönyörüséget tekinti az
olyan szent dologban, hanem azt a véget. a melyre egy
keresztyénnek kel tzélozni, ezt kevés szóval meg mondá
Raphael Angyal. az ifiu *Tobiásnak, Az Istennek féltelmében*
25 *házasodgyál meg, olyan szándékál hogy gyermekid legyenek,*
és nem agyönyörüségnek szeretetiért. emlékezel meg a sára
hét férjeinek rettentő pél-[319b:]dájokrol,¹¹⁶³ a kiket az
ördög meg ölé lakadalmok¹¹⁶⁴ napján. tud meg azt is, hogy
Tobiásnak mi okát adá annak az Angyal; *Halgass engemet,*
30 *mondá néki, és meg mondom néked, hogy kitsodák azok.*
a kiken az ördögnek hatalma vagyon. azok. tudni illik. a kik
az Istent magokból. és elméjékből ki rekesztik., és akik tsak a
tisztátalan gyönyörüségeket keresik valamint az oktalan álla-
35 *tok., a kiknek nintsen értelmek., az illyeneken¹¹⁶⁵ vagyon ha-*
talma az ördögnek.

¹¹⁶² valo <ts> készültek.

¹¹⁶³ pél- [319b:] jokrol, [Íráshiba.]

¹¹⁶⁴ lakadalmok <j> napján.

¹¹⁶⁵ illye<k>neken

Tarttsad jól eszedben. mind ezeket, és azt tud meg, hogy ha az ördög meg nem öli. abban az órában azokat, a kik a házasság szenttségivel viszá élnek, keres ő abban más modot hogy az Istentől vett hatalmát ő rajtok el kövesse, a melynek erejit láttjuk a rosz házasságokban. akik abban nem akarnak esni. el is kerülyk annak okát, és tsak tiszta szeretet legyen szivekben., hogy ezeket valósággal. el mondhasák az Istennek. az ifiu Tobiasasal. *Te tudod uram. hogy nem a gyönyörüségnek szeretetiért veszek feleséget; hanem azért hogy maradékim legyenek, a kikben örökké ditsértések neved.*

[320a:]

Harmadszor. jó szándékod lévén. hogy pediglen olyan nagy dologrol jól végezhes. illendő modokkal kel élni, aleg első. és a leg szükségeseb a, hogy az Istent kérjed. mivel a jó házasság Isten ajándéka, és leg nagyob kegyelme azokon a kik erre a rendre adgyák magokat. ezekhez adván azt is. hogy nintsen semmi nehezeb mint egy személynek meg üsmérni. elméjit és természetit, és tsak az Istennek különös segittségivel kerülhetik azt el hogy meg ne tsalatkozanak, és azt a segittséget kérni kel. szükséges az is. hogy az imádsággal együt. minden tisztéséges modal élyenek, hogy jól meg üsmérhesék a személynek elméjit, és üsmerjék meg minek előtte szeresék. ne hogy valamely roszhoz. kötelezék magokat

Negyedszer. a midön már ennek a nagy dolognak a kezdetin vagy, vigyáz hogy el kerülyyed a fellyeb emlitet fogyatkozásokat, a melyeket követik a házasságnak idejében. és mint hogy ez olyan szenttség. a melyet a kegyelemben kel fel venni, azért [320b:] a gyonáshoz, és a Communiohoz kel készülni, avalo hogy rend szerént ezt végben viszik, de az is valo. hogy ennél roszabul tett gyonást nem tesznek egész életekben., mert gyakorta készület nélkül. az elméjek helyin nintsen. se Istenről, se az üdveségről nem gondolkodik, hanem a köntösről, hejában valóságrol. a pompárol, nem is szóllok az olyanokrol. a kik sietve gyonnak meg. minden magok vizsgálása nélkül. töredelmeség nélkül. nem is gondolkodván a magok meg jóbbításáról, ugyan ezért is szenttség törésben esnek a gyonásban. és meg másban.,

a házasság szentségeinek¹¹⁶⁶ fel vételiben., ha ne szollyak is azokrol a kik jó gyonást tévén, még házasságok előtt a vétékben esnek, a tisztátalan kívánságokért. nem szükséges elődben adnom., hogy mitsoda nyomoruságokat okoz a házasságokra az ilyen gyonás., mert azon kívül hogy elveszteti a kegyelmet, a melyet a szentség ad a házasságoknak a kötelességek végben vitelére, az Istennek átkát veti reájok, a kit a szentség töré-[321a:]sel meg bánttyák. olyan időben, a melyben leg több szükségesek vagyon kegyelmére. kerül el ezt a nagy és veszedelmes fogyatkozást. a midőn arra az időre jut, meg ne elégedgyél valamely könnyen tett gyonással., végy magadnak arra időt. hogy valóságal gondolkodgyál üdvességéről; kérjed az Istennek kegyelmét, irgalmaságát., visgáld meg jól lelked üsméretit., minden vétkeidet meg vallyad, ted fel magadban hogy annak utánna szentül fogsz élni. és a házasságodnak minden kötelességeit végben viszed., kérj a gyontato papodtol. szükséges tanácsokat, olvass olyan könyveket, a melyekből meg tanulhasad a házasságnak kötelességeit, én azt jóvallom néked hogy olvasad a Tobiás historiáját. abban meg látod példáját a szent házasságnak.

Végtire, a lakadalomnak napján. kerül el a köntösben., és a ételekben valo bujálkodást., és a szükség felet valo költtséget., és adgy tehetséged szerént valo alamisnát a szegényeknek., a melyért az Isten áldását veszed magadra., valamint Tobiásrol [321b:] mondgya az irás. *hogy a midőn mindnyájan Ament mondottak volna, a lakadalomhoz kezdének, de a menyegző lakadalmát is az ur félemével tarták.*

Tob. 9. 12.

Vigyáz arra hogy minden tisztességel és mértékleteséggel menyen végben. úgy hogy az Isten meg ne bántodgyék. a lakadalomra híván atyád fiait, és jó akaroidot, figyelmeztetéssel hid el a kristus Jesust. az az. kérjed hogy legyen¹¹⁶⁷ jelen kegyelme által., és adgya házasságodra áldását., kérjed az ő szent Anyát is., mivel a kána galileában valo lakadalomkor ez szent szüz vigyázot a lakadalomban valo fogyat-

¹¹⁶⁶ szentségeinek [sze-fel-ből javítva.] fel vételiben.,

¹¹⁶⁷ legyen [l-j-ből javítva.] jelen

kozásra,¹¹⁶⁸ a mely fogyatkozást meg jelenté Fiának. és kére,
és kérésére meg nyeré a viznek borá valo változásának nagy
tsudáját, hasonlot tselekeszik éretted, ha ugy kéred a mint
kel. mert a mint szent Bernárd mondgya. hogy ha azoknak
* 5 testi szükségekhez szánakodással volt a kik ötöt el hitták volt,
kéttség nélkül a te lelki szükségidhez is szánakodással
lészen, kérésivel meg [322a:] fogja néked nyerni azt, a mi
rend szerént fel nem találtatik a lakadalmokban, nem a földi
bór, hanem a lelki, ugy mint, az Isteni szeretet. a szent szán-
10 dék, a házassági tisztaság, az állando jó erkölcs. és mind azok
a szükséges kegyelmek., hogy rendednek kötelességit véghez
vihesed.

* S. Bern. Serm 2. de nuptiis Ipsa. dico vobis, si piè a nobis pulsata fuerit non decerit neces-
sitatì nostrae. quoniam misericors est, et Mater misericordiae, nam si compassa est vere-
cundiae illorum a quibus fuerat invitata, multo magis Compatietur nobis. si piè fuerit
invocata,

III Articulus.

A fellyeb valo résznek bé fejezése.

Vég-tire kedves fiam., a midön a világi életre, és a háza-
15 ságnak rendére¹¹⁶⁹ fogod magadot kötelezni, ted fel magad-
ban, hogy abban¹¹⁷⁰ ugy fogsz élni, hogy a te rended oka
nem léssen kárhozatodnak. hanem még modgya leszen üdve-
ségednek, erre tzeloztál. a midön választottad, és az Isten
tsak erre a végre is adta azt meg néked. kövessed tehát az
20 Isten szándékát. és vid végben. azt, a melyet magadban el
tekélttél. ugyan azért is adám ide fellyeb elődben rended-
nek kötelességit, és annak veszedelmit. hogy ezeket el
kerüllyed. és amazokat kövesed.

[322b:] Azokat a kötelességeket négy dologra tehettyük,
25 a melyeket tartoznak a házassok. négy személyekhez., az
Istenhez, feleségekhez, gyermekekhez, és magokhoz., az
Istenhez. tartoznak, szent, mértékletes, és¹¹⁷¹ az ő paran-
tsolatiban valo étellel, a feleségekhez. tellyes hűségel. a
gyermekekhez, az Isten félelmiben valo fel nevelésel. és

¹¹⁶⁸ fogyatkozásra, <1> [Szóvégi a—o-ból javítva.] [A három
articulus közül a II Articulus szövegének végén van aláhúzás.]

¹¹⁶⁹ rendére [Első e—é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

¹¹⁷⁰ abban <arendben> ugy [Törlés a sor végén.]

¹¹⁷¹ és <és> az

magokhoz., az üdvéségre való gondol; minden más dolgok felet. adgyad magad eleiben ezeket a négy¹¹⁷² kötelességeket. mint olyan el mulathatatlan rendeket. a melyek mindenkor szemeid előd¹¹⁷³ legyenek, hogy azokat véghez vihesed.

5 A mi aveszedelmeket illeti. igyekezzél azokat el kerülni. tellyeséggel., mi ide fellyeb azokat negy részre osztok, ezek is a rend szerent való okai, a házások. testi. és lelki nyomorúságinak.

10 Az elsöt, és a harmadikát. el kerüld, hogy ha. gyakorta gondolkodol a kristusnak ezen szavairól. *A ki szüléit, vagy gyermekeit inkább szereti mint engemet, a nem méltó én hozám.* matth. 10. hogy ha ugy szereted az Istent, a mint [323a:] kívántatik, ötöt mindenek felet fogod szeretni. az az, hogy jobban, evilágon mindennél, és olyan aki ilyen formában nem szereti, 15 nem léssen soha arra méltó hogy ötöt birhasa az örökké való boldogságára, a feleséget, és az gyermekeket.,¹¹⁷⁴ az Isten után. az Isten szerént, és az Istenért kel szeretni.,

A második veszedelmet okoza. agyülölség¹¹⁷⁵ a mely némelykor a házások közti szivárkozik, olyan rosz., a melyet 20 könyeb meg előzni, mint sem meg orvosolni, de hogy mindenikről tehess, abban nintsen jobb mód, mint a, hogy gyakorta gondolkodgyál szent Pálnak ezen intésiről, *szeresétek feleségeteket. valamint a kristus szerette az Anyaszent egyházát, a kiért magát adta, hogy azt meg szentellye.* Ephes. 5. hogy ha ezt a példát jól meg vizsgálod, abban meg találod azt a valóságos szeretetet. a melyel a férjek tartoznak feleségekhez, a melynek oly keresztyéni szeretetnek.¹¹⁷⁶ kel lenni, hogy békeséggel. szenvedgyék feleségek fogyátkozását. és meg nyerjék azokat., helyes, és illendő modokkal, hogy ha valósággal. azt ohajjtyák, hogy üdvezüillyenek feleségekkel.

30 [323b:] Végtire a negyedik veszedelmet elkerüld, a mely avilághoz való szeretettől vagyon hogy ha eszedben tartod szent Pálnak ezen nagy intésit. a melyeket ad a házásoknak

¹¹⁷² négy <rendeket> kötelességeket.

¹¹⁷³ szemeid előd [Íráshiba előtt helyett.]

¹¹⁷⁴ az gyermekeket., az Isten [g-I-ből javítva.]

¹¹⁷⁵ agyülölség [Második l — beszúrás világosabb tintával.]

¹¹⁷⁶ szeretetnek. [szeretnekből javítva et beszúrásával; Mikestől?]

Azt mondom azért atyám fiai, az idő rövid. következik, hogy a kinek felesége vagyon is, legyen mint a kinek nintsen., és a kik evilágal élnek, mint ha nem élének. mert el mulik evilágnak ábrázattya. akarván nekünk ezek által azt meg mutatni.
 5 hogy ez élet rövid lévén, ez életnek jójaival mértékleteséggel kel elni. és mint egy által menőleg. ragaszkodás nélkül.: ez életnek javai, nem lévén allandok. nagy esztelenség¹¹⁷⁷ volna. a más életnek javainál inkább szeretni, a melyek valóságos jók. és a veszendő jókért el veszteni az örökösököt
 10 a melyeknek soha vége nem léssen, és azokat el vesztvén, örökös nyomorúságokban lenni.

[324a:] XIII Rész

A Nötelenségnek rendéről

Nem szollok itt az egyháziak. se a szerzetesek nötelenségekről, hanem szollok az olyan személyekről. a kik a világban a házaságtól magokot el vonnyák, a mely két féle modon lesz meg.: szükségből, vagy választásból., szükségből, a midőn valamely olyan ókból. a mely rajtunk nem. áll, valamely tisztességes házaságra szert nem tehetnek. úgy mint a szegénység miat, az egészség meg romlása miat. vagy valamely
 15 más nagy okok miat., választásból, a midőn szán szándékal ellene mondanak a házaságnak. hogy minden koron a tisztaságban élhesenek.¹¹⁷⁸

Az olyanoknak¹¹⁷⁹ a kik szükségből valo nötelenségben élnek, nagy szükségek vagyon a jó erkölcsre hogy olyan
 25 ben üdvezülhesenek. a melyben kételenségből vannak.

[324b:] Leg első dolgok a, hogy bekeséggel szenvedgyék a keserüséget a melyet nekik okozhat állapottyok, azt meg gondolván hogy az Isten akarattýából vannak az állapotban, a ki helyes okokból rendelte úgy., és főképen az ő
 30 üdveségekre, a ki is részelteti őket. az üdveségekre valo kegyelmivel.

¹¹⁷⁷ esztelenség <az> volna. [...] valóságok jók. [Elírás.]

¹¹⁷⁸ [Mikes szövegét későbbi kéz? idegen d és z típussal javította: a tisztaságban <élhesenek.> és maga meg tartozkodásban elhessenek — vö. az 50. sz. jegyz.]

¹¹⁷⁹ olyanokk

2. Ezeket magokkal el hitetvén. még egy dolog vagyon hátra, amely nem más. hanem a mint rend szerént mondgyák., a kételenséget¹¹⁸⁰ jó erkölcsre kel fordítani, jó kedvelvén a rendet a melyben Isten tette őket, nem adván nékik szabadságot a választásra, az az. hogy rendeket örömet el vegyék az Isten kezéből., és néki szentellyék tisztaságokat, a mely oly kedves lehet előtte. mint ha magok jó szántokból ajánlották volna néki

3. örömet el vévén tehát arendet a melyet az Isten adgya nékik. szükséges magokban fel tegyék. hogy abban szentül éllyenek., és arra minden modot keresenek.

Már mostanában azokrol szollok, a kik. magok jó akarattokból. a nötelenséget a házasnál nagyobra betsüllik., a kiknek szükségek vagyon holmi intésekre.

[325a:] Először visgáld meg jól. hogy mitsoda indulat viszen erre a rendre., és hogy mitsoda¹¹⁸¹ életet akarsz abban elni, mert ha a nötelenséget tsak azért választod hogy el kerüllyed a házáság béli bajt, és gondot, és ha abban az állapotban olyan szabadságal. akarsz élni. mint a házáságban,¹¹⁸² követvén a gyönyörüségeket, gyakorolván az aszonyok társaságát és a mulattságokat mint ha házás volnál., a bizonyos hogy ate választásod semmire valo., ez olyan tör, a melyet az ördög¹¹⁸³ azért akarja elődben tenni. hogy a tisztaság ellen valo véghetetlen vétkekben ejttsen, a melyet lehetetlen meg tartani a gyönyörüségek. és anyi alkalmazóságok és veszedelmek közöt. erre valo nézve azt el mondhatom hogy sokal jobban tselekednéd ha meg házásodnál, azt else mulasad. hogy ha pediglen. jól, és Isten szerént akarod választani a nötelenségnek rendét, az áitatoságnak indulattyából kel arra adni magadot, az az. hogy az Istennek inkább tessél. ebben a rendben., és jobban kereshesed üdveségedet, ennek a rendnek választásában tsak épen. ennek az egye[325b:]dül valo szándéknak kel lenni, és a kiknek ilyen szándékok nintsen., mind roszul kezdik. mind roszul fogják végezni, ez okáért fiam. visgáld meg jól szán-

¹¹⁸⁰ kéte⟨lensénget⟩lenséget [⟨lensénget⟩ első n-je beszúrás.]

¹¹⁸¹ mitsoda ⟨r⟩ életet

¹¹⁸² házáságban, [s-g-ből javítva.]

¹¹⁸³ az ördög [g-d-ből javítva.]

dékodot, vigyaz hogy magadot meg ne tsallyad. kérj tanátsot más értelmes emberektől.

Másodszor midön bizonyos lész szándékodban. visgáld meg jól ennek a rendnek, nagyságát, hasznait. és veszedelmit.

A mi a nagyságát illeti. nem teszem elődben mind azt. a mit a szentek mondottak¹¹⁸⁴ a nötelenségről. mivel az igen sok volna, hanem tsak azt mondom hogy ez a rend sokal felyül haladgya. a házáságnak rendét, és noha ez jó és szent
10 rend légyen is, mind a rendelésre valo nézve, mivel az Isten rendelte, mind pedig az fellyeb meg mondot okokra valo nézve. mind azon által. anötelenségnek rende jobb. és szenttyeb.

*
A házáság rendét felyül haladgya. mondgya egy szent Atya,
15 *Anyiban a menyiben a jób dolgok, a jó dolgokot felyül haladgyák., a fent valo dolgok az alávalokot, anyiban. a menyiben a mennyei dolgok. felyül haladgyák a földieket., és aleg boldogab, és leg szenttyeb dolgok., az aláb valo boldogságu. és szenttségü dolgokot.*

* S. Fulg. lib de virginitate utriusque rei congrua discrecione momenta pensantes., tantum dicimus a sanctis nuptiis sanctam virginitatem merito potiore distare, quantum distant a bonis meliora. ab humilibus celsa, a terrenis celestia. abeat is beatiora; a sanctis, sanctiora.

20 [326a:] Ennek a rendnek hasznai nagyok. szent Pál azt rövideben ki tész. a midön azt mondgya., hogy azoknak az elméjek sokal szabadosab a kik meg nem házasodtanak. a világi dolgokrol sem oly szorgalmatosok, inkább is gondolkodhatnak arrol. hogy az Istennek tessenek., testeket. és
25 lelkeket meg szentelhesék

2. Cor. 7.

A köteleségi ennek arendnek nem aláb valok a hasznainál., ekét nagy jó erkölcsre kötelez. a tisztaságra, és az alázaatoságra. mindenikének végben vitele nehéz, a tisztaság, nem tsak arra kötelez hogy meg tartoztassák magokot a
30 gyönyörúségektől, a mellyeket a házáság szabadá hagyta. hanem hogy még mind testben. mind elmében tiszták legyenek., és igen el kerüllyék mind azt, valami meg sérthetné a szemérmeteséget. a gondolatban, beszédben, és tselekedetben., az alázaatoság arra kötelezdi, hogy meg oltalmazák

¹¹⁸⁴ mondottak [Második o—a-ból javítva.]

magokat a hivalkodástól., a magok felől¹¹⁸⁵ valo sokat állítástól., ennek a két jó erkölcsnek nem kel el válni egy más-
tól., és oly igen esze vannak foglalva, hogy szent Fulgentius.
egy¹¹⁸⁶ néven [326b:] nevezi mind akettöt. mondván, hogy
5 az alázatoság. az elme szüzesége, és hogy az oly szükséges
a testi szüzeséghez., hogy az elme szüzesége nélkül, a testi
nem használ. abizonyos hogy a házások üdvezülnek. a testi
szüzeség meg tartása nélkül, de a szüzek nem. a lelki szüze-
ség nélkül. a mely az alázatoság.

* S. Fulg. lib. de virginitate. propter quod non est christi virginibus negligentibus intuen dum quantum cordis virginitas carnis virginitati preponderet: haec enim si a fidelibus conjugatis ac viduis infidae quae. per dilectionem operatur etiam sine virginitate Corpore in hac vita fuerit custodita. in futuro nec Carnis virginitate privabitur. et regna Caelestis beatitudine perfruatur; Corporalis vero virginitas etiam Deo dicata, si virginitatem non servaverit Cordis. nihil praerit in Corpore Custodita. si spiritalis Castitas fuerit. in mente Corrupta

10 Ezen két nagy kötelességekől el lehet itélni ennek a rend-
nek veszedelmit. a melyek szintén olyan nagyok., valamely
* nehéz ennek a két jó erkölcsnek követése. és hogy az üdve-
ségnek ellensége. azon igyekezik, hogy az szüzekel el vesz-
tése ezeket;¹¹⁸⁷ szent Fulgentius azt teszi még ezekhez. hogy
15 az ördög azon vagon hogy ezt a két jó erkölcsöt el ronthasa
a két nemből valo szüzekben. azt is ehez adgya, hogy
némelykor a testi tisztaság el rontásán nem igyekezők oly
keményen. azért. hogy könyeben meg gyözhese a lelki tisztaságot, a [327a:] mely sokal nagyob, hogy magát meg
20 hagyja gyözetetni. a testi kísértetekben, azért hogy a gyöze-
delem által. a kevelységben vesse elméjit annak a ki¹¹⁸⁸
gyöződelmet vett rajta.,

* idem. ibid. utramque diabolus per sequitur. utramque callidis consiliis in sectatur, sed virginitatem carnis per hominem nititur praecipere. cordis virginitatem per seipsum conatur auferre, nam plerumque ad hoc carnis virginitatem quae inferior est, non impugnat, ut illius quae patior est. fundamenta sufodiat. Et Cum Certamini manifesto cedit. ad hoc se victum demonstrat. ut vincat Evidentibus quippe vitis provocat. dum virginitatem Carnis impugnat: in quibus, si palam superetur. illico superbiam perniciosissimè jaxatur; Et vitiorum auctor in eo quod vincere non potest vitis suis. vincit virtutibus alienis.

25 Mind azon által fiam, azt elődben kel adnom. hogy ezek
a veszedelmek meg ne gátollyanak a nóteléségre adni maga-
dot, hogy ha arra a jó szándék vezet, mert ámbár az igaz

¹¹⁸⁵ felől [f-h-ből javítva.]

¹¹⁸⁶ egy <v> néven

¹¹⁸⁷ ezeket; [Első e-v-ből javítva.]

¹¹⁸⁸ a ki <t meg> gyöződ.elmet [d-t-ből javítva.] vett<> rajta.,

légyen., hogy a szüzek ellen, az üldözések nagyok. a még igazab hogy az Isten.kegyelme. és segítségé erősebb, és nagyobb. hogy őket¹¹⁸⁹ meg oltalmazza., és meg tarttsa., és az Isten meg segíti azokat, a kik valamely nehéz rendre adgyák magokat, hogy ötet jobban szolgálhasák. [327b:] és akik minden modon azon vannak. hogy azt jól végben vihesék, annak pedig az első modgya. a, hogy meg üsmerjék. ennek a rendnek nagyságát. hasznait. és veszedelmit.

Es a többi. az imádság. az szent dolgokrol valo elmélkedés, a penitentzia. a munka., és mind azok, a melyekről ide fellyeb beszéllettünk.

XIV. Rész

Igen hasznos intések, melyek az olyan ifiakot tekéntik.¹¹⁹⁰ a kik a világban kezdenek lépni.

15 A szent historia a Makabaeusok második könyvének. második részében, azt mondgya, hogy Jérüsálem meg vétele után. Nabugodonozor babyloniában akarván a népet vinni. Jérémiás sók szép intéseket ada néki hogy meg maradna az Isten hűségében, *Törvényt ada nékik mondgya az irás, hogy*
20 *elne felejtenék az Isten parantsolatit, és tévelygésben ne esnének látván az arany, és ezüst bálványokat ékeségekel együtt, És sok hasonló dolgokat mondván [328a:] nékik, arra inté őket. hogy soha szivekből ki ne vetnék az Isten törvényit.*

A mit tehát ez a szent¹¹⁹¹ Profeta tselekedet akoron a sidó
25 népel. hasonlot kel kedves fiam tselekednem mostanában eretted; Minek utánna az első ifiuságodnak végire vezettelek volna., a melyet rend szerént. atanulásban., vagy más egyéb foglalatóságokban töltik el. ugy tekintelek már most mint olyan időben lévő. a ki az életnek valamely rendire
30 adhatod magadot, köteles vagyok arra, hogy egy néhány féle intéseket adgyak néked., és tudtodra adgyam a¹¹⁹² veszedelmeket a melyeket a világban fogsz találni, a hol

¹¹⁸⁹ őket [ö-e-ből javítva.]

¹¹⁹⁰ tekéntik. [é-i-ből? javítva.]

¹¹⁹¹ ez a szent <sz> Profeta

¹¹⁹² a [Utána egy megkezdett hosszú szárú betű törölve.]

kevesebeket nem találsz. min a sidok találának babiloniában. az olyan hely, a hol tsak a sok alkalmatoságot látod arra. hogy az Istent el felejttesd; és magadot el veszed. erre valo nézve. arra intelek a Profétával. hogy magadra
5 vigyáz, az Isten törvényt soha a szivedből ki ne vessed; ugyan ezen okra valo nézve is adom elődben. a következő intéseket. a melyeket kérlek hogy olvasad figyelmeséggel.

[328b:] *Első Intés.*

Hogy az idő amelyben az ifuságból. ki kelnek.
és a világban kezdenek men. az életnek legg
10 veszedelmeseb ideje. és aban sokan el is vesznek.

Ez a leg első intés a melyet adok néked, azt kívánám, hogy ezt az ifiak elméjiben olthatnám. azért hogy tartanak
15 ettől a sikos. és veszedelmes úttól, a melyen el vesztetik magokat

ugyan erre is várja az ördög öket, remélvén hogy intselkedési nem lesznek haszontalanok, és el vonhattya öket a jó erkölcstől., a szabadság, a melyben kezdenek lenni, a henyélés, a melyben könnyen esnek abban az időben, alkalmatoságok a rosra több vagyon., a mulatásra több modgyok., az
20 új társaságok a melyeket gyakorollyák., a hol a világi szokásokat meg tanullyák., a hivalkodást. a kevélységet, a gyönyörüségnék szeretetét., avilági tartásokat, arosz példákot, és ajó szokások meg romlásit., mind ezen veszedelmek között.
25 tsak hamar el vesztik a jó erkölchöz valo hajlandóságokot, a melyekkel voltak ahoz. ifiu korokban, anékik [329a:] ugy tettik hogy a tsak gyermekekhez illendő dolog., és hogy nékik fellyeb valo elméjeknek kel lenni, meg vetik azt a mit az előtt betsültének, a szent indulatok. nékik együgyüségnék láttzik lenni.¹¹⁹³ ezektől jő a jó erkölcsnek, és a jó szokásnak meg romlasok. a melyek követik az ő elméjek meg romlását.

Ez az igazság nyilván valo. és ezt nagy szánakodással.

¹¹⁹³ lenni. <ez ektől> [<ez> beszúrás; <k> <t>-ből javítva;] ezektől jő a jó [ö-ó-ból javítva.]

nézik minden nap mind azok, akiknek valamely gondgyök
vagyon. az¹¹⁹⁴ ifiai üdveségire.

*

Szent Agoston ezt meg próbálta vala a maga nagy kárával.
valamint erről panaszolkodik agyonásiban. mondván,
5 hogy amaga házi dolgai tizen hat esztendő korában el
hagyatván véle atanulását, az attya házához viszá keleték
térni, a hol arosz erkölcsök, és a tisztátalan kívánságok
anyira kezdének nevedni hogy a fejét¹¹⁹⁵ meg haladák,
valamint a bokrok a vad földben, és nem vala senki is aki
10 azokat ki tépné.

* lib 2. conf. c 3. sed ubi secto illo decimo anno interposito otio ex necessitate domestica
feriatur ab omni schola, cum parentibus esse coepi excesserunt caput meum vepres libi-
dinum. et nulla erat eradicans manus.

Adná Isten, hogy az ilyen nyomoruságban társai ne vol-
nának néki, de sokan vannak: fő képen az olyan ifiak közül.
a kik főrenden lévőek. vagy a kiknek. elegendő jószágok
vagyón

Tob 1.

15 [329b:] kevesen vannak olyanok a kik a szent Tobiást
követnék, a kit az ifiaknak például kellene venni, nézed mit
mond az irás felöle, *Hogy semmit gyermekül nem tselekedék
dolgában. amidön mindnyájan az arany borjukhoz mennének.
ő egyedül¹¹⁹⁶ futtya vala mindenek társaságát, és jerusálemben
20 megyen vala. az ur templomaba, és őt imádgya vala az Izrael-
nek urát Istenét.* oh' mely szép példa ez az ifiaknak. a kik
a világban.¹¹⁹⁷ kezdenek bé lépni. ennek mindenkor szemek
előtt kellene lenni. mivel erre avégre adgya elejekben a szent
Lélek.

25 De ha szinte mindnyájan nem követik is ezt a példát.
sokan vannak olyanok akik követik, az Istennek vannak
mindenkor szolgálai, találkoznak ollyanok a kik a báál előtt
térdekét meg nem hajtyák. és nem engedik hogy őket meg
ronttsák avilági rosz szokások, azért is adom fiam elődben
30 ezt a szükséges intést. hogy ezeknek számokban lehess.

¹¹⁹⁴ az <u> ifiai üdveségire.

¹¹⁹⁵ a fejét <h> meg haladák,

¹¹⁹⁶ egyedül futtya vala [Javítás: *kerüli* <futtya> alá írva; való-
színűleg nem Mikes javítása, vö. az 50. sz. jegyz.]

¹¹⁹⁷ a világ<nak>ban. [Törlés a sor végén.]

II Intés.

Hogy egy ifiu embernek. aki avilágban kezd lépni. leg első gondgya a legyen. hogy meg tarttsa és kövesse. az áitatoságot, a melyet ifiuságában követte.

5 Az oka ennek az intésnek a, hogy az ifiak [330a:] abban az időben valo meg hidegüléseknek első oka attol vagyon, hogy meg változtatták elméjeket az áitatoság iránt, azt el hagyák, és nem követik mint annak előtte. ugy mint, arend szerént valo áitatoságot. a lelki könyvek olvasását, a szenttségek gyakorlását. a jó erkölcsüekkel valo társalkodást. és mindenek felet, a gyontato papal valo közlést. erre valo nézve fiam, azt mondom néked, hogy abban az időben az első gondod a legyen, hogy az áitatosághoz valo indulatot meg tarttsad. és kövesed mind azt, a mire tanítottak.

15 A mi az indulatot illeti, azt tud meg, hogy a jó erkölcs mindenkor. egy, és a soha meg nem változik., és hogy nintsen, se idő, se alkalmatoság olyan. a melyekben ne tartoznál hiven Istennek szolgálni,

A mi a követést illeti, emlékezel meg arra, hogy ha a jó erkölcsöt tartozol követni. hasonló képen arra is tartozol. hogy minden uton modon arra szert tehess és meg tart-
20 hasad; a mint már ezt mondottuk, ez okáért, azt mondom néked. mint¹¹⁹⁸ üdveségedre valo dolgót, hogy azt meg tarttsad., és el¹¹⁹⁹ ne hagyad, mert ha el hagyod a rosz erkölcsben esel. gyakorollyad az imádságot. a jó könyvek olvasását. a szenttségeket, és mindenek felet. közöllyed a gyontato¹²⁰⁰ papodal. a lelked üsméretinek állapottyát; az ifiak ezt el szokták [330b:] mulatni, abban az időben, mert¹²⁰¹ mihent szabadságokra kelnek, nem akarják mago-
30 kot meg üsmérteni,¹²⁰² kerülük azokat a kik a jó uton vezet-
hetnék. vagy arra viszá vihetnék. a midön attol el térnek.

¹¹⁹⁸ mint [t-d-ből javítva.]

¹¹⁹⁹ és el <ne hagyad.> ne hagyad, [<ne> beszúrás.] mert <ha el> ha el hagyod

¹²⁰⁰ gyanto papodal. [gyanto íráshiba a Mikesnél szokásos gyontato helyett.]

¹²⁰¹ mert </> mihent

¹²⁰² meg üsmérteni, [meg üsmértetni, helyett.]

ez is az oka hogy azt tellyeségel el is hagyák. és gyakorta soha arra vissza nem térnek, vagy is igen későn, és rettentő nagy akadályokal,

Ne tselekedgyél eszerént fiam. hanem emlékezel meg
5 arrol., hogy szent Agoston ennek azoknak tulajdonittya a rendeletlenséget melyben eset volt az iskolája után. mert nem volt senki is. a ki ki gyomláta volna a rosz erkölcsököt melyek benne nevedttenek, azt se felejds el a mit az irás
10 mond Joas király felől. *hogy mind addig jó erkölcsü volt, valamég a fő pap Joada tanitá ötet.* mihent pedig ez a szent ember avilágbol ki mulék, azonnal. gonoszá lett, és magát elveszté.

4 Reg. 12.

III Intés.

Hogy szorgalmatoságal el kel kerülni a rosz társaságot, fő képen. a rosz erkölcsü ifiakét

15 A légg első tör, amelyet¹²⁰³ az ördög vett az ifiak eleiben. a midön az iskolát el hadgyák., a rosz társaság. azt már ennek elötte meg mondottuk volt. hogy a mitsoda veszedelmes, de fő képen ebben az [331a:] időben a veszedelmeseb mint sem másban, avilág tele lévén rosz erkölcsü ifiakal,
20 igen nehéz el kerülni az olyanokot: az ifiakban nintsen anyira valo külömböztetés. hogy az olyanokot meg üsmerjék. se elegendő indulat. hogy az olyanokot el kerülyék. seelegendő erő. hogy ellenek állyanak. a gonoszok szüntelen ostromollyák öket. hogy magokhoz hodithasák. valamint ezt
25 láttyuk apélda beszédekben. azt jóvallyák nékik, hogy ugy tselekedgyenek valamint mások. a kedv keresés öket meg gyözi, a széggyen meg nem engedí hogy ellenkezöt mondgyanak ezekel. és egy kevés idő alat meg gyözetetnek. és gonoszoká lesznek, oh' Istenem ! fiam kitsoda szabadit meg tégedet ettől a nagy. veszedelemtől.

prov. 1.

Rettegj ettől aveszedelemtől. ha az üdveségedet kívánod; kérjed minden nap az Istent hogy szabadittson meg attol, vigyáz magadra hogy el kerülyyed arosz társaságot, vagy azt el hagyad ha abban esel.

¹²⁰³ amelyet <a melyet> az ördög

Mindenek felet a rosz társaságok közöt kerül el leg inkább a feslet erkölcsü ifiakot. a kik veled egy rendüek, az olyanokra gyakorta találasz, [331b:] és nehezebb is lesz. nékik nem engedni. akik hozánk hasonlok, azoknak rajtunk töb hatalmokban vagyunk. Joás király, a ki oly szentül élt ifiúságában, mind addig valamég a fő pap Jojada viselé gondgyát. az udvara béliek egészen gonoszák tevék ötöt. és a bálványozásban ejté; vigyáz magadra és ha szinte el nem kerülheted is a rosz társaságot leg aláb gonoszák ne légy; azért kerül el azt a menyiben lehet; ha el nem kerülheted, keres tiszteséges modot abban. hogy hamar el hagyhasad. oh! fiam mely boldog volnál., hogy ha az ifiúságnak veszedelmes ideje után. valóság el mondhatnád Davidal. *A bünösök kötelei környül fogtak engem. és a te törvényidet el nem felejtettem.* psal.¹²⁰⁴ 118. 61.

15 *Meg oltalmaztál engem agonosz tévök gyülekezetitől, a hamiság tselekedök sokaságitól* psal. 63 3.

IV Intés

Hogy valamely hasznos foglalatóságára kel magát adni, a heverés el kerüléséért a mely veszedelmes

A henyélés leg nagyobb oka az ifiak rendeletlenségeknék. atanulások el végezése után, a henyélés annya a feslettségeknék. igen nehéz is nékik azt el [332a:] kerülni, a természet maga viszi őket arra, főképen a munka után. és egy olyan erővel való munka után mint a tanulás. és más egyéb ilyen foglalatóságok után, ez okáért, a midön a szabadság el kezdének¹²⁰⁵ elni, és magok urai lehetnek. a henyélésre adgyák magokot., annál is kevesebb tartozkodásal., hogy sokáig suhajtoztak az után, és hogy abban az időben nem tudgyák, hogy mitsoda szükségek vagyunk a munkára, és mitsoda nagy károokra lészen a henyélés. a henyélés közöt. a feslettségek. a rosz szokások csak hamar nevednek. valamint etörténék szent Agostonal; csak a játékról, a mulattságról gondolkodnak, a gyönyörüségekről. a társaságokot keresik. és a veszedelmekre való alkalmatoságokot.

¹²⁰⁴ <Sp> psal.

¹²⁰⁵ kezd é<lni.>nek elni,

Hogy veled el kerültesem fiam ezeket a rendeletlenségeket, arra intelk hogy igen kerüllyed abban az ifiuságodban. azt a veszedelmes henyélést. jó idején foglallyad magadot valamely rendes munkában., és leg előbször a mely hasznodra legyen., hogy alkalmas, és tudos légy a hivatalban. a melyre adod magadot., arra tartozol. mind Isten, mind a magad lelked üsmérete szerént, foglallyad magadot. a szent, és a világi historiákban. a geographiában., a nyelvek tanulásában., és más ilyen tisztességes. hasznos. és kedves tanulásokban, [332b:] ha tanulni akarsz, arra elég modot találsz. hogy az időt jól töltsed, és a munkáért valo hasznon kívül. abban tiszta, és állandó gyönyörüséget találsz, és az elmének oly tsendeségit, a melyhez a világi gyönyörüségeket nem lehet hasonlítani.

V Intés

15 Hogy az ifiak. rend szerent valo veszedelminek. ezen három okait el kel kerülni,

A bort, a játékot, és a tisztátalanságot,

Ezek olyan három nagy dolgok, a melyek el szokták vesztetni az ifiakot, a midön az iskolákat el hagyák. és a mely veszedelmekre. a henyélés, a rosz társaságok vezetik, némelyek a játékhoz valo rendeletlen szeretetért vesztik el magokot., a mely oka a sok idő el vesztésinek, a jószág el tékozásának, a szomorúságnak. és gyakorta nagy nyomoruságokban is esnek, mások. meg a részekség,¹²⁰⁶ és a torkoság miat, a melyeket abban az időben ugy keresik mint valamely nagy boldogságot., és a melyek. az egéség és a jószág el vesztéseken kívül. nagy keserüségeket okoznak. mások. meg, az utálatos tisztátalan vétetek vesztik el magokot., a mely uralkodik tsak nem mindnyájan az ifiakban, fő képen 20 abban [333a:] az időben,¹²⁰⁷ és sokakban ez a három. egyszers mind uralkodik.

Kénszeritlek az Isten nevére kedves fiam, hogy vigyáz ezen három gonoszra. mint olyan három veszedelmekre.

¹²⁰⁶ a részekség, <miat,> és a torkoság miat, [*a részekség*, helyett.]

¹²⁰⁷ [Előző lap alján, őrszók nyomai: *az időben*] és sokakban ez a három. [á — o-ból javítva.]

a melyeket el kel kerülnöd., igyekezél azon. hogy ezektől el távozhásál., és azt el hitesd magadal., hogy attol az el távozástól füg. minden jövad, és üdvességd.

VI Intés

5 Hogy abban az időben. el kel kerülni a tétovázást,¹²⁰⁸ a hivatalnak választása iránt. és a választás után., könnyen, és nagy ók nélkül. nem kel meg változni.

Ez az intés igen szükséges még az ifiaknak. a midön valamely rend választásának idejét el érik. hogy sokáig ne 10 maradjanak atétovázásban, az oka ennek a, mert az ilyen tétovázás¹²⁰⁹ miat. magokat nem adgyák. az állando munkára. sok időt is vesztes el vélek, a melyet hasznosan tölthetnék, sok kísértetekben veti őket, gyakorta a szomorúságban. és a kedvetlenségben.; és a midön a sokáig tart, 15 alkalmatlanoká teszi őket mindenre., a mint ezt minden nap láttyuk [333b:] azokban, a kik soha sem tudgyák mire adni magokat.

Idején el kel végezni a rendet a melyre akarják magokat adni, vigyázzván mind azon által avégezésben mind arra, 20 a miket már meg mondtuk.

De a helyes végezés után. el kel kerülni az álhatatlanságot. és a változást,¹²¹⁰ a mely nagyob rosz a tétovázásnál,

Nem lehet ki mondani hogy mitsoda sok roszat okoz egy ifiuban az ilyen álhatatlanság; az ördög azon mesterkedik. 25 hogy azal a gondolkodásban. a szomorúságban. és a nyughatatlanságban vesse ötet. és az után a hoszas tunyaságban, azért, hogy véle el vesztese haszontalanul az életnek legjobb idejét. és meg gátollya alkalmatosá tenni magát, valamely jó hivatalra., az után anyughatatlanságra. ajó erkölcs- 30 höz valo unadalomra, az áitatos dolgoknak¹²¹¹ elhagyására viszi ötet, nagy kísértetekben is veti. és gyakorta a feslettségben.

¹²⁰⁸ tétovázást, [Második t-z-ből javítva.]

¹²⁰⁹ tétovázás [Második t-z-ből? javítva.]

¹²¹⁰ változást, [Első á-é-ből, l-g-ből javítva.]

¹²¹¹ dol<gol>goknak

Ezért is mondgya. a bölcs, hogy a ki változo, olyan mint a madár aki el hagyja fészkit, mert valamint az ilyen madár nem talál nyugodalmat. ide s' tová repülvén¹²¹² sohult meg nem állapo[334a:]dik. életét sok féle veszedelemre¹²¹³ teszi, ⁵ ugy az álhatatlan ember is nyugodalmat nem talál. és sok veszedelemre teszi lelkét.

kerüld el tehát fiam. a változo végezést. és ha abban az állapotban vagy, tud meg hogy nagy kísértetben vagy, gyakorta ez a fogyatkozás az ifuság vétkiért valo büntetés. ¹⁰ ennek okáért alázd meg magadot az Isten előtt. és kérjed szorgalmatoságal. hogy attol menttsen meg kegyelme által. és hogy adgyon néked állandó elmét. hogy akarattyában meg maradván azt hűségesen követhesed.

VII Intés.

Hogy előre meg lása. hivatalyának veszedel-
¹⁵ mit. és köteleségit, és igyekezzék.¹²¹⁴ a veszedel-
meket el kerülni, és köteleségit végben vinni,
és hivatalyában Istenesen¹²¹⁵ élni.

Nem szollok itt az olyan könnyen¹²¹⁶ előre valo meg látás-
rol., hanem a valójában, és jól meg visgált. [334b:] előre
²⁰ valo látásrol.

Hogy ezt jól véghez vihesed két dolgot jóvallok néked.
először. hogy minden nap kérjed az Istent, hogy segittsen
meg szent malasztyával., hogy el kerülhesed a veszedelme-
ket melyeket avilágban fogsz találni. és hogy veghez vihe-
²⁵ sed mind a keresztyéni. mind a hivatalod köteleségeit,
másodsor., hogy minden holnapban végy egy napot, a mely-
ben figyelmetesen¹²¹⁷ el olvasad a miket mondottunk, a
veszedelmiről. köteleségiről. a rendnek, a melyet választot-
tál, azért hogy azokrol valóságosan gondolkodhasál, el kerül-
³⁰ vén a veszedelmeket, és végben vivén hivatalodnak köte-
leségeit.

¹²¹² repülvén <nem> sohult meg nem állapodik.

¹²¹³ veszedelemre [re — beszúrás.]

¹²¹⁴ így e<ze>kezék. [így ezeketből javítva, z—t-ből javítva.]

¹²¹⁵ Istenesen [Szóvégi n—t-ből javítva.]

¹²¹⁶ könnyen <v> előre valo

¹²¹⁷ figyelmetesen [t—s-ből javítva.]

VIII. Intés

Hogy idején szoktasa magát arra. hogy ne szégyenelje a jó erkölcsöket, és azoknak tselekedetit követni.

A midön a fellyeb meg mondot akadályokat meg gyözöd,
5 léssen még egy hátra, mely az a nyomorult szégyen., a mely
gyakorta jó erkölcs, a világ anyira meg romlot hogy a jó
erkölcsöt szégyenlik. és azért [335a:] meg pirulnak, fő képen
az ifiak közöt, azért is intelek arra. hogy szoktasad magadot
még eleinte meg gyözni ezt a szégyent, mely nagy akadály
10 az üdvességnek.¹²¹⁸ utálatos dolog Isten előtt. meg pirulni az
ő szolgálattyaért, nem is fogja szolgálainak tartani az olya-
nokot a kik meg pirulnak. parantsolatit követni.

Minden tehetségedel ellene kel állani fiam ennek a szé-
gyenek, eleinte enehéz, de még eleinte adgyad magadot arra,
15 hogy ajót ditsérjed, a roszat gyalázad, és szabadosan köve-
sed az Istenes embernek tselekedetit, azt pediglen, se azért
ne tselekedgyed. hogy az embereknek tessél. se attol elne
vonnyad magadot töllök valo féltedben. a jó tselekedetben
arra nem kel vigyázni hogy a világ mit mond,¹²¹⁹ vagy mit
20 gondol arol., tsak az Istent kel tekinteni, aki azt parants-
solya, és a keresztyéni köteleséget., a ki néki engedelme-
ségel tartozik.

IX Intés

Hogy az allando, és a valóságos jó erkölcsre
adgya magát és nem a szines. és tsalando áita-
25 toságra

Találni fogsz még fiam a világban egy [335b:] nagy vesze-
delmet: a melyben Istenesen akarván élni, magadot meg
tsalhatnád. az áitatoságnak választásában, el hagyván az
állandó, és a valóságos jó erkölcsöt, a tsalando és szines
30 áitatoságért., a mely gyakortáb veszedelmeseb. a nyilván
valo feslettségénél, a mely közönséges minden rendü embe-
reknél., söt¹²²⁰ még az egyháziaknál. és a szerzeteseknél is.

¹²¹⁸ az üdvességnek. <az> utálatos [Törlés a sor végén.]

¹²¹⁹ mit mond, <ar> vagy mit gondol arol.,

¹²²⁰ söt <a> még az [Törlés a sor végén.]

vannak tehát sok féle olyan szines áitatoságok, a melyek között. ezek. leg közönségesebek

Először. vannak olyanok, akik az áitatoságnak, tsak a külső részihez¹²²¹ ragaszgodnak, végben vivén szorgalmatoságal. az áitatoságnak külső tselekedetit., ugy mint a szokásbol valo imádságokat. holmi hagyatlan böjtöket. vagy valamely¹²²² külső sanyargatásokat, és több ilyeneket, és azonban el mulattyák a valóságost, és abelsöt. ugy mint, a vétek elkerülését, a feslettségek meg jobbitását., az indulttyok sanyargatását., meg is maradnak ugyanazon feslettségekben mindenkor. kevésék. haragosok, semmit nem szenvednek. boszu állok, a földi jókhoz, rendeletlenül ragaszkodnak., az élet gyönyörüségihez, a pompához. a hejában valósághoz, és gyakorta a tisztátalan gyönyörüséghez, és más vétkekhez [336a:]

Másodszor, vannak olyanok, a kik a jovallásnak tselekedetire adgyák magokat. és el mulattyák. a parantsolatnak. és aköteleségnek tselekedetit., ilyen az olyan tselédes gazdának áitatosága, a ki gyakorollya a szentségeket, szorgalmatos a templomban menni. az ispotályokat meg látogatya, és azonban el mulattya a tselédihez valo köteleségit. a gyermekit oktatni. a jó erkölcsben nevelni, a tselédi üdvöségire vigyázni, azoknak magok viselésit meg visgálni, a házánál valo rendeletlenségeket meg orvosolni, adoságit meg fizetni, és a roszul kereset jószágot viszá adni.

Harmadszor. vannak olyanok. kik a hagyot dolgok közül némelyeket meg tarttyák. és a többit el hadgyák, azokat véghez viszik, a melyek könnyebbek. és a melyek hajlandóságával meg egyeznek. és el hadgyák. azokat a melyeket nehezebeknek láttyák. példának okáért, vannak olyanok a kik felebaráttynak semmi jóságában¹²²³ kárt nem akarnának tenni, de arra nem hajtának, ha betsületit el veszik ragalmazásokal., mások utállják arészegséget., és kedvellik a tisztátalan vétket, mások a tisztátalan tselekedetet kerü-

¹²²¹ részihez <sz> ragaszgodnak, [ragaszkodnak, helyett.]

¹²²² valamely [v – n-ből, vagy megkezdett m-ből? javítva.]

¹²²³ jóságában <kért> [?] kárt [kárt <kért> alá írva. Nem bizonyos, hogy Mikes javította, vö. az 50. sz. jegyz.]

lik, és a tisztátalan kívánságtól. és beszédétől magokat nem oltalmazák, mások szeretik feleba-[336b:]rátyokal jót tenni, de soha sem. néki meg botsátani. mind az ilyen áitatoságok tsalárdok, mert aki el mulattya egyikét a parantsolatlak,
5 abban nintsen Isteni szeretet

Negyedszer vannak olyanok. akik meg tarttyák a kötele-
ségeket, a melyekre tartoznak mindnyájan a keresztyének,
de azokat el mulatttyák., a melyyek különösön az ő rendeket
illetik., ez így lévén, nem valóságos. hanem szines jó erkölcs.
10 egy superiorban. egy pásztorban., egy magistratusban, úgy
elni mint egy Istenes ember, és azonban el mulatni tiszt-
ségének gondgyát. és hivatalyának köteleségit. mások egy
különös személynek jó erkölcsi, mások meg egy közönséges
személynek, vannak olyan különös köteleségek, a melyeket
15 el nem lehet mulatni, hogy ha tsak ajó erkölcsöt el nem akar-
ják tellyeségel hagyni

Igen¹²²⁴ hoszas volnék, hogy ha minden féle szines áita-
toságot elődben adnék., de hogy rövideden meg mondgyam.
arra vigyáz hogy olyan erkölcsöt ne végy magadnak. a mely
20 kevély. és maga nagyzó, a mely másokat meg vétt, semmit
el nem szenvedhet, a [337a:] mások fogyatkozásira igen
vigyáz. a magáét semminek tarttya,

Se olyan erkölcsöt. a mely szomoru és gondolkodó, a mely
mindenekhez kedvetlen, és nehéz, másokhoz kemény. és
25 magához kedvező., a mely gyors a gyalázásra. és¹²²⁵ lasu
a masokot mentésre. még mikor arra nagy oka volnais

Se olyan különös erkölcsöt, a mely atőbivel nem akar
járni, hanem rend kívül valo. és új áitatoságot akar követni,
a melyek gyakorta a maga hittségtől származnak,

30 Se olyan alá valo és gyermeki erkölcsöt. a¹²²⁶ mely reszket,
a hol nem kellene tartani. és a mely nem fél ahol kellene
rettegni, a mely igen vigyáz az olyan dolgokra. melyekben
vétek nintsen. és nem hajt az olyanokra, a melyekben
vaygon.

¹²²⁴ Igen [e – javítva.]

¹²²⁵ és <soha sem> lasu [lasu <soha sem> fölé írva;] a masokot
[as – eg-ből javítva.]

¹²²⁶ a <ki> mely reszket, a hol nem kellene tartani. és a <ki> mely
[mely <ki> fölé írva.]

Se ellenben olyan vak merő, és szabados erkölcsöt. a mely olyan szín alatt hogy¹²²⁷ nagy vétkeket nem tselekeszik. a több vétkekre. egész szabadságot ad magának. ez igen nagy tévelygés., mert a ki a kitsinyeket meg veti, a nagyokban
5 esik.

Te olyan emberi tekintetért való erkölcsöt. a [337b:] mely tsak azért tselekedtetí ajót hogy másnak tessék. hogy betsültesék, hogy világi haszonra fordullyon. egy szoval a mely tsak magát tekinttse minden tselekedetiben

10 Se olyan haszon kereső erkölcsöt. a mely azért adgya magát ajora, hogy abban testi hasznát talállya, és világi előmenetelét.

Se olyan lágy. és változo erkölcsöt.¹²²⁸ a mely leg kisebb akadályért meg lankad, a mely a jót el hadgya és viszá tér.,
15 mert abban valamely nehézséget talál.

oltalmazad fiam magadot, mind az ilyen erkölcsöktől. vagy is inkább az ilyen fogyatkozásoktól. a melyek el ronttyák ajó erkölcsöt.

Igyekezél ezeket el kerülni, és a valóságos jó erkölcsökre
20 szert tenni, a te jó erkölcsöd alázatos legyen magában. kegyes, és másokat szerető. ne légyen különös, hanem az anyaszent egyház rendét szerese, és a pásztorok igazgatását, okosnak, és értelmesnek kel lenni, az az, se igen félénknek. se igen szabadosnak., tselekedetiben rendesnek. ne légyen
25 a maga haszna kereső. a mely tsak arra vigyázon [338a:] hogy az Istennek tessék. és ajót ő érette tselekedgye. bátor az akadályok között, és álhatatos a nehézségek között

X Intés.

Hogy hová tovább erősebb légyen a hitben, és
a vallásban.

30 E még olyan intés, a mely igen szükséges. mert a hit fundámentuma az áitatoságnak., és a hit nélkül nem lehet üdvezülni.

* sine fide impossibile est Deo placere. hebr 11.
Domus Dei credendo fundatur. sperando erigitur, diligendo¹²²⁹ perficitur. s. aug serm.
20. de verb. apostoli

¹²²⁷ hogy <h> nagy

¹²²⁸ erkölcsöt. <a mely> a mely [Törlés a sor végén.]

¹²²⁹ diligendo [l-r-ből javítva.]

A világban pedig találsz olyan eszközöket, a melyekkel el
akarnák rontani ezt a fundamentum béli követ, a melyektől
oltalmazad magadot, ugyan azért is adom tudtodra, azok
az eszközök pedig, az Istentelenség, eretnokség, és a szaba-
5 dos élet, a gonoszoknak Istentelenségek, az ujitóknak eret-
nokségek, a vallás dolgában, és a¹²³⁰ rosz keresztényeknek,
szabados élettyek.

Az Istentelenség olyan tsada,¹²³¹ a ki az Isten ellen támad,
száját fel tárttya a meny ellen, és a kezét a minden ható
10 ellen.¹²³² emeli, és a ki el áll a teremtője mel-[338b:]lől, hogy
a teremtet állatoknak szolgállyon, igyekeztvén azon hogy el
ólthasa szívében azokat a szent gondolatokat, a melyeket
ahit, az okosság, és még a természet oltották abban, hogy
a maga indulatinak adhasa magát, nagyob szabadsággal, és
15 a lélek üsméretnek keveseb furdalásával.

Az eretnokség hogy követhese a maga ítéletit a hit dolgai-
20 ban, el veti aközönséges anyaszent egyháznak jármát., *aki
is oszlopa, és támasza az igazságnak, akin¹²³³ a pokol kapui
soha győzedelmet nem vesznek*, az Isten Fia igerete szerént
a ki is azt hagyta nekünk hogy halgasuk az anyaszent egy-
házát, hogy ha pogányoknak nem akarunk tartatni, ez így
lévén, a ki ötet anyának nem tarttya, annak az Isten soha
nem lészen attya, a szentek mondási szerént.

*

* columnae et firmamentum veritatis 1 Tim. super hanc petram aedificabo ecclesiam meam
et portae inferi non praevallebunt adversus eam, qui Ecclesiam non audierit sit tibi sicut
ethnicus et publicanus matt. 18.

A rosz Catholicusoknak szabadoságok, arra viszi őket
25 hogy feslettségekben meg maradgyanak, hogy az Isteni
igazságokat vizsgálodgyák, és azokrol emberi okoskodással
ítéllyenek, a mely mindenben meg tsalatkozik., az után a
kételkedésben ejti őket, a kételkedésből a rosz gondolatok-
ban, és a titkos tévelygésekben, a melyek a veszedelemre
30 vezetik.

*

¹²³⁰ a [Beszúrás.]

¹²³¹ tsada, [A megszokott *tsuda* helyett.] a <mely> ki

¹²³² ellen. <emeli.> emeli. [<emeli.> sor fölötti; *emeli.* sor alatti
beszúrás;] és a ki [*ki* — beszúrás.]

¹²³³ a<mely> <ellen> kin a pokol [*kin* <*mely*> fölél írva.]

* Habere non potest Deum patrem, qui Ecclesiam non habuerit matrem. S. Cypr. lib de unitate. Ecclesiae S. Aug. et¹²³⁴ alii.

[339a:] Imé fiam ezek azok a három tsudák, a kiket el kel kerülnöd avilágban., gyüöllyed, és utálljad ezeket mint az emberi nemzetnek gyilkosít. az ilyeneknek társaságokat el kerülyed valamint szent Pál adgya elődben mondván. *Az emberek magok szeretők lesznek., fősvények. kérkedékenyek, kevélyek, káromlok. a gyönyörűségeknek. inkább, hogy sem Istennek szeretői. és ezektől el távozá.*

2 tim 3. 2.

5

*

Azt tellyeségel el hitesez magadal, hogy nintsen semmi féltöb, se meg változhatatlanab. a keresztyeni. közönséges
10 hitnél, Ez a hit, a mely oly fel magasztaltatot. titkaiban; oly tiszta. és szent tudományiban. a melyet a proféták meg jövendölték. anyi tsudák meg erősítették, a melyért anyi martyrok véreket ki ontották. a melyet anyi tudos. és szent emberek oltalmazták. annyi sok népek bé vették.
15 a mely anyi saeculumtól fogvást fent áll, és a melyet meg nem változtathatták. se a pogányok üldözési, se az eretnekek tévelgyési, se a catholicusok rosz élettyek,

* S. Aug. lib de utilitate credendi circa finem. Hoc factum est divina providentia per prophetarum oracula, per humanitatem doctrinaeque christi, per apostolorum itinera, per martirum contumelias cruces. sanguinem, mortes, per sanctorum praedicabilem vitam. atque in his universis digna rebus, tantis atque virtutibus pro temporum opportunitate miracula.

*

*Mind ezek után,*¹²³⁵ mondgya szent agoston. *kételkedünké mi abban. hogy álhatatosan meg maradgyunk az Anyaszent egyháznak kebelében, a mely. az egész világnak [339b:] meg vallása szerént. az Apostoloktól fogvást mostanaig. az püspököknek és pásztoroknak¹²³⁶ egy más után szüntelen valo következések által, mindenkor győzedelmes volt a véghetetlen sok eretnekek közöt.,¹²³⁷ akik haszontalanul támadtanak ellene, és akik meg ítéltek vagy a népektől. vagy a Conciliumoktól., vagy a tsudák által,? nem üsmérni tehát elsőnek ezt az Anyaszent egyházát. vagy a nagy Istentelenségtől vagyon. vagy a vak merő. kevélyégtől.*

¹²³⁴ et <alies> alii.

¹²³⁵ után, <két> mondgya szent agoston. kételkedünké

¹²³⁶ pász<tász>toroknak

¹²³⁷ közöt., [t-k-ból javítva.]

* Cum igitur tantum auxilium dei tantum profectum videamus. dubitabimus nos ejus Ecclesiae condere gremio, quae usque ad confessionem generis humani ab Apostolica sede per successiorem Episcoporum frustra haereticis circum ltrantibus, et partim plebis ipsius iudicio partim Conciliorum gravitate, partim etiam miraculorum Majestate damnatis. Culmen auctoritatis obtinuit, Cui nolle primas dare, vel summae profecto impletatis est, vel praecipitis arrogantiae.

Te pediglen adgy hálát az Istennek hogy az Anyaszent egyház kebelében¹²³⁸ tett tegedet, maradgy meg abban híven és álhatatoságal; kaptsoiyad tanításához magadot ennek a valóságos kalauznak,¹²³⁹ légy engedelmeségel annak pásztorihoz, és annak láthato fejéhez. és fő papjához. a fához magához ragaszzkodgyál. és nem az ágaihoz, De hogy ahitet meg tarthasad, jó életet kel élni, mert a hitnek meg romlásá, avétektől vagyon. *E parantsolatot ajánlom néked, mondgya szent Pál timoteusnak. hogy vitezkedgyél azok szerént jó vitéséget, hited lévén és jó lelki üsmereted. melyet némelyek meg vetvén, a hit hajójából ki estek.*

1 tim 1 18.

[340a:] XI Intés

Hogy akeresztyéni tudományokban meg gyarapodgyék. a melyek ellenkeznek a világgal

Nem elégséges jól meg erősodni ahitben, szükséges még a keresztyéni tudományokban. és szokásokban is meg gyarapodni. aleg nagyob veszedelem a melyet a világban fogsz találai, a, hogy a világi hamis tudományok az elmédet meg ronttyák a melyek ellenkeznek az üdveségel; a melyek meg rontván az elmét, lehetetlen¹²⁴⁰ hogy az élet, és a tselekedetek meg ne legyenek rontva. *Látni fogtok Babyioniaban.* mondá jérémiás proféta levelében a rabságban lévő sidoknak. *arany. és ezüst, és kö, és fa Isteneket a vállokon hordozni, rettegtetvén apogányokat; meg lássátok azért. hogy ne legyetek azokhoz hasonlok, és ne kövesétek, látván pedig a népet, a kik azokat imádgják., mondgyátok sziveitekben. Téged kel imádni uram.* hasonlot mondok néked fiam, látni fogsz avilágban bálvány imádó embereket. tudni illik. olyanokat a kik tsak a gyönyörüségeket, gazdagságokat. a hejában valóságokat keresik. tsak a test indulatit, és kívánságít követik. ót a fes-

Baruk. 6. 3.

¹²³⁸ kebelében [Az első b helyén p-t? kezdett írni.]

¹²³⁹ kalauznak, <e> légy engedelmeségel

¹²⁴⁰ lehetetlen <az> hogy az élet, [A tizenegy intésből a kéziratban csak az 1. és 10. intés szövegének végén nincs aláhúzás.]

lettsé-[340b:]get tiszteletben, és a jó erkölcsöt meg vetésben fogod látni, vigyáz arra. hogy a sokaságnak példája meg ne rontssa az elmédet, erre való nézve mindenkor szemed előtt legyenek a valóságos keresztyéni tudományok, azok az örökös igazságok, a melyeket a világ nem üsmérheti, és a melyek soha meg nem változnak., ólttsad azokat az elmédben., hogy azokal meg győzhessed a világnak rosz példáit. és hamis tudományit. és azok legyenek valóságos igazgatoi életednek., akövetkezendőket adom elődben. arra is intelek.
10 hogy gyakorta olvasad:

XV Rész

A keresztyéni tudományokrol

Első Tudomány.

Hogy mi nem ez életért teremtettünk.
hanem a menyért.

Ez a keresztyéni igazságnak fundamentuma.: hogy egy
15 Isten vagyon, és hogy örökös jutalmat készítet azoknak. akik ötet szolgállyák, hogy ez az élet tsak. által menetel. és út. hogy az örök életet el érhesék [341a:]

Hogy itt nintsen örökös lakásunk mondgya az Apostol.
hanem mást olyat keresünk a mely néküink készítetet

20 Visgáld meg jól fiam ezt az igazságot. hogy jól meg foghasad; és mindenkor szemeid előtt legyenek. mint a keresztyéni élettnek olyan első igazságát. a melyhez kel szabni minden tselekedetidet

II Tudomány

Hogy az üdveségnél nagyob dolgunk nintsen
25 ez életben.

Ez az igazság az elsőből következik., mivel. ha ez élet. egy más jóbra való által menetel.; ebből következik, hogy ehalando életben a mi leg nagyob dolgunk a, hogy az örökösnek el éréset meg nyerhesük., *Egy dolog szükséges.* mondgya az igazság. *Mit használ az embernek ha az egész világot meg nyeri is. ha a lelkét el veszti*

fontold meg jól fiam ezeket a szokot és soha el ne felejttsed.

luk. 10.

Matth. 16.

[341b:] III Tudomány

Hogy az üdveséget bajal. és munkával nyerik
meg.

Ezt nehéz az emberekkel el hitetni. noha evalóságos az Isten Fia ezeket kiáltá minden keresztyéneknek, *hogy a menyeknek országa. erő szakot kíván, Ha ki ötet akarja követni. tagadgya meg magát. és vegye fel keresztét; Hogy a kapu kítsiny. és az út szoros. mely az üdveségre vezet, másut meg azt mondgya Erölködgyetek bé menni a szoros kapun. mert mondom néktek sokan kívánnak bé menni, és nem mehetnek* ezekre fiam igen figyelmez, és igyekezél meg gyözni az akadályokot. a melyeket fogsz találni ajó erkölcsnek uttyán.

matth 16.

luk. 13 24

IV Tudomány

Hogy a mi első gondunk ez életben a légyen.
hogy az Istennek tessünk. és kegyelmében
élyünk

Ez életben az embernek az egyedül való va[342a:]loságos boldogsága abban áll, hogy tessék az Istennek teremtőjének, urának, és örökös jóvának, ennélkül a boldogság nélkül. a leg nagyob jók. tsak nyomoruságok., ezt a boldogságot is ohajttya egyedül szent Pál a kedves tanítványinak. és minden keresztyéneknek. *Nem szününk éretetek imádkozni és könyörögni. hogy bé töltesetek az ő akarattyának ismérteivel. minden bölcséssel. és lelki értelemmel, hogy járjatok méltán az Istennek mindenekben kedveskedvén, minden jó tselekedetben gyümölcsözvén. és nevedvén az Isteni tudományban.* hogy ha a keresztyének el hitetnék magokal ezt az igazságot. a halálnál inkább kerülnék avétket. minden modot keresnének arra. hogy az Istennek kedvében lehetnének. és kegyelmében élhetnének.

Coloss. 1. 9.

V Tudomány

Hogy az Isten kegyelmében nem lehet lenni.
hogy ha tsak tellyeséssel azt fel nem teszik.
hogy az Istent soha halálos vétkeket meg nem
bánttyák

Ebben a fel tételben ál a nagy parantsolatnak [342b:] végben vitele. hogy az Istent mindenek felet szeresük, a mely

nélkül nem lehet Istennek tettzeni, se kegyelmében lenni, mert a ki nem szeret ahalálban marad: az Istent pedig nem lehet szeretni ha azt fel nem teszik hogy soha meg nem bánttyák. *Ha engem szerettek, az én parantsolatimot meg tarttsátok.*, mondgya akristus, *a ki engem¹²⁴¹ nem szeret, az én parantsolatimot meg nem tarttya.*

VI Tudomány

Hogy avéteknél nagyob nyomoruságban nem eshetik az ember.

A vétek oly igen meg bánttya az Istent, hogy soha azért,¹²⁴² se az emberek, se az Angyalok eleget nem tehetnének. az el veszteti az Isten kegyelmét, a mennyet örökösön el veszteti vele, az örök kárhozatnak uttyára teszi. méltatlanná teszi minden szükséges kegyelmekhez, hogy ki kelhesen nyomorult állapottyából, a melyben az Isten el hagyhattya igaságál, a mint el is hagyta sokakat, oh' Istenem leheté ehez hasonló nyomoruság evilágon., leheté hogy az emberek oly keveset gondolkodgyanak [343a:] erről. és hogy ne irtozanak ettől anyomoruságtól.. hát té fiam gondolkodolé erről, kerülodé ezt minden tselekedetiben?

VII Tudomány

20 Hogy az utolso veszedelem, a halalos véteknben¹²⁴³ valo halál

Ez a veszedelmeknek veszedelme. mert ez, az örök veszedelmeknek kezdete., minden joknak el vesztése. minden nyomoruságoknak kut feje., és az, minden segittség és reménség nélkül. egy szoval, ez az örökké valo kárhozat, hogy meg foghasad ezt a veszedelmet. fontold meg ha lehet. hogy milégyen az Istent el vesztetni. és azt örökösön, a menyekből kirekesztetni, és az¹²⁴⁴ örökösön, arra itéltetni hogy az ördögökél kinoztatásál, és az örökösön, vég nélkül, szüntelen, könyebség nélkül, reménség nélkül.: mindenkor a kinban, a kéttseggben valo esésben, hogy abban az rettentő

¹²⁴¹ engem [Első e-n-ből javítva.] nem szeret,

¹²⁴² azért, [é-t-ből javítva.]

¹²⁴³ [Sorvégen:] vé [új sor elején:] <ve>tekben

¹²⁴⁴ az<t> örökösön, arra [..] örökösön,

veszedelemben estél. noha azt el kerülhetted volna. anyi sok kegyelmet meg vetettél; anyi sok mód-[343b:]gyát az üdveségnek el vesztetted., fiam lehető erről gondolkodni, és ettől nem rettegni?

VIII Tudomány.

5 Hogy ez a veszedelem sokakal meg történik.
és azokal is a kik erről leg kevesebet gondol-
kodnak

E meg történik mind azokal, a kiknek idejek nintsen a penitentiára halálok előtt, vagy a kiknek idejek lévén.
10 penitentiát nem tartanak. vagy ha tartanak is, nem úgy a mint kel: meg halván az üdveséghez való szükséges készü-
letek nélkül. erre az okra való nézve is int minket oly
gyakorta az Isten Fia, *lássátok, vigyázatok., és imádkozatok,* mark. 13 33.
mert nem tudjátok mikor légyen az idő. vigyázatok. mert nem math. 25
tudjátok se a napját, se az oráját. Legyetek készen, mert math. 24.
15 *olyankor jövök el. a mikor meg nem¹²⁴⁵ gondolnátok., A mit* luk 12.
pedig néktek mondok, mindnyájoknak mondom vigyázatok mark. 13.

[344a:] IX Tudomány

Hogy gyakorta kel gondolkodni.¹²⁴⁶ ahalálról
az ítéletről, és örökkévalóságról.

20 Ez a leg nagyob módgya. hogy el lehesen kerülni a közön-
ségesen való veszedelmet. aki valóságal fog gondolkodni az
Isten ítéletiről. tartani fog, avétekben való eséstől, vagy
15 hogy abban maradgyon. ha tsak kevés ideig is, erre abölcs
int minket. és mindenkor az emberek elméjiben kellene
25 ezeknek lenni, *Minden tselekedetüben emlékezel meg az utolsó* Eccl. 7.
vegedről. és soha sem fogsz vétkezni, az ifiak¹²⁴⁷ igen keveset
gondolkodnak ezekről., te pedig fiam gondolkodgyál ezek-
ről. azért hogy az Isten ítéletiről való gondolat, a vétéktől
el fordittson

¹²⁴⁵ nem [Beszúrás;] gondolnátok., A mit [A - a-ból javítva.]

¹²⁴⁶ gondolkodni. [l - k-ból javítva.]

¹²⁴⁷ ifiak igen [ifiak - ifan-ból javítva.]

X Tudomány.

Hogy az Istent magáért, és szeretetből
kel szolgálni

Noha a halálról, az ítéletről, és az örökké valóságrol való
gondolatok szükségesek legyenek is a jó erkölcsre., [344b:]
5 mind azon által tsak aban meg nem kel állapotni, tsak
a szolgálkhoz illik, a félelemből való szolgálat, de a nemesi
lelkek, az Istent szeretetből szolgálják, és azért mert érdem-
li¹²⁴⁸ hogy szeresék, tiszteljük, és szolgálják, a félelem is
jó; de ne légyen tsak magánosan., a szeretetnek kel el
10 végezni, a mit a félelem el kezdet., oh' fiam hogy lehetne
egy nemes léleknek, más képen szolgálni hanem szeretettel.
egy olyan Istent, aki magában oly szeretetre méltó, akitől
vette minden jóvát, és akitől várja mindazt, a mit valaha
remélhet.

XI Tudomány

15 Hogy el kel rendelni minden tselekedetünket.
és az a rend az Isten törvénye légyen. a kristus
példájára. és tudományára nézve. és nem avilág.
se nem a mások példájokra, és szokásokra
nézve.

20 Ez igen közönséges bé vett mondás az emberek között;
hogy ugy kel tselekedni mint mások. és azt adgyák okul
tselekedeteknek, mert a világ ilyen. ez a szokás., és hogy
sokan eszerént tse[345a:]lekesznek, ez a tartás nem jó. tsa-
lárd, és veszedelmes, nem az embereket kel követnünk ha-
* 25 nem az Istent. a világ tele tévelygésel. az emberek¹²⁴⁹ akár
kik legyenek azok, magokat meg tsallják, az Isten maga az
igazság. azért adta törvényit hogy a szerént éllyünk, a kris-
tust az ő Fiát azért küldötte el. hogy minket taníttson, azt
parantsollya hogy ötet halgassuk. ezt a rendet kel követ-
30 nünk. *Hogy azok, mondgya. szent Hieronimus. nem követik
atévlygő sokaságot,*¹²⁵⁰ *akik magokat az igazság tanítványinak
vallyák lenni, bátran lehet azt követni, az ki azt mondotta, hogy*

¹²⁴⁸ mert érdemli <meg> hogy

¹²⁴⁹ az emberek <akik> akár kik

¹²⁵⁰ sokaságot, [Első o – e-ből javítva.]

ő az¹²⁵¹ út, az élet, és az igazság. az olyan soha el nem tévelyedik, a ki az igazságot követi., ne kövesd tehát avilágot, se amások szokását, vagy példáját, ne tekéntséd semmi tseledetidben. az emberek itéletit, hanem az Isten törvényét.¹²⁵³ a kristus, és az Anyaszent egyház.¹²⁵⁴ mit tanit., a mely anyaszent egyházat parantsollya hogy halgasuk, és semmit olyat ne tselekedgyél, a mi ellenkez[345b:]hetnék ezel a meg változhatatlan rendel

* S. Hier. epist. ad celantium Nec turbam sequantur errantem. qui se veritatis discipulos confitentur hunc certe imitari tutissimum est. atque ejus vestigia sequi. qui dixit. Ego sum via, veritas et vita. nunquam errat qui sequitur veritatem¹²⁵² Matth. 18 qui Ecclesiam non audierit sit tibi sicut Ethnicus et publicanus qui vos audit. me audit. qui vos spernit. me spernit. luk. 10

XII Tudomány

Hogy a világ minden itéletiben. és tudományiban meg tsalatkozik.

Ezt az igazságot könyü meg mutatni.

A világ örökös boldogságát az gazdagságokban tarttya. azokat buzgoságal ohajttya, és mindenek felet azokat keresi.

A pedig bizonyos, hogy a gazdagságok az embert boldogá nem tehetik, azok gyakorta az üdveségre valo akadályok, a valóságos gazdagság a, hogy az Istent birhasák

A világ azt tarttya, hogy tsak az érzékenység béli dolgok eléghetik meg az embert. és az életnek gyönyörüségi

A pedig¹²⁵⁵ bizonyos., hogy tsak a jó erkölcsben találtatik fel az állando gyönyörüség

A világ olyanokban tarttya a betsületet, a mellyek nem méltók a betsületre, ugy mint, a nagy hirben. névben. méltóságokban., a nagy rendben, az emberek tiszteletiben

[346a:] A pedig bizonyos., hogy a valóságos betsület. ajó erkölcsben áll, és attol meg válhatatlan.

A világ abban tarttya abátorságot, és nagyságot. hogy a meg bántást el ne szenvedgye. és boszut állyon,

A pedig bizonyos, hogy a bátorság a meg bótásásban áll, vagy pediglen az Isten Fia nem volt bátor, a midön a keresz-

¹²⁵¹ ő az <élet.> út, az élet,

¹²⁵² vetatem [Elírás.]

¹²⁵³ törvényét. <és> a kristus, és

¹²⁵⁴ egyház. [g-e-ből, y-h-ből javítva.]

¹²⁵⁵ A pedig <pedig> bizonyos.,

S. Bern.
serm. 3.¹²⁵⁶
de nativ. Aut
ille fallitur. aut
mundus errat

ten az üldözőiért könyörgöt, vagy magát meg tsalta, a mi-
dön azt parantsolta hogy az ellenséget szeresük. *A kettő*
közül egyike meg tsallya magát, mondgya szent Bernárd,
vagy az Isten Fia, vagy avilág. az Isten Fia pedig maga az
5 igazság, a ki magát meg nem tsalhattya., a világ tsallya
meg tehát magát, a mely minden tudományiban tévelygés-
ben vagyon., nem ötet kel tehát követni. hanem akristust.

XIII Tudomány

Hogy a földi dolgokat meg kel vetni. és tsak
az Istenhez kel ragaszkodni

Eecl 1.

- 10 Igen is kedves fiam. valami evilágban vagyon a tsak
hejában valóság. nintsen semmi állandó, tsak az Isten. és
az Istenben *hejában*¹²⁵⁷ *valóságoknak hejában valósága,*
[346b:] *és minden hejában valóság.* minden valami¹²⁵⁸ itt
vagyon atsak semmi. a mind tsak el mulik. valamint az
15 árnyék, és a füst. ezért is mondgya a szent Apostol., hogy
mindeneket meg vetet, és mindent úgy tekintet mint a
ganét., azért hogy a kristust meg nyerhese., A kedves tanit-
vány pedig minden hiveknek azt kiálltgya. *Ne szerésetek*
philipp 3 *avilágot, se azt a mi avilágban vagyon. aki avilágot szereti, az,*
1 Joan. 2. *az Istent nem szereti, mert valami evilágban vagyon., a tsak*
20 *a testnek kívánsága. a szemeknek bujálkodása. és az életnek*
kevélysege, A világ el mulik, és annak kívánságais. válasz,
mondgya szent Agoston. vagy az ideig tartó dolgokat szeresed.
és el mulyál az idővel. vagy az örökös jókót szeresed., hogy
25 *örökké elhess az Istenel.*

* Mundus transit, et concupiscentia ejus.¹²⁵⁹ quid vis, utrum amare temporalia. et transire cum tempore. an mundum non amare; et Cum Deo in Aeternum vivere. S. Aug.¹²⁶⁰ tract. 1 in ep. 2. S. joan.

¹²⁵⁶ serm.3. [3. — beszúrás.]

¹²⁵⁷ *hajában* [Mikes másutt mindig a *hejában* alakot használja.]

¹²⁵⁸ *valami* [*mi* — későbbi beszúrás.]

¹²⁵⁹ ejus. <q> quid

¹²⁶⁰ S. Aug. <tract in Cap 2.S.joan.> tract. 1 in ep. 2.S.joan. [A tizenhárom tudomány szövegének végén, a 2. és 8. kivételével, lapszélességű aláhúzás van. Ezeket elhagytuk, mint az előbbi esetekben is.]

Utolsó Rész.

A végig való meg maradásról.

E kedves fiam a leg utolsó intésem a melyet adok néked a te oktatásodnak bé fejezésére, e, mind nagyobb. mind szükségesebb a töbinél. mit használ [347a:] a jó erkölcsnek uttyában való menetel, hogy ha abban végig meg nem maradnak, a végig meg maradás koronája meg a jó életet, az is jutalmaztattya meg, a végezi el az üdvességnek nagy munkáját., és kezdeti el velünk az örökös boldogságot.

Igen nagy boldogság az ifiúságban. az Isten kegyelmihez való hűség., és valamely rendben menetelkor. a jó erkölcsnek meg tartása. de irtoztato boldogtalanság, a midőn el felejtik az Isten szolgálattýára való nagy kötelességet, és viszá élvén az ő irgalmaságától vett kegyelmekel., nyomorultul el hagyák ötet, hogy a¹²⁶¹ rossz erkölcsöt kövesék, oh⁵ fiam. vigyáz erre a nyomoruságra. *ajj azoknak.*¹²⁶² mondgya Ecclesi 2. 16. a bölcs. *a kik el vesztették abékeséges türeést, és a kik el hatták az igaz utakat, és a horgas, utakra tértek. mit fognak tselekedni. a midőn látogatni kezd az ur?* igen is fiam, mit fognak mondani az Isten ítéletinek irtoztato napján., a midőn meg fogja ²⁰ nekik mutatni nagyságát. és sokaságát kegyelminek., és szemekre fogja hánni vétkes hálá adatlanságokat, hűség-telenségeket, szolgálattýában [347b:] való álhatatlanságokat; a vakságot, a melyel ötet el hagyták, ő a ki minden jognak kut feje, és üdvéseknek osztogatoja. *jobb let volna.* ²⁵ mondgya szent Péter. *meg nem üsmérni az igazság útát. hogy sem a meg üsmérés után, viszá térni a nekik adatot szent parantsolattól.* 2 petr. 2. 21.

A bizonyos hogy az ifiúságban való jó élet szükséges, a jó vég elérésére, de az is bizonyos hogy azt nem követik. ³⁰ gyakorta¹²⁶³ úgy történik az emberekkel. valamint láttyuk a fákbán, a melyek szép virágokat hoznak tavaszal, de őszel gyümölcs nintsen rajtuk. Az irás sok olyan példát ad előnkben, a melyekben meg láthattjuk. hogy sok számuk a jó

¹²⁶¹ a <j> rossz

¹²⁶² azoknak. <a kik> mondgya a bölcs. a kik [Törlés a sor végén.]

¹²⁶³ gyakorta <láttyuk> úgy történik az emberekkel. valamint láttyuk

erkölsüek lévén ifiukorokban;¹²⁶⁴ ugyan meg is maradtanak abban holtig, de olyanok¹²⁶⁵ példáit is hoza elé. a kik végig meg nem maradtanak¹²⁶⁶ abban; hogy az embereknek meg mutasa, mitsoda szorgalmatoságal kel lenni állandonak ajó
5 uton.

Ezt meg bizonyította a Joas király példája a melyet gyakorta hoztam elé. a ki is a jó erkölsben élvén tovább negyven esztendő koránál. [348a:] az után nyomorultul esék a rosz erkölsben. és a bálványozásban.

10 De ez iránt a Salamon példája irtoztató

2 Reg. 12.

Ennek a fejdelemnek. az Isten; sok rend kívül valo kegyelemel kedvezet volt. ötet a szülei igen nagy gondol nevelték volt fel ajó erkölsben, valamint maga mondgya. Ennek ifiusága szent volt, az Isten azt az irgalmaságát mutatta
3 Reg. 15 volt hozzája. hogy véle¹²⁶⁷ beszéltet, és szabadságot adot volt néki. hogy tölle mindent kérhesen

A ki is a kérésiben oly okos és jó erkölsü volt, hogy gazdagságokat nem kére, se gyönyörüségeket: se ditsőséget, se semmit olyat a melyet az ifiak szoktak oly igen ohajtani.,
20 hanem tsak jó erkölsöt. és bölcseséget

Ez az Istennek oly igen meg tették, hogy olyan bölcseséget ada néki, a melyel felyül haladá mind az előtte, mind az utánna valo embereket. Igen nagy bölcseségel tölté el életének nagyob részit, nagy jó erkölsben. az Istennek
25 kedvében.¹²⁶⁸ az emberek tisztelték, és tsak nem imádták, mindenünnen meléje gyülekeztek, [348b:] hogy bölcseségit halhasák, a népit nagy okoságal igazgatá. tanítván azt az Isten szolgatlyára okos beszédivel, és a szent könyvek által a melyeket ira a szent Lélek sugarlásából. mind ezek
30 után (—fiam ki hitethetné el magával, hogy ha a szentírás nem mondaná.) mind ezek a tsudák, és kegyelmek után., ez a tsudálatos ember nyomorultul meg esik. a mely rettentő veszedelemben veté. Ez a nagy világóság meg homályoso-

¹²⁶⁴ ifiukorokban; [Első *k-s*-ből javítva.]

¹²⁶⁵ olyanok [*ok* — beszúrás.]

¹²⁶⁶ maradtanak [*n-k*-ből javítva.] abban; <az> hogy az

¹²⁶⁷ véle </> beszéltet,

¹²⁶⁸ kedvében. [*kevében.*-ből javítva *d* beszúrásával. Nem Mikes *d* típusa, vö. az 50. sz. jegyz.]

dot, ez a tsudálatos bölcsesség meg hadgya magát tsalatni, és ez a nagy elme, a mely bölsebb volt minden halandoknál, az aszszonyok szeretetire adván szívét, tsak kevés idő alatt el vesztí minden bölcseségit, és oly vakságban esik hogy

3 Reg. 11.

⁵ bálványozik, a bálványozo aszonyival együt., és annyi féle Isteneket imáda, valahány féle bálványozo feleségi valának. oh! mely nagy vagy te. emberi nyomoruság! oh! gyarlóság. oh! emberi álhatatlanság. kitsoda ne rettegne az illyen rettentő példára. hogy ha az olyan nagy jó erkölcsök. oly¹²⁶⁹ nagyon. meg esnek., mitől nem tarthatnak. a közönséges. és közép szerű jó erkölcsök? Jaj ujontában azoknak. akik az álhatatoságot el¹²⁷⁰ veszítették. [349a:] és akik el hatták az jó erkölcsnek uttyát., hogy a feslettségnek uttyát kövesék.

¹⁰ Kedves fiam, tanullyuk meg ebből apéldából hogy félelemel, és rettegésel¹²⁷¹ keresük üdveségünket., vigyázzunk mindenkor magunkra., és magunknak ne higyük. *A ki azt állítta*¹²⁷² *magá felől hogy fent áll, vigyázon hogy elne esék., azt nem mondgya az irás. hogy a ki el fogja kezdeni. hanem. a ki végig meg marad. üdvezülni fog.*

philip 2.
Cum metu et
tremore salu-
tem vestram
operamini.

1 Cor. 10.
qui se existimat
stare. videat
ne cadat.
*

* math. 24. qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit.

²⁰ Hogy ezt a veszedelmet el kerülhesed.; ezekre a modokra vigyázz

I Hüségel kel lenni az Isten malasztihoz, valamint ezt szentül mondgya a tridentinumi szent Concilium,

*

²⁵ *Hogy ha mi el nem mulattyuk az Isten kegyelmét, el végezi mi bennünk a jó tselekedetet, a melyet el kezdette, munkálkodván mi bennünk az akaratot. és a végben vitelt*

* Concil. Triden. sess 6 C. 33. Deus enim nisi ipsi illius gratiae defuerint sicut coepit¹²⁷³ opus bonum ita perficiet. operans velle et perficere

³⁰ 2. Mindenkor alázatoságban kel élni, félelemben. és a magunkhoz való kételkedésben, a jó tselekedeteknek munkájában, mert ugyan azon Conciliumnak szent tanítása szerént, ámbár., *Mindennek erős reménséget kel is lenni az*

*

¹²⁶⁹ oly<a> nagyon. meg esnek., mitől nem <ne> tarthatnak.

¹²⁷⁰ el <hatták. és> veszítették.és

¹²⁷¹ rettegésel [Második e fölött áthúzott ékezet.]

¹²⁷² állítta [i - a-ból javítva.]

¹²⁷³ coepit <bonum> opus bonum

Isten segítségében, mind azon által azok akik azt gondolják hogy fent állanak: [349b:] vigyáznak hogy meg ne esenek, és üdvösegeken munkálodgyanak, félelemel. és rettegésel. a munkakban. a vigyázásokban. az alamisnálkodásban. az imádságokban, az Istennek való ajándékban, a bűjtölésben, és atisztaságban, mert mint hogy még a dütsőségben nem mentenek., ha nem tsak reménlük abban élni, azért rettegniek is¹²⁷⁴ kel. a testel, a világal, és az ördögel való viaskodástol., a melyben győzedelmesek nem lehetnek, hogy ha tsak az Isten kegyelmével. az Apostolnak nem engedelmeskednek. a ki azt mondgya, hogy ne atest szerént élyünk, mert ha a test szerént elünk meg halunk., de ha a lélekel. meg sanyargattyuk a test tselekedetit. élni fogunk.

* ibid. In Dei auxilio firmissimam spem collocare, et reponere omnes debent. Deus enim etc. sup. verum tamen qui se existimant stare videant ne cadant. et cum timore et tremore salutem suam operentur in laboribus in vigiliis, in elemosynis in orationibus, et in oblationibus in jejuniis, et castitate. formidare enim debent scientes quod in spem gloriae, et non in gloriam renati sunt., de pugna quae super est Cum carne, Cum mundo, et Cum diabolo; in qua victores esse non possunt, nisi cum Dei gratia Apostolo obtemperent. dicenti. Debitores facti sumus non Carni. ut secundum carnem vivamus.: si autem spiritu facta Carnis mortificaveritis.¹²⁷⁵ vivetis.

3. Hogy nagy szorgalmatoságal kel vigyázni ött dologra.
 15 1. el kel kerülni az Isten meg bántására valo veszedelmes alkalmatoságokat.¹²⁷⁶ mert aki aveszedelmet nem kerüli abban esik. 2. a vallás béli lágyságban nem kel esni, mert az avétekre viszen. 3 El kel kerülni az el hagyásnak [350a:] vétkit, fő képen azokat, a melyek ellenkeznek a mi rendünknek köteleségivel., az illyenben gyakorta meg tsallyák magokat, ajó erkölcsüek. a kik elhadgyák különös köteleségeket, amelyekre nem vigyáznak. 4. meg kel magát örizni a titkos maga felöl valo sokat állítástol. a mely könnyen szívárkoszik az áitatosághoz, 5. El kel kerülni a botsánando vétkeknek sokaságát, a melyeket ha el mulattyák a halálos vétkekre viszen. A ki a kevés fogyatközásokat meg veti. lassanként el esik.

4. Gyakorta kel meg visgálnod lelkednek állapottyát., annak szokásit, hajlandóságit, hogy meg üsmérhesed azokat
 30 a melyek roszak, és azokat meg jobbithassad, erre valo nézve

¹²⁷⁴ rettegniek is kel. [ts — későbbi beszúrás a két szó közé.]

¹²⁷⁵ mortificaveritis. [Első t-f-ből javítva.]

¹²⁷⁶ alkalmatoságokat. <2.> mert [Törlés a sor elején.]

gyakorta meg kel visgálnod magadot és meg ujitani belső képen magadot hogy uj erőt vehess az Isten¹²⁷⁷ szolgálattýára, olvasad gyakorta a fellyeb valo intéseket. és a keresztyéni tudományokot, végtire, a végig valo meg maradást az Istentől kel kérni minden nap., Ennek a nagy jónak el nyeréséért mondotta az Ur., hogy *vigyázni. és imádkozni kel. hogy mindenkor imádkozni kel. soha attol meg nem kel szünni,*

mark. 13
luk. 23.

[350b:] Szent Agoston azt mondgya. hogy a végig valo meg maradást az imádsagra adgyák meg. És a második Arausicanumi Concilium arra tanyit. *hogy a hiveknek. és a szenteknek. mindenkor kel kérni az Istennek segítségit, hogy a jó véget el érhesék, vagy a jó tselekedeteket gyakorolhasák*

*

* S. Aug. lib 2. de bono perseverantiae. cap 29 constat Deum alia danda etiam non orantibus,¹²⁷⁸ ut initium fidei, alia non nisi orantibus praeparasse, utriusque in finem perseverantiam. Concil. Arausic. 2. C. 10. Adjuvium Dei etiam renatis, et sanctis semper est implorandum. ut ad finem bonam pervenire. vel in bono possint opere perdurare.

Oh! fiam. mely boldog lész., hogy ha még ifiuságodban el kezdvén az Istent szolgálni. egész életedben azt mondod nékie Dávidal. *Isten tanítottál engem ifiuságomtól fogvást, és mind ez ideig beszéllem tsudáidot. Én vénségemig, s' öszülése-mig: Isten ne hadgy el engem.*

Psal.¹²⁷⁹ 70. 17.

Végtire kedves olvasom., emlékezel meg arol. hogy az élet el mulik. a halál jö, és az örökké valóság közelget, az élet olyan mint egy szem pillantás. és az örökké valóság attol a szem pillantástól füg. oh! szem pillantás, oh' örökké valóság. fordittsuk leg aláb ezt a szem pillantást a teremtőnk szolgálattýára. a ki örökké tarto szolgálatot érdemel tölünk. adgyuk magunkot egészen ehalando életben. annak az imá-dandó jóságának, a ki egészen nekünk [351a:] adgya magát: az örökös életben, semi el ne valaszhason soha az ő szolgálattýától, *kitsoda választhat el minket a kristus szeretetétől* mondgya az Apostol. oh Istenem. ! meg ne engedgyed azt. hanem ad meg azt szent irgalmaságodból., hogy a mi sziveink veled örökösön meg egyesüllyenek. és hogy ate szent

Rom 8
quis nos sepa-
rabit a Chari-
tate Christi.

¹²⁷⁷ az Isten <I> szolgálattýára, [<I> hosszú <f>-re javítva. A be-
kezdés elején elírásból:] Gyarkorta

¹²⁷⁸ orantibus, [n - t-ből javítva.]

¹²⁷⁹ <Sp> Psal.

akarátodot követvén mindenkben. nagy hiv állandó szeretettel szeresünk tégedet ez életben, hogy örökösön szeret-
hesünk, imádhassunk, és áldhassunk a mennyegben, ahol élsz,
és uralkodol. örökon öröké

Amen.

Vége

VARIÁNS

AZ IFFIAKNAK KALAUZZA
AZ ISTEN UTTYÁBAN

Az Sz. Írásból. és az Sz. Atyákból Szedegetett
keresztényi oktatások

ÖTT. SZAKASZRA OSZTVA.

Ut detur parvulis astutia: adolescenti scien-
tia. et intellectus. prov. 1.

1.7<2>44.

[3b: üres] [4a:] Ajánlom Fiu Isten Sz Felségednek ezt
az érdemetlen kis munkámot.

Néked ajánlom oh lelkeknek² ura ezt az munkámot. te
tölled jö, mennyen is viszá hozád, mert néked ajánlván,
5 olytat adok néked. az mely tiéd minden képpen. az te se-
gittségedel akarom el kezdeni, és reménlem hogy segittsé-
gedet adod nékem. mert dicséretedre akarom magyar nyelv-
re fordítani. oh Istenem vedd kedvesen ajándékosdot. és meg
ne vessed azt, érdemetlen voltáért annak aki tenéked adgya.
10 és adgyad, hogy az te sz. oktatásid gyümölcsöt teremcsenek
azoknak szivekben. az kik ezt olvasák. beszély urám az ő
sziveknek akkor; mikor ezek az betük beszélnek azö sze-
meknek. igen szükséges uram hogy az iffiu lelkeken³ meg
mutasad erejit irgalmaságodnak. leg nagyob része az iffiu-
15 ságnak akor hágy el. a midön kellene el kezdeni szolgálato-
dot. el is felejtik azt az kötést, mellyet tettek veled az
kereszttségben.⁴ és azt az meg becsülhetetlen malasztot.
mellyet vettek. az⁵ te véghetetlen joságotól. oh! [4b:]
szentséges idvezítő ne engedgyed el veszni azokat az lel-
20 keket. mellyeket drága véreddel váltottál megh. és az kik-
nek üdvöségéért. annyi szeretetett mutattál. tarsd meg
öket szolgálatodban. ne engedgyed hogy meg hajtsák tér-
deket az báál előtt. és hogy el ne vessessék magokat ez meg
romlott világnak mérgével, ujsd meg papjaidnak szivekben.
25 azt az szeretetet az mellyel voltál az iffiuságnak üdvöségék-
hez. és alázatos szivel kérlek adgy kegyelmet nékem, hogy
ezen előttd érdemetlen munkám. és azon idő mellyet abban
töltök légyen kegyes jesusom dicsőségedre

¹ [A címlapon:] <Rodoszto.> 1.7<2>44. [Mikes elütő tintával javítja az 1724-et – a 2-est 4-re – 1744-re.]

² lelkek [Rövidítésjellel; alább többször is.]

³ [Sorvégen:] lel [új sor elején:] <keknek>keken

⁴ kereszttségben. [-ség hosszú f betűje s-ből vagy esetleg r-ből? javítva.]

⁵ az <j> te véghetetlen joságotól.

ELŐL JÁRÓ BESZÉD.

Kegyес olvasó.

Ez az könyv nem kíván hoszu elől[5a:]járó beszédét, mivel midőn idegen nyelvből magyarra akartam fordítani, az én meg válto Jesusom segítségével. Szándékom nem
5 egyéb vala hanem hogy⁶ az ő Sz. Nevének dicsőségére. és az iffiaknak lelki hasznokra légyen: az Istennek szent kegyelme. és az bujdosásomnak ideje., adván alkalmatoságot erre. hogy szomorúságal muló időmet, haszontalanul ne tölteném, és egyszers s.mind ezen munkám, magam oktatására
10 is fordulna., az iffiak fel találják ebben az könyvben. Először minémü ösztönök kötelezik őket az jó erkölcsre, masodsor: mi moddal kell azt meg nyerni, harmadsor. ennek keresésében micsoda akadályokat fognak találni. negyedszer. minémü jó erkölcsök szükségesegek nékiek. Ötöd-
15 ször mikép[5b:]pen lehesen nékiek jo választást tenni. életeknek rendiben

Nem nékem, hanem neked kel itéletet tenni kegyes olvaso ezen könyvnek hasznárol. és mivel az iffiak oktatására valo. reménlem hogy hasznosnak fogod itélni. annyival is⁷ inkább.
20 mivel az mellyeket foglal magában. leg inkább az sz. irásbol, vagy az sz. attyák irásibol vannak. ki szedegetve

Kedves. fiam,⁸ ezen könyvet. kérlek olvasad olyan szándékal. hogy meg tanulhasad az mi szükséges üdveségedre az az. hogy mint szolgálhasad azt. az kinek mindenel tartozol.
25 olvasad az tanulásnak kedviért. figyelmeteségel. és rendel. meg gondolván azt. hogy nem én tanitlak. hanem az Isten. mivel ő tanit bennünket az sz. irásokban, és az

⁶ hogy [Beszúrás.]

⁷ is [Későbbi beszúrás a két szó közt.]

⁸ * Kedves fiam, <mint hogy leg inkább oktatásodra fordítottam meg.> ezen könyvet. [Erősen elütő tintával áthúzva, valószínűleg 1744-ben. Az 1744-ben végzett szerzői javításokat az alábbiakban ezzel a csillagos lapalji számozással jelöljük. — Ezek a későbbi szerzői javítások általában sötét, szinte fekete tintával történtek.]

sz. atyáknak írásiban. olvasad tisztelettel és szeretettel.
keresed az igazán való bölcseséget,⁹ és meg találod, meg
találván. dicsőítsed az Istent.¹⁰ mert azt ő adgya. danti Eccle. 51.
mihi sapientiam. dabo gloriam. és fordítsad azt, az Isten
⁵ dicsőségire és lelked üdveségire. az mellyet adgyon meg
néked. az dicsőségben lévő jésus —.

⁹ bölcseséget, [t-d-ből javítva.]

¹⁰ Istent. [I-i-ből javítva.]

[6a:] Az. Iffjaknak kalauzza~

Az Isten Uttyában.

Keresztényi. oktatásokat adó Attya beszédi.
az ő Fiához

ELSŐ SZAKASZ

Hogy micsoda okok kötelezdi az embereket. az jó
erkölcsre adni magokat iffiuságokban

Első Resz

Kérdés. Mi végre teremtetett az ember?.

Felelet. Mind azok között az mit az embernek szükséges tud-
5 ni, mindenek felet azon végnek meg üsmérését,¹¹ az mellyért
van ezen az világon. mert mivel értelmes teremtet állat.
mindeneket kellett néki olly végre munkáladni, az mellyet
el érvén. abban találhasa szerencséjít. és boldogságát. de
10 azon végre nem munkáladhatik, hogy ha¹² ollyan üsmerettsége
nem lesz az mely indittsa és ösztönöze azon utnak
keresésére az mellyen azt el érheti. az mely ember az maga
utolsó végit nem tudgya: nem különbözik az oktalan állat-
15 tol. mert csak [6b:] az jelen valot, az meg foghatot,¹³ és
érzekenségit illetöket tekinti. az oktalan állatok hasonla-
toságára., az melyben ezeknél annál is nyomorultab, mert
azokban¹⁴ ezek magokhoz illendő boldogságot találnak.
mellyekben az ember, nem hogy nyugodalmat, de csak

¹¹ meg üsmérését, [*meg üsmérése*,-ből javítva világosabb tintával; szóvégi *e* – *é*-re javítva és a szóvégi vesszőre írva a *t* betű.]

¹² * hogy ha <azt úgy meg nem üsméri. hogy azon üsmerettsége által, azon végnek kívánsága. indítvan benne,> ollyan üsmerettsége nem. lesz az mely indittsa és ösztönöze [A javítás a törlés fölé írva. 1744;] azon utnak keresésére <ösztönöztessek,> az mellyen azt el érheti. [*r* – megkezdett *h*-ből javítva.]

¹³ az meg fogható, t, [A *t*, későbbi betoldás sötétebb tintával. A 6a alján a bal sarokban a margón Mikes beírása; *b*.]

¹⁴ * azokban <ök.> ezek [A javítás a törlés fölé írva. 1744.]

nyughatatlanságokat, és vég nélkül való nyomoruságokat talál.

Ezen tudatlanságból következik kedves fiam az embernek minden mértékletlensége,¹⁵ és az ő életének feslettsége. mert nem ismervén az maga mennyei eredetét, sem azon nemes, és mennyei végét az melyre teremtőjétől rendeltetett; minden elméjét az halando élet javának birtokára függesztvén, azt fellyeb nem emeli. és csak úgy áll az földön. mint ha az földi életért teremtettet volna.

Es valamint hogy szánakozásra méltó volna egy királynak. az királyi páltza, és korona viselésére született fia. ha még is csak egy szegény ember házában akarna lakni. minden tudatlanságban., és paraszti munkában foglalatoskodván, a val meg elégednék, hogy¹⁶ együgyűségben kerese életét. homlokának veritékivel: nem gondolkodván pedig arról az mire született bizonyára annál nagyobb szánakodásra méltó az ember, az ki az Istennel örökké való uralkodásra, és fiui méltóságra rendeltetvén. még is ezen teremtésének boldog végét el felejtí, és az földhöz ragaszkodván, illy nagy dicsőségű boldogságtól. az mely teremtőjétől néki készitetet, magát meg foszttya.

Arra akarván tehát tégedet édes fiam inteni. hogy még iffiuságodban az jó erkölcsben foglalatoskodgyál. leg először is azt adom elődben, hogy mi vagy, és mire rendeltetél, kívánván tégedet abból az veszedelmes tudatlanságból felébreszteni. a mely olly közönséges az emberek közt. oly vélekedesben is vagyok. hogy az utolsó végedet meg¹⁷ ismervén, buzgósággal fogsz azután fohászokdni, és még most idején minden tehettségedel azon lészesz hogy azt el érhesed.

Három dolgot adok azért elődben, kedves fiam. az kiről soha el ne felelkezzél. tudni illik. mi vagy? ki tett té[7a:]gedet¹⁸ azzá a mi vagy, és miért teremtettél.

Először gondold meg tehát, hogy ember vagy. az az, ész,

¹⁵ * mértékletlensége., [let szórész — sor alatti beszúrás, valószínűleg 1744-ben.]

¹⁶ hogy <azon> együgyűségben

¹⁷ meg ismervén, [meg e-je fölött elmosódott vessző.]

¹⁸ té[7a:]gedet [gedet fölött halvány tintával írt és elmosódott, de nem törölt szavak:] az jel [talán sorkezdés volt, de nem folytatta.]

1. Micsoda az ember

és értelemmel fel ékesítetett; lélekből, csudálatra méltó testből állasz. az Isten képére teremtetett, és minden¹⁹ teremtett állatok felet való vagy.

2. ki teremtette az embert.

5 Másodszor gondold meg azt, hogy nem vagy magadnak munkája. mert az lehetetlen dolog. hanem mástól vetted a mi vagy, de kitől? hanem attól az ki az eget. és az földet teremtette., azkitől mindenek erednek. ugyan is ő formálta testedet az anyád méhében és hatalmaságából teremtette lelkedet, és így az Isten munkája lévén. az Isten az te
10 attyád. és az földön lévő atyádon kívül vagyon még egy az égben. az kinek mindenel tartozol.

3. miért teremtette Isten az embert.

Harmadszor. fontold meg, miért teremtett az Isten. erre vigyáz fiam. mert ugyan is miért és mi végre gondolod hogy az Isten hozot téged az világra.

15 K. Én eddig azt véltem, hogy azért vagyok²¹ ez világon, hogy az gyönyörködtetésben, és kedvem keresésében. élyek. kinttset és jóságot szerezek., de talam inkább azért. hogy hirt nevet keresek?

F. Távol légyen szerelmes fiam ez az gondolat tölled. vagy
20 mi nemes es drága²² az Isten elöt az te lelked., hogy azt csak illy csekély, es mulando²³ dologra rendelte volna. keserüségre fordul az gyönyörűség. az gazdagság el vész. füstben megyen az nagy hir név. az hoszas életben akarodé tehát vetni boldogságodat. nem gondolkodván az más életről?
25 ha ez ugy van. nem különböztetel. az oktalan állattól; hát az a nemes lélek. az kit az Isten adot néked., észel, értelemmel, és akarattal fel ékesítetett, mindennek meg üsmérésére alkalmatosá tett. vallyon nem mutat-[7b:]tyaé meg néked, hogy nagyob és fellyeb való végre teremtettél.? vizsgál meg
30 testednek rendelésit, annak egyenes állását., fel költ fejedet. és szemeidet az egek nézésére. csak abból is meg látod hogy nem az földért teremtettél. nem ugy mint az oktalan állatok.,²⁴ kik csak az földre néznek.

¹⁹ minden [en — beszúrás.] <all> teremtett állatok

²⁰ teremtette [Első t—r-ből javítva.]

²¹ vagyon [vagyok helyett.]

²² drá ga [A két szótag közt tintafolt van.]

²³ mu—lando [A két szótag közt tintafolt van.]

²⁴ állatok., <es> kik csak

*Pronaque cum spectent, animalia caetera terram
os homini sublime dedit, Coelumque tueri,
jussit et erectos., ad sidera tollere vultus,*

metam. 3.

kedves fiam, te pedig az menynek birtokára teremtettél.
5 ót van lako helyyed. onnét vetted eredetedet. az égből jött,
ugyan oda viszá is kel térni lelkednek.

K. Vallyon ugyan gondolhatná valaki, hogy az égen valo
teremtett állatok. ugy mint az csillagok. és az napnak látá-
sa. az Istennek olly szép munkája*. és mind az. az mi
10 nagy, és csudálatos tézsi boldoggá az embert az égben?

*vas admira-
bile opus ex-
celsi

Ecol. 1. 43.

F. bizonyára egyik sem tehet boldoggá ezek közül az Isten
előt; mert mind aláb valok léven nálad, szolgálatodra. s'
nem boldogságodra teremtetenek. egy szoval gondold meg,
hogy minden világi teremtett állatok közül, akár mely nagy,
15 és csudálatos legyen az. de nem tehet tegedet boldogá. mert
nem is teremtett az Isten tégedet ezekért. hanem csak egye-
dül magáért. hogy önnön magát néked adván. véle ély az
mennyekben. az leg szebb teremtett állattyt nem itélvén
méltónak hozád. magát adta néked boldogságul. azért is
20 adot néked, az maga képire teremtett lelket, és ugyan attol
is vagyon, hogy ez soha az világi jónak bírásával meg nem
elégszik, s' abban meg nem nyugszik, melyet életünknek
minden napjaiban tapasztalhatunk.*. minden nap.

*nimirum ad
imaginem²⁵ dei
facta anima
rationalis cae-
teris omnibus
occupari potest
repleri omnino
non potest. ca-
pacem dei quid-
quid deo minus
est, non imple-
bit S. bern. in
declamationi-
bus

Ugyan is tehát, ujonnan is mondom, nem az teremtet.
25 állatokért alkattál kedves fiam, hanem ezeknek²⁶ teremtő-
jéért. [8a:] az ki az te utolso véged. s' nem az hogy. az
teremtett állatokal meg elégedgyél. hanem hogy az Istennel
az örökké valo boldogságban meg edgyesülvén. ezen emberi
elmétől meg foghatatlan boldogságban uralkodgyál,²⁷ ez az
30 te rendelt veved, s' örököd, melyet az te mennyei attyád
készitet néked. magadban szálván tehát., visgáld meg ezen
két dolgot.

Először mit csináltál eddig azon vég el éréseért,²⁸ az
melyre az Istentől rendeltettél, ez volté szívednek kíván-
35 sága igyekeztélé magadot érdemesé tenni annak el érése.

²⁵ imaginem <facta> dei facta

²⁶ ezek

²⁷ uralkodgyál, <* .>

²⁸ érése<re>ért.,

jaj talám még arról illendő képen nem is gondolkoztál. és vétkes étetteddel attól talám el is távoztál. azokat követvén. kik hátokot fordították azon boldog lako helynek. az melyben hivatnak mennyei attyoktól. oh emberi vakság mely
5 nagy vagy! oh szerelmes fiam mint szánom nyomoruságodot ha te is ebben találtatol.

Másodszor. Gondold meg, mit kellesék cselekedni azon boldog végért, az melyre hivatattál. vallyon ugyan sokáig fogszé még oly feledékenségbe élni édes hazádról. s' meg
10 nem emlékeztvén²⁹ az egekről. oh mennyei boldogságnak fia. ki az égből jösz, és ugyan azért teremtettél. *oh ember.* mondgya chrysologus sz. péter. *mi közöd az földhöz. mivel magadban meg üsmered hogy az égből jösz. mikor azt mondd. mi atyánk ki vagy az mennyékben. az égből való eredetedért tartozol mennyei képen élni. különben élvén. az eget meg veded, és kissebséget tész mennyei eredetednek.* fordítsad tehát elmédet arra kedves fiam, hogy teremtésednek boldog végit el érhesed. minden tehetségedel azon lévén, hogy az Isten fiui méltosághoz illendő életet élly, mivel arra vagy rendel-
20 tetve. hogy az mennyei boldogságot, birván az Istennel meg edgyezél. ezt pedig az téged örökké el veszthető vétek el kerülésivel, és az jó erkölcsök gyakorlásával érheted meg, csak egyedül ezek is vezethetnek³⁰ tégedet, jó végednek uttyára

[8b:] *Második Resz*

25 Az keresztség kegyelmére valo hivatalrol, és ennek kötelességéről.

Hogy ha arra az nagy méltoságu végre teremtetvén, köteleztetel az Isten szolgálattyára. nem aláb valo kötelességel tartozol néki azon modért. melyet adot. hogy azt az boldog
30 véget el érhesd. ez az a nagy kegyelem; melyet tett veled midön az keresztyenségre hivut, hogy az egész³¹ emberi nemzetre, az bünért eredet veszedelemből az keresztség³² által meg menttsen. tégedet.

²⁹ emlékeztvén [m-l-ből javítva.]

³⁰ vezethetnek [z — megkezdett h-ből javítva.]

³¹ egész [é-y-ből javítva.]

³² kerettség [Elírás.]

Erre figyelmezz kedves fiam, hogy meg értheted jól. ezen meg becsülhetetlen malasztnak nagyságát. mert igen szükséges ezt meg üsmérni még iffiuságodban. az keresztények között közönségesen el áradot nyomoruságok³³ el távoztatására. nézve, mivel ezeknek³⁴ nagyobb része, nem tudgya mit tégyen³⁵ az keresztényi hivatal. és az keresztényi név mire³⁶ kötelelzi őket. abból is következik hivatalokkal való ellenkező életék., az Istenért kérek hogy erre vigyáz.

I Articulus

Az keresztényi hivatalnak mi voltárol. és hogy micsoda nagy kegyelem légyen az. a kit az Isten arra hi.

K. Miből áll tehát az kereszténység, és mit foglal magában?

F. Szerelmes fiam. az Isten kegyelméből hivatván az kereszténységre, igen is szükséges hogy meg üsmérjed azon nagy kegyelmét. mellyet tett ő sz. Felsőge veled kereszttségednek napján.

Az kereszttségekben, meg mosattattál az jesus kristus vérenek érdeme által, az eredendő bűnnek mocskából*. ki [9a:] vétettél az átok alól, az mely alatt vala az emberi nemzet az vétekért. meg szabadítottál az ördög hatalmából,* neved az Isten fiai közé iratott. az meg váltonak tanítványává lettél, az Isten atyáda lett. és az jesus kristus mesteredé, az ő példája szerint kell hát intézni életedet. az anyaszent egy házat anyád gyanánt kell tartanod, az anyalokot gondviselőidnek, az szenteket éretted esedezőknek. az Istennek templomává lettél, mivel szent malaszttya által benned lakik, birodalomul adta néked az örökké való országát, melynek birtokából örökké el estél volna. ha az kristusnak. és az ő³⁸ anyaszent egyházának. tagjává nem lettél volna. az mellyen kívül is nem adatik üdvesség, de ebben lepvén az kristusban való hitnek világoságával, meg világó-

* qui dilexit nos et lavit nos. a peccatis nostris in sanguine suo.³⁷ apoc. 5.

* ephes. 2.

³³ nyomoruságok [r - s-ből? javítva.]

³⁴ ezek

³⁵ tégyen [g - d-ből javítva.]

³⁶ mire <te> [?] kötelelzi őket.

³⁷ suo. [u - javítva más betűből.]

³⁸ az ő <szent> anyaszent egyházának.

sitattál, az ő tanítására, oktattatol. az ő drágalatos szent testével. és vérével tapláltatol. az ő malasztya által vezet-
tetel. úgy hogy üdveségednek el nyeresire minden modot
adot. oh mely nagy meltoságu tehát az keresztényi hivatal. !
5 mely nagy hálaadásal tartozol veled ily nagy kegyelmet
tévő Istenednek.

Ezen kívül figyelmezel még erre is; először. hogy az Isten
evel az kegyelemel nem tartozot néked, hanem ingyen valo
irgalmaságából. tett ily nagy jót veled, *nem az igazságnak*
10 *cselekedetiből mellyeket cselekedtünk volna*, mondgya sz pál.
hanem az ő irgalmaságából tartot meg minket, az ujonnan valo
születésnek. feredőjének, és az sz. leleknek³⁹ meg ujitása által.
mellyet ki töltöt mi reánk bővséggel. az jesus kristusnak. az mi
*meg tartonknak általa.**

*ad tit 3 4.

15 Másodsor, fontold meg, hogy ezen Isten kegyelme nélkül
soha nem üdvezülhetnél, mert hit nélkül, és az közönséges
anyaszent. egyházon kívül nem adatván üdveség. hová let-
tél volna ha az Isten⁴⁰ ilyen irgalmaságot nem cselekedet
volna veled.

20 Harmadsor, emlékezzél meg arról, hogy ezt, az pogány
[9b:] országokban. nagy setéttségben,⁴¹ tudatlanságban, és
vétkekben elő sok millium emberekhez nem mutatta, sem
annyi számu eretnekekhez, az⁴² kik ámbár meg legyenek
keresztelve., de az vakságban élnek. az közönséges anyaszent
25 egyház hititől el szakadván, azoknak ki nem nyilatkoztatta,
mert ugyan is ezen anyaszent egyház oszlopa, és erőse az⁴³
*igazságnak** fontold meg mondám. mért nem vagy tehát
azok közül. ? miért rendelte az Isten hogy inkább te szüle-
tessél keresztény országban, hogy sem mások. és még az mi
30 nagyob. az anyaszent egy háznak kebeliben légy. ahol az
Isten titkaira és mind azokra az mik az üdveségedre szük-
ségesek tanittatol. mikor érdemletted meg ezen kegyelmit
az Istennek ? s' mely nagy boldogságnak tulajdonithattuk

*1 tim. 3. 15.

³⁹ lelekk

⁴⁰ * az Isten <ezen> ilyen [A javítás a törlés fölé írva a sor végén.
1744.] irgalmasá<g>ából<got [az utóbbi folyamatos jav.]

⁴¹ setéttségben, <és> tudatlanságban, és

⁴² az kik [z — megkezdet k-ból javítva.]

⁴³ <az> az [Tollhiba.]

kedves fiam az Isten illy nagy jóságának rajtunk valo tapasztalását. *mely boldogok vagyunk óh izrael, mert az mi Istennek tettének ki nyilatkoztatva vannak nálunk.*, oh mely boldogok vagyunk., hogy az Isten maga irgalmaságából, az
5 ő titkainak. éssz akarattjának meg üsmérésére hivut ben-
nünket. *nem cselekedte ezt az egész világal.** és ugyan is
miért cselekedte ezt inkább velünk, mint másokal.? oh édes
fiam lehető azt az Istent nem szeretni, az ki hozánk annyi
szeretetet mutatott.

*psal. 147.

10 Szent ágoston mondgya. theodosius Császár felöl. hogy
az földön valo uralkodásánál, nagyobb boldogságnak tar-
totta azt. hogy az anyaszent egyháznak tagja volt.

II Articulus

Az keresztény hivatalnak nagyságáról.

K. Nagyoké tehát az keresztényi kötelességek?

15 F. Ha az kereszténységre valo hivatal ily nagy kegyelem.
könnyen el ítéltetted hogy⁴⁴ nagyok kötelességei. légy figyel-
meteséggel és tanold meg azokat.

Először. tartozod⁴⁵ hinni erősen mind azon igaz[10a:]sá-
gokat, az mellyeket az Isten az önnön szent fia által ki
20 nyilatkoztatot nekünk., az mellyek négy részre osztatnak:
tudni illik. az hitnek titkai,⁴⁶ azon szent fiának oktatási
által előnkben adatot jóságos⁴⁷ cselekedeteknek rendei., az
jóknak meg jutalmaztatása. és az roszaknak meg büntetése,
ugyan azért is kereszteltek meg. hogy ezeket hinni meg
25 fogadtad. mivel kereszttséged előtt meg kérdezvén az pap.
ha hiszelé. Atyában, fiuban, és szent lélek Istenben, és ezen
kérdés után, hitedet az kereszt atyáid feleleti által meg
bizonyítottad; de emlékezel meg arról. hogy azon hitednek,
erősnek. bátornak, és hathatosnak kel lenni, erősnek. az az.

⁴⁴ * hogy [Beszúrás. 1744.] nagyok <legyenek> kötelességei.

⁴⁵ * tartozod [d-l-ből javítva;] hinni <hathatosan> erősen [A javítás a törlés fölé írva. 1744.]

⁴⁶ titkai<ra>, [1744.]

⁴⁷ * jóságos [jóságos, azaz jóságos] cselekedeteknek rendei<re>., az jóknak meg jutalmaztatása<ra>. [sa-sá-ból jav.] és az roszaknak megbüntetésé<re>, <csak ezekre valo ajánlásod után is kereszteltek meg.> ugyan azért is kereszteltek meg. hogy ezeket hinni meg fogadtad. mivel [Törlések és a törlés fölé írt javítások 1744-ből.]

semmi hit agazattyában ne kételkedgyél., bátornak, az az, hogy annak az emberek előtt való meg valásában meg ne pirully. hathatosnak. tudni illik. hogy az⁴⁸ életed meg egyezvén hiteddel, ezt cselekedetiddel meg ne homályosítsad, azok példájira ki szálllyal vallyák az Christust. de cselekedetekel meg tagadgyák.

Masodszor. az kereszteni vallás kötelez tégedet, hogy az ördögnek, és minden cselekedetinek ellene mondgy, mert az pap kérdezvén tölled, ha ellene mondaszé az ördögnek, minden pompainak. és minden cselekedetinek, azt felelted hogy ellene mondasz. oh szerelmes fiam gondolkodtálé valaha erről, s tudodé minek mondottál ellene, nyilván való fogadást tettél hogy soha nem követed az ördögöt. az ő pompáit. az az, ez világnak javait. s' gyönyörüségit mellyeknek szereteti által igyekezik el veszteni az embereket. azokat nem fogod szeretni, fogadást tettél hogy el kerülöd az ő cselekedetit. tudni illik, az bünt, az kinek is ő az kezdője ezen fogadást pedig az anyaszent egy házban az Istennek tettet, az angyalok előtt. ebben pedig sz agoston tanítása sze[10b:]rént.⁴⁹ nem az embernek, hanem az Istennek beszéltél, az angyalok voltak bizonyosági. és fel jedzői beszédnek. s erre gondot is viselnek az égben, köteleztetel tehát fogadásod meg tartani. és mivel ellene mondottál az ördögnek. szoval, mondgy ellene mostanában szelid életeddel. és az jó cselekedetek gyakorlásával. ha hitedet meg nem akarod szegni* kedves fiam így cselekedtéle eddig? vagy is leg aláb ezután ekképen cselekszelé, lehetnéé ahoz az ellenséghez viszá menned, az kinek olly nyilvánóságosan mondtottál ellene.

30 Quid tibi cum pompis diaboli, quibus renuntiasti.?

Quid tibi Cum pompis diaboli, amator Christi?

Harmadszor, kötelez tégedet az kereszteni vallás. az tiszta életre. az halálnál⁵² inkább kerülvén a bünt. minden

48 * az [Beszúrás. 1744.]

49 sze[10b:]<f>rént.

50 moribus <so> non tantum sono

51 de<f>[?] symbolo

52 * az halálnál <is> inkább kerülvén a bünt. <és> minden [Jav. 1744.]

*in qua professione non homini sed Deo. et angelis ejus conscribentibus dixistis, renuntio. renuntiare non solum viciis sed etiam moribus⁵⁰ non tantum sono lingvae sed et actus vitae. S. Aug. l. 4. de⁵¹ symbolo ad chathecumenos. Cap l.

keresztényi jó cselekedetekben foglalatoskodgyál, mivel erre való nézve tette reád az pap, kereszttséged után az fejér ruhát. mondván vedd el ezen fejér ruhát. melyet mocsok nélkül vigyed az Isten széki eleiben.* és ugyan
 5 ennek fejrésége juttasa eszedben, hogy belső képpen kell meg tartanod azt a tisztaságot., az melyben részesült lelked az kereszttségben; el ne feletkezél tehát ezen szokrol., meg emlékeztvén, mi fogh tégedet követni az ítéletkor., ha azon ártatlanságot bűnös életteddel meg mocskolod. ugyan is azon
 10 fejér ruha léssen itélöd azon az irtoztato napon., az a pap. aki meg keresztelt ellened fel kél. és az kereszttségben vett malaszt viszá⁵³ éléséért, boszu állást fogh kérni az Istentől. [11a:] mely iránt imé egy szép példát hozok elő. chartago városaban, vala egy muritus nevü diaconus, Elpidophorus
 15 pedig ezen városnak birája lévén, az ki ezen diaconustól vette vala fel az kereszttséget, de azután hogy arianusá lön, eleiben hivatá az diaconust. hogy hitiről vallást tenne előtte. el mene ezen diaconus,⁵⁴ és magával el vivé kereszttségenek alkalmatoságával az birora tett fejér ruhát. és azt mindenek
 20 előtt fel mutatván. mondá néki. imé oh álnokságnak szolgálja azon fejér köntösöd, mely az utolso napon vádolni fogh tégedet. az Isten előtt, nagyon gondot viseltem rea. bizony-ságot fogh tenni az hittől való el szakadásodrol. és az pokol-nak mélységeben fogh tégedet szállítani ez vala tisztaságod-
 25 nak jele. hogy meg kereszteltetvén, bűneidből meg mosogattattál. de ugyan ez fogja annál is nagyobb kinnal szenvedtetni veled az örökké való tüzet.*

*accipe vestem candidam quam immaculatam perferas ante thronum Dei.

*victor uticensis lib 5. persecutionum vandalicarum.

Harmadik Rész

Hogy az Isten kívánnya, és kedvelli kivált képpen az iffiak szolgálattját.

30 K. Vallyon ugyan, az iffiak szolgálattja kedvesebbé az Isten előtt?

F. Igen is kívánnya az Isten, hogy ötet illy iffiukorodban szolgállyad,. kivált kepen való kedves előtte az iffiak szolgálattja. ezt pedig három dologbol mutatom meg néked.

⁵³ viszá <éléséért> éléséért,

⁵⁴ diaconus, [u - o - ból? javítva.]

Először. az iffiuságnak ideje, az életnek kezdeti lé[11b:]
 vén, bizonyos hogy az Isten mindennek sengéjít, és kezdetit
 kívánnya. ugyan azért is az óó törvény szerint, minden-
 némü földi gyümölcsnek. sengéjét, az állatok, ugy⁵⁵ az embe-
 5 rek közöt is, az első szülöttek, vagy néki áldoztattak., vagy
 az templomban ő előtte fel mutattattak., ez által ki nyilat-
 koztatván, hogy ámbár mindeneknek egy iránt ura legyen
 is. mind azon által. kivált képen kedvelli az elsőket. ugy
 mint olyyakot. az mellyekel mindenek felet tartoztak ő néki.
 10 az háláadásnak jelül kívánván ezeket. mellyekből világo-
 son következik hogy az iffiuságnak ideje, az életnek kezdete,
 és első része lévén., tartozol aval az Istennek olly okok-
 ból,⁵⁶ az mellyek nem közonségesek⁵⁷ az életednek egyéb
 részeivel, és⁵⁸ azt kívánnya, hogy az⁵⁹ iffiuság ő előtte bé
 15 mutatassék. és az ő hiv szolgálattýára forditassék.

Masodszor. az iffiuságnak ideje leg kedveseb az Isten elöt.
 mert természet szerént szolván, az életnek, az, leg tisztáb
 része, nem lévén még annyira meg romolva az rosز erkölcs-
 töl, és még azon időben, se az rosزát annyira nem üsméri.
 20 se annak követésére annyi alkalmatosága és tehetsége
 nincsen, az embereknek, az világi életbe vett csalárd szoká-
 sok, még annyira által nem hatották elméjét, se annyira
 meg nem bomlottak hajlandosági. és erkölcsi az⁶⁰ gonoszok
 társasága által, mint az emberek szoktak korosab állapot-
 25 tyokban meg bomlani, ezek felet az keresztttségben vett
 malasztnak mint egy frisesége, kedvesebbé tészí az Isten
 elöt az iffiakot. leg aláb azokat, kik lábok [12a:] alá nem
 tapodgyák azon malasztot. és bünökel egész életek által
 meg nem mocskollyák az ártatlanságnak fejer ruháját. az
 30 igaz fiam hogy sokszor nagy feslettség találtatik az iffiak-
 ban, de ez ellenkező azon rendel, mellyet maga az természet
 szabot. adván az élet ezen első idejének részül, az szelid

⁵⁵ <v>ugy [u-a-ból javítva.]

⁵⁶ okokból, [l - javítva olvashatlan betűből.]

⁵⁷ közonségesek<,>

⁵⁸ * és <ugyan is> azt [A javítás a törlés fölé írva. 1744.]

⁵⁹ * az iffiuság ő előtte [az ... ő - beszúrások. 1744.]

⁶⁰ az <goszo> gonoszok

elmét, és az ártatlan erkölcsöket, melyre⁶¹ nézve annál is inkább vétkesebek azok, az kik, az magok. feslettsége,⁶² és gonoszsága által meg vesztik azon jó tulajdonságokat. az mellyet az természet adot nékiek, meg tanulvan és oly

5 korokban futván az gonosz után. az midön az természet, csak az szelideségre. és az ártatlanságra⁶³ tanította őket.

Harmadszor. Az mely ók meg mutattya hogy az Isten kivált képpen kívánnya iffiuságodban valo szolgálatodot.,

10 mert ez az idő az, az melyben leg töb alkalmaság adatik, az ő hozá valo szeretettednek meg mutatására. mert ebben az időben kezdődvén el azon kísértetek. mellyek ingerelnek

ellene mondani az ő szolgálatyának. és szeretetinek. erre még az te első erejekben lévő hajlandóságid is ingerelnek.,

15 ehez járul az veled társalkodok rosz példái, és gonosz tanácsi. az kik veled egy idősüek, erre ingereltetel. az te lelked ellenségitől, az⁶⁴ ki minden erejét arra fordítván, hogy tegedet az Isten szolgálatyától él fordítottson. és magáévá

tegyen, méltán lehet ezen időt az proba és hartz idejének hini. mivel ebben kel meg mutatnod. hogy igazán és álhatatosan szereted Istenedet.⁶⁵ tudni illik ha bátran viseled

20 magadot ezen első ostromokban. mert se az békeséges időben nem tettik ki az vitézség [12b:] se ellenség nélkül nem nyilatkoztatik ki az bátorság., se nem nagy dolog roszat nem mivelni, az midön arra nem adatik alkalmaság. de

25 az Isten szolgálatyá el hagyására ingerlő iffiuságodban. ellene allani az gonosznak. és az bünt el kerülni, ebből ki tettik jó erkölcsöd. és ugyan is valóságos jele hogy az Istent mindenek felet szereted*.

Meg láthatod ezekből szerelmes fiam, hogy kivált képpen az iffiak szolgálatyát. kedvelli az Isten, és hogy néki kedveseb

30 áldozatot nem adhatz. mint ha ezen idődöt. az ő szolgálatyára fordítván. az bün el kerülésében foglalatoskodol. igazán mondgya egy böles tanyito. hogy az kik iffiukorok-

⁶¹ melyre [mert-ből javítva.]

⁶² feslettsége, [f-g-ből javítva.] és gonoszsága által meg <f> vesztik

⁶³ ártatlanságra <v> tanította őket.

⁶⁴ az <m> ki minden [<m>-ből k-t próbált javítani.]

⁶⁵ * Istenedet. <ha> tudni illik ha [Törlés és beszúrás 1744-ből.]

* gubernator in tempestate. dignoscitur in acie miles. probatur, delicata jactatio est cum periculum non est, conflictio in adversis probatio est virtutis. S. Cyprianus.

* qui in hac aetate se domant. et deo sociant, offerunt deo hostiam viventem. deo placentem. immaculatam. hugo. à s. victor.

ban magokat meg gyözik. és az bünök kísértetinek ellent állanak, hogy magokat az Isten szolgálattýára adhasák. néki áldozván iffiuságokat, élő, kedves, és tiszta osttyát áldoznak ö⁶⁶ néki, ezt kedves fiam, soha el nem felejtván.
5 jól fel jegyezed elmédben.

negyedik Resz

Hogy az Isten kivált képpen szereti az iffiuságot. és örömet mutatya hozájok malaszttyát.

K. Hát ugyan annyira kedvesé az Isten elöt az iffiuság?

F. Szerelmesfiam, nem csak azt kívánnya az Isten hogy
10 iffiuságodban szolgállyad. de kivált képen ebben az időben kedvelvén téged, nagyob⁶⁷ hajlandoságal mutatya hozád kegyelmit. mint másban. hogy tegedet segittsen szolgálattýára. és arra hathatosaban [13a:] vihessen

Kivált képen e három renden lévöket segitti. az Isten
15 maga malaszttyával. tudni illik. az gyengéket, edgyügyüeket., az az, az kik az roszat annyira nem üsmérik, és az alázatosokat.

kivált képpen segitti mondám az gyengéket: mert leg
inkáb⁶⁸ azokban tettzik ki az ö malaszttyának ereje, az
20 edgyügyüeket. mert az gonoszt annyira nem üsmérvén. nem oly gyakran allanak ellent, az Isten nékiek nyujtot malaszttyanak. az szent irás szerént az Isten meg nem veti az edgyügyueket. és nem segiti az gonoszokat. Az alázatosakat. mert valamint hogy az kevélységnek tulajdonsága hogy legg
25 inkább gátollya meg az Isten malaszttyát. ugy ellenben. azt az alázatoság által várhattjuk magunkra. az szent irás azt tanyitván. hogy az Isten ellene áll. az kevélynek, és kegyelmét adgya [13b:] az alázatosnak.*

Ezen három tulajdonság, közönségesen találtatik fel az
30 iffiuságban. nem csak testiben, hanem még elméjében is gyenge lévén, mivel az dolgokat nem üsmérvén. se azokat nem gyakorolván. még az itéleti meg nem ért, se akarattya nem olly⁶⁹ hathatos azokban. az mellyek az ö jóvával ellen-

* jacob. 4.

⁶⁶ ö [Beszúrás.]

⁶⁷ * nagyob [ob — beszúrás. 1744.]

⁶⁸ leg inkább [b — k-ból javítva.]

⁶⁹ olly <hat> hathatos [Törlés a sor elején.]

kezhetnének Edgyügyüségé töb vagyon. mert az gonoszt annyira nem üsméri. se abban annyi különbözést nem tud tenni, mint az idősb koraak, az iffiuságban, az alázatoság is bővebben találhatik. nagyobb hajlandósága lévén az engedelmeségre. és az mások által való vezéreltetésre. ha pedig (:az mint azt gyakran tapasztaljuk:) akaratoságot látunk az iffiu elmékben. ez az rend kívül való feslettségtől származik. az mely önnön magát az természet rendit meg bonttya.

Világosan következik ezekből. hogy az Isten kedvelli meg. mutatni az maga joságát azokban az kiknek erre legh több [14a:] Legh⁷⁰ több szükségek van. ha magokat méltatlanná nem teszik örömet közli malaszttyát az iffiakkal, az jóra való gondolatok sugárlása által, és szükséges segitségeket is nyújt az jó erkölcsök kívánására, és gyakorlására, úgy tudni illik: hogy ha ők is életek feslettsége által a fellyebb irt Isten malasztival nem ellenkeznek, és azokra magokat érdemtelenné nem teszik, iffiuságoknak⁷¹ ártatlanságát, elméjek gonoszságával, és vetkeknek sokaságával meg⁷² nem szeplösittik

Ezen valóság meg⁷³ bizonyítására elég az mit naponként tapasztalunk. mert ugyan is szerelmes fiam menyén vannak, akik iffíúkorokból ki kelvén, nagy változásokat tapasztalnak, nem érezvén magokban annyi malaszttyát az Istennek mint iffiuságokban, mert akkor a sz: sugárlások gyakrabban, az jó indúlatok, és kívánságok közönségesebbek voltak: az gonosztól iszonyodván az jót kedvelték, kedves és könnyű lévén náluk az jó erkölcsök gyakorlása.

De mind ezek meg változván akkor láttyák hogy a jó sugárlások ritkábbak, az vétektől annyira nem iszonyodnak, az ájtatosság meg hidegedett, és talám tellyességgel el is óltatott. Ezen szomorúságra méltó változást tapasztalván, méltán sohajthattyyák az el múlt időt, és az el vesztet kegyel-

⁷⁰ [A kézirat 14a-tól 17b: ... az Istennek*.-ig terjedő szövege nem Mikes kézírása.]

⁷¹ iffíúságokk

⁷² * meg (szeplösítvén) nem szeplösittik [A javítás Mikes kezeírása. 1744.]

⁷³ meg bizonyítására [meg g-je megkezdett hosszú szárú betűből javítva.]

* Quis mihi tribuat ut sim iuxta menses pristinos, secundum dies quibus Dñs custodiebat me, sicut fui in diebus adolescentiae meae quando erat omnipotens mecum Jób. 29.

met, fel kiáltván Jóbbal, *kicsoda adhattya nékem azt a kegyelmet hogy meg lássam az el múlt időt, és vissza mehessek arra az állapotra melybe voltam iffiúságomkor, mert akkor velem volt az Ur**. [14b:] az ő kegyelmének szüntelen való segítsége által.

5 Szomorúan tapasztalta vala magában ezen változást sz: Agoston Gyónás könyvébe mondván, hogy iffiu korában betegségben esvén, igen nagy búzgósággal kívánta vala a sz: keresztséget, de ezt bizonyos okokra nézve el halasztván*.
10 és már harmincz esztendőskorában ismét újabb betegségben esvén, már akkor nem is gondolkodott felölle*. Oh kedves fiam adgya Isten hogy soha ne érezz ilyen változást. és mind most, mind idősb korodba lehess az Isten kegyelmiben.

* Vidisti Deus meus quò motu animi, et quà fide Baptismum Xtítuit. Dei et dñi mei flagitavi a pietate matris meae, et Matris omnium Ecclesiae tuae. Confes: lib: 1.

* Neque desiderabam in illo tanto periculo Baptismum tuum et melior eram quando illum de materna pietate flagitavi sicut jam recondatum atque confessum sum. Conf: lib: 5.

15 Ha kívánod tovább is hogy az Istennek⁷⁴ az iffiúsághoz való szeretetét meg mutassam, visgáld meg ugyan erre nézve mit csinált az Isten fia ez világon létében. Mert azon kívül hogy gyermekké lőtt, és maga akarattýából külömb rendű időközön által ment (:noha csak rajta állott, hogy emberkorában jött volna e világra:) az emberekkel való társalkodásában, menyi szeretetét mutatta az iffiúsághoz⁷⁵ egy néhány helyütt bizonyitta az Evangélium: a midőn túdni illik magához hitta a gyermekeket, parancsolta hogy engedgyék hozzája menni a kisededeket* meg feddezvén azokat
20 a kik nem akarák vala engedni hozzája való meneteleket:
25 mondván nékiek hogy ilyeneké az Isten országa, és nagy szeretetből meg ölelvén őket* el nem bocsátá magátúl hanem kezeit reájok tévén meg áldá őket.

30 A csudálatos gyogyításit is mind inkább iffiakon követte, ilyen vala Cána Galiléa Városában azon fő embernek fia az ki már haldoklott vala S: Joan: C.4. ilyen vala egy más

* Sinite parvulos venire ad me, talium enim regnum caelorum

* et Complexans eos et imponens manus super eos benedicebat eis. Marci 10.

⁷⁴ * Istennek [nek — Mikes beszúrása. 1744.]

⁷⁵ iffiúság<hoz>hoz [<hoz> h-ja t-ből javítva; a második hoz a margón.]

kit az gonosz Lélek kénzött. Sz: Math: 17. a századosnak szolgája, és a Cánánéa Tartomány béli aszszony Leánya.

*

*Amat Xtus infantiam quam et animò suscepit, et corpore amat Xtus infantiam humilitatis magistratam, innocentiae regulam, mansuetudinis formam S: Aug:

Három tölle fel támasztott halottak közül kettő iffiú volt, ugy mint az Jairus Leánya, és az özvegy aszszony fia. harmadik Lázár, aki is nem koros volt, az tizen két Apostol között Jánost, az ki leg iffiabb volt inkább szerette.

Egy szóval nem lehet nagyobb bizonságát látni az Christús szeretetinek az iffiakhoz, mint⁷⁶ ezen következő két dologban. Első a midőn minket bizonyossá tészen *hogy valaki egy ilyen gyermeknek⁷⁷ gondgyát fel veszi az én Nevembe, én nekem veszi fel gondomat.**

Második a midőn oly iszonyúan fenyegeti az kisdedek⁷⁸ meg botránkoztatókat, tudni illik akik őket véteken ejtik mondván: *hogy valaki meg botránkoztat valamellyet a kicsinek közül kik én bennem hisznek, jobb volna annak hogy egy malom követ kötnének az nyakára, es a tenger mélységébe vetetnék.** Nem de nem elég nagy jele é ez az christus szeretetinek az iffiakhoz a midőn ily fenyegetessel szól azokhoz akik az ő szolgálattából el akarják őket fordítani: midőn azért ily nyilvánossággal látod mind ezekből az Isten szeretetét az iffiakhoz lehetne é néked meg tagadnod az ő hozzája való szeretetedet és szolgálatodat? mely bizonyára nem lehet, hogy⁷⁹ ha [15b:] csak az irtóztató háládatlanságnak bűniben nem akarsz esni

*Qui suscepit parvulum talem in Nominis meo me suscepit Mathei. 18.

*Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in Collo ejus, et demergatur in profundis maris Math: 18.

Ötödik Rész

25 Hogy azok akik iffiúkorokban nem adgyák magokat az Isten szolgálattárára, nagy kissebséget, és rövidséget tesznek az

Istennek

K: Szükséges é tehát hogy most iffiúságomba adgyam magamat az Isten szolgálattárára, holott már meg ért koromba

⁷⁶ mint [t-d-ből javítva.]

⁷⁷ gyermekk

⁷⁸ kisdedek<ket> [Törlés elválasztás után a sor elején; a sor végén maradt *kisdede* mellé beszúrt egy *k-t*, talán Mikes?]

⁷⁹ hogy [Beszúrás.] ha <az> [15b:] csak az

sem lesz késő. F:⁸⁰ Szerelmes fiam Isten őrizzen tégedet az ilyen, az emberek között közönséges, de felettébb⁸¹ is vétkes gondolattól. mert minek utánna már meg mutattam volna néked, menyibe kedvelli, és kívánnya az Isten az iffiaknak⁸² szolgálattját, menyibe szereti őket, és hozzájuk mutatya kiváltképpen való malasztit, szolgálattjára híván őket, ebből következik hogy ötet felettébb is meg bántanád, és néki nagy rövidséget tennél, ha magadat szolgálattjától el vonnád, és az ő szeretetinek, mellyet kegyelméből az iffiúsághoz mutat, meg nem felelnél de mivel ezt nem lehet elégséges képpen el hitetni az iffiakkal, ime világosabban adom elődbe, figyelmezzél azért ezen három dologra.

Elsődször, ha az iffiúságnak idejét az Isten szolgálattjára nem fordítod, el akarod tehát ő tölle venni az kezed között lévő bizonyos⁸³ [16a:] időt, bizontalant akarván néki adni a melynek el érésébe nem vagy bizonyos, és jövendő lévén azon idő nincs hatalmadba adományod. ez lenne tehát első grádicsa háláadatlanágodnak; mert ugyan is azt ígéréd hogy idős korodba szolgáltni fogod Istenedet.⁸⁴ ki mondotta néked. hogy sokáig fogsz élni, és az hólnapi nap el érésében bizontalan lévén. hogy lehecz bizonyos abban, hogy még 10. esztendeig fogsz élni. többeket láthatni, húsz húszon öt esztendőskorokig meg halni, mint sem azon fellyül, és mivel bizontalan vagy életed hosszúságában. nem de nem nagy rövidséget teszel é hát az Istennek oly időt ígervén néki, a mely nincs hatalmadban, a midön az jelen valót meg tagadod ő tölle. kedves fiam beszéded szerént cseleküvök, vallyon nem akarjáké meg csalni az Istent, és nem mutatjáké meg, hogy semmi jó szándékok nincs az ő szolgálattjára, a midön igyekezeteknek⁸⁵ véghez vitelét oly időre halaszttyák, a mellyet talám soha el sem érnek.

⁸⁰ F: [Beszúrás.]

⁸¹ felettébb [Két *ll*-lel kezdte írni, de az egyiket a szó írása közben áthúzta.]

⁸² iffiakk

⁸³ bizonyos [16a:] bizonyos

⁸⁴ Istenedet. <de> ki mondotta

⁸⁵ igyekezetek

Másodszor az Isten szolgálattára el tőkélet szándékod halasztásával nem csak bizontalan időt akarnál adni az Istennek, de az jelen valo⁸⁶ iffiuságodat úgy mint a⁸⁷ jobbat igyekeznél meg tartani, hogy alább valót adgy néki, mert
 5 úgyan is ezen,⁸⁸ idő még az vétkek által nem. annyira fertőztetett, meg⁸⁹ és úgyan ezért⁹⁰ [16b:] az Isten előtt, valo
 kedvesebb idődöt nem akarván az ő szolgálattára fordítani, oly időt szánsz néki, a melybe mindenek ellened⁹¹ fognak támadni hogy alkalmatlanná tegyenek az jó erkölcsök
 10 gyakorlására. Az testeddel edgyütt nevelkedő alkalmatlanságokat értem úgy mint az betegségeket, a⁹² bűnös meg rögzött szokásokat a világi dolgok sok féle baját, a világi jók keresésétől⁹³ okozott nyughatatlanságokat, ennek fellelt szokásit, mivel sz: János mondása szerént az egész világ gonoszban helyheztetett, és csak az mulatság gyönyörködtetés,⁹⁴ gazdagság és nagyra vágyás után sohajtván, az idővösségről, és az örökké valóságról nem gondokodik, mint ha nem is vólna*. Mind ezek fogják meg gátolni az te idővösségedet, és tellyességgel el fognak fordítani tégedet az Isten
 20 szolgálattjától, ha vigyázatlan lészel, ha iffiuságodban az bűnt el nem kerülöd, és az jó erkölcsököt nem gyakorlod. Itild ez ezekből menyire bántod meg Istenedet, ha más időre halasztod szolgálattját de még é sem elég, mert ugyan is.
 Harmadszor: Mely irtoztató dolog, és az Istennek tett
 25 rövidségnek úndokságát menyibe tetézi az, hogy az Istennek nem akarván adni iffiuságodat, csak akkor akarod szolgálni őtet, minek utánna mindennemű [17a:] gyönyör-

*Totus mundus in maligno positus 1.
 Joan 5.

⁸⁶ valo<t> iffiuságodat [iffiuságodat — x.-el jelölt beírás a soreleji margón.]

⁸⁷ * a [Mikes beírása a szó elé, a margón. 1744.]

⁸⁸ * ezen, <időt> idő [A javítás Mikes kezétől való. 1744.]

⁸⁹ * meg [Beszúrás 1744-ből; Mikes kezeírása.]

⁹⁰ * ezért <kedvesebb időt> [16b:] az Isten előtt, valo kedvesebb idődöt [valo — beszúrás, 1744. Mikes kezeírása.]

⁹¹ ellened <támadván> fognak támadni

⁹² * a [Beszúrás Mikestől. 1744.]

⁹³ keresésétől [Második e — é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

⁹⁴ gyönyörködtetés, <fösvenség> gazdagság [Törlés a sor végén; gazdagság a margóra írva.]

* Nescitis quia
Templum Dei
estis et spiritus
Dei habitat in
vobis 1.
Chor: 3.

ködtetésekkel meg elégedvén, és⁹⁵ rosz hajlandóságodat meg
elégítvén., iffiúkorodnak feslett erkölcsét követted volna, el
annyira, hogy az Isten szolgálattýára szánt időd nem egyéb
azon időnek maradékjánál az mellyet az úndokságokba, és
az őrdög szolgálattýába töltöttél. Oh szerelmes fiam,
veszedé észre az illyen véteknék⁹⁶ úndokságát és a tégedet
Teremtő Istent néző cselekedetednek méltatlanságát*. Az
te Lelked Isten Temploma, és te nem akard azt néki szen-
telni, hanem mínek útánna az őrdög által meg ferteztetted,
és számos vétkekkel meg mocskoltad volna.

Egész életedet az Isten szolgálattýában kellene töltened,
még is annak az első, és legh jobb részét az őrdögnek akard
adni, csak azt szánván az Istennek, az melyben már az
vétekre is alkalmatlanná lettél. Lehető ily méltatlan dolgot
15 követned? Ugyan is mit mondanál oly ember felől aki egy
Fejedelem asztalára csak az ebektől, és sertésektől maradt
hülladékot akarna fel tenni.⁹⁷ irtóztatonak mondanád ezt,
de meg sem írtózol ezt Istened íránt sokkal vétkesebben
követned azon időt szánván az ő szolgálattýára a melybe
20 már meg nem elégitheted úndok kivánságodat az mellyeket
barmok módgyára követél iffiúságodban, [17b:] Nem de
nem bestelenitedé evel Istenedet, ? és ha annyira panaszol-
kodik az óó Testamentomba azok ellen akik meg ferteztetett
kenyeret tettek Óltárára, * menyire nem fogh panaszolkodni
25 ellened, aki mindennémü úndokságokkal, meg ferteztetett
idődnek maradékját szántad az ő szolgálattýára? hogy ha
meg átkozza azokat akik az áldozatoknak⁹⁸ legh jobb részét
magoknak⁹⁹ meg tartván, az rosszabb részét néki adgyák,

* offertis super
altare meum
panem pollutum
Malach: 1.

⁹⁵ és <bűnös> rosz [A javítás a törlés fölé írva.]

⁹⁶ vétekk

⁹⁷ fel tenni. ? <kétség kívül csudálatos volna előtted, de még sem
írtózol Istened íránt hasonlót követni, csak azon idődöt szánván az
ő szolgálattýára a melyben az oktalan állatok módgyára, már
iffiúságodban minden kivánságidnak eleget tévén, már azokat meg
nem elégitheted? nem bestelenitedé meg evel az Óó Testamentomba
oly keményen panaszolkodó Istent azok ellen az kik az ő Óltárára
meg ferteztetett kenyeret tettek> irtóztatonak . . . iffiúságodban,
[Az új szöveg a soreleji margóra írva.]

⁹⁸ áldozatokk

⁹⁹ magókk [. . .] az ki, [z-k-ból javítva. Ezzel a mondattal
fejződik be az idegen kéz által írt szöveg.]

mondván: átkozott az csalárd az *ki, ki vállaszza az roszzsat,*
*és az alább valóját hogy azt áldozza az Istennek**. minemü
 átkát nem várhatod hát magadra, mivel nem csak az roszzát
 áldozod nékie. de még csak azt akarod adni, az mi¹⁰⁰ meg
 5 maradot az te feslet iffiuságottól. adná Isten ne látnok oly
 nagy foganattyát ennek az átoknak. annyi sok számu
 iffiakon. holot minden nap ezeket az veszedelmes példákot
 láttyuk, az hirtelen halál, az Istent el hagyás, az vétekb
 valo meg rögzés, és más egyéb sok veszedelmek, mellyeket
 10 oh nagy Isten. az te méltán valo haragod cselekszik. meg
 büntetvén mindennap azokat, az kik tégedet el hadnak
 iffikorokban.¹⁰¹ azért hogy követhessék az magok ros
 z hajlandóságokat, annyira meg is vetnek, hogy csak akor akar
 nak szolgálni, midön már magokat rabjává tették az véte
 15 nek, az ros z erkölcsöknek, és az ördögnek.

*maledictus
 dolosus qui ha-
 bet in grege suo
 masolum, et
 votum faciens
 immolat debile
 Dñö. ibid:

Hatodik Rész.

Hogy az Isten utállya az ros z erkölcsü iffiakot.

ez iránt egy néhány példák.

K. Az Isten utállyaé az ros z erkölcsü iffiakot ?

F. Az Isten hogy ne utálná azokat az kik meg [18a:] vetik
 20 szolgálattyának tiszteletit., kik szeretetire, kegyelmire nem
 hajtanak, söt még azt meg vetik. az Isten utállya az bünö-
 söket. *aversor impium* azok ellen pedig jobban meg mutat-
 tya, az kiket inkább szeretet. és az kik kegyelmivel viszá
 éltek. mivel az meg bántodot szeretet, haragra fordul, és
 25 az meg vetet jószág, gyakorta gyülölségre. szép három példát
 hozok néked elő az szent irásbol. mellyekből ki tettzik. mint
 gyüölöli Isten az ros z erkölcsü¹⁰² iffiakot.

Első, az judás¹⁰³ két fiáról. az ki fia vala jakobnak, judás-
 nak vala négy fia. az két első igen gonosz természetüek
 30 valának. az elsőnek neve her, *fuit quoque her primogenitus*

¹⁰⁰ mi [Beszúrás.]

¹⁰¹ iffikorokban. <arra> azért [Törlés a sor végén.]

¹⁰² erkölcsü [ö - ű-ből javítva.]

¹⁰³ judás <fiáról> két fiáról.

*juda, nequam in conspectu Domini.*¹⁰⁴ *et ab eo occisus est.* az másikának vala neve onán. ezt is meg ölé az Isten. az mocskos véteknek cselekedetiért, idcirco percussit eum Dominus. eo quod rem detestabilem faceret.

- 5 Második, az fő pap héli két fiáról. első ophni. második phiné. ezt az két iffiat, az apjok. az templom szolgálattýára rendelte vala. de roszul viselek magokot, az népen nagy igazságtalanságot követének, többet vévén rajta, mint sem kívántaték. annyira is magokra gerjeszték az Isten haragját, hogy samuelt az attyokhoz küldvén,¹⁰⁵ azt izené néki, hogy mivel el mulatta fiait meg inteni, azért boszuját állya. az mely is példájul légyen maradékjának, az fő papságot nemzéttségiből ki vészi. maradéka öregségre nem jut. maradékának nagyob része még iffiu [18b:] korban meg hal, az két fia ophni, és phiné, egy napon meg öletnek. mind ezek bé tellyesedének. az apjok is azon az napon meg hala. oh micsoda nyomoruságot nem okoz egy familiának az iffiuságban valo rosz élet.

- Az harmadik példa az dávid király fiáról ánnonról. ezen iffiu fejdelem, meg nem zabolásván szivinek fertelmes szeretetít. el is felejteté véle, mivel tartoznék az természetnek. tisztátalan szeretetre vivé ötöt az testvér¹⁰⁶ attyafiához. de mint hogy kérelemel meg nem nyerheté kívánságát. azért erő szakal bánék véle. két irtoztato vétket cselekedvén. egy szers mind. de csak hamar meg mutatá az Istennek igazsága, mely utálatos volna előtte az iffiu fejdelemnek élete.¹⁰⁷ mivel két esztendővel azután testvér attyafiától abszolontól meg öleték. oh Isten mely rettenetesek az te ítéletid. kedves fiam, ez az három példa világosan meg mutatya. mint gyüölí Isten az rosz erkölcsüeket. de arra vigyáz, hogy az első. és az harmadik példában. az Isten az tisztátalan vétekért bünteti meg az iffiakot. az másodikában pedig. az szolgálattýának, el mulatásáért.

¹⁰⁴ Dõni. [Két sorral alább:] Dñus. [Mikes ezeket általában rövidítésjellel írja, főleg a margó latin szövegeiben.] [...] többet [többen-ből javítva.]

¹⁰⁵ küldvén, <meg> azt izené

¹⁰⁶ testvér [r-z-ből javítva.]

¹⁰⁷ élete. [t-d-ből ? javítva.]

Hogy rend szerént az iffiuságban valo idötöl füg
az üdveség

Kedves fiam azt világosan meg akarnám veled értetni, hogy az te üdveséged, leg inkább azon az életen füg, az mellyet
5 élsz iffikorodban, adná Isten. hogy mind te, mind azok az kik veled egy [19a:] idösüek. meg foghatnák, és elne felejténék ezt az igazságot, az mely is nincsen tudva nagyob részínél az embereknek, az az tudatlanság is okozza sokanak veszedelmit, és kárhozattját.

10 K. Mennyit látunk olyanokat, kik ha szinte iffikorokban, feslet életet éltenek is. de azután idővel meg tértenek. és meg éretteb elmével tudtak aról gondolkodni.?

F. Az valo hogy olyanokat eleget látunk, ugyan azért is kéne irtoznod, hogy olyan példakot látz, nem hallodé töllök
15 mindennap az ilyen beszédet., oh én Istenem, ha még egyszer iffiu lehetnék, jobban meg tudnám becsülni azt az idöt. látodé fiam micsoda sohajtásal kívánnyak drága idödöt, és micsoda nehezen is hadgyák el, iffiuságokban vet rosz szokásokot. de hogy jobban el hitethessem veled ezt az igazságot.

20 az szent irást teszem elődben, az melyben nem kételkedhetel. mert, honnét vagyon az. hogy annyi helyt inti az iffiakot, hogy idején gondolkodgyanak az üdveségről, nem egyébért, hanem hogy meg mutassa micsoda drága idő légyen az, az üdveség¹⁰⁹ keresésire. azt mondgya tehát.

25 emlékezel meg azte teremtdöről iffiuságodban, míg az veszedelemnek napjai el nem jönnek* az példa beszédek azt mondgyák. hogy az iffiu az ő uttyától el nem távozik, még mikor meg vénheszik is* jeremias propheta pedig azt mondgya.

30 az az. jó erkölcsre adni magát. és az Isten parancsolattjának terhit viselni.

[19b:] kedves fiam, figyelmez Salamonnak szep szavaira, mellyekben ekképpen int tégedet. *fiam iffiuságodtol fogvást szeressed az tudománt, és vénségedig találz bölcseséget, mint*
35 *ha szántandál, és vetnél ugy járuly ahoz. és jó gyümölcsöt várj*

¹⁰⁸ Hetedik [Hatodikból javítva.]

¹⁰⁹ az üdveség(re.) keresésire.

*memento creatoris tui. in dfebus juventutis tuae. antequam veniat tempus afflictionis eccles. 12.

*prov 22

*jere 3.

attol, mert noha ennek keresésiben kevés ideig fáradosz, mind azon által, hamar eszel gyümölcsében. az bölcsesség nehéz, és keserű azoknak az kik azt nem ismerik, az kik szépségét nem üsmérik, nem fognak maradni véle. az kik pedig meg üsmérik. ⁵ vélek fog maradni, és az ur eleiben vezeti őket.* az huszonötödik részben azt mondgya. azte iffiuságodban ha nem gyűjtöttél,¹¹¹ miképpen találod azt meg vénségedben. mind ezekből ki tettzik, hogy az sz. lélek az emberekkel meg akarta üsméretetni, hogy drágab az iffiuságnak ideje, mint sem ők azt ¹⁰ becsülik. és attol az időtől is függ,¹¹² ez életben, vagy az másban való boldogságok. vagy nyomoruságok, ahoz képest, valamint aval élnek, mivel bizonyosan¹¹³ azok munkálkodnak üdvösegekben. kik az Isten félelmiben. és az ő parancsolattyanak végben vitelében neveltetnek fel. azok pedig ¹⁵ kik ebben az félelemben nem neveltettek, vagy is attol el fordultak, az rossz erkölcs követéséért, azok magokat el vesztik.

Ez az igazság két fundamentumra vagon építve,¹¹⁴ első az, hogy azok, kik az jó erkölcsöt követték iffiiukorokban. ²⁰ könnyebben meg is ma[20a:]radnak abban holtig, ellenben meg azok, kik az rossz erkölcsre adták magokat azon időben, nehezen térnek meg abból, úgy is történik, hogy soha sem.

Nyolczadik Rész.

Hogy azok az kik az jó erkölcsben foglalták magokat iffiiukorokban. rend szerint meg is tartják azt könnyen egész ²⁵ életekben.

K. Igazé az. hogy az ffiuságban vett jó, vagy rossz erkölcs sokáig meg marad?

F. fiam nincsen külömben. mivel az iffiuságban vett szokások, nehezen hadnak el, ezt az sz. irás is bizonyítja. az iffii ³⁰ az ő uttyát el nem hadgya. még mikor meg vénhezikis.* mert

¹¹⁰ eccli <28> 6 [A második törölt számjegy nem vehető ki tisztán.]

¹¹¹ gyűj<tesz.>töttél, [Törlés a sor végén.]

¹¹² függ, <mind> ez életben,

¹¹³ bizonyosan <azok nem> azok [A javítás a törlés fölé írva.] munkálkodnak [n — megkezdett k-ból? javítva.]

¹¹⁴ építve, <az> első az,

azt tapasztalljuk. hogy az első bévetele valaminek igen hatalmas bennünk, és az eleint bé vett szokások meg gyűke-
reznek az iffiakban. azért is mondgya sz. hieronimus. hogy
azt nehéz el törölni az iffiunak elméjiből, az mit először bé
5 vészen. az sz. irás arra int. hogy jó az iffiunak idején korán.
jó életre adni magát. Szent bernárd tanítása szerént, nem
kel más okát keresni. miért látunk annyi öreg embert az
roszban meg rögzeni és jó erkölcs nélkül szűkölködni,¹¹⁵ ha
nem, hogy azt nem keresték alkalmas időben*.

*multi senes diu viventes et nihil proficientes, quia nullas sibi in opportuno tempore
divitias congregarunt. S. bern. 1. de ordin vitae.

- 10 Az bizonyos hogy az kísértetek között, leg keményeb az testi
kivánság. az melyben nem olyan szapora az győzelem,
mint az harc. tanította sz. agoston¹¹⁶* ez az kísértet meg

*inter omnia christianorum certamina. duriora sunt¹¹⁷ praelia castitatis. ubi quotidiana
pugna. et rara, victoria S. aug. ser. 250

is tántoritotta némelykor, mondgya sz. hieronimus, az
álhatatoságokat azoknak az kiket, az kinezés meg nem gyöz-

- 15 hetet.* ámbár ez az kísértet közönséges légyen is az idősebb
koruakban. [20b:] de az bizonyos hogy gyakoralatosab, az
iffiakban, az kik is, sz. hieronimus szerént. mindenkor, az
tisztaságért valo hartzban vannak. környül is lévén vétetve
az véteknék alkalmaságával, és ösztönöztetvén az testnek
20 ösztönivel, hasonlok az tüzhöz, mely nehezen marad meg.
az igen nyers fa alat.*.

*adolescencia multa corporis bella sustinet, et inter incentiva vitiorum et carnis titilla-
tiones quasi ignis¹¹⁸ in lignis viridis suffocatur. S. hieron. epist ad nepot.

Midőn pedig az Isten kegyelmivel, az ki is kivált képpen
meg segíti az iffiakot. az első harcokon győzedelmes
lészesz. az többit azután könnyebben meg gyözöd noha
25 mind azon által holtig kel viaskodnod. valamint az sz. irás
mondgya, az élet viaskodásból ál*

Ennek pedig az oka az, hogy mentől töb győzedelmet vész
az kísérteteken. annál inkább fogyatod erejeket; az¹¹⁹ Isten

*S. hier. in
vita pauli

*militia est
vita hominis
super terram
Jób. 7.

¹¹⁵ szűköl<di>ködni,

¹¹⁶ agoston [st - n-ből javítva.]

¹¹⁷ certamina duriora sunt <certamina> praelia

¹¹⁸ ignis <v> in lignis viridis

¹¹⁹ <az> az Isten [Törles a sor elején.]

*habenti dabitur, et abundant bit matth. 25

kegyelmivel mentől jobban élsz. annál bővebb lészen rajtad* és az olyan sziv melly az gyözelemhez szokot. nem nyomatik le könnyen, mert az ő gyözedelmi ujab erőt adnak néki. david iffiu korában addig viaskodot az oroslányokkal.
5 és az medvékel, hogy azután meg győzé azt az oriást, az-
kitől retteget az egész izrael népe.

kedves fiam ha tudnád micsoda nyugodalmas, és csendes¹²⁰ elmével élnek azok, kik serénységel viaskodnak iffiukorokban. gondolom minden tehetéségedel azon lennél,
10 hogy meg kostolhatnád, annak édeségit. mit mond néked erre az bölcs. *fiam keresed az bölcseséget. és ki nyilatkoztatik néked. és el ne bocsásad azt. mert végezettre meg nyered az ő nyugodalalmát. és fordul néked örömdre, és lesznek tenéked az ő békói nagy erősed*¹²¹ és az ő kalodai dicsőségednek ruhái.*

*Eccli. 6.

15 Az Isten neveli kegyelmit, és meg szaporitnya [21a:] áldását azokon, kik jól éltek iffiukorokban. és meg tartya őket az jó uton. jobban meg nem mutathatom néked ezt az igazságot. mintha az sz. írást teszem elődben, az ur ád bölcseséget, az ő szájából tudomány, és értelem származik. de
prov. 2. 20 nem csak ő adgya. hanem még öis tarttya azt meg, meg örizvén az igaznak utait. és azoknak kiket kegyelmében vészen, utokot meg tartya ismét azt mondgya. *fiam ha az bölcseség menend az te szivedben. és az tudomány az te elmédben. gyönyörűséges lészen. az tanács meg öriz téged. és az értelem meg tart*
25 *téged. meg szabadítván téged az gonoszok utától. és az gonoszság szólló férfiaktól, és az idegen aszszonyi állattól. ki az ő beszédivel hizelkedik. hogy az jó utban járj. és az igaznak utát kövessed** fiam kérlek, hogy ezen igazságokot. jól az szivedben végyed.¹²² és azokat meg tartesad.

*ibid.

Kilenczedik Resz

30 Az szent írásbol valo példák. azokrol. kik jo erkölcsuek¹²³ lévén iffiuságokban. abban meg is maradtanak holtig. K. nagy örömel szeretnék valamely példát tudni olyanok-

¹²⁰ csendes⟨me⟩ elmével [csendes utolsó s betűje l-ből javítva.]

¹²¹ erősege⟨i⟩d

¹²² végyed. ⟨a⟩ és azokat

¹²³ erkölcsuek ⟨v⟩ lévén

rol. kik végig meg maradtak volna az jó¹²⁴ erkölcsben. F. fiam. leg elsöben is josephet adom elődben, az ki is példája vala iffiuságában, az jó erkölcsü iffiaknak. mivel még csak tizen hat esztendős korában, annyira utalá az
⁵ feslet életet. hogy ámbár¹²⁵ az bátyyai rosz példát adának is néki. de az meg nem gyengítheté az ő ártatlanságát. sőt még nem szenvedhetvén bátyyai rosz cselekedeteket, az apjának tudtára adá azt. ugyan azon jó erkölcsiért, mellyért az [21b:] Istennek kedviben, és az apjának szeretetiben
¹⁰ vala, ugyan azért is esék az ő battyainak irigységekben. az kik csak azt keresék, hogy. micsoda modon veszthessék el, ugy történék hogy¹²⁶ egy szer az mezön találák ötet egyedül, azt végezék magokban hogy meg öllék, de irtozván kezeket festeni vériben. azt végezék, hogy egy száraz
¹⁵ kutban bocsátanak. az szegény gyermek meg nem engesztelhetvén sok kérése és könyhullátása után battyainak kegyetlenségeket. az Istenben veté remenségít. az ki is soha el nem hadgya azokat, kik ötet szeretik. annak okáért joseph sem csalatkozik meg, mert az ő bátyyai meg változtatván szándekokat, az kutbol ki vonák, és az kereskedőknek el adák,
²⁰ az kik is egyiptumban egy nagy urnak el adák ötet. de joseph őt is gyakorlá az jó erkölcsben valo életit. az kiért is az Isten meg áldá az ő urát. és az urának is nagy kedviben vala. maga jó viselésiért.

²⁵ kedves fiam látodé hogy ez az iffiu mit szenvedet husz esztendős koráig. lássuk meg már micsoda nagy veszedelmes probaba forga jó erkölse.

leg elsöben meg mutatá az tisztasághoz valo szeretetit.,¹²⁷ midön sürgettettvén és kényszerítettvén az aszszonyától az tisztátalan vétekre, de ő nagy irtozásal tekinté az vétket, mivel az Isteni félelemben neveltetett vala. és így az ő szemérmetlen aszszonyának erőltetése, meg nem homályosíthatá tisztaságát. ez néked például lehet holtig.

³⁵ De ezután meg más nagyob kísértetekben esék. mert az hamis aszszonya nem vihetvén végben szándékát. az urának

¹²⁴ jó <re> erkölcsben.

¹²⁵ ámbár [ám – beszúrás.]

¹²⁶ hogy <egs> egy szer

¹²⁷ szeretetit., [i – e-ből javítva.]

bé¹²⁸ arulá, mondván hogy ő rajta erő szakot akart volna tenni, erre valo nézve az ura, az tömlöczben tétetét ötet. az [22a:] hol is, csak nem harmincz esztendő koráig marada. veszedé észre fiam, micsoda nagy kísértet vala ez, de még
 5 is az, meg nem gyengította jó erkölcsit, olyan vétekel vádolák, az melytől irtozik vala, még is azért ugy kelleték szenvedni, mint ha azt, el követte volna, josph pedig álhatatosan marada jó erkölcsiben, és mint hogy még iffiukorában meg tanulta vala az békeséges türest, azért
 10 rabságát álhatósággal szenvedé. és magát vigasztalá, ártatlanságával. bizván abban hogy az Isten az ő bizony-sága, és gondviselője, az ki is mindenkor véle lévén, abban az állapottyában sem hadgyá el, valamint az sz. irás is bizonyította. hogy le mene véle az tömlöczben, hogy segittse
 15 kegyelmivel, és meg szabadítsa ötet*

*Sap. 15.
 genes. 41.

Ez két kísértetek. után, még harmadik is következék az mely leg nagyob vala, mivel meg fejtven az Istentől vett értelmével az pharao álmát. arra valo nézve az király ki vévé az tömlöczből, és maga után elsőnek tévé ötet az
 20 országban. az egész országát hatalma alá adá. meg parancsolván, hogy mindenek ugy fügjenek josphtól, valamint önnen magától, de ebben az nagy méltóságban is. mely rend szerént meg szokta vakítani az embereket. és el távoztatni töllök az jó erkölcsöt,¹²⁹ josph meg marada
 25 álhatatosan az jó erkölcsiben, mert az Istenről valo el felejtkezés, kevelység, fősvénység, és boszu állás, meg nem győzheték az ő elméjít. abból ki tettezik, mivel az ő bátyjai mikoron egyiptumban menének. boszut álhatot volna rajtok, de azt nem cselekedé, sőt még, nagy szeretettel fogadá
 30 őket, az ő hivatallyát pedig, olly nagy igazságosan vivé végben, hogy soha senki nem panaszolkozhaték maga viselése ellen. sőt¹³⁰ még az egyiptumbéliek [22b:] szabadítójoknak¹³¹ üsmérék lenni, annak okáért hogy hét esztendeig tarto éhségtől nagy bölcs elméjivel meg menté. ugyan azért

¹²⁸ bé <aural> arulá,

¹²⁹ erkölcsöt, [lc - cs-ből javítva.]

¹³⁰ söt <az> még az

¹³¹ szabadítójoknak <hivák, hi nevezék> üsmérék lenni, [<nevezék> - <hivák> fölé írva.]

is abban az országban, világ meg váltojának nevezék ötet. egy szoval az Isteni szeretetben, és az jó erkölcsben. mind végig meg marada az az száz tiz esztendő koráig. az melyben meg hala. oh kedves fiam látodé mit tehet az olyan jó erkölcs, mellyet még az iffiuságban szereznek.

Az második példa pedig az öreg tobiásról. azkiről az sz. írás csudálatra való dolgot beszél. hogy mint viselé magát iffiukorában.

10 Tobias leg iffiab vala az nephtáli nemzetségiben. semmi gyermekhez illendő dolgot nem mutata cselekedetiben. midön pedig az többi áldozni mennének az arany bornyunak. az mellyet az izraelnek királya, jeroboam csinált vala. ő akoron el voná magát azoknak társaságokból. és egyedül¹³² megyen vala jérusalemben. az urnak templomában imádni az¹³³ izraelnek Istenét. ajánlván néki szorgalmatosan, mindennek az első sengéjit. és minden jóvának az tizedikét.* *ezeket ő mind végben vitte, és más ilyeneket, az Isten törvénye szerént, mondgya felölle az sz. írás. noha még igen iffiu vala.**

*tob. 1.

20 oh fiam mely szép élet egy iffiu embertől, nem cselekedni semmit iffiu modra. az az semmi ellenkezőt az jó erkölcsel. nem is vigyaz¹³⁴ rosz példákra. hanem erősen meg marada az Isten szolgálat[23a:]tyában. az midön oly áthatatlansággal el hagyák ötet az többi. el hitetheted fiam magadal. 25 hogy az ilyen jó erkölcsben töltöt iffiuságot. az jó élet követte, az mint ide aláb meg látod.

*in captivitate positus, viam veritatis non deseruit.

Tobiás midön ember kort ére. nemzettségivel együtt rabságban viteték. az assiriusoktól ninive városában, de ő ott is el nem hadgyá az jó erkölcsnek uttyát.*

30 leg először, mert, mint hogy iffiuságában meg tanulta vala az rosz példának el kerülését, rabságában is nem követé példájokat azoknak. kik szabadosan esznek vala az pogányokal. az Istennek törvénye. ellen.*

*et cum ederent ex cibus gentilium. ipse custodivit animam suam.

35 Másodsor, az ő nagy egyenes voltaért, az assiriai király kedviben vevé. meg engedvén néki, hogy mindenüt szabadon járhatna az országban, arra való nézve gyakran

¹³² egyedül [Elírás.]

¹³³ az <a> izraelnek

¹³⁴ vigyaz [vigyáz helyett.]

*pergebat ergo ad omnes, qui erant in captivitate, et monita salutis dabat eis.

meg látogattá¹³⁵ az rabságban lévőket, és üdveséges oktatásokat ada nékik. intvén arra hogy meg maradgyanak az Isten szolgálattában.*

- Harmadszor. az fogságban lévő izraelitáknak nyomoruságok
5 hogy nevedeknék. ő gyakran elmene vigasztalásokra. és látogatásokra. adván mindeniknek, az mi tölle ki telheték, az szegényeket ruházá és táplálá. de főképpen nagy gondgya vala arra, hogy az holtakat el temesse., noha azért veszedelemben forga. mivel az meg vala tiltva az királytól. de.
10 az leg csudálatosab, hogy mely békeséges türesem szenvedé az vakulásának nyomoruságát. az melyben ötven hatodik esztendő korában¹³⁶ esék. az pedig ugy történék. hogy minek utánna sok halotat temetet volna el. nagy fáradton az [23b:] házához méne, az falhoz támaszkodván, el aluvék.
15 az feje felet pedig fecske fészek vala, az honnét is fecske gané esék az szemiben, és azonnán meg vakula. bizonyára ez igen nagy nyomoruság, és igen nagy próbája vala jó erkölcsinek. de mind azon által oly nagy békeséges türesem szenvedé. hogy az sz. írás jóbhoz hasonlittya. ötet. az Isten azért bocsáttá rea ezt az kísértetet. hogy az ő békeséggel valo türesem például légyen az ezután valoknak, valamint az jóbé. mert iffiuságotól fogva az Istent félvén, és az ő parancsolatit meg tartván., nem zugolodot. ellene¹³⁷ az ő vakságának ostoráért. hanem meg maradván álhatatosan.
20 az Isten félelmiben, hálakot adot néki. életinek minden napjaiban*. ah! kedves fiam micsoda szep dolog az ilyen jó erkölcs, mely az idővel is nevedekdik. negy esztendő mulvan, az szemei meg gyógyulának., azután száz tiz esztendeig éle. és békeségben hala meg. így élnek, és halnak
25 meg, mind azok, kik¹³⁸ iffiuságokban, az jó erkölcsöt szeretik.

Ez az rész ámbár elég hoszu légyen, de eléb el nem végeszhetem. hanem még harmadik példát is adok elődben. halgasd meg, mit mond az írás éléázáról, ez igen tisztességes

*tob. 2.

¹³⁵ meg látogatt<ya>á [Szóvégi á—<ya> fölé írva.] <vala> az rabságban lévőket,

¹³⁶ korá [Elváltás után nem folytatva; íráshiba *korában* vagy *korára* helyett.]

¹³⁷ <el> ellene [Tollhiba.]

¹³⁸ kik <az> iffiuságokban, az

öreg ember vala, és gyermekségitől fogvást az jó erkölcsben éle. midön¹³⁹ pedig antiochus király üldözé az sidoságot. kényszerítván arra, hogy ellene mondgyanak az törvényeknek, és az Isten imadásának. az többi közöt ezt az sz embert is meg fogák de semminémü kinokal meg nem tántorithataak jó erkölcsiben. sokan jovallák néki, hogy engedelmeskedgyék leg aláb külső képen. ugy meg mentheti magát az kinoktól, de ő meg tekintvén öregséginek tisztéséges voltát. mely az jó erkölcsben öszült vala meg. és gyermekségétől fogva valo jó maga viselésé[24a:]nek. cselekedete esziben jutván. ekképpen felele . . nagy bátran nékik. hogy inkább kíván meg halni, mint sem kilenczven esztendő kórában, nemzetcséginek oly roszt példát adni. ezt el végezvén. kinos halálal öleték meg.*.

*machab. 6.

kedves fiam tanold meg ezekből az példakból, hogy mit tégyen, az iffiuságban vett jó erkölcs. most idején munkálkodgyál azért. iffiu korodban szeresed az jó erkölcsöt. és az. fog téged, ezután is követni.

Tizedik Rész

Hogy azok, kik iffiu korokban az roszt erkölcsre adgyák magokot. nehezen térnek ki abbol. gyakorta ugy is történik, hogy soha sem. és nyomorultul kárhoztattyák el magokat.

kedves fiam, mért nincsen olyan pennám, az mellyel szivedben irhatnám ezt az igazságot. sokal erőseben. mint sem szoktak irni az márvány köre. had értethetném meg veled, micsoda akadályt talál az, aki. meg tér. az¹⁴⁰ iffiuság-
nak roszt életyéből.

K. Én pediglen igen kevés akadálynak tartottam lenni az meg térést. mivel eleget látok olyyat. az ki iffiuságában noha feslet életet élt is. de azután könnyen meg tért.?

F. kedves fiam, olyan nehéz dolog az. hogy elegendő képpen azt kinem mondhatni. de olyan közönséges is, hogy fájdalom nélkül arrol nem lehet gondolkodni, mennyi embert látunk, de főképpen iffiuságot. kik keservesen sohajtoznak. az vétkes szokásoknak rabságában. az mellyeket

¹³⁹ midön [d-n-ből javítva.]

¹⁴⁰ az [Beszúrás.]

még iffiuságokban vettek volt magokhoz. ámbár ugy törté-
nik [24b:] hogy meg térnek, de nehezen. és ki mondhatatlan
munkával. az Isten kegyelminek csuda tételivel. vigyáz
fiam hogy el kerüllyed ezt az irtoztato veszedelmet. igyeke-
5 zed azt meg előzni, vagy ha abban. vagy, azt leg hamaréb
el hadni.

K. honnét vagyon, az az, nagy akadály?

F. Az. három dologtól jö. először. az meg rögzöt rosz
szokásnak. ki mondhatatlan erejétől,¹⁴¹ és hatalmától, az
10 mely gyükeret vetvén egyszer benned, igen nehéz azt
azután ki irtani, mert abban minden szokások meg egyez-
nek¹⁴² egymással. igen sokáig tartanak. és nehéz őket el
vesztetni. de azok között, az. a leg roszabik, az mellyik leg
inkáb hozád ragad. és leg nehezebb meg változtatni. mivel
15 az meg romlot természetnek. sokal nehezebb az jora adni
magát. mint sem roszat mivelni, azért mondgya az sz. irás.
hogy az gonoszok nehezen térnek meg, és az eszteleneknek¹⁴³
száma véghetetlen..*

* Eccles. 15.

Az rosz szokások között. leg erősebbek azok., és leg
20 nehezebb is el hadni azokat. az mellyeket iffiiu korunkban
veszünk magunkhoz, mert mint hogy eszközei az hajlando-
ságok az rosz erkölcsnek. hogy ha azokat idején korán meg
nem zabolázák az jó erkölcs által, azok¹⁴⁴ nevednek az
idővel, és nevedvén. az rosz erkölcsöt is szaporittyák.
25 és minden nap új erőt is¹⁴⁵ adnak néki, ugy annyira, hogy
végtire meg nem lehet győzni. az szent irás előnkben adgya,
micsoda ereje vagyon az rosz szokásnak., *az hamisaknak*
meg töltenek csonttyai, iffiuságának rosz erkölcseivel. és azok
*koporsojokban is. vélek lesznek** az az. hogy az iffiuságban
30 vet rosz erkölcsök, és hajlandóságok, olly erősen meg gyüke-
reznek az lélekben. hogy egész éltiben meg érzi. [25a:] és
csak az elettel végződnek el, az mint minden nap láttyuk.

* ossa ejus im-
plebuntur vitiiis
adolescentiae
ejus. et cum eo
in pulvere
dormient.

¹⁴¹ erejétől, [Első e megkezdett m-ből? javítva.]

¹⁴² meg egyeznek [zn — más betűkből javítva.] egymással. <hogy
igen

¹⁴³ esztelenekk

¹⁴⁴ azok [Beszúrás.]

¹⁴⁵ is [Beszúrás.]

Annak az oka nyilván ki tettzik, mert valamely lelket birni kezd egyszer az rossz erkölcs, az hajlandóságokat is meg szaporította, és erősíti. az hajlandóságok azonnal meg homályossítják az ítéletet, úgy annyira, hogy az rosszat.
 5 jónak tartatták véle. az meg romlot ítélet pedig könnyen el fordította az¹⁴⁶ akaratot. az mely azon kívül siet az vétekre. ettől jö az egész rossz. melyet sz. agoston olly igen sirat. mondván. *az meg romlot akarat gyönyörködik az rosszban. az gyönyörűség szokása válik.*¹⁴⁷ és hogy ha ellene nem
 10 *álnak az szokásnak. szükség lesz belőle* * más auctor is mondgya, *hogy ez az szükség, az halálnak annya* *

* ex voluntate perversa. facta est libido et dum servitur libidini facta est consuetudo. et dum consuetudini non resistitur. facta est necessitas S. Aug. Conf.
 * actio consuetudinem parit. consuetudo necessitatem. necessitas mortem. s. isidor

Az második akadály. az Isten kegyelmének eltávozásától vagyon. mert valamint hogy az Isten meg szaporította kegyelmit azokban, kik¹⁴⁸ azt alázatosan vészik. és üdvésekre fordították, ellenben el távoztattya azoktól, az kik
 15 a val viszá élnek. és meg vetik. rend szerént ekképpen bánik minden emberekkel. de leg inkább, ez ki tetetik az iffiakon. az mint az propheta által is fenyegeti¹⁴⁹ őket. *hogy az iffiak el epednek az szomjuság miat. kik esküsznek az samarianak bünére.* * az az. kik az samariabéliek bálvannyát imádgják.
 20 ez az szomjuság pedig. nem az testre értetik. hanem az lélekre. az kitől el veszi kegyelmit. mivel fellyeb azt mondgya, *hogy éhséget bocsátok az földre, nem kenyérnek éhségét. sem viznek szomjuságát. hanem az urnak beszédének halgatásának éhségét. és szomjuságát* *

* amos. 8.

* ibid

[25b:] Az harmadik akadály. az ördögnek uralkodásától jö. az kinek is uralkodása ahoz képest nevededik, és erősödik. valami képpen nevededik az lélekben az rossz szokás. az Isten el vévén tölle kegyelmit büntetésül. ezt az birodalmat pedig az vétek okozza, az mely el vévén az lelket az
 30 Isten kegyelme. és gondviselése alol, és az ördög rabságában

¹⁴⁶ az <ítéletet> akaratot.

¹⁴⁷ válik. < * > és hogy

¹⁴⁸ kik <aval> azt

¹⁴⁹ fenyegeti [Második e — é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

veti. mind addig abban az nyomoruságos szolgálatban tartya, valamég az rosz erkölcsben meg marad.

oh kedves fiam, kinek lehetne ki mondani, nyomoruságos állapottyát, az olyan léleknek. az mely ilyen rabságban esik. az ő leg halálosab ellenséginek kegyetlensége alá. az ki is minden hamiságát csak abban veti. hogy el veszeshesse. minden nap azon mesterkedvén. hogy véteken ejthesse. adván néki külömb külömb féle alkalmazásokat. az magát el vesztésire. azoktól pedig el fordította, az mellyek jóvára használhatnának. vétekből. véteken veti, egyik rosz erkölcsből, az másikában. mind addig, valamég vétkeinek mértéke meg telvén. hogy akor az Istentől ő néki el hagyassék. és az ő haragja. érdeme szerént büntesse meg.

Ekképpen szokot banni fiam, az kegyetlen ellenség azokkal, az kiket hatalmában tart. az pediglen az Istennek igazságos engedelmből vagon, mert el hagyja azokat, kik el vonnyák hűségítől, és szolgálattjától magokat. és azokat, az kik¹⁵⁰ nem akarják ötet szolgálni, kegyes parancsolatinak végben vitelivel. az ő kegyelminek., és áldásának bővölködésiben, meg érdemlik tehát az ilyenek igazán, hogy olyan kegyetlenek. jussanak birtoka alá. az ki, az ő veszedelmeket szomyjuhozza, és [26a:] az ki mind addig el nem hadgya őket. valamég az örök kárhozatra nem veti, óh fiam, micsoda nyomorultak azok, az kik ilyen keserves szolgálatban esnek, de még nyomorultabbak azok, az kik abban lévően, szabadulások után nem sohajtoznak *

*servietis diis
alienis, qui non
dabunt vobis
requiem.
jerem. 16.

Tizen egyedik Rész

Példák azokról, az kik meg történek iffiuságoknak rosz erkölcsiből. de igen nagy akadállyal.

K. Szeretnék olyanokról példát hallani, az kik iffiuságok után meg történek. ha szinte nagy akadállyal is.

F. Leg elsőbenis fiam. sz. agoston példáját adom előben. az melyben meg láthatod nyilván, micsoda nehéz az iffiuságban vett rosz erkölcsöt el hadni, egyebet nem mondok. hanem az mit maga mond az gyonásiban. meg mutatya az iffiaknak mint kellesék félnek az iffiuságnak

¹⁵⁰ az kik <n> nem <n> akarják [<n> — új sor elején.]

vétkitől, miképpen távoztathassák el. az veszedelmet, melyben eset vala. és hogy kerülhessék el, azt az hajo törést, az melyben vezette volna ötet, iffiuságának rosz élete, hogy ha csak az Isten irgalmasságából. és mint egy csuda tétellel, meg nem oltalmazta volna ötet. az mellyet nem cselekedet másokal.

Szent Agoston azt meg vallyá. hogy gyermek korában¹⁵¹ minden féle rosz hajlandóság meg vala benne. az oktatást nem kedvellette, engedetlen, hazug volt, rest, és az játékot szerette, az jora valo dolgokat utálta, és valami csak ellenkező volt az tisztaságal. és az jó szokásal. azt nagy gyorsaságal meg tanulta. ekképpen tölté el az ő idejit, tizen hat esztendő koráig *

Ezeket az hajlandóságokat, még nagyobb dolgok is követték, mert tizen hat esztendőt el érvén, mint hogy nem vala meg zabolázva elméje, az első sebeségiben, azért ötet az, minden rosz erkölcsre vivé, azután a tisztátalan kívánságok, annyira [26b:] erőtt vévének az szivin. hogy azt ki nem lehet mondani, * egy szóval, sem az Isten félelme, sem az annyá-

*ubi eram et quam longe exulabam a deliciis domus tuae, anno illo sexto decimo aetatis carnis meae. cum accepit in me sceptrum, et totas manus dedi ei vesaniae. libidinis. licentiosae per dedecus humanus illicitae. autem per leges tuas. lib. 2. cap. 2.

nak intése, sem az rosz cselekedetnek szégyene, se semmi más egyéb gondolat, el nem fordíthatá ötet azoktól. sőt még annyira¹⁵³ jutot vala. az vétket nem hogy szégyenlette volna, de még gyaláztatnak tartotta. hogy miért nem fellebbez erkölcsü, halván másoktól mint dicsekedtek, rosz cselekedetekel. arra valo nézve tartá öis rosznak lenni ártatlanságát. *.

*praeceptis in tanta¹⁵² caecitate ut inter coetaneos meos puderet me minoris dedecoris. quando audiebam eos jactantes flagitia sua. et tanto gloriantes magis, quanto magis turpes essent. Cap. 3.

Ezt az rosz életet akor kezdé el, midön az oskolából viszá mene az apja házához. az hol is esztendeig marada. azután az Carthágoban küldék ötet, hogy ót el végezné

¹⁵¹ korában [k - b-ből javítva.]

¹⁵² bonae <ses> spei

¹⁵³ annyira <m> jutot vala.

*et tamen ego deus meus libenter didici et delectabar miser. et ob hoc bonae¹⁵² spei puer vocabar conf. 16.

oskoláit. őt vala tizen kilencz esztendő koráig. őt is hasonló életet élvén.

Visgáld meg fiam azt. hogy sz. ágostonnak abban az korában. őt fele dolog okozá feslet életét.

- 5 Először. az henyéles. az melyben tölté¹⁵⁴ tizen hat esztendejít az apja házánál. azt pedig meg mondgyuk ide alá mely veszedelmes az iffiaknak az henyéles.

- Másodsor. az apjának.¹⁵⁶ a fia maga viselésire valo kevés gondgya. az ki is nem gondola aval, hogy az Isten félelmiben
10 élne. hanem hogy tudos, és ékesen szólló lenne. sok atyák cselekesznek ilyen formán.

3szor.¹⁵⁷ Az ő annyának meg veté sok szép intésit. az ki is üsmervén fiának természetit. szüntelen inté, hogy el ne merülne az rosz életben. de intésit nem fogadá.

- 15 4szer. Az rosz példa adása azoknak., az kik véle egy idő-süek valának. az annyira meg rontotta vala az ő elméjít. hogy minden modon azon igyekezék, hogy még is fesletteb erkölcsü lehetne. azért hogy hasonlob lehetne társaihoz. mikoron pedig látá, hogy azok meg haladnák őtet az rosz-
20 ban. akkor ugy tételé magát. mint ha öis hasonló roszat cselekedet volna. tartván attól, hogy az többitől [27a:] meg ne vettéssék. ha tisztáb életet áll, nálók. *

*quid dignum¹⁵⁸ vituperio. nisi vitium. ego ne vituperarer vitiosior fiebam. et ubi non superat¹⁵⁹ quo admissio aequarer perditis. fingebam me fecisse quod non feceram. ne viderer abjectior quo eram innocentior et vilior haberer. quo eram castior ibid.

5ször Az az nagy szabadeság mellyet adának néki szüléi az játéokra. és az maga mulatására.

- 25 Mind ezek három esztendeig tarták¹⁶⁰ ötet az rosz életben. azután némely jó indulatok származának sziviben, az mellyek meg üsmérteték véle, nyomoruságos állapottyát.

¹⁵⁴ tölté <ide> tizen hat esztendejít

¹⁵⁵ tanta <v> [?] caecitate

¹⁵⁶ * az apjának. <az ő> a fia [A javítás a törlés fölé írva. 1744.]

¹⁵⁷ 3 <4> szor. [A 4-est először 3-ra javította, majd törölte az egészét, és a törlés elé újra kiírta a 3-ast; szor. — o-ja e-ből javítva;] Az [A — a-ból javítva.]

¹⁵⁸ dignum [d — n-ből javítva.]

¹⁵⁹ non <superabat.> superat [p — b-ből javítva. A főszövegben: suberat,]

¹⁶⁰ tarták <ak.> [tartának.-ből javítva; k — n-ből javítva.]

ebből meg láthatod fiam. micsoda nehéz meg térni az iffiuságnak rossz erkölcsiből.

Az tizen kilencz esztendő el érvén, erősen kezd gondolkodni üdvességiről, erre pedig az Isten utat nyitja néki⁵ valamely könyvnek olvasása által. az mely könyvnek neve, hortensicus.

Ezt az könyvet olvasván, tehát. valamint maga is mond-gya. egészen meg változtatá elméjít, és hajlandóságít,¹⁶¹ az Istenhez fordítatá véle gondolatit. azonnán¹⁶² meg kezdé¹⁰ vetni az világi jókót, és az életnek gyönyörűségít. és nagyon kezdé kivánni. az bölcsességnek szépségít. az mely is soha el nem hervad. nagy buzgósággal kezdé térni az Istenhez. és el hadni az rossz erkölcsöt. * . de kine gondolná, ? hogy

* ille vero liber mutavit affectum meum. et ad teipsum Domine¹⁶³ mutavit preces meas, et vota, ac desideria mea. fecit alia, viluit mihi repente omnis vana spes, et immortalitatem sapientiae concupiscebam aestu cordis incredibili. et surgere jam coeperam, ut ad te redirem. quomodo ardebam te, volare a terrenis ad te. lib 3. Cap. 4.

ezt az jó indulatot nem követné az tökéleteséggel való meg¹⁵ térés. ? jaj kedves fiam, mit nem cselekedhetik az rossz szokás, mellyet visznek az iffiuságban. mivel csak hamar, az rossz¹⁶⁴ erkölcs, és az ő iffiuságának rendeletlen hajlandosági, fel támadának ellene, és olly igen küszködének véle, hogy az jó szándékot, mellyet vett vala az meg térésre, az²⁰ azt csak semivé tevék. és az meg rögzöt szokásinak nehézsége, ismét az előbbeni állapottyában veté ötet. ugy annyira, hogy abban is marada. tizen kilencz esztendő korától fogva, harminczig. látod, hogy az három esztendő alatt vett rossz erkölcs, tizen kettőig tartá rabságában. [27b:] ezeknek²⁵ forgása alatt, nem hogy nem gyakorolá az előbbeni életét,¹⁶⁵ de még nagyobb vetkekben esék. mivel az tisztátalanság az vakságra vezetí az embert. azért ötet is az manicheusok eretnekségiben ejté. az melyben kilencz esztendeig marada. de még az eretnekség mellett. ágyast is tartá maga mellett.³⁰ mind addig az még tellyeséggel meg tére.

¹⁶¹ hajlandóságít, [Második a - ó-ból javítva.]

¹⁶² azonnán <me> meg kezdé [Törlés tollhiba miatt, a sor végén.]
vetni az világi<t> jókót, ~

¹⁶³ Dñe [. .]immortalitate

¹⁶⁴ az rossz <el> erkölcs,

¹⁶⁵ életét, [Első é - o-ból? javítva.]

Az harmincz esztendő el érvén. foganatosabban kezd gondolkodni meg térésiről. de óh! mely nehezen viheté azt végben. holot ismét csak az előbbeni életiben marada. két esztendeig. halogatván mindenkor, az mint maga mondgya. az Istenhez meg térésit, és keresni ő benne az életnek kegyelmit. azt pedig meg nem tekinté, hogy halált okozna lelkinék rosz életiért. sok idő is kellett néki. az még magában szálván. adá magát az meg térésre.*.

*cum haec dicebam, et alternabant hi venti impellebant huc atque illuc cor meum, transibant tempora, et tardabam converti ad Dominum¹⁶⁶ deum et differabam de die in diem. vivere in te et non differabam quotidie in me ipso mori. non erat iam ulla excusatio quia videri mihi solebam, propterea me nondum contempto saeculo servire tibi, quia incerta mihi esset perceptio veritatis. iam enim et ipsa certa erat. ego autem terram obligatus militare tibi recusabam, et impedimentis omnibus sic timebam expedi, quemadmodum impedita timendum est lib. 8. cap. 5.

Az értelem meg vala nyerve, de az akarat nem akará magát meg adni, mert az rosz szokások annyira meg birták vala az szívit. hogy ugyan félt¹⁶⁸ az meg téréstől. mint valamely rosztól, az mint magais mondgya*. mivel az kevélységet, fősvénységet, és az tisztátalan életet, el kellett hadni egymás után, az ő elméje meg menekedet vala az kevélységtől, és az fősvénységtől, de az tisztátalanság erősen birkozik vala még ellene.

*mihi displicebat quod egebam in saeculo, et oneri mihi valde erat non iam inflamman-tibus cupiditatibus, ut solebam. spe honoris, et pecuniae¹⁶⁷ ad tollerandum illam servit-utem tam gravem sed adhuc tenaciter colligabar. ex femina. lib 5. cap. 1.

Ez az rosz erkölcs olly igen meg győzte vala ötet, hogy lehetetlennek tartá, valaha attól meg valni, de sőt még nyomoruságnak gondolá, meg menekedését, ezektől az rut kivánságoktól noha csak azok okozák néki minden nyomoruságit*.

Egy szoval oly nagy vala az akadály az meg térésire. hogy minek utánna¹⁶⁹ sok küszködéseket szenvedet volna lelkiben. tizen négy, vagy tizen öt esztendeig. de sőt még az annyának sok érette valo imádsági, és köny hullatási után, az ki is Carthágobol romában kíséré, romából, mediolánumban, arra az végre hogy ötet el vonhassa az rosz elettől, és

*putabam me miserum fore, si feminae privarer amplexibus. lib. 5. cap. 11.

¹⁶⁶ Dñm

¹⁶⁷ sp e<t> honoris, et pecuniae <cupi> ad tollerandum

¹⁶⁸ félt [t-e-ből javítva.]

¹⁶⁹ hogy minek utánna <hogy> sok

az Istennek meg nyerhesse. el is mondhatni. hogy Isten után [28a:] az annyának köszönheti meg térését. de még jó barátinak intések, sz. ambrus. és más tudos emberekkel való beszélgetése után is, mind ezek csak haszontalanok valának. valamég az Isten csudálatosan meg nem térítetté, midőn pedig még ebben az állapotban volna, és tusakodnék az természet, és az kegyelem közöt, akoron szozatot halla az egből. az ki is néki ezeket mondá. *tolle lege, tolle lege., ved fel és olvasad.* intvén arra hogy olvasná az sz. írást, mely mellette vala. arra való nézve, fel vevé az könyvét. meg nyittá. és sz. palnak ezekre az mondásira találá. *hogy nappal ékesen járjunk. nem dobzodásokban. és részegségekben. nem ágyas házban való bujalkodásokban, és mértékletlenségben. nem versengesben. és irigységben, hanem öltözétek fel az ur* 5
*jesus christust. és az testet ne táplállyátok az ő kívánságiban.** oh Istenem! leheté hogy olyan nehéz légyen az léleknek meg térése, és hogy az iffiuságnak rosz erkölcsiből, ilyen nehezen kellesék meg gyógyulni.

*rom. 13.

De még vége nincsen fiam, mert noha tellyeségel meg tére sz agoston. de mind azon által meg nem szabadula az előb- 20
 beni akadallyoktól. való hogy azután viszá nem tére. de sokáig érzé, iffiuságában való vett sebeket, mivel nagy, és sok kisérteteket szenvedé, az mellyeket iffiuságában való régi szokások okozának néki.*

*adhuc vivent
 in memoria
 mea talium re-
 rum imagines.
 quas ibi con-
 suetudo mea
 fixit. lib. 10.
 Cap. 30.

kedves fiam olvassad el egy nehányszor ezt az példát. 25
 visgáld meg figyelmeteségel minden részeit. és nézd meg, mire nem vihet az iffiuságnak¹⁷⁰ rosz hajlandosága. mikoron annak ellene nem allanak idején. kerüld el azt az veszedel-
 met. az mellyet nehezen kerüle el ez az szent. és az melyben 30
 sokak vesznek el nyomorultul minden nap.

Tizen kettődik Rész

Példa azokról, kik soha meg nem tértek, iffiuságoknak rosz erkölseiből.

K. vagyoné olyanról példánk. az ki meg nem tért volna, iffiuságának rosz erkölcsiből? [28b:]

35 F. Adná Isten fiam, hogy ne volna. de elegendő vagyon. mert valamint hogy, az hajó töreskór, töb az el vezettetteknek

¹⁷⁰ iffuságnak [Íráshiba.]

száma. mint sem az meg szabadultaknak, hasonló képpen, sokan vesznek el, az iffiuságnak,¹⁷¹ szélvésziben, de az kik meg menekednek igen kevesen vannak.

5 Abból el ítélheted fiam, mely kevesen vannak. mivel az sz. szent irásokban, (majd hihetetlen dolog.!) csak egyedül az sidok királyának manasesnek példáját találjuk, az mint ide alá meg mondom néked. de ollyat eleget találunk, az kik iffiuságoknak rossz erkölcsiben holtak meg, némellyek minek utánna sokáig éltek volna. némellyek pedig kik idején
10 multak ki, egy néhány példát hozok ezekről elő:

Salamon halála után, az Izrael népin, tizen kilencz királyok uralkodának. de azok között egy sem vala az ki iffiuságától fogvást hamis nem let volna. és egy sem tére meg halála előtt,

15 Az valo hogy az sz. irás, nem emlekezik iffiuságokban valo élettyekről, de abból által láthattuk micsodások valának iffiuságokban, midön minnyájok felől azt mondgya, hogy gonoszok valának. csak éppen az egy jehu király felől mondgya. hogy eleinte valamely jó cselekedeteket cselekedék. de végtire, ő is ollyanná lön.¹⁷² mint az többi.

Az sidók királyi közül, kik salamon után uralkodának tizen kilenczen, többet nem találunk hatnál. az kik jók lettek volna. ugy mint, asa, josaphát, oziás, jonathám. ézékias, josias, az többi pedig gonoszok valának. ezek is az
25 kik jók valának. iffiuságokban kezdék. és abban végig meg maradának.

4 reg. 8. Azt mondgya az irás, ochozias király felől, hogy huszon két esztendős korában kezde uralkodni, de igen gonosz vala. az ácháb példáját követé, mivel ácháb házá[29a:]nak
30 veje vala. csak esztendeig is uralkodék. és azö gonoszságában hala meg.

4 reg. 6.
2 parl. 28. Acház husz esztendős korában kezdék uralkodni. de nem cselekedé azt, az mi az ő urának Isteninek kedves let volna, hanem az izraelnek királyinak uttyokon jára, söt még őket
35 fellyül is haladá gonoszságával. az melyben meg is hala. tizen hat esztendeig valo uralkodása után.

¹⁷¹ iffiuságnak, [i – megkezdett E-ből? javítva.]

¹⁷² lön. [Javítva, úgy látszik let.-ből.]

Amon uralkodását kezdé huszon két esztendős korában. és követé az ő apját manassest gonoszságában, de nem követé penitencia tartásában, azért meg is hala vétkeiben, két esztendő múlva. meg ölék szolgálai.

5 Joákim kezdé uralkodását huszon öt esztendő korában, és uralkodék tizen egy esztendeig. de az ő atyáinak hamisságit követé, meg is hala hamisságiban, senki nem is száná, se el nem temetteté. valamint meg jövendölte vala néki jeremias propheta *

4 reg. 23.
2 parl. 26.

* jerem. 22.

10 Sedecias, sidok utolsó királya. huszon egy esztendő korában lépék az birodalomban. de olyan gonoszságu vala valamint az előtte valoi, tizen¹⁷⁴ egy esztendeig tartó gonoszságiért. magára, és az népire szállittá az Istennek boszu állását. az mellyel fenyegeté sokáig az sidokot, mivel az ő uralkodásának kilenczedik esztendejében. nabugodonozor meg szállá jerusálemet.¹⁷⁵ két esztendő múlva meg véné. fel dulatá, fel égeté, és az város utcait vérel festeté. az Isten templomát fel prédáltatá, és meg égeté. azokat pedig kik meg maradának, rabságban vivé. sedecias király pedig el szaladván gyermekivel. be érék ötöt, és nabugodonozor eleiben vivék. az ki is nagy kevélységgel fogadván. parancsolá hogy gyermekeit ölnék meg előtte, sedeciásnak ki szuratá az szemeit, és babiloniában vivé, az hol nyomorultul hala meg.

4. reg. 24.

4. reg.¹⁷³ 24. 25.

25 Mind olyanokrol valának ezek az példák. kik iffiuságoknak rossz élettiből¹⁷⁶ meg nem térének. ilyeneket pedig [29b:] eleget találunk., de csak egyet találunk olyat., az ki meg tért volna, iffiuságának rossz erkölcsiből. az ki manasses király, de az is oly csudálatosan esék. hogy meg látzik abból, micsoda nehéz meg térni az iffiuságnak rossz hajlandóságából.

30 Manasses király. tizen két esztendő vala az apja ézékias halálakor, az ki is Isten féle király vala. manasses az apja halála után uralkodván, csak hamar el felejté apjának szép intését, és minden rossz erkölcsre adá magát, ez nevedék

35

¹⁷³ reg. [r – javítva olvashatatlan betűből.]

¹⁷⁴ tizen(n)egy esztendeig tartó [tarto – beszúrás.]

¹⁷⁵ jerusálemet. [j – r-ből javítva.]

¹⁷⁶ élettiből [e – é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

véle együtt huszon két esztendő koráig, akkoron az Isten ostorát bocsátá reája. az assiriabéliek meg fogák ötet. jerusalembe, vasban verék, és babiloniába¹⁷⁷ vivék, az hol rettentő nyomoruságot szenvedé.

- 5 Ebben az nyomoruságban lévén. fel nyitá szemeit, és nyomoruságában, segítségül kezdé hívni¹⁷⁸ azt. az kiről jó szerencséjiben, el feletkezé vala. meg üsmervén vétkeit, az Istentől bocsánatot kére. meg is nyéré tőlle szabadulását, könyv hullatásiért, és imádságiért, azután penitenciát tartván. szentül éle. egész hatvan két esztendeig. az melyben meg is hala.

- Szent hiéonimus bővebben beszél ezen király felől, mert némely rabbinusok azt írják, hogy manasses csak éppen kinoson való halálának. az utolsó óráján tért volna meg,¹⁵ mivel egy sok lyuku réz edényben, az tüzre tették ötet, de ö¹⁷⁹ abban az rettentő kinban is, az igaz Istenhez nem folya-modék. hanem az bálványihoz,¹⁸⁰ de a midőn látná hogy csak hójában volna, akoron kezdék meg emlékezni az sz irás mondásáról., melyben segítségit igéri az Isten. *azoknak.*
20 *az kik hozá fordulnak nyomoruságokban. és az kik ő hozája meg térnek tiszta töredelmes szivel.* * az igaz Istenhez fordítván tehát szívit, töredelmesen kére meg szabadulását, és büneinek bocsánattyát. az Isten meg irgalmazza néki, és meg szabadittá, nem csak [30a:] attól az irtoztató haláltól,
25 de még az rabságtól is, és jerusalembe viszá vivé, az hol szentül végezé el életét. kedves fiam ez meg tére iffiuságának rosz életiből, de mely¹⁸¹ drágán esék meg térése.

* deut. 4.

Tizen harmadik Rész

Hogy micsoda rosz származik az iffiuságnak rosz élettiből.

- 30 K. Következik-e valami rosz abból, ha valaki roszul élt iffiuságában. ?

¹⁷⁷ babiloniá [Elválasztás után nem folytatta az új sor elején.]

¹⁷⁸ hívni [v-n-ből javítva.]

¹⁷⁹ ő [Beszúrás.]

¹⁸⁰ * hanem az bálványihoz, <hanem> de a midőn [de a — <hanem> fölé írva. 1744.]

¹⁸¹ mely <mely> drágán

F. Fiam nagyobb rossz nem következhetik, mint az, hogy sokaknak¹⁸² az okozza kárhózzáttyokot, mivel az bizonyos hogy az iffiuságban való vétectől ered sokaknak kárhózzáttyok.¹⁸³ de még ezen kívül más okoktól is származnak, az kiket jó meg tudnod, hogy jobban vigyázhas magadra.

Ennek az résznek első articulusa.

Az iffiuságban való vétkek, sokaknak rövid életet okoznak.

az első rosszról.

Leg elsőben is azt adom elődben, hogy micsoda idején történik halálok sok iffiaknak, az ő vétkek meg büntetésiért.

K. Midőn valamely iffiat látunk meg halni, el mondhattuk¹⁸⁴ azt, hogy rossz életiért holt meg?

F. Azt nem akarom Fiam abból ki hozni, hogy mind azoknak az iffiaknak kik idején halnak meg, büntetésül lenne halálok, sem azt, hogy az kik rosszul élnek iffiuságokban, meg büntettetnek idején való halállál.

15 Mivel azt tudom, hogy az jók is meg halnak iffiukorokban és hogy az ő jó erkölcsök az halálal meg jutalmaztatik, az Isten meg mutatván abban hozzájuk való szeretetit, valamint az bölcs mondgya, az igaz pedig ha meg haland is,

*Sap. 4.

hirtelen. nyugodalomban léssen. * mert jó erkölcsiért az

20 Istennek kedviben és szerelmiben lévén. láttya¹⁸⁵ az bünösök között való lakását, kivészi az világból azért, hogy az gonoszság¹⁸⁶ elne [30b:] változtassa az ő elméjét, vagy az csalárd meg ne csallya az ő lelkét, mert az Istentelenség meg homályosítja azokat, az kik jók, és az kivanságnak

25 hejában valósága az elmének épségit el fordította.

Az is tudni való dolog, hogy az rossz életű emberek is sokáig élnek, és meg öregednek az iffiuságokban vett rossz erkölcsökben, valamint daniel mondgya, *inveterate dierum*

*dani 13.

30 *malorum.* * az bölcs is azt mondgya., *kározzáttya az meg holt igaz, az élő istenteleneket, és az hirtelen el mult iffiuság,*

¹⁸² sokak

¹⁸³ kárhózzáttyok. <m> de még

¹⁸⁴ el mondhattuké [d — beszúrás;] azt, hogy hogy [kétszer írva, sorvégen és új sor elején.]

¹⁸⁵ láttya <ötet> az bünösök

¹⁸⁶ gonoszság [Szóvégi g — k-ból javítva.]

* sap 4.

az hamisnak, sok esztendejü vénségit. * mert az egyik ha keveset élt is. de üdveségit meg nyerte. az másikának pedig egyébre nem szolgált hoszu élete, hanem hogy vétkei szaporodgyanak, és karhozattyát nevellyék.

5 Mind ezek után bizvást el mondhatom. hogy sokan halnak meg iffiusagokban valo rosz¹⁸⁷ életeknek. büntetéséért. ezt láttyuk nyilván az sz. írásban, az minden napi példákából is ki tettzik. az gonosz felöl azt mondgya jób. *hogy el vész, még minck előtte, az ő napjai bé tellyenek.* * és olyanná lészen valamint az szöllő, mellyet még virágjában meg ront az rosz idő. és valamint mikor az olaj fa el hullattya virágát.

* job 1. v. 32.

10

Salamon példa beszédében azt mondgya. hogy az Istenteleneknek esztendejek meg rövidülnek, és valamint az forgo szél, ugy el mulik.*

* prov. 10. v 25.

15

Másut meg arra int, hogy ne add magadot az véteknck. se gonosz, se balgatag ne légy, hogy az te időd előt meg ne halj. az az, hamaréb. mint sem kéne természet szerént meg halnod.

Eccles. 7.

20

Az 8dik részben. azt¹⁸⁸ kívánnya. hogy az Istentelennek. ne légyen hoszu élete, és hogy mind azok, kik nem félik az Istent. az ki mindent lát, azok ugy el mullyanak, valamint az árnyék.

Eccles. 8.

25

[31a:] Nem volna bár más bizonyságunk, ennek az igazságnak meg bizonyítására. csak az minden napi példák elegek volnának. mert mennyi iffiakot látunk meg halni, ki betegségben, fegyverel valo verekedésben. ki hadakozásban ki vízben. és más ki gondolhatatlan szerencsétlenségekben.¹⁸⁹ vesznek el., mind ezek az Isten haragjától jönnek, az iffiakra, az kik meg vetik az ő kegyelmit, és az kik nem akarják ötet szolgálni olyan korokban. az melyben aval leg inkább tartoznának. kedves fiam vigyáz, hogy az ilyen büntetés reád ne szálljon.

30

¹⁸⁷ rosz [o-e-ből javítva.]

¹⁸⁸ az [Íráshiba azt helyett.]

¹⁸⁹ szerencsétlenségekben. [tlé-let-ből javítva.]

II¹⁹⁰ articulus

Az iffiuságnak vétkes élettyetől származik, az elmének meg homályodása. és az rosz erkölcsben valo meg keményedés. vagy meg általkodás.

az második
roszról.

5 Az iffiusagban valo vétek, mely az testnek okoz halált, az nem leg szomorúságosab. de az mely az léleknek okoz halált, az belső képpen valo vaksága, és az roszban valo meg általkodása által. az sokal közönségeseb, és veszedelmeseb. az böles mondgya. *hogy az meg holtat. azért kel siratni. hogy el vesztette az világoságot, de az gonoszt azért, hogy el*

10 *vesztette az értelmet, és az bölcseséget. az meg holtat. csak két napig kel szánni, de az gonoszt egész életiben.** hogy ne siratnok azt az nyomoruságot, az melyben, annyi iffiuságot látunk esni. mert az meg általkodásra vezetí őket az iffiuságnak vétkei, és az után minden tartozkodás nélkül, az

15 rosz erkölcsben ejti, mivel nem lehet el hinni, mennyi vagyón olyan. ki minek utánna egész iffiuságát az vétekekben töltötte volna. leg inkább az tisztátalan vétekekben. éppen nem is gondolkodik az üdveségiről. sőt még annyira meg gyarabodik¹⁹¹ az roszban. hogy az üdveséges intéseket meg veti, az vétekel még dicsekedik. meg csufollya azokat, kik jót cselekesznek. ninesen is más gondolattya, hanem hogy, gyönyörüségit. rosz indulatit, és hajlandoságit követhesse. futván ekképpen veszedelmire. oly sebeségl. hogy semmi

20 ötet meg ne tartoztathattya. [31b:] Nem méltóé fiam az siránkozásra az ilyen¹⁹² rosz, adná Isten hogy ne volna olyan nagy, mint az micsoda közönséges. sz. agoston siránkozásal beszélli. az ilyen állapotban valo létit. azért is elődben adom, hogy féfelelemel légy, az vétkes iffiuságnak nyomoruságátol. az testnek¹⁹⁴ rosz kívánsága. és az buzgo

30 *iffiuságom. felhöt bocsátván az elmémre. annyira meg homályosittá, hogy meg nem különbözhettem. az tisztességes szeretetet., az tisztátalantól. és ezek nyughatatlanságokat okozván bennem.*

*Eccles. 22.

¹⁹⁰ II <Második> articulus

¹⁹¹ gyarabodik [A b betű íráshiba p helyett.]

¹⁹² ilyen [Javítva *illen*ből.]

¹⁹³ pubertatis [b - p-ből javítva.]

¹⁹⁴ testnek [n - et-ből? javítva.] [...] és ezek [s - z-ből jav.]

az én gyenge voltomat.¹⁹⁵ minden féle vétéknek, melységiben vetették.*.

*exhalabantur nebula. de limosa concupiscentia carnis et scatebra pubertatis¹⁹⁵ et obnubilabant atque obfuscabant cor meum ut non discerneretur serenitas dilectionis, a caligine libidinis. utrumque in confuso aestuabat et rapiebat imbecillam aetatem. per abrupta cupiditatum. atque mergebat gurgite flagitiorum. St aug. Conf. lib 2. Cap. 2.

Ismét másut azt mondgya. hogy az tisztátalan testi kívánság olyan vala benne. mint ha meg lánczolták volna.
5 és annak az láncznak zörgése, belső képpen meg süketitvén ötöt. nem halhatá meg azt, az mi jóvára let volna. hasonló lévén az olyan állathoz, az kit lántzon tartanak. és az ki lántza zörgése miat, más zörgést nem halhat. ez az süket-
10 csege pedig. kevélységiért való büntetés vala. az melyel el távozek az Istentől. az ki is el hadgyá rosz kívánságiban*.

*obsurdueram stridore catenae mortalitatis meae. poena superbiae animae meae et ibam longius ate. et sinebas. et jactabar. et¹⁹⁶ effundebar per fornicationes meas. et tacebas.

Veszedé észre fiam. mire vezetik az iffiakot, az iffiuságnak vétkei, minden bizonynal tegedet is arra vezetnek az tiéid, ha tellyeségel, és jó idején ki nem térsz belőlök. de még bővebben is fogok néked erről beszélni.

III¹⁹⁷ articulus.

15 Hogy mennyi sok szép reménségeknél, veszedelmit okozza.

Azt¹⁹⁸ nyilván tapasztallyuk minden nap. hogy ez az rosz mi légyen. mivel mennyi iffiakot látunk. kik nagy reménségeket adnak magok felől, elméjeknek szép voltáért. kik is alkalmatosoká tehetnék idővel magokot. valamely
20 nagy tisztcségeknél¹⁹⁹ elérésire, és azokban való jól el²⁰⁰ járásokra, az melyben az Isten is tisztelgetnék, és hazájoknak is szolgálhatnának. de mennyit látunk olyanokot, kik csak hamar el veszti magokot. meg bomolván még iffiu-
[32a:]ságokban. azután alkalmatlanoká teszik magokot az
25 nagy állapotokra, az mellyekért, ugy tetczék eleinte, hogy

Az harmadik roszról.

¹⁹⁵ voltomat. [Szóvégi t - n-ből? javítva.]

¹⁹⁶ et [t - f-ből javítva.] <fund> effundebar

¹⁹⁷ III <Harmadik> articulus.

¹⁹⁸ Azt [t - utólagos beszúrásnak látszik.]

¹⁹⁹ tisztcségeknél [n - re-ből javítva.]

²⁰⁰ el járásokra, [el l-je s-ből vagy r-ből javítva.]

jöttek volna ez világra, mely sokan vannak olyanok., kik minden szép eszekei. és érdemekei. haszontalanoká tészik magokot, mert csak az nyugodalomra adgyák magokot. hasonlok az olyan fához. ki tavaszal igen virágos levén. de egy rut idő hogy azt leveri, gyümölcstelen²⁰¹ marad esztendeig.

Ez az rosz melyről most beszélünk, nem csak azokban láttzik meg, kik iffiuságok vétkei miat idején hálnak meg, nem²⁰² csak azokban is, kik az vétekekben meg általkodnak. az melyről már beszéllettünk, hanem gyakorta még azokban is, kik már meg tértek iffiuságoknak vétkeiből. holot el vesztették henyélésekei életeknek leg dragáb idejét, azért is minden jora alkalmatlanoká, és haszontalanoká tették magokot. vagy ha szintén el nem²⁰³ vesztették is még azt az időt, de iffiuságok rosz erkölcsé miat. érdemetlenneké²⁰⁴ tették magokot arra az állapotra. az melyre az Isten hitta vala őket.

kedves fiam erre jól figyelmez, fel jegyezvén,²⁰⁵ meg is tartcsad ezt az igazságot. hogy az Isten gondviselésiből, az iffiakot külömb külömb féle állapotokra rendeli, az mellyekben akarja, hogy ötet szolgállyák, és üdveségeket keresék, ez az rendelés pedig két féle dolgot foglal magában. először, hogy alkalmatosoká tészik arra magokot. másodszor. hogy magokot arra méltatlanoká nem tészik, az első, az munkától füg, az második. az iffiuságnak jó életitől. következik hát ebből, hogy ha az iffiak nem munkálkodnak ugy az mint kéne, hogy alkalmatosak lehessenek azokra. mellyekre az Isten rendelte őket, vagy ámbár azért munkálkodgyanak is, de ha rosz életet élnek, el nem fogják²⁰⁶ érni azokat az hivatalokat. az mellyeket az Isten ké-[32b:] szitet volt nékik. vagy ha szinte el érik is, de csak az magok hittségek. vakmerőségiből, adgyák magokot olyan álla-

²⁰¹ gyümölcstelen [t-e-ből javítva.]

²⁰² ★ nem <is> csak azokban is, [is — beszúrás a törlés helyett. 1744.]

²⁰³ el nem <m> vesztették is még

²⁰⁴ érdemetlenneké [Szóvégi e-é-ből javítva az ékezet áthúzásával; a szó először nyilván érdemetlenné volt.]

²⁰⁵ fel jegyezvén, [n — megkezdett hosszú szárú betűből javítva.]

²⁰⁶ el nem fogják <en> érni azokat az <állapotokat.> hivatalokat.

potra. és hivatalra az melyben soha jól el nem fognak járni, és azért, az kárhozatnak veszedelmiben forognak. ilyeneket gyakran látunk. az papi hivatalban.

Ezt az igazságot az sz. irás bizonyította néked, mert midőn
5 az Isten davidnak, és az ő maradékának ígéré az izraelnek országát. olyan formán ígéré, hogy ha ő maga, és az ő maradéki. meg tarttyák parancsolattját.*

* psalm. 131

Egy néhány idővel meg az előtt, az fő²⁰⁷ pap héli, nemzetségiből is.²⁰⁸ ki véve az Isten az fő papságot. azért, hogy
10 mind maga. mind gyermekei, az törvénynek által hágásával erdemetlenné tették vala arra magokat. noha az Isten ugy rendelte vala, hogy az ő nemzetségiben, mindenkor meg maradna az fő papság. de mind azon által. ugy, hogy ha érdemesen viselik abban magokat. ezek az szók, világosok²⁰⁹
15 az sz. irásban.*.

*. 1 reg. 2.

Ekképpen valo munkája az Istennek. Saul királyban is ki tettzik. mivel az Isten meg ígérte vala mind néki, mind nemzetségének, az országot. de olyan²¹⁰ formában. hogy hiven járjon parancsolatiban, ugy történék hogy ez az
20 király, két nagy dologban meg szegé az parancsolatot, az kiért is, az Isten, el vévé mind tölle. mind nemzetségétől, az országot.

Az első az vala., hogy minek előtte Saul meg akarna ütközni az ellenségel. nem akará meg várni Samuelt hanem
25 áldozatot tön. noha meg hadta vala néki, hogy addig semmihez ne kezdgyen, még el nem érkezik. elig is kezdék el az áldozatot. hogy samuel el érkezék, és haragal mondá néki. *mit cselekedtél. bolondul cselekedtél. nem tartottad meg, az te uradnak Istenednek parancso-[33a:]lattyát. ha azt nem cselekedted volna. imé mostan az ur meg erősítette volna az te birodalmadot. az izrael népen mind örökké. de immár az te birodalmod állando nem léssen.*.*

* i. reg. 13.

Masodszor pedig. mikoron meg győzé az amalécitákat. az királyokat el fogván. annak meg tartá életit. az barmokat
35 meg nem öleté, minden nyereséget meg tarta, az Isten

²⁰⁷ az fő <f> pap

²⁰⁸ is. <el> ki vévé [k-v-ből javítva.]

²⁰⁹ vi<v>lágosok [Törlés elválasztás után a sor elején.]

²¹⁰ olyan [o-a-ból javítva.]

parancsolattya ellen. holot azt parancsolta vala, hogy
mindent, vasal. és tüzel törölyön el samuel által, azt izené
néki az Isten, hogy többé izraelnek királya nem lészen,
mivel hogy meg vetted az Isten parancsolattját, az Isten is ki
5 vetett téged az királyságból.*

kedves fiam, ezekből az példákból. meg láthatod, hogy
az Isten némelykor olyan hivatalokot készít az embernek.
az mellyet el nem érhet, vétkeinek miatta. azt pedig bizo-
nyosnak tartcsad. hogy ha rosz életet élsz iffiuságodban,
10 attól félhetz. hogy az Isten attol az hivataltól el ne vessen,
az mellyet rendelt vala néked. sőt még időseb korodban is,
nem fog semmiben tenni. mivel te is nem szolgáltad ötet
iffiuságodban., és hivatalodhoz, érdemetlenné titted maga-
dot.

IV²¹¹ Articulus

15 Hogy az vétkeknek el áradása, az emberek között. az vétkes
iffiuságtól származik

Ez az rosz midgyárt eleinte, hihetetlennek láttzik néked.
de ha egy kevesé azt meg visgálod, világoson meg üsméred,
hogy nincsen más képpen.

20 Mert először, ha az igaz. az mint már meg mutattuk,
hogy nehéz ki térni az iffiuságnak rosz szokásiból, követ-
kezik hát ebből, hogy az mely meg romlást látunk az embe-
rekben leg nagyob részint, attol vagyon. hogy roszul éltek,
iffiuságokban. [33b:] továbbá. az is igaz, hogy az gyermekek-
25 ből, rosz atyák válnak. az atyák pedig kik rosz életet élnek.
az gyermekekből roszat tésznek, mert mint hogy iffiuságok-
ban roszul éltek. és az magok meg jobbitásán nem igyekez-
tek. keveset is fognak arra hajtani, hogy az ő gyermekek.
az Isten félelmiben nevedgyenek., és így, az meg romlás.
30 az atyákról, az fiakra száll.

Ha ezen mondásom igaznak találtatik nagyobrészint valo
iffiakban, inkább ki tettzik azokban, az kik az tanulásra
hivatattak, mert el is mondhatni felöllök, hogy rosz életék.
ez világon valo vétkeknek kut feje, az óka nem egyéb,
35 hanem mivel ökk birják, mind az papi, mind az világi tiszt-

²¹¹ IV <Negyedik> Articulus

cségeket. rend szerént úgy viselik magokat ezekben az hivatalokban. az micsodás hajlandóságokat, és szokásokat vettek volt magoknak iffiuságokban. mikoron pedig. hivatalokat jól végben nem viszik. az az rosz, nem marad csak
5 ö benne, hanem el terjed mind azokra is, az kiknek kéne ö töllök oktatást vennie. és az kik gondviselések alatt vannak, ezeknek, nem hogy jó példát adnának. de még rosz erkölcsre. és szokásra taníttják.

Egy szoval azt mondom. hogy az rosz életü tanulók. kik
10 papságra adgyák magokat,, azok rosz papok lesznek, tudatlanok, haszontalanok az Istennek. és²¹² anyaszent egyházának. gyakorta botrankoztatok., az nemesek pedig kevélyek, veszekedők, szemérmetlenek. káromkodok, az kik pedig az igazsák²¹³ szolgáltatására adgyák magokat. azok rosz
15 itélő bírák lesznek, igazságtalanok az ajándékért, hamis ítéletet tésznek, vagy félelemből, vagy kedvezésből, vagy tudatlanságból. vagy is hirtelenkedésből. az kik pedig prokátorságra adgyák magokat, azokból család gonoszok. hamisságnak találói lesznek, és ekképpen el mondhatni
20 igazán, hogy az tanulóknak rosz életekből származik ez világra, az sok féle vétek.

[34a:] kedves fiam kerlek olcsad bé jól szivedben, ezt az négy articulust. és hitesd el azt magadal, az Istenért kérlek, hogy most iffiu korodban, micsoda szükséges adni magadot
25 az jó erkölcsökre.

Tizen negyedik Rész

Hogy az ördög minden erejével azon vagyon, hogy az iffiakot. az rosz erkölcsre fordítsa

K. Mind ezekből által látom hogy nagy ellenségünk az test. talám ninesen is nekünk annál nagyobb?

30 F. kedves fiam vagyon²¹⁴ még azon kívül is, mert az²¹⁵ ördög az mi üdvességünknek halálos ellensége. nem is esik néki semíni nehezebben, mint mikor azt láttya, hogy iffiu

²¹² és <sz> anyaszent egyházának.

²¹³ igazsák [k — íráshiba g helyett; Mikes általában *igazság* alakban írja.] [34a: elején] iffiu korodban, [második o — d-ből jav.]

²¹⁴ vagyon [on — beszúrás.]

²¹⁵ az ördög [z — r-ből javítva.]

korodban jó erkölcsű vagy, abban is veti minden mester-ségit. hogy magának meg nyervén, tégedet el veszeshessen.

Ez az gonosz lélek. azon igyekezik, miképpen kiszebit-
hesse meg, (az mennyiben tölle lehet:) az Istennek tiszte-
letit, az mellyel tartozunk néki. és az emberéket. mimodon
fordithassa el az nékiek készitet üdveségtől. tudván azt jól.
hogy ha az iffiuságot az rosra viheti, aval az Istentől el
fordittya azt az háláadást, mellyel az emberek tartoznak
néki. azt is tudgya hogy az iffiuságnak rosz élete igen meg
bántya az Istent. és hogy abból sok rosz következik. ugy
mint az vetekhez való kötelezés. abban való meg keménye-
dés, az²¹⁶ vakság. türhetetlenség. egy szoival ő azt tudgya,
hogy ha az iffiuságot meg ronthattya. az világot is meg
töltheti gonoszsággal. és az emberek kárhozattytát meg
láthattya. ugyan azért is mesterkedik azon, hogy az iffiuság-
nak ártatlanságát meg ronthassa., még eleinte. mikoron
az üdveségeket kezdik keresni. azt is tudgya hogy mikor
valamely patakot meg akarnak mérgesíteni, az mérget.
csak az forrásban vetik.

²⁰ [34b:] Az az nyomorult lélek,²¹⁷ jól tudgya el követni
az iffiusagon, azt az hamiságot, az melyre tanyította vala
pharaot. hogy ha el akarná az Isten népit fogyasztani,
csak az csecsemő gyermecskeket veszese el.

Az nabugodonozor hamiságát, minden nap követi, az ki
²⁵ is mikor rabbá fogatta volna meg sedeciás királyt jerusalem
meg vételekor, az király szeme láttára öleté meg gyerme-
keit. így bánik az az kegyetlen ellenség az gyermekekkel,
igyekezzvén meg öléseken,²¹⁸ az vétekel. az attyokot pedig
belső képpen meg vakittya, hogy ne lássák, vagy is ne
³⁰ érezék az gyermekek veszedelmit, és meg se szabadithassák
öket.

Nabugodonozor, meg vévén jerusalemet., hogy az ő
győzedelme dicsőségesebnek lássék, midőn viszá tére. az
városban lévő iffiuságot, rabul maga előtt vivé, valamint

*cap. 2 1

²¹⁶ az [a - v-ből javítva.] vakság.

²¹⁷ lélek, [é - javítva más betűből, talán o-ból?]

²¹⁸ meg öléseken, [f - javítva olvashatatlan betűből;] az vétekel.
az attyokot [első o - a-ból javítva.]

jeremias propheta mondgya.* nem is hagyja az el pusztult városnak, nagyob okot az keserüségre, mint azt hogy el vivé az ő kedves gyermekeit.

Ez így lévén kedves fiam, az kevélyeknek királya, vala-
5 mint ötet nevezi a sz. irás, nagyob győzedelmet nem vehet az anya szent egy házon, mint azt hogy, mennyi iffiuságot²¹⁹ tart fogságában az vétek miat. az mi szent anyáknak semmi nem is keserveseb, mint annyi iffiuságnak veszedelme. holot egyik az rosz erkölcs által, az másik más által. de csak
10 nem mind az által az tisztátalan vétek által vesznek el, ennél nincsen is keményeb lántza néki, hogy kegyetlensége alatt, tarthassa őket, ekképen követi Dühös haragját az anyaszent egy ház ellen. még kezdetitől fogva. és hadakozását annak fiai ellen. valamint²²⁰ szent jános látásiban az
15 12 részben. meg láthatod.

Egy szoval az iffiak ellenséginek valo hadakozása, olyan nyilván valo, hogy szent jános evangelista irván az hiveknek, dicséri az gyermekeket, és az iffiakot, hogy győ-[35a:]
zedelmet vettek ezen az ellenségen. irom néktek iffiak, mert
20 meg győztétek az gonosz lelket. irom néktek iffiak, mivel hogy erősek vagytok. és az Istennek beszéde, lakozik ti bennetek., és amaz gonoszt meg győztétek.*.

oh! kedves fiam, mely boldogok mind azok az iffiak, az kikről azt mondhatni igazán, hogy meg győzték az üdvesegek ellenségit. meg üsmérhetted mind ezekből, mely kegyetlenül hadakozik ellened, és mi keppen kerget. által láthatod
25 1. micsoda²²¹ nagy szükséges jó erkölcsünek lenni az iffiunak, 2. micsoda nagy bátorsággal kel ellene álnod, annak az kegyetlen ellenségnek, az ki olyan dühösséggel keresi
30 veszedelmedet, lehető az fiam, hogy te ne irtozál az üdvességnek ellenségitől. és hogy attól inkább nem félnél, mint sem az haláltól. és hogy attól az utálatos lélektől magadot meg engednéd győzetni. az ki is, csak az te örökölni valo, el kárhózásodot szomjuhozza.

²¹⁹ iffiuságot < tart > tart [Törlés a sor végén.]

²²⁰ valavint [Íráshiba.]

²²¹ micsoda- [Sorvégea elválasztva, új sor elején nem folytatja.]

Tizen ötödik Rész

Mind azoknak bé fejezése, valamelyeket mondtam
ebben az első szakaszban

figyelmetessel
olvassad ezt az
részt.

Ideje lévén hogy már el végezem az első szakaszt. azért
elől kezdvén valamit mondtam. csak rövideden elődben
5 adom hogy micsoda nagy kötelességgel tartozol az jó erkölcsre
adni magadot iffiu korodban.

Fiam az igaz lévén tehát, hogy nem kel kevés dolognak
tartani²²² iffiu korodban az jo erkölcsöt, mert az iffiuságban
valo jó, vagy rossz élet, nem gyermek játék, nem is olyan
10 dolog az kit el lehet halogatni, mint ha nem is kéne arra
nagy gondunknak lenni, ekképpen gondolkodnak az világ-
ban sokan felölle, de²²³ arról ugy kel gondolkodnunk. mint
olyan dologról [35b:] az kinél nem volt, nem is lesz soha
nagyob.

15 Nagyon tartozod²²⁴ tehát szolgálni az Istent. először azért.
hogy háláadásal tartozol néki, mint teremtődnek. és utolsó
vegednek azért is hogy tölle vetted, létedet. mind pediglen
azért, hogy arra az nagy méltoságu, és meg becsülhetetlen
végre rendeltettél,²²⁵ mivel arra az végre teremtet, hogy ötöt
20 birjad örökké az égben, minek utánna hiven szolgáltad
volna az földön.

az mint meg
mondtam az
első részben.

2. Azért hogy micsoda nagy kegyelmet tett veled, hogy az
kereszténységre hivut, és hogy az közönséges anyaszent
egy háznak fiává tett, az melyen kívül nincsen üdveség.

2 részben.

25 3 Mert az iffiaik szolgálattya. leg kedveseb az Isten előtt.
kivált képpen őket szereti. és örömet mutatya hozájok
kegyelmit.

3 részben.

4²²⁷ Annak okáért el nem távozzhatol szolgálattjától,
hogy ha csak nagyon meg nem akarod ötöt bántani.

5²²⁶ részben.

30 5. Azért hogy ő utállya igen, az rossz erkölcsü iffiaikat.

6 részben.

²²² tartani <az> iffiu korodban az jo

²²³ felölle. de <az felöl> arról [arrol <az felöl> fölé írva, 1744?]

²²⁴ tartozod [d-l-ből javítva.]

²²⁵ rendeltet<tet>tél, [Törlés elválasztás után, új sor elején.] <v>
mivel arra az végre

²²⁶ <4> 5 részben. [5 <4> fölé írva.]

²²⁷ 4 [3-ből javítva.]

6. Azért hogy iffiuságodban való életedtől függ az üdvé-
séged, hogy ha iffiuságodban szereted az jó erkölcsöt, azt
könnyen meg is tarthatod holtig. és hogy ha az rosz erköl-
csöt követed. azt nehezen hagyod el. vagy is talám soha sem.

5 7 Hogy el távoztathassad azt az nyomoruságot. mely
az iffiuságnak rosz életjétől származik, úgy mint az hirtelen
való halál. az vétekbén való meg keményedés., az sok szép
reménségeknék, füstben való menetelek. az véteknék.
világon való el áradása.

10 Végezetre, azért hogy ellene álhass., az lelki ellenséged-
nek, az ki szuntelen azon vagyon. hogy az Isten szolgálattya-
tól el vonnyon. és idején az vétekbén vetvén tégedet.
azután el veszthessen.

Mind ezek után azt kérdem fiam tölled. hogy ha kétel-
kedelé még is abban., mit kellesék cselekedned.? mind
15 ezek [36a:] az igazságok nem elég erőseké hogy veled el
hitethessék azt az köteleséget, mellyel tartozol iffiuságod-
ban az Istennek adni magadot., ha pediglen el hitették
veled, mit akarsz? micsoda az te szándékod,? és mire
20 akarod adni magadot ezután? talám azt még eddig nem
tudtad mely nagy légyen ez az köteleség.²²⁸ mostanában
pedig világosan tudván. mivel fogod magadot menteni.
micsoda itéletit nem várhatod magadra az Istennek. ha
olyan vagy, mint azok az gonoszok. kik azt mondgyák
25 az Istennek. *menny el mi töllünk, nem akarjuk meg üsmérni
utaidot.**

Az irás azt mondgya, hogy midön az sidok viszá térének
az fogságból. esdrás propheta. el olvasá nékik az Isten
törvényit. az melyről semmit²²⁹ nem hallottak vala. hetven
30 esztendeig. mikoron pedig az nép azt halgatá, nagy keserü-
ségben esék. és zokogásal²³⁰ sira, úgy annyira hogy az
papaknak, és az lévitáknak. félben kelleték hadni az olva-
sást, és vigasztalniok az népet. az szegény nép, meg vigasz-
talhatatlan vala, szomorkodván azon, hogy nem tudá az

²²⁸ köteleség. <mosta> mostanában

²²⁹ semmit </> nem hallottak vala. [A törlés megkezdett *h*-nak látszik.]

²³⁰ zokogásal [*g* — megkezdett *k*-ből javítva.]

Isten szolgálattýára valo köteleségit. és hogy tudatlanság-
ból, attól el távozt volna.

Oh! kedves fiam! adgya az mindenható ur Isten, hogy
hasonlo képpen munkálodgyék az ő kegyelme szivedben.
5 midőn azokat az igazságokat olvasod, mellyeket már előd-
ben adtam. leheté hogy ezután mind azokhoz, mind pedig
üdvéségedhez. olyan érzéketlenséggel légy?. és minek
utánna már meg tanultad volna azokat, az mellyek meg
mutatták néked, mely nagy köteleséggel tartozol szolgálni
10 az te teremtődnek, leheté hogy csak mihent az könyvet bé
zárván, se azokról. se magadról, semmit ne gondolkodgyál, ?
és hogy ezután, semmi jóra ne adgyad magadot? kénszeritek
tehát, az Istenhez valo tiszteletért, mellyel tartozol néki,
azert az szeretetért, mellyel tartozol. az ő fiához az kristus
15 jesusához, az te édes meg váltodhoz, és arra az [36b:] köte-
leségre, az mellyel tartozol lenni lelked üdvéségihez, hogy
ne légyen hejában, ezeknek az igazságoknak olvasása.
hanem mindenkor, mikor olvasod ezt az könyvet, addig
bé ne zárjad,²³¹ valamég fel nem tészed magadban tökéllé-
20 teséggel, hogy munkálkodni fogsz üdvéségedért, erre az végre
tehát, tedd fel magadban erősen. hogy iffiuságodat az jó
életben fogod tölteni. és az Istentől vett kegyelmet, nagy
gondviseléssel meg tartod, mert mivel eddig iffiuságodat
rosszul töltötted, azért ezután az jó erkölcsben akarod
25 magadot foglalni.

Nyisd fel tehát. édes gyermekem, nyisd fel szemeidet,
hogy meg üsmérvén magadot. sirathassad vétkeidet, az
kik is okozták eddig, vakságban valo létedet., és mondgyad
sz. ágostonnal. *jaj az setetségeknék. mellyekben voltam, jaj*
30 *az vakságnak, az mely nem engedte látnom az égnek világo-
ságát. jaj az én el mult tudatlanságomnak, az melyben nem
üsmértelek téged oh én Istenem. hálakot adok néked oh meg
világosító, és meg szabadító nagy Istenem. mivel meg világo-
sítottál. és meg üsmértelek tégedet. későn üsmértelek meg tégedet*
35 *oh régi igazság. későn üsmértelek meg tégedet oh örökké valo
igazság*.*

²³¹ bé ne zárjad, [r - j-ből javítva.]

* vae vae tenebris meis in quibus jacui. vae vae caecitatis illi. in qua videre non poteram lumen coeli, vae vae praeteritae ignorantiae meae quando non cognoscebam te Domine²³² gratias tibi ago illuminator et retemptor meus. quoniam illuminasti me. et cognovite. sero te cognovi veritas. antiqua. sero te cognovi veritas aeterna. Soliloq. C. 33

Mostanában kel halgatnod, az te menyeyi attyádnak szavát. az ki magához hi,²³³ *ma ha az ő szavát hallandgyátok. meg ne keményítsétek sziveteket.* öhozzája kel fiam fordulnod nagy orcza pirulásal. mert viszá éltél jóságával. és magadot
5 olyan jó attyádhhoz, ugy viselted, mint rozsz gyermek. sirassad tellyes szivedből háláadatlanáságidot, és hűség-
telenségidot, mondgyad sz. bernárdal. Az Isten az ő jóságá-
bol, attyámá akart lenni nékem. de én nem akartam fiává
lenni, micsoda orczával emelem fel szemeimet olyan jó
10 attyámhoz, mivel olyan rozsz fia voltam néki. szégyenlem
hogy születésemhez olyan méltatlan dolgot cselekedtem.
szégyenlem, hogy el ágoztam az én rozsz életem miat [37a:]
olyan nagy és szent attyámtól., sirjatok szemeim, és válto-
zatok forrásoká. szégyenitsem meg, mert igazán meg
15 érdemlettem.*

* ipse patrem se exhibuit mihi. sed non ego vicissim illi filium. quanam fronte attolo jam vultum patris tam boni. tam malus filius, pudet indigna gessisse genere meo pudet tanto patri vixisse degenerem. exitus aquarum. deducite oculi mei, operiat confusio faciem meam. Serm. 16. in cant.

Oh! kedves fiam, mely boldog könyhullatások azok, az kik az Istentől, és az Istenért vannak. azok szent békeséges türést munkalkodván benned, tégedet az üdvéségnak uttyában tésznek. és szerencsesen fognak vezetni, az jo erkölcsnek uttyaira, az mellyeket elődben adtam az Isten
20 kegyelminek segittségivel kérlek olvassad figyelmeteségel.

²³² Dñe

²³³ hi, <v>

MÁSODIK SZAKASZ

Az iffiuságban, az jó erkölcsökre valo. szertevésnek
módgyairól.

Mikoron tobiás parancsolá az ő fiának hogy menne rages
nevü városban. az ő baráttához gabellushoz. azt is meg
5 hagyá néki, hogy keresne modot az oda valo menetelre.
és oly kalauzra tenne szert, mely ötet szerencsésen oda
vezese. az engedelmes gyermek meg fogadván az apja
parancsolattját, az Isten ugy rendelé, hogy utozo ruhában
talála raphael angyalra. az ki is néki meg igéré hogy szeren-
10 csésen oda el vezetné, és viszá is hozná: az mint hogy végben
is vivé.

kedves fiam minek utánna meg mutattam volna. micsoda
kötelességgel tartozol az jó erkölcsnek uttyában jájni iffiu-
ságodban, mostanában pedig azt adom elődben, hogy
15 igyekezel meg tanulni azt az utat. és oktattassad magadot
annak modgyára, hogy szerencsésen vihessed véghez azt
az utozást, mely az örök életre vezet.

Ezt meg fogom néked mutatni ebben az második szakasz-
ban. ha azt jól fogod keresni, az Isten sz. lelkit kuldvén,
20 eb-[37b:]ben az utban vezet. és kegyelmivel veled lévén,
szerencsésen el is végezteti utozásodot.

Első Rész

Hogy miben állyon, az jó erkölcs.

Leg elsőb modgya jó erkölcsünek lenni, ahogy²³⁴ meg kel
üsmérni, és különböztetni, az igazán valo jó erkölcsöt.
25 az hamistól.

K. Miért volna nehéz meg üsmérni, az igazán valo jó
erkölcsöt, holot sokat látunk olyanokat. kik ugy tetezik
hogy kedvellik az jó erkölcsöt. tehát csak azokat kel kö-
vetni?²³⁵

²³⁴ * ahogy [Beszúrás. 1744.]

²³⁵ követni? [v — javítva olvashatatlan betűből.]

annak első
módgya

F Kedves fiam azt jól mondád hogy ugy tetczik. mert ugyan is csak tetczik hogy szeretik, de távul vannak attol, mert azt nem ugy szeretik, az mint az vagyon magában. hanem csak az ő elméjek. és hajlandóságok szerént szeretik.
 5 sokan gondollyák azt, hogy az ember akkor jó erkölcsű, mikor az leg gonoszabak közü nem számláltatik. némellyek pedig abban tartják. midön meg tartoztattják magokat olyan vétkektől, az²³⁶ mellyeket azon kívül is utályák.²³⁷ ámbár légyen is benne, más féle olyan. az²³⁸ mely az
 10 Isten elöt hasonló nagyságu. mások pedig jó erkölcsűeknek tartják magokat, midön külső képpen valamely Istenes dolgot cselekesznek. noha belső képpen nem gondolnak az lélek üsmérettel, az mely is gyakrabban meg vagyon mocskolva. valamely halálos vétekekkel.²³⁹ az ilyenek annál is
 15 méltobbak az szánásra. hogy magokban gondollyák, az jó uton jární. holot tellyeségel távul vannak attól. és azzal kecsegtetik magokat, hogy az az²⁴⁰ ut öket, az üdvesség kapujára vezetí, midön az veszedelemre vezettetnek. valamint salamon mondgya. *est via quae videtur homini recta.*
 20 *et novissima ejus ducunt ad mortem. vagyon olyan ut. mely az embernek egyenesnek láttzik, de az végtire, az halálra vezetí.* nem abban [38a:] áll fiam az jó erkölcs. az miképpen arról gondolkodnak elméjekben az emberek. mert mivel az, az Isten munkája. ő tölle kel hát meg tanulnunk annak
 25 rendit. holot csak egyedül ő adhattya előnkben. miképpen kívánnya szolgálatunkot.

Halgassad erről mit mond az sz. írásban., és arra meg tanyit, hogy az bölcsesség. az az, az jó erkölcs, abban áll. hogy az *Istent félyyed, és az bünt el kerülyyed.* erre az Isten
 30 az embert még teremtésekör meg tanyította vala. mondgya jób. *akkor az embernek azt mondá. imé az urnak félelme az te bölcseséged. és az te értelmed, az gonosztul való el szakadás.**

* job 28.

²³⁶ * az <kiket> mellyeket [A javítás a törlés fölé írva. 1744.]

²³⁷ * utályák. [utálnákból javítva. 1744.]

²³⁸ * az <ki> mely [A javítás a törlés fölé írva. 1744.] az Isten elöt <pedig> hasonló nagyságu. mások pedig

²³⁹ vétkekkel. <annal> az ilyenek annál

²⁴⁰ az az <t> ut [A lap alján a margón őrszó: áll.]

Szent dávid az soltárban arra tanyit. hogy az roszat kerüllyed, és az jót cselekedgyed.

Az bölcs Salamon arra tanyit. *hogy az Istent félljed, az ő parancsolatit meg tartcsad. mert ez, az embernek fő dolga.* * az az hogy ebben²⁴¹ áll az embernek minden tökéletesége. az világra azért jöt. ez is az ő utolsó vége. és²⁴² igazán való boldogsága.

* Eccle. 12.

5 Az szent irás nem üsmér más bölcseséget, az Isten félelmin kívül. az urnak félelme, az bölcseségnek kezdete, ismét. az
10 urnak félelme. az bölcseségnek koronája.

Ezen az félelmen, nem szolgálhoz illendő félelmet kel érteni, az ki is csak az büntetéstől félvén, nem utállya az bünt, hanem az Isten fiaihoz illendő félelmet. az kik azért utállják az vétket, hogy az Istennek az nem tetczik, az jót
15 pedig szeretik azért, hogy ő előtte az kedves. valamiképpen egy jó gyermek, ki az apját féli és tiszteli, attól fél hogy valamiben meg ne bántsa, azért azon is igyekezik, hogy mindenben kedvit találja.

Kedves fiam az mennyei iskola szerént, az igazán való jó
20 erkölcs, az Isten félelmiben áll, az mely az ő parancsolatit örömet követtetü velünk, és az ki mindenek felet arra int hogy az Istent²⁴³ meg ne bántuk, hanem abban modot keresünk. hogy ő néki tessünk, és kegyelmiben meg maradgyunk. ezt kel hát egyedül tartani²⁴⁴ jó erkölcsnek, és hamisnak. ki ezen az bizonyos uton nem jár
25

[38b:] *Második Rész*

Hogy ha jó erkölcsü akarsz lenni, aztot kívánnod is kell.

K. Azt el hitettem magamal. hogy nem elég csak meg üsmérni az jó erkölcsöt, hanem még azt kívánni is kell?

F. Fiam nincsen külömben, mert mikor valami jora
30 szert akarsz tenni, nem elég azt meg üsmérni. hanem azt

²⁴¹ ebben <az> áll az embernek

²⁴² és <az> igazán való

²⁴³ * Istent [*t* – beszúrás. 1744.]

²⁴⁴ tartá <kölsnek és hamisnak ki ezen az bizonyos uton nem jár>
[Ezt a hiányos sort a lap alján törölte, majd csillaggal jelölve újra leírta a soreleji margóra, más színű tintával, 1744?] ni jo erkölcsnek, és hamisnak. ki ezen az bizonyos uton nem jár

mind szeretni. mind kívánni kel, mert mivel hogy az szeretet²⁴⁵ első eszköze az mi cselekedetünknek. öis kezdet velünk minden nagy dolgot. ö ösztönöz bennünk hogy azt félben ne hadgyuk²⁴⁶ hanem végben vigyük, hasonlot tapasztalunk az jó erkölcs munkájában. mert az jó erkölcs szeretete. és kívánása. egyik része az jó erkölcsnek.

kedves fiam, halgassad mit mond az böles néked ez iránt. hogy az bölcseség világos. és annak szépsége soha el nem hervad. könnyen meg láttatik azoktól, az kik azt szeretik. és meg találtatik azoktól. az ki azt keresik. söt ugyan elejekben mégyen azoknak. az kik kívánniák hogy elein meg üsmérhessék*.

Ismét másut azt mondgya, hogy meg tekintvén az embereknek²⁴⁷ nyomoruságát kik minnyájan gyengeségben, és tudatlanságban születnek. azért is kezde az bölcseség után suhajtozni, hogy meg menekedhesék. ezektől az nyomoruságoktól. *annak okáért könyörgék, mondgya. és adaték nékem bölcseség, és mikor segítségül hinám az Istent. bölcseségnek lelke adaték nékem. jelyeb valonak ítéltem azt országoknál, és az királyi székeknél, és semmi gazdagságot,²⁴⁸ nem vélék ahoz hasonlítandonak, egyenlővé sem tévém ehez az drága követ, mert minden arany ehez képest, egy kis főveny. és ha az ezüst ahoz hasonlítottatik, sárnak íteltetik. az egésségnél, és az szépségnél inkább szerettem. és el gondolám magamban. hogy azt világosság gyanánt²⁴⁹ tartcsam. melynek világosága, el nem olthatik, meg adattat[39a:]tanak pedig nékem, azal egybe minden jók, és az által, számtalan sok gazdagságok.*. az nyolczadik részben meg azt mondgya. ezt szerettem az én iffiúságomtól fogvást. és azt jegyesül magamhoz foglalni, annak szépségének szerelmével környül vétettem. azt gondolám azért, hogy ezt veszem mellém életemben valo társul. tudván²⁵⁰ hogy*

²⁴⁵ szeretet⟨et⟩ első eszköze

²⁴⁶ hadgyuk [u – a-ból javítva.]

²⁴⁷ emberek

²⁴⁸ gazdagságot, ⟨nevel⟩ nem vélék

²⁴⁹ gyanánt ⟨tartcsam,⟩ tartcsam. [Törlés a sor végén.]

²⁵⁰ tudván [u – a-ból vagy o-ból javítva.]

* sap. 6.

* sap. 7.

lenne nékem jó dolgokról való tanácsosom.²⁵¹ az én gondaimban. és háboruságimban való vigasztalásom. *sap. 8.

Oh! fiam mely szép példa ez. meg láthatod ebből micsoda szükséges az jó erkölcsnek kívánása. tanuld meg hát, az jó erkölcsöt szeretni, és kívánni, abban bizonyos légy. az mint igaz is, hogy ezen kívül nincsen semmi az világon. az kit jobban kívánhass. se az ki jobban bé tölthese szeretetedet mint az. se semmi az ki boldogá tehetne, és meg elégíthetne.²⁵² CSak az. és hogy azon kívül elnem²⁵³ kerülheted az nyomoruságot, mind ezen, mind az más világon.

Harmadik Rész

Hogy az imádság, harmadik módgya, az jó erkölcs el nyerésinek

K. Igazé hogy az jó erkölcsöt²⁵⁴ nem csak kívánni, hanem szükséges kérni is.?

F. Igen is szükséges fiam. és csak az kívánsággal meg nem kel elégedni, hanem szorgalmiattal keresni, és attól kérni. az ki annak kezdője. hidgyed meg is adgya azoknak. kik azt, ugy kérik az mint kell. *hogy ha valamellyitek szükségöködik bölcsesség nélkül. kérje Istentől, ki²⁵⁵ adgya azt, mindeneknek bővségel.** *jacob. 1.

Erről szép példát mutatok az sz. írásban. melyből meg láthatod micsoda módót kereset iffiuságában az bölcs. hogy az jó erkölcsöt meg nyerhesse. mondván. *még mikor iffiab²⁵⁶ volnék. minék előtte tévelygenék, keresém az bölcseséget. nyilván valo könyörgésemel. az templom előtt könyörgöttem azért. és mind [39b:] végiglen keresém azt. járt az én lábam egyenesen, az én iffiuságomtól fogvást visgáltam azt, az én kezeimet ki terjesztém oda fel, mikor arról valo tudatlanságomat eszemben venném, az én lelkemet igazítám ahoz, és meg világositatván, meg találám azt.** *Eecl. 51.

²⁵¹ tanácsosom. [Először *tanácsom*, -ot írt, majd az *m* átírásával javította.]

²⁵² meg elégíthetne, [Második *t-s*-ből javítva.]

²⁵³ elnem <kerülheted> kerülheted

²⁵⁴ erkölcsöt [Az *l* – javítva más betűből]

²⁵⁵ ki adgya azt, [*k-a*-ból javítva.]

²⁵⁶ iffiab [*b-k*-ből javítva.]

Látodé fiam micsoda módon nyere meg az bölcseséget. az kit is az sz. irás például ad az iffiaknak, adná az Isten, hogy minnyájan követnék.

kedves fiam, te pediglen, mint hogy Isten kegyelmiből,
5 akard el érni azt a²⁵⁷ bölcseséget. vegyed magadnak például, és kövessed azt az utat mellyet mutatot. és kérjed minden nap az Istentől azt a bölcseséget, mely meg világosítsa tudatlanságidot. mely az bünt el üzvéen, az jó erkölcs uttyán, az örök boldogságra vezesen. az Istennek mond el szivednek
10 buzgóságával ezt az szép imádságát Salamonnak., oh mi attyáinknak Istene. és irgalmaságnak ura. ki teremtettel mindeneket az te igédvel, adgyad ennekem az te szekednél álló bölcseséget. és ne vess el engemet az fiainak számai közül. mert én az te szolgad vagyok., és az te szolgáló
15 leányodnak fia, erőtlen és rövid életü. és kisseb hogy nem mint meg érthetném magamtól az te törvényedet, bocsásd alá mennyekből az te dicsőségednek székiből az bölcseséget. hogy én velem együt munkálkodgyék és meg érthessem micsoda legyen te előtted kedves, mert az mindeneket tud,
20 és ért. és engemet igazgat jó modal az én dolgaimban. és ő az dicsőségiben meg öriz engemet. és így kedvesek léznek előtted az én cselekedetim *.

* sop. 9.

fiam ezt az imádságot, vagy ehez hasonlot., ha ugy el mondod az mint kívántatik, meg nyered kéréseidet, de azt
25 meg tudgyad, hogy ha azt akard hogy hathatos legyen. ahoz három dolog kívántatik, *alázatoság* meg üsmervén magadban azt. hogy az jó erkölcsöt. és az bölcsesé-[40a:]get, csak az Istentől kel kérni. *buzgóság*, mert buzgóságal kel kérni, és *álhatatoság* mivel álhatatosan kel kérni minden
30 nap. mert nincsen olyan nap. melyben ne légyen szükséges néked az Isten kegyelme

Negyedik Rész

Hogy az oktattatást, szeretni, és keresni is kel.
K. Hogy ha az Istentől veszük az jó erkölcsöt, mi szükségünk vagyon az más oktatására.?

²⁵⁷ a [Beszúrás.]

F. fiam az imádsággal²⁵⁸ együtt az oktatásra nagy szükséged
vagyon. hogy jó erkölcsű lehess. az Isten az ki kut²⁵⁹ feje az
bölcsestől, nem adja azt mindenkor maga által. hanem
az emberek eszközei által. akarván azt, hogy öök vezese-
nek²⁶⁰ bennünket az jó erkölcsnek uttyán. ő pediglen
5 kegyelme által. szívünkben tölti. mind azokat az igazságo-
kot, az mellyekre tanyittanak bennünket az emberek.
ugyan azért is rendelte az anyaszent egyházban az pásztro-
rokat, az doktorokat. hogy oktassák az embereket az igaz-
10 ságra. és mind azokra. az mit cselekednie kel az üdveségre.

Hogy ha az embereknek oly szükséges az óktatás, az
iffiaknak annál szükségeseb., mert idejekre való nézve, vagy
elegendő oktatást nem vettek az bölcsestől, vagy pedig
még nem elegendők, hogy azt magoktól meg foghassák.

15 Nem elég tehát fiam minden nap kérni az bölcsestől, és
az jó erkölcsöt. hanem arra oktattatni kel magadot. és
vezetetni ezen az uton: azok által., kik azt üsmérik.

Az jó erkölcsre való oktatásnak kívánsága olyán szük-
séges,²⁶¹ hogy az, az kezdete az jó erkölcsnek. valamint az
20 bölcs mondgya. az bölcsestől kezdeti, az bölcsestől
kivánsága *

*sap. 6.

[40b:] halgassad fiam, mire int az bölcs. *ha kívánod fiam,
meg tanyitatol. és ha ennek adod elmedet okos léssesz, ha
szeretened halgatni, találsz értelmet. és ha figyelmetes léssesz
25 az te füleiddel, bölcs léssesz. az vén embereknek sokaságában állj.
és az ki bölcs, ahoz adgyad magadot. minden Isteni dolgokról
való beszélgetést kívány halgatni, és az példa beszédeknek
értelmében, tudatlan ne légy. **

*Ecc1. 6.

Egy néhány képpen vehetünk pedig magunknak óktatást
30 az jó erkölcsre. az predikatióban, az jó könyv olvasásában.
de néked. leg hasznosab, és szükségeseb volna, valamely okos
és jó erkölcsű embernek oktatása. az kitől is, meg tanulhat-
nád az üdveséstől igaz uttyát. valamint az bölcs mondgya.
hogy ha valamely értelmes embert látz. szorgalmatosággal
35 keresed annak üsmeretcségit. és gyakorollyad ötet.

²⁵⁸ imádsággal [Első á — beszúrás.]

²⁵⁹ kut feje [k—f-ből javítva.]

²⁶⁰ ve(s)zesenek [z(s) fölé írva.]

²⁶¹ szükséges, (az jo) hogy az, az kezdete az jó erkölcsnek.

Hogy micsoda szükségünk van olyanra. ki az jó erkölcsnek uttyán vezesen bennünket, de főkép az iffiaknak

K Reménlem hogy az Isten kegyelmit adgya. jó könyveket is olvasok, miért szükséges hát, hogy más vezesen az jó erkölcsnek uttyán.

F. kedves fiam, ugy beszélsz mint iffiu, mert az üdveségnek,²⁶² és az bölcseségnek uttyát még nem tudván, nagy szükséged vagyon az kalauzra halgassad mit mond az Isten fia. hogy ha egy vak. más vakot vezet. mind az ketten az

10 veremben esnek. hogy járhat hát az vak olyan uton. az mellyet nem üsmér. azt mondgya. az bölcs. *hogy jaj annak*

*Eecl. 4.

az²⁶³ ki egyedül jár. mert ha el esik, nincsen senki az ki fel emel-lye. * azért is inti az példa beszédekben az iffiakot, hogy az

*prov. 3

15 *értelmekhez ne ragaszkodgyanak.* * [41a:] *az ki bizik ő magában, bolond az.* * az bolondnak uttya jonak láttzik neki

*prov. 28.

az ő szeme előtt. de az ki tanáccsal áll, bölcs az. * tobias az fiat az többi között arra inti.²⁶⁴ tanácsot mindenkor az bölcs

*prov. 12

embertől kérj. * az bölcs ide fellyeb arra inte, hogy mikor egy értelmes embert látz, aval üsmérkedgyél. de halgasd

*tob. 4.

20 meg micsoda tanacsot ad az 37 részben. *az jámbor emberel gyakorta tanácskozá. az kít üsmérendesz hogy az urnak parancsolattyát meg tartya. az ki az ő erkölcsében egyezzen*

*Eecl. 37.

*teveled.*²⁶⁵ *és az ki mikoron el esendel, bankodgyék teveled.* * .

veszedé észre fiam hogy micsoda szükséged vagyon olyanra, ki az jó erkölcsnek uttyán vezesen., holot meg azt is elődben

25 adgyák. micsodásnak kel annak lenni. először jó erkölcsü embernek. hogy szerese az üdveségit annak., az kinek gondgyát viseli. egy szoval okos, és²⁶⁶ értelmesnek kel annak leni.

30 Szent hieronimus. ez szerént valo tanácsot adot vala egy iffiunak. az ki is az jó erkölcsnek uttyán kivána járni., *azt adom néked tanácsul, hogy az Isten felő emberekel társalkodgyál. és hogy ne légy magadnak mestere. hogy magad tanítsad*

²⁶² [Sorvégen:] üdves [új sor elején:] <vess>ségnek,

²⁶³ az <eki> ki egyedül jár.

²⁶⁴ arra inti. [Első *i-r*-ből? javítva.]

²⁶⁵ teveled.<*>és

²⁶⁶ és <el> értelmesnek

magadot. kalauz nélkül olyan utra²⁶⁷ ne meny, az mellyet nem
üsmersz, hogy el ne teveledgyél, és az rossz utat. az jó helyyet ne
válaszad, azon hamaréb vagy lassabban ne járj, mint sem
kivátnatik azon erősen menvén el ne járadgy, vagy is igen
5 lassan, hogy el ne aludgyál az uton. * . látod fiam mire int az
sz. lélek. és sz. hieronimus.

* s. hier. ep. ad
rustic

kedves fiam. mind ezekre valo nézve, válasz magadnak.
olly böles. és jó erkölcsü gyóntato attyát. az kinek gond-
viselése alá adhassad az lelked üsméretit. az kitől meg
10 tanulhassad miképpen kellesék az Isten szolgálattában
foglalni iffiuságodot. az légyen kalauzod, és vezetőd az
üdveségnek uttyában. az ki meg tanittson az igazán valo jó
erkölcsre, meg is mutattya mitől kel el távozni, és mit
kellesék cselekedni, az jó utban fog vezetni, midön attól el
15 távozol, az veszedelmeket veled el kerülteti. [41b:] az
kisérteteknek ellene állani meg tanyit. az rossz szokásokból
meg gyogyit, az jó erkölcsökre fel indit, utozásodban ha el
aluszol. fel ébreszt. ha sietni fogsz meg tartoztat. ne hogy
az első buzgoságból. az lankadcságban essél, az lankadcság-
20 ból., az rossz erkölcsben. az mely könnyen meg történik az
iffiakon. visgáld meg fiam mind ezeket. és meg látod, hogy
mind ezekre valo nézve. nagy szükséged vagyon ollyanra.
az ki oktasson.

kedves²⁶⁸ fiam mutassad meg bizvást az illyen gyóntato
25 attyának az lelked üsméretit. adgyad eleiben magad álla-
potttyát. hozzája nagy tisztelettel légy, mint ollyanhoz, az ki
által beszél néked az Isten. és vezérel. hadgyad magadot
gondviselésire, és tanátsára. oktatásit vid végben. azokrol
adgy számot néki. vétkeidet néki meg mondani ne szégye-
30 nellyed. de fő képpen abban az vétkekben ne esél, mely
közönséges az iffiaknál. az hogy, midön ollyan vétkekben
esnek. az mely rend kívül történik rajtok. ollyankor más
gyóntatot keresnek. szégyenelvén meg mondani az szokot
gyóntato papjoknak., ekképpen cselekedvén, haszontalaná
35 tennéd gyóntato atyádnak. reád valo gondviselésit. és
ollyan utat vennél magadnak,²⁶⁹ melyben vétkekben esnél.

²⁶⁷ utra <m> ne meny,

²⁶⁸ kedves <f> fiam

²⁶⁹ magadnak, [n-h-ból javítva.]

és végtire magadot el vesztenéd. nem így kedves fiam, nem így hanem valamely bizodalomal vagyon egy gyermek az apjához, hasonloval kel lenned az papodhoz. valamely doktor az nyavalyát nem üsméri. aztot meg sem gyógyíthatta. vagy is ha az beteg el titkollya előtte nyavallyályát. azért magára nagy betegséget várhat. és halált is. ne titkollyad el tehát az gyontatod elöt, akár mi történyék néked, mivel ha igazán bánod vétkeket, nem is szegenylened azt meg vallani annak. az ki abbol inkább meg gyógyithat²⁷⁰ mint más. holot már tégedet üsmervén, tudgya micsodás orvoság néked leg hasznosab. vigyáz kedves fiam beszédimre. és. kövessed őket.

De hogy olyan jó gyontato atyára találhas. azt az Istentöl kérjed. ha szivesen kéred meg adgya. hogy ha meg nyered. aztot meg ne változtassad., hogy ha csak az halál. vagy más egyéb állapot el nem távoztat tölle.

[42a:] Micsoda boldog lészesz fiam, hogy ha valamely jó gondviselőnek oktatásával élsz, mivel az üdveségnek uttyán bátran járhatz . . kalauz nélkül. pedig mindennap el távozhathatnál attol, és el veszszethetnéd magadot.

Emlékezel²⁷¹ meg egy dologrol, az mellyet az sz. irás ad elődben. joas királyról. ezt az királyt az fő pap josada nevelte vala fel az Isten félelmiben, az ő törvényiben, és az jó erkölcsnek uttyán vezeté ötet négy esztendő korától fogva, negyven esztendő koráig. mind ez idő alat szentül éle. mondgya az irás. *joas szentül viselte magát, az Isten elöt. valamég az fő pap josada tanátságán járt.* * de nem marada mindenkor²⁷² ebben az állapottyában, mert josada meg halván, nem vala azután ki oktassa, és ki jo tanácsokat adna néki. joas tehát az rossz életre adván magát. az Isten sok nyomoruságot küldé reá. és nyomoru halálal is végzé életét. ebböl az példából meg látod, micsoda szükséges az jó erkölcsnek uttyában valamely jó gondviselőnek oktatását követni. és hogy mi következik abbol. hogy ha attol el távozol.

* 4 reg. 2.

²⁷⁰ gyógyithat [Íráshiba.]

²⁷¹ Emlékekezél [Elírás.] [. . .] josada [A főszövegben a bibliában használt alakban: *Jojada* a. m. Jójada]

²⁷² mindenkor <ep> ebben

Hatodik Rész

Az gyonásról. először az generális Confessióról

K. Szükségese némanykor. hogy generalis Confessiot tégyek, az az. hogy egész életemben tett bűneimet egy szers mind meg gyonnyam?

5 F. fiam ezt az szentcséget az kristus jésus az te bűneid eltöröltetésire rendelte., hogy az Isten kegyelmiben viszá mehess. abban nincsen kettség hogy ez ne légyen nem csak hasznos, de még szükséges módgya az jó erkölcs meg nyerésire, az melyet az bűnökből valo meg tisztuláson kel el kezdeni, ugyan azért is adom ezt először elődben, hogy ezen kezdgyed végben vinni azt az szándékodot. hogy az Istennek adod magadot. kedves fiam egy jól tett gyonáson kel tehát el kezdeni. hogy hasznosab légyen. azt tanácsolom hogy [42b:] egész életedről valo gyonast tégy. három okokra valo
15 nézve.

Először azért. mert némanykor ugy történik hogy az előbbeni gyonások. haszontalanok voltanak, főkép. mikor valamely halálos vétket el titkolnak. ez gyakran történik az iffiaknak. vagy pediglen. mikoron elegendő készületel nem
20 készultek az gyonáshoz, ugy mint, töredelmeség nélkül, és az magok meg jobbitások nélkül, erre valo nézve szükséges az generalis Confessio.

Másodszor. hogy ha tellyeségel fogyatkozást nem láthatni is, az előbbeni gyonásokban. de lehet abban ketelkedni. mert
25 sokszor kevés buzgoságal, és készülettel járulnak az gyonáshoz. vétkek meg szánása nélkül. sokszor még az penitencziát sem viszik végben. az generalis Confessio helyre viszi ezt az fogyatkozást. és az lélek üsméretet. nyugodalomban tészí.

Harmadszor. hogy ha az szinte szükséges nem volna is, de
30 abban nagy három hasznodot láthatod. először magadért. másodszor az gyontato atyád iránt, harmadszor. az Istenre valo nézve.

I. ször. Magadért. mert magad eleiben tévén el mult életedet. meg üsmérheted mennyire távoztál el²⁷³ az udveségnek uttyától. meg látván nyomoruságodot, meg aláződ
35 nek uttyától. meg látván nyomoruságodot, meg aláződ

²⁷³ távoztál el <az> az udveségnek [az — z-je javítva olvashatatlan betűből.]

*cor contritum et humilitum Deus non despicias. 50. Deus vitam meam annuntiavi tibi. 10 posuisti lacrimas meas in conspectu tuo. Eccl. 55.

magadot az Isten előtt, meg tekintvén rossz hajlandóságidot, azokat meg jobbittod, és penitenciát tartasz: magadban fel tévén, hogy tellyeségl az Istennek adod magadot.

2.szor. Az gyontato atyád iránt, mert az által meg üsméretetted véle az lelked üsméretit, es ugy jobban vezethet, és oktatást is adhat szükségedhez képest.

3.szor. Az Istenre valo nézve, mert tökéletesen valo meg téredéért, bövséges kegyelmit fogod nyerni, és azt annál is inkább, hogy meg láttya előtte valo meg alázásodot, és az ötöt meg bántásért valo töredelmeségedet. *

Hogy pediglen gyonásod hasznos legyen.

I. Arra az végre legyen, hogy életedért valo penitenciát tares. az vétekből ki térvén.²⁷⁴ tellyeségl az jó er-[43a:] kölesnek uttyára adgyad magadot.

2. Ahoz, nyolcz napal az előtt kel készülni, de az idő alatt, ebben az két dologban kel magadot foglalni, 1 gondolkodgyál vétkeidről, 2. töredelmeségl valo meg szánással, és bánással légy azok iránt, és magadban azt fel tégyed, hogy magadot meg jobbittod.

Visgáld meg minden nap, az Isten, és az anyaszent egyház parancsolatit egymás után, és az hét halalos vétket.

De fő képpen munkáldokgyál azon, hogy töredelmeségl légy büneidért, mert ez leg szükségeseb, és nehezeb, rend szerént pedig evel gondolnak leg kevesebet, ezt pedig imádságl kel meg nyerni az Istentől, de imádságlodnak, buzgoságlodnak kel lenni,

Napjában, kétszer vagy háromszor, vegyed magadot különösön, és ót le borulván az Isten előtt, kérjed buzgoságl, és alázatoságl, lágyittsa meg szivedet, és adgya olly kegyelmit, hogy meg üsmérhessed büneidnek nagycságát, mely nagyon bántottad meg, az ő véghetetlen jóságát, és²⁷⁵ azért lehess töredelmeségl, igazán valo penitenciát tartván, életed meg jobbitása²⁷⁶ által, abból ki térhess.

²⁷⁴ tares. [c-s-ből javítva.] az vétekből ki térvén. <az> tellyeségl az jó

²⁷⁵ és [Beszúrás;] azért lehess [ss-t-ből javítva;] töredelmeségl. <hogy> <lehess> [<lehess> <hogy> fölé írva a sor végén.]

²⁷⁶ meg jobbitása <után> által,

Az mely nap meg akarsz gyonni. kérjed az Istennek kegyelmet segítségül., azután járuly az szentséghez nagy tisztelettel. elmédnek figyelmeségivel. és szivednek fájdalmával, hogy olly jó Istent meg bántottál. alázatosan. és
5 világosan meg mondván büneidet, tégy fogadást gyontato atyádnak., hogy büneidet tellyes szivedből utálod. fő képpen azért, hogy az Istennek jóságát. olly igen meg bántottad; alázatosan is kérsz tőlle bocsánatot. jobban szeretvén meg halni. mint sem ötet valaha meg bántani. az gyontato atyádot
10 pedig kérjed, adgyon néked ollyan oktatásokat. hogy az bünt el kerülhessed, ezután az jó erkölcsben [43b:] és az Isten félelmiben élhess. halgassad azután figyelmetességgel, az mely oktatásokat fog néked adni, másrol az alat ne gondolkodgyál. és midön absolutiot akar néked adni, alázd meg magadot az
15 Isten előtt. szánnyad bannnyad vétkeidet. és kérjed légyen irgalmas néked. és bocsása meg ugy néked az égben. valamint az pap meg oldoz az földön, az ő tőlle vett hatalomal.

oh fiam! mely boldog nap az. az melyben az vétkekből, és az ördög hatalmából. meg szabadulsz, az Isten fiai köziben
20 számláltatol. hogy ötet szolgállyad örökké hűségel.

De fiam arra emlékezel, ha azt akarod hogy hasznos légyen gyonásod, arról hamar el ne feletkezel. ugy²⁷⁷ ne tégy mint azok., kik az mely nap meg gyonnak. még az nap. el felejtik. és az előbbeni életekre viszá térnek.

Hetedik Rész

25 Az rend szerént valo gyonásról.

K. Az gyonás szükségesé tellyeséggel.?

F. Az gyonás fiam nem csak hasznos. de tellyeséggel szükséges állapot., azért hogy az embert meg lehesen tartani az jó erkölcsnek uttyában. ezt az igazságot. minden nap tapasztallyuk., holot azok. kik nem élnek evel az szent
30 orvoságal. csak hamar az előbbeni betegségekben esnek viszá térvén az vetkekre. mellyeket el hadtak vala. erre valo nézve fiam azt²⁷⁸ bizonyosnak tartsad, ha igazán valo szándé- kod vagyon az jó erkölcsben élni. ehez az szenteséghez

²⁷⁷ ugy <te> ne tégy

²⁷⁸ azt [t – utólagos beírás.]

gyakran kel járulnod, mert más képpen az rosز erkölcsből soha ki nem kelhetz. se az veszedelemnek uttyából ki nem térhetz. ezt világosan meg mutatom néked.

[44a:] I Mert ámbár egy darab ideig halálos vétékben ne esél is mind azon által, az gyakorta valo gyonás nélkül, sok más egyéb vétkeket el nem kerülhetz., az mellyeket hogy ha el mulatod, és meg hagyod szaporodni, az halálos vétkekre vezetnek.²⁷⁹

2 Az gyakorta valo gyonás nélkül,²⁸⁰ eszedben sem veszed, hogy sok rosز szokásokban esel, az mellyeket nem is fogod annak tartani. sok veszedelmes alkalmatoságokban is eshetel. az mellyektől magadot nem is oltalmazod, hogy ha arrol meg nem intenek., az pediglen nem lehet más képpen. hogy ha csak meg nem mutatod az lelked állapottyát. egy okos gyontato papnak. kiteveled ezeket el kerültethesse.

3 Lehetetlennek tartom hogy sokáig maradgy. kísértetés nélkül, főképpen az tisztátalan kísértet nélkül.. azt tartom tehát hogy nem lehet néked sokáig az ellen állani, az gyakorta valo gyonás nélkül. akár mit cselekedgyél de ha gyakorta nem élsz evel az orvoság., minden bizonyal el nyomatol.

kedves fiam az gyonás az véték ellen valo orvoság. először. mert szentcség lévén. kegyelmet ád, hogy azt el lehesen kerülni.

2 Mert meg ujitya bennük. az vétékért valo töredelmeséget., és velünk fel téteti. hogy azt többé ne cselekedgyük.

3 Mert az gyontato papnak intése, az bünöst fel emeli vétkiből, és uj szivet veszen, hogy az vétket el kerüllye. és az Istenhez hivv legyen.

4 Mert az bünös meg valván büneit és kísértetit. az ö gyontato papjának., az néki modot ád abban, hogy miképpen áll asson ellenek, de csak az kísérteteknek meg vallása is. hatalmas orvoság arra., hogy azokat meg lehesen gyözni, mert az gonosz lélek, igen fél attol hogy észre ne vegyék, olyan kigyó. az ki mikor marni akar el buik, és ha észre veszik el szalad., az iffiak²⁸¹ el vesztésire, nincsen nagyob

²⁷⁹ vezetnek. [Első e valószínűleg o-ból javítva.]

²⁸⁰ nélkül, <f> eszedben sem veszed,

²⁸¹ * az iffiak <az> el vesztésire, [el <az> fölé írva. 1744.]

ravaszsága., mint a²⁸² hogy, némává teszi őket. az olyan dolgokban. mellyek lelkek üsméretit illeti, és magakot senki-
nek ki se adgyák, azért hogy ebben [44b:] az veszedelmes halgatasban az kisértetek ellen segittséget ne találhassanak.

5 se abban modot. hogy az rosz erkölcsből ki térhessenek.,
szent bernárd azt mondgya *hogy az mely vétket ki nyilatkoz-
tatnak., abbol hamar meg lehet gyógyulni. de az halgatas miat
nevekedik, hogy ha azt meg vallyák, ha nagy is. kicsidé lesz. ha
el titkollyák, ha kicsid is, naggyá válik.* *.

* peccatum proditum cito curatur. crimen vero tacendo. ampliatur. vitium si patet.
fit ex magno pusillum si latet fit ex minimo magnum S. Bernard. Sermo.

10 Mind ezek után kedves fiam. nem kételkedem hogy
magaddal el nem hitetted volna, micsoda szükséges az
gyakorta valo gyonás, de mint hogy ez olyan materia, mely
nagy²⁸³ dolgot foglal magában. és²⁸⁴ az ki ellen sokak vétének.
15 azért még ez iránt egy néhány dologra intelk kérlek legy
figyelmeteséggel.

Nyolczadik Rész

Az gyonásról valo hasznos intések.

Kedves fiam gyonnyál meg leg aláb minden holnapban. és Első inté.
soha el ne mulassad azt. hogy ha az kisértetek gyakorta
jönnek reád. az gyonáshoz is gyakrabban járuly. főképpen
20 midön vésszed észre hogy az kisértetek keményeben rohannak
reád, vigyáz ezen intésemre. mert igen hasznos. és ha el
mulatod. nyomorultul esel az vétekben.

Vigyáz fiam arra. hogy ne kövessed azokat, kik csak akkor 2 inté
gondolkodnak az gyonásról. midön valamely kisértetben
25 estek., ez olyan dolog. az mellyel meg csallya nyomorultul
az ördög az lelkeket, mert ugyan is micsoda bolondság. csak
akkor gondolkodni az orvoságról. midön már az nyavalya
halálosá változot., és azt meg nem előzni az orvosággal hogy
ha lehet. valamint az bölcs mondgya. *ante langvorem adhibe* Eccle. 18.
30 *medicinam.*

fiam azoktól példát ne végy. az kik mikor valamely kisér- 3 inté
tetben estenek. nem hogy abbol mindgyárt fel kelnének. és

²⁸² a [Beszúrás rozsdaszínű tintával.]

²⁸³ nagy [g-je javítva, valószínűleg b-ből.]

²⁸⁴ és <ki> az ki ellen sokak véte<t>nek.

az szenteséghez járulnának. hanem az vétékben el hadgyák magokot. és az gyonást²⁸⁵ el mulattyák, vagy szégyenből, vagy tunya[45a:]ságból. vagy is kevés gondgyok vagyon üdveségekre. vagy is azt valamely nagy innepre el halasztyák,
5 más képpen nem is gondolkodnának az gyonásról.²⁸⁶ ez az véték igen közönséges az iffiakban. ez is az oka, hogy sok jó fel tet szándékok után. viszá fordulnak. és az rosz erkölesben esnek. azon meg nem kel ijedni ha el esel. hanem mentöl hamaréb az fel kelésen kel igyekezni,²⁸⁷ és azon hogy mászor
10 magadra vigyáz és ne tégy bünt bünre.

Mindenkor pediglen az szokot papodhoz meny gyonni, de mind azon által hogy ha ahoz nem lehetne mindenkor menni, azért az gyonást el ne mulasad. mikor az idöd el jö.

Abban bizonyos légy, hogy az ördög minden tehetségivel
15 azon lészen. hogy el fordittson az gyakorta valo gyonástól. mivel némelykor azt hiteti el veled, hogy az igen nehéz állapot, némelykor hogy még ahoz jól nem készültél, némelykor. hogy most arra szükséged nincsen, mászor valamely akadályt támaszt elődben. gyakorta pediglen, kedvetlenné
20 tézsen az gyonáshoz, egy szoval nincsen olyan ravaszság, az kit el ne kövessen, csak téged ettől az üdveségedre valo, hasznos, és szükséges dologtól el fordithasson. de kérlek az Istenért fiam, mind ezekre ne²⁸⁸ hajes. és azokat az gondolatokot, mind az ördög kísértetinek tartcsad, az kik te veled
25 el akarják halasztatni az gyonást. azon az napon. mellyen meg akarsz gyonni.

Hogy pediglen hasznos légyen gyonásod, ezekre vigyáz I ször. Visgáld meg lelked üsméretit, mentöl jobban lehet te tölled, fő képpen azokról az vétkekről, az mellyekre leg
30 hajlandobb vagy.

2 szor Azután magadban gerjeszd fel az töredelmeséget, azért hogy az Istent meg bántottad. és kérj bocsánatot tölle tellyes szivedből,

3 szor. Ez meg lévén, meny az gyonásra. nagy tisztelettel,
35 és csendeséggel. bizonyos lévén abban. hogy az Isten eleiben

²⁸⁵ az gyonást <valamely> el mulattyák,

²⁸⁶ gyonásról. [s-r-ből javítva.]

²⁸⁷ igyekezni, [k-g-ből javítva;] és azon [a-o-ből javítva.]

²⁸⁸ ne hajes. [e-a-ből javítva.]

mégy. és olly biró eleiben, az kitől bocsánatot kel kérni.²⁸⁹
ha pedig várapoznod kel. addig is gondolkodgyál büneidről
alázatoságal. [45b:]

4 szer. Mond meg büneidet alázatoságal, és oly világosan.
5 hogy az pap meg érthesse. holot némellyek csak félben
harapják az szót. az vétket csak félig mondgyák ki, és azt
várják hogy az pap mondgya ki helyeteket. ez igen nagy
fogyatkozás, sokszor az ilyenért az gyonás haszontalan. és
szentség törés.

10 5 ször. Vigyáz arra hogy az halálos vétket elne titkollyad,
vagy szégyenért, vagy félelemből. vagy más okból. ez igen
nagy vétek. ebben pedig gyakran esnek. mind az férfiak,
mind az aszszonyok. főkképpen midön valamely tisztátalan
vétekben esnek, az mellyet meg vallani szégyenlik, és azért
15 szentség törésben esnek, és az halálos vétekben meg marad-
nak. oh fiam vigyáz hogy ebben az veszedelemben ne essél.
mert evel sok iffiakot csal meg, és veszeszt el az ördög.

6 ször. Az gyonásidban ne keresed hogy az papod meg
dicsérjen, hanem büneidből meg gyógygyittson, és az üdvöse-
20 ged uttyában vezesen.

7 szer. Az gyonás után halgassad figyelmeteségel. az pap
oktatását, és intésire vigyáz, ne eselekedgyél úgy mint azok,
kik az vétkekről gondolkodnak. akor. mikor az pap beszél,

8 ször. Minek előtte az pap fel óldozna büneidből. és az
25 idő alat is midön áldást mond reád. kérjed az Istentől
büneidnek bocsánattyát. és nagy töredelmeségel légy. azért.
hogy ötet meg bántottad. fel tévén magadban. hogy az ő
kegyelminek segítségivel. magadot meg jobbítottad. az
halálos vétkeidet igen kel utálnod., mivel azok ellenkeznek.
30 az Isten jóságával. és üdvösegedel. az töb vétkeidért is legy
meg bánásal, mert azok sem tettzenek az Istennek. és azon
légy mindenkor. hogy magadot mentől inkább meg jobbitt-
hassad.

9 szer. Az penitencziáidot végben²⁹⁰ vigyed szorgalmato-
35 ságal, és áitatoságal. [46a:]

²⁸⁹ * kérni. <hogy> ha pedig [ha <hogy> fölé írva. 1744.]

²⁹⁰ végben <vigyén> vigyed [vigyed <vigyén> fölé írva.]

10 szer. Szoktassad magadot arra hogy az mely nap meg
gyonol. azon nap,²⁹¹ egy kis elmélkedést tégy az meg gyónt
vétkekről, hogy ezután jobban el kerülhessed őket, és
azokról az intésekről, mellyeket adot az pap magad meg
5 jobbitására. fel tévén magadban. hogy azokban hiven fogsz
járni.

Külczedik Rész

Az Ur vacsorájáról.

Az mi meg váltó. és üdvezítő kristus²⁹² Jesusunknak.,
olyan nagy gondgya vala az mi meg szentelésünkre, és
10 üdveségünkre, hogy meg nem elégedék az penitencia tartás
szentcséginek rendelésivel, az melyben²⁹³ maga hatalmát adá
az apostolinak. hogy az bünököt meg bocsássák. de söt még.
hozánk valo meg foghatatlan szeretetiből. az oltári szentesé-
get is rendelé. az melyben önnen magát adgya az mi lelkünk-
15 nek eledelül, hogy őket meg tartsa az életnek kegyelmiben.
az betegségekből őket meg gyógyítsa. gyengeségekben meg
erősítse., és hogy örökké valo életet adgyon nékiek.

Ebből következik fiam, hogy az kommunió igen hasznos
uttya az jó erkölcsnek. és azok kik igazán kívánnják üdvesé-
20 geket, hogy ahoz gyakorta járulhassanak, arra magokot
érdemessé kel tenni, valamint maga mondgya. hogy ha az én
testemet nem eszitek, és az én véremet nem iszátok, nem
lészen örök élet ti bennetek. *

* joan. 6.

kedves fiam, az Isten kegyelminek, ebben az élő forrásából
25 meritheted bövségel az segittségek, és az jó erkölcsököt,
kereselé bölcseséget. ? ő benne az örökké valo bölcseséget
meg találod. kívánodé az tisztaságot. abban magát az tiszta-
ságot vérszed. vagyone szükséged az erőre, hogy meg tart-
hassad ez életben. az sok veszedelmek között az jó
30 erkölcsöt, ?²⁹⁴ abban az kegyelemnek kezdőit vérszed., az ki
is meg oltalmazhat tégedet az ellen. ki ellene áll, üdveséged-
nek.

²⁹¹ azon nap, <t> egy kis elmélkedést tégy

²⁹² kristus [*kritus*ból javítva.]

²⁹³ az melyben [*ben - e-je a-ból* javítva.]

²⁹⁴ erkölcsöt, ? [Szóvégi *ö - e-ből* javítva.]

[46b:] Ez így lévén, gyakorta kel ahoz járulni., és meg nem kel vetni kegyelmit annak az édes üdveztőnek, ki oly nagy szeretettel adgya néked magát. az ki pedig el mulattya ezt az hatalmas és üdveséges uttyát az üdveségnek. azzal meg mutattya. hogy semmi igyekezete nincsen az üdveségre.

Ámbár ne lehesen is időt szabni az kommunióra. mert az kinek kinek az maga állapottjától füg, mind azon által azt jóvallom néked, hogy minden holnapban egyszer az kommunióra el meny.

10 Hogy pediglen az kommunio hasznoson légyen. az. az²⁹⁵ ahoz tartozando készületen áll. annak okáért az aláb valo oktatásokat olvasad figyelmeteséggel. hogy ha hasznosal akarsz kommunikálni.

Tizedik Rész

Az kommunióról valo oktatás

15 Ehez²⁹⁶ az szentcséghez készüly, mentől jobban lehet tölled, az reggeli imádságidban kérjed az Isten kegyelmit, az szent kommuniohoz valo készületre, egész reggel az elmédet arra az nagy dologra függeszed, mond el ezeket az szavait dávidnak. mikoron az templom építésihez készule, *grande*
20 *opus. non enim hominis praeparatur habitatio sed deo; nagy dologhoz fogtam. mert nem az embereknek kel lako helytet készítenem. hanem az Istennek.* igen is fiam az kristus jesus igazán valo Istennek és embernek keszitesz lako helyt az lelkedben. szükséges tehát. hogy hozzája illendő légyen.

25 Az templomban menvén, az Isten kegyelmit kérjed, és az kommunio előtt az elmédet mindenről el vévén, ezeket cselekedgyed. I. alázad meg magadot az mi urunk J.kristusunk előtt, magadot méltatlannak üsmérvén, hogy ötet végyed. [47a:] méltatlannak, az ő nagycságaért, és szentcségiért.

30 méltatlannak, az te sok vétkeidért. *ergone credibile est. ut Deus habitet cum hominibus,?* mondá Salamon. mikor az templomnak építettésit el végezte volna. *hogy hogy. leheté az, hogy az Isten az emberekkel kivannyon lakni?* kérjed tölle büneidnek bocsánattyát. mert azok tettek méltatlanná.

²⁹⁵ az. az(h) ahoz

²⁹⁶ Ehez [E—e-ből javítva.]

hogy ötet vegyed. 2. kérjed kegyelmet, hogy méltán vehesed, az az. tiszta lelki üsmérettel. élő hittel, nagy alázatoságal. az ő joságához valo buzgó szeretettel. meg másolhatatlan magadban valo fel tevésel. hogy ötet hiven akarod
5 szolgálni egész életedben. és más egyéb kommunionra valo imádságokat mondgy el buzgoságal.

Midön pediglen az kommunionak ideje el jó, akor járuly az oltárhoz alázatoságal. szemeidet az földre függesztvén. az
10 elsőségen pedig ne igyekezel, hanem térden imádgjad az mi meg váltonkot. és minek utanna el mondottad az Confiteort. Domine non sum dignus. vegyed erős hittel, és nagy alázatoságal az menynek Istenit. és az te lelkednek meg váltoját.

Azután helyedre viszá menvén. az könyvet ne vegyed
15 mindgyárt kezdedben. hanem egy kevés ideig elmélkedgyél az te üdvezittödröl. mellyet magadban vettél.

I ször. Imádgjad az ő véghetetlen nagyságát. 2. csudálljad az ő joságát, hogy hozád méltoztatot jöni, és mondgyad sz.
20 ersébbel. *honnét vagy ez. hogy az én uram hozám jöjjön.* * üsmérd meg magadban, érdemetlen²⁹⁷ voltodot, arra az kegyelmire. 3 kérjed büneidnek bocsánattyát. bánnyad hogy meg bántottad azt az Istenedet. ki neked magát adgya. olyan szeretettel, és joságal. fogad²⁹⁸ fel előtte, hogy örökké szeretni fogod, és hogy soha tölle el nem tavozól. 4. add eleiben, lelkednek szükségeit. kérj kegyelmet az kisértetek
25 ellen. és arra, hogy el távoztathassad az rosz társaságot. és az ötet meg bántásra valo alkal[47b:]matoságot, hogy gyogyittson meg rosz szokásidbol, és elő mehess. az jó erkölcsökben. 5. adgy hálákot néki kegyelmiért hogy hozzád jöt, és azért az ki mondhatatlan jó téteményiért, ajánlyad
30 néki lelkedet. életedet. és mindenedet, mind ezeket kevés idő alat kel el mondani, de nagy buzgoságal.

Az templomból ki menvén, egész nap előtted légyen ez az sz cselekedeted, minden munkádot csendeségel mivellyed, az
35 predikációt, és az vecsernyét²⁹⁹ el ne mulassad. foglallyad magadot az lelki dolgokrol³⁰⁰ valo olvasásban. mindennel ne

²⁹⁷ érdemetlen [é-a-ból javítva.]

²⁹⁸ fogad [o-a-ból javítva.]

²⁹⁹ vecsernyét [r-n-ből javítva.]

³⁰⁰ dolgok(ban)rol

társalkodgyál. és az mái napon. az te³⁰¹ mulatcságod, az Istenes beszélgetésből állyon.

Tizen egyedik Rész

Az reggeli imádságról

K. Véteké el mulatni az reggeli imádságot?

⁵ F. fiam, az reggeli és az estvéli imádság, az sz. misére valo menetel. az időnek jól töltése, magadot hogy meg üsmérjed. az jó könyvek olvasása. jó társaság. mind ezek olyan szükségesek. az jó erkölcs el nyérésire., hogy az lélekzet. és az eledel. nem szükségeseb az test éltetésére

¹⁰ Az reggeli imádságon kezdem el. az bölcs is ezt néked igen jóvalya., ha el akarod érni az bölcseséget. *az bölcs adgya az ő szivit reggel az ő teremtő Isteninek. vigyázására. és az magosság béli elöt imádkozik. meg nyittya az ő száját. az imádságra. és imádkozik büneiért.* *

*Eccli 38.

¹⁵ Adná Isten hogy az emberek elméjekben jól bé volna nyomtatva ez az szép oktatás. fő képpen az iffiak sziviben. ked-[48a:]ves fiam ha igaz vágyásod vagyon az jó erkölcsre. nagy szorgalmatosan kövessed ezt az intést, mivel szükségesebbet³⁰² már nem adhatok.

²⁰ Minden cselekedetedet az Istennek kel ajánlani. de főképpen az napnak kezdetit. az Isten elöt az kedves. az által szentellyük az többit is néki. az által veszük az Isten áldását. minden munkáinkra, és egész napra valo kegyelmit ugy szedgyük, valamint az Izraéliták szedték az mannat reggel.

²⁵ az melyel egész nap táplálták magokot.

Az pediglen igen csudálatos dolog vala az mannában, mivel azok kik reggel nem szedének. nap³⁰³ fel jöte után semmit nem találának., mert az mely Isten azt harmatoztatta reggel. ugyan az is³⁰⁴ rendelé hogy el olvadna az nap sugarától.. * azért. *hogy meg mutassa aval az embereknek, hogy nap fel jöte elöt kel az Istent áldani. és viradtakor imádni* *.

*sap. 19.

*ibid

³⁰¹ az te <beszélgetésed,> mulatcságod, az Istenes beszélgetésből

³⁰² szükségesebbet [k nélkül; íráshiba.]

³⁰³ nap [a-e-ből javítva.] fel <fel> jöte

³⁰⁴ az is [i-a-ból javítva.]

De arra figyelmezz, hogy ezt az képpen cselekedgyed,³⁰⁵ valamint az bölcs adgya elődben. mivel nem erővel³⁰⁶ kel lenni imádságodnak. és mint egy kellettlennek., az bölcs arra adgya szívít hogy gondolkodgyék arrol³⁰⁷ az ki teremtette. az az.
5 hogy az Istennek adgya első gondolatit. imádgya mint teremtőjét, és hálát adgyon néki, jó téteményiért.

Réggel mihent fel kelsz. térdepely le. és ugy. eloször, imádgjad szívédből az Istent. mint örökös uradot. és terem-
tődöt. az kitől vetted mind azt az mi vagy, és az mid vagyon.

10 2. Adgy háládot néki, mind azokért az jó téteményiért. mellyeket vettél tőlle, azért az kegyelmiért hogy teremtet tégedet. hogy meg váltattál az ő fia az kristus Jesus érdeme által. hogy keresztényé tett. fiává az közönséges anyaszent egyháznak. [48b:] hogy az üdvességedhez valo igazságokra
15 oktattatál. és más egyéb jó téteményiért. mellyeket tapasztalsz magadban.

3 kérjed tőlle egész életedben tett büneidnek bocsánattyát. az mellyekkel meg bántottad jóságát. és viszá éltél jó téteményivel.

20 4 kérjed azt az kegyelmit, hogy az napot szolgálattyában tölthess el. és meg ne báncsad, magadban fel tévén hogy semmi halálos vétekeknek cselekedetire nem állasz. az alkalmatoságokat el kerülöd. visgáld meg előre. miben eshetel az nap.

25 5 Az napi munkádot, ajánlyad néki. kérjed arra áldását, és vezérellyen ugy kegyelmivel, hogy semmit ne cselekedgyél az mi Isten szerént ne légyen. az az. semmit az ő parancsolattya ellen., semmit mást, csak ő általa. . az az. az ő kegyelme által. semmit mást. csak ő érette. az az. az ő dicsőségire.

30 Ajánlyad magadot. az Boldogságos szüz, az örző angyalod. és az patronusod gondviselések alá. mind ezeket buzguságall vigyed végben. és abban bizonyos légy. ha hiven követed ezeket. meg találod az bölcseséget. valamint maga mondgya. azok az kik reggel vigyázással keresnek, meg találnak engem.*

*prov. 8.

³⁰⁵ cselekedgyed, [le szótag újra leírva a szó fölé, tintafolt miatt.]

³⁰⁶ erővel <let> kel lenni

³⁰⁷ arrol <ki> az ki

Tizenkettődik rész

Az estvéli imádságról.

K Az estvéli imádságot, sem kel tehát el mulatni?

F. fiam, hogy ha szükséges az napot jól kezdeni, hasonló képpen szükséges azt jól végezni, az ó testámentumban,
5 minden reggel és estve áldozatnak kellették³⁰⁸ lenni, ebből láthatod [49a:] hogy az Istent imádnunk kel az napnak kezdetin, és hálágot kel néki adnunk annak végin.

Az te hivatalodnak leg főveb része ez iránt, lelked üsméretinek³⁰⁹ meg vizsgálásából áll. ez pediglen olyan dolog, az
10 mellyet el nem kel mulatni. hogy ha elő akarsz az jó³¹⁰ erkölcsben menni, először, ez igen hatalmas orvosága, ros szokásid meg gyógyítására, hogy el kerüllyed az vétekbén való esést. vagy hogy abból ki kelhess, ha abban estél, 2. hogy meg tartcsad az halálos vétek ellen való gyűlölséget. és
15 az akaratot. hogy azt többé azt³¹¹ nem követed. ez nélkül az gyakorlatóság nélkül, nagy fogyatkozásban eshetel. hogy ha el mulatod, halálos vétekre vezet. 3. mint egy el aluszol az vétekbén. ha szándékod nincsen abból fel kelni, 4. ez által az exercicium által gyonásidot könnyebé tészed, az
20 halálról előre gondolkodván, még előre készited magadot az jó halálra, és még előre meg itéled magadot. valamint az böles mondgya. az itélet előtt vizsgál meg magadot. és
25 irgalmaságot találsz, mikor az Isten előtt léssesz. *

* Eccles. 18.

Vigyáz hát erre kedves fiam. és vid végben ezt az sz. dolgot. minden estve. ekeppen cselekedvén.

Estve mikor le akarsz fekünni térdepely le.

Először, Imádgjad tellyes szivedből az Istent., alázatóságal való hálágot adgy néki. mind azokért az jókért, mellyeket vettél jóságátol., és főképpen azért hogy azon nap
30 meg tartot. és meg oltalmazot az szerencsétlenségektől.

2. kérjed kegyelmit. hogy meg üsmerhesed vétkeidet

³⁰⁸ kellették [Ékezethiba.]

³⁰⁹ üsméretinek [i-é-ből javítva.]

³¹⁰ az jó <el> erkölcsben

³¹¹ azt [Beszúrás 1744-ből; az előzőt nem törölte, bár az egyik fölösleges.]

mellyeket³¹² azon az napon cselekedtél. ő tőlle bocsánatot kérhess, és magadot meg jobbithassad.

3. vizsgál meg lelked üsméretit azokról a vétkekről mellyeket leg gyakrabban cselekeszel. erre való nézve szám-
5 [49b:]lál elő minden cselekedetidet reggeltől fogva estig, és jegyezd fel elmédben vétkeidet, vizsgál meg, ha voltalé azon nap valamely kísértetben. abban³¹³ miképen viselted magadot, annak adtálé helyt. vagy is állottálé ellene. nézd meg kivel társalkodtál azon nap. valami rosztat nem cselekedtél. nem beszéltél, rosztat példát nem adtálé, az napot jobban töltötted, vagy haszontalanul.

4. Az mely vétkeket fel jegyezedtél, azokért legy töredelmeségel., és alázatosággal kérj bocsánatot Istentől. magadban fel tévén. hogy másnap magadot meg jobbitod.

15 Óh kedves fiam, ha³¹⁴ pediglen szerencsétlenségből az mái napon valamely halálos vétékben találtál volna esni, imádkozó helyedből fel ne kely addig, valamég elégségesen meg nem siratod nyomoruságidot. és valamég meg nem szánod bánod hogy oly nagyon bantottad meg, az te szent és imádásra
20 méltó Istenedet. kérj tőlle bocsánatot töredelmes szível. és fogad fel előtte, hogy azt meg fogod gyonni mentől hamaréb.

Kérjed kegyelmit hogy abban az nyomorult állapotodban meg ne haly, fiam leheté az embernek, félelem. és nyughatatlanság nélkül el aluni midön lelke üsmérete meg van
25 terhelve halalos vétékel. hogy ha pedig az félelem meg nem szállotta szivedet, ugy tekintesed keménységedet. mint az ördögnek kelepezéit. mellyet elődben téssen. hogy az kározzatban ejtcsen.

5. Ajánlyad Istennek lelkedet és testedet. kérjed oltalmazon meg az étezkán minden szerencsétlenségtől. főkép az vétéktől. kérjed az boldogságos szüzet. az örző angyalodot. patronusodot. és minden szenteket.

Valamint hogy az napnak kezdetin az jó életre való kegyelmit kéred az Istennek. hasonló képen annak végin, az

³¹² mellyeket [*ket* — soreleji margóra írva, elválasztás után.]

³¹³ abban </> miképen

³¹⁴ ha <pedlen> pediglen

jó halálra kérjed. mint hogy az napnak vége, az mi utolsó napunknak³¹⁵ végít jedzi, azért kedves fiam napjaidot úgy végezed. valamint életedet akarod végezni.

[50a:] *Tizen harmadik Rész*

Az Szent Miséről.

⁵ K.. Az kristus rendelteé az szent misét?

F. Az szent misének áldozattya leg főveb lévén az több titkok között, ez olyan áldozat mellyet az kristus jesus maga rendelt, és az melyben az ő testinek és vérinek ajánlása által, először, az Istent tiszteljük, az melynél is nem vehet ¹⁰ nagyobb tiszteletet. 2. méltán való hálákot adunk néki jó téteményiért, 3. kegyelmet nyerjük bűneink bocsánattýára. 4. kegyelmeségit. és gondviselésit meg nyerjük³¹⁶ magunknak. az ó testamentumban rendeltetet négy féle áldozatnak hasznai. fel találtnak az szent mise áldozattýában. sokal ¹⁵ nagyobb. és szenteb erővel, és hatalomal. latreuticum.³¹⁷ Eucharisticum propitiatorium, impetratorium,³¹⁸ ezek valának az ó testámentum béli áldozatok³¹⁹

Az kik³²⁰ olyan boldogok hogy el mehetnek erre az szent áldozatra. részesülnek az fellyeb emlitet négy féle haszonban. ²⁰ és azok kegyelmet vérsznek, hogy³²¹ ha úgy halgattyák az mint kel.

Ahoz pedig három dolog szükséges. figyelmeteség, tisztelet, és áitatoság. figyelmeteség, hogy az elméd³²² jelen lévén, figyelmetes légy arra sz. dologra. tisztelet. mert külső képpen ²⁵ is nagy csendeséggel kel lenned, és nagy lelki tisztelettel ahoz az sz. áldozathoz. mivel még az angyalok is félelemel, és

³¹⁵ napunk(ot jedzi,)nak végít jedzi,

³¹⁶ meg nyerjük [r-j-ből javítva.]

³¹⁷ latreuticum. [cum – beszúrás.]

³¹⁸ Eucharisticum propitiatorium, impetratorium, [Mindhárom szó eredetileg a-ra végződött; um-ra javította Mikes.]

³¹⁹* ezek valának az ó testámentum béli áldozatok [1744-i beírás az új bekezdés elé.]

³²⁰ * kik(nek az a szerencsések van) olyan boldogok [A javítás a törlés fölé írva 1744-ben.]

³²¹ hogy ha [o-a-ból javítva.]

³²² az elméd <1> jelen lévén,

rettegésel vannak ót jelen. áitatoságból,³²³ és nem szokásból, valamint sokak³²⁴ cselekesznek. hanem aval az szándekal, hogy részesülhes annak az szent áldozatnak hasznaiban, hogy ót imádgjad az Istent köteleséged szerént, hálákat adgy néki³²⁵ jó téteményiért. kérvén hogy igralmazon meg néked, adgya szent malasztyát, főképpen azt az kegyelmit hogy óve lehess tellyeséged. és elhess örökké az ő néki valo engedelmességben. [50b:] Igyekezél³²⁶ azon fiam hogy minden nap jelen lehess azon az szent áldozaton. de arra vigyáz hogy ez az három dolog mindenkor az elmédben legyen. figyelmeség, tisztelet. és az áitatoság.

Az mise alatt. pedig azokat az imádságokat mondgyad, mellyeket az pap mond. hogy³²⁷ ha pediglen nem lehet. az miséhez valo imádságokat.

Tizen negyedik Rész

15 Az munkárol. és az időnek töltésiről.

K. Vétéké valamely munka nélkül tölteni az napot.?

F. Igenis véték, mert nem elég jól kezdeni, és jól végezni az napot. hanem azt szükséges valamely hasznos és tisztesség munkában tölteni, holot nincsen semmi, az ki ugy ellenkezék az jó erkölcsel, és az ki oly³²⁸ baráttya volna az rosznak. mint az henyéles. főképpen az iffiuságban. az mint ez után meg mondom. azért fiam ha igazán akarsz az jó erkölcsben élni. hitesd el magadal. hogy az henyélest tellyeséged el kel kerülni, és magadot rended szerént valo munkában foglalni, halgasad mit mond az böles.

*fiam halgas engem. és meg ne vesd³²⁹ intésimet, és végre meg látod hogy hasznosok lesznek. legy gyors és szorgalmatos minden munkáidban. és azal az betegségeket el kerüld,** it mind az testi, mind az lelki betegségekről beszél. mivel az henyéles

* Eocl. 31

³²³ áitatoságból, [bol—gal-ból javítva.]

³²⁴ sokak <ſ> cselekesznek.

³²⁵ adgy néki </> jó téteményiért. kérvén [A törlés valószínűleg egy megkezdett k vonala.]

³²⁶ Igyekezél [I—i-ből javítva.]

³²⁷ hogy <a> ha

³²⁸ oly <jo> baráttya

³²⁹ vesd <kérés> intésimet,

meg gyengíti az testet. az sok rossz humoroknak meg szaporodások miatt. nem alább való képen eszelepszik az léleket. sőt nagyobb veszedelemel., mert hajlandóvá teszi az rossz erkölcsre. és valamint hogy az testnek szükséges az járás az egészségre való nézve, hasonló képpen szükséges az lélekeknek az munka.

[51a:] fiam foglald magadot szorgalmasan. olyan munkában, az mely hivatalban tett az Isten. és azt ne úgy tekintsed mint valamely nehéz dolgot. hanem mint olyan foglalatosságot., mely az Istentől adatot néked. az üdvességnek szolgálattárára. és azért hogy el kerüljed az henyelést. mely annya minden rossznak. és óka az iffiak veszedelmének, ajánlyad magadot minden reggel az Istennek munkádot. és kérjed arra áldását, és hogy azt mivellyed dicsőségire, és lelked üdvességire

Hogy ha pediglen minden renden lévő embereknek szükséges ez az intés, az tanulóknak még leg szükségeseb. hogy ha arra hivatatal, inkább kel abban munkálkodni, mint sem más féle állapotban. nem csak azért hogy az Isten abban tett³³⁰ tégedet, és hogy az henyelést el kerüljed, hanem azért, hogy ha rest vagy abban az állapotban, az alkalmas időt el veszted. az tanulásra, az mely is az iffiuságnak ideje, azt pediglen soha helyre nem hozhatod. midőn pedig idősebb³³¹ léssesz, semmi becsületes állapotra nem mehetz. ezt sokakon láttyuk történi. az kik is el vesztegetvén az tanulásnak idejét. az után henyelőké, és haszontalanoká löttek. minden jóra egész életekben. oh fiam vigyáz arra, hogy azt az drága időt el ne veszed. mert azért számot adcz az Istennek. az írás mondgya. az *ki tudatlan, az tudatlan léssen. * az ki nem akar tanulni, nyomorúságban esik **

*1 cor. 14.

* prov. 17

Tizen ötödik Rész

Az magok meg üsmérése igen szükséges az iffiaknak³³²
K. Szükségesé tellyeségel. hogy az ember magát meg üsmérje?

³³⁰ * tett [Beszúrás. 1744?]

³³¹ idősebb <∫> léssesz, semmi

³³² iffiakk

F. Fiam, az magad meg üsmérése, leg hasznosab, és leg szük[51b:]ségeseb modgya, az jó erkölcs el nyerésire, ugyan azért is jovallyák azt az auctorok. kik az keresztényi életről irtak. még az pogányok is azt oly nagyra becsülték. közön-
5 ségesen azt is tartották. hogy ez az két szó, üsmérd meg magadot. az égből jött volna.. arra valo nézve. az apollo templomának kapujára irták.

Az magad meg üsmérésen pedig azt kel érteni. hogy magadot gyakorta, és kedvezés nélkül meg visgálljad. abbol
10 észre vehesed indulatidot, hajlandóságidot, roszt erkölcsidnek eredetit. hogy azután ezeket meg jobbithassad.

Minden embereknek szükséges hogy magokot meg üsmér-
jék. és azok kik azt el mulattyák, egész életekben az roszt erkölcsben maradnak, de kivált ez az iffiaknak szükséges.
15 mert az hajlandóságok akor kezdenek benne mint egy ki csirázni, hogy ha azt el mulattyák, nagyon fel nőnek, és meg erősödnek, szükséges tehát hogy azokat meg visgállják és meg üsmérjék idején. két okbul. először. mert még eleinte sokkal könnyeb azokat ki gyomlálni. és el vesztetni, hogy
20 sem³³³ azokat jóvá tenni, mikoron már nagyá lettek.

2. Mert valamint sz ambrus mondgya: hogy soha keményben nem kiserti az ördög az embereket. hanem mikor láttya valamely hajlandóságokot kezdödni benne. akor az nevelö okokot fel gerjeszti, és nekik tört keszit *.

* tunc maxime insidiatur³³⁴ adversarius quando videt in nobis passiones aliquas. generari, tunc fomites movet laqueos parat. St. ambr. l. 1 officii 4.

25 Ezekre valo nézve, arra intelk hogy magadot meg üsmérjed, mert az igen szükséges és hasznos, erre nem én intelk hanem az sz lélek az bölc által, *fiam az még élsz próbáld meg elmédet, és az mi gonosz. abban néki ne engedgy** ismét másut, *ne üzed az te gonosz kívánságodot. és tartoztasd*
30 *[52a:] meg az te hajlando kívánságodot. ha az te szivednek kívánsága szerint cselekszel. az te ellenségid az kik irigykednek te reád, örülnek te rajtad **

Az bölc az jovallya tehát az iffiaknak. hogy meg üsmérjék hajlandóságokot. és azokat meg tartoztassák ha rosztak, ezt

³³³ * hogy sem <öket> azokat [azokat <öket> fölé írva. 1744. Ettől kezdve e későbbi javítások tintaszíne kissé világosabb.]

³³⁴ insi<a>diatur

* Eccl. 37

* Eccl. 18.

az első tudományt kel tudnod, és idején kel meg tanulni, hogy követhessed egész életedben. mert ez, az tudományoknak tudománya, az többi ez nélkül haszontalanok. mivel mit használ mindent tudni, és magadot nem tudni. az *tanulást. az*
 5 *magadon való üsméreten*³³⁵ *kezd el, mondgya sz bernard, hejában terjeszted az elmédet az idegen dolgokra. hogy ha magadot el felejtet, akármi nagy bölcseséged legyen, de ha magadnak nem vagy bölcs, semi bölcseséged nincsen, bár jól tudnád is az hit agazattyáról való titkokot. az egész földet, az*
 10 *eget, és az tengernek minden mélységeit üsmernéd is. de ha magadot nem üsméred, olyan vagy, mint az ki fundamentum nélkül épít. nem állando, hanem romlando épületet csinál. **
 hasonló dolog³³⁶ történik azokon. kik el mulattyák magokot meg üsmérni. valamint járt egy philosophus. az ki is egyszer
 15 az többi között olyan nagy figyelmeteséggel nézte az csillagok járását, hogy magára nem vigyázzván egy mély veremben eset. odais veszet.

*. a te tua Consideratio inchoet, ne frustra extendaris in alia te neglecto. quid tibi prodest si universon lucreris. te unum perdens, et si sapiens sis, deest tibi ad sapientiam si tibi non fueris. quantum vero? ut quidem senserim ego totum, noveris licet omnia misteria, noveris lata terrae, alta coeli. profunda maris si te nescieris eris similis aedificant sine fundamento. ruinae non structuram faciens. s. bernard. l. 2 de consideratione c. 3.

Nagy gondod légyen hát fiam magadot meg üsmérni. és hajlandóságidot meg mértékleni, jó idején tanul meg hogy
 20 nem kel mindenben követni indulatidot, és az szived hajlandóságit. mivel sokan vannak. és azoknak ellenek kel állanod minden tehetségeddel az Isten kegyelmivel. hogy pediglen erre az üsmerettségre és mértékleteségre juthass. harom dolgot adok elődben

15 I.ször. szoktassad magadot arra, hogy gyakran meg visgálljad micsoda hajlandóságid vannak., micsoda roszra³³⁷ vagy leg hajlandób, meg látod, hogy mindenkor találsz olyat, az ki benned uralkodik. ugy mint, az kevélység, az harag, vagy az gyönyörüségnek szeretete. vagy más effélék.
 30 némelykor pediglen olyanokat fogsz találni. kik helyel helyel kezdenek neve-[52b:]kedni benned, meg is gyarapod-

³³⁵ üsméreten <d> kezd el,

³³⁶ dolog történik [d-t-ből javítva.]

³³⁷ raszra [Íráshiba.]

nak. hogy ha idején eleit nem veszed, némelykor³³⁸ pediglen az oktatást nem fogod szeretni, és az engedetlenségis beléd szivárkozik, nemelykor az resztcség, gyakorta az tisztátalanság. hazugság, ravaszság. sokszor az ember szollás, esküvés,
5 vagy pediglen az gyüöltség, boszu állás. és töb ilyenek, azért arra vigyáz, hogy mikor ezeket magadban észre veszed, mentől hamaréb magadból ki irtcsad.

Principes obsta, sero medicina paratur.

Cum mala per longas, invaluere moras.

10 2. Mint hogy tellyeségl magunkot meg nem üsmérhettyük. leg inkább iffiu korunkban. arra valo nézve keresed az alkalmatóságot hogy mások meg intesenek rosz hajlandóságidról. főkép kik már téged üsmérnek, kiknek kezek alatt vagy, de mindenek felet³³⁹ az gyontato atyád, az intést pedig jó
15 néven vegyed, az nehezen ne esék, mert jovadra válik.

3 Mindenek felet kérjed az Isten kegyelmit az magad meg üsmérésire. oh Istenem világosicsad meg lelkemnek setécségit. had üsmérhessem meg azt. ami³⁴⁰ néked bennem nem tetczik. és jobbittam meg szent kegyelmed által. gyakran
20 el mondgyad sz. agostonal. ezt az imádságot, *oh Istenem had üsmérjem meg magamot. és had üsmérjelek meg, fiam* a³⁴¹ leg szükségeseb. hogy magunkot, és az Istent meg üsmérjük, az első az alázatoságra, és az jó erkölcsre vezet, az masik az Istenhez valo szeretetre. az mely. az tökéleteségnek
25 koronája.

Tizen hatodik Rész

Hogy az jó könyveket kel olvasni

K Minden féle könyveket, nem kel³⁴² hát nekünk olvasni?

F. Fiam néked erre az bölcs meg felel. *az bölcs ember*

53a:] *az regieknek bölcseségit keresi, és magát az prophetáknak*
30 *olvasásában foglallya, az az. szent*³⁴³ *dolgokrol olvas, ezt az modot adgya néked az bölcs az jó erkölcsre.*

³³⁸ némelykor [y-l-ből vagy megkezdett k-ból javítva.]

³³⁹ mindenek feled [feled-felet helyett.]

³⁴⁰ * a(z)mi [mi(z) fölé írva 1744-ben.]

³⁴¹ a [Beszúrás.] leg szükségeseb (az.) hogy

³⁴² * kel [Beszúrás. 1744.]

³⁴³ az az. szent [sz-az-ból javítva.]

Tudos ugy lésezsz, ha az tudományokat tanulod,³⁴⁴ jó erkölcsü pedig nem lész. hogy ha az jó erkölcsöt nem tanulod, meg mutattam ide fellyeb, hogy az oktatás szükséges az jó erkölcs meg tanulására. oktatást pedig nem
5 vehetz mindenkor az mesterektől, hanem az jó könyvekből, olyanok mellet mindenkor nem lehez kik az jó erkölcsnek uttyára tanittsanak. mert noha az ő intések, oktatások. és tanácsok. meg³⁴⁵ maradgyon is egy darab ideig elménkben. de azokat hamar el felejtyük. hogy ha csak jó könyveket
10 nem olvasunk. és sz. dolgokrol nem elmélkedünk.

Mert minek utánna az bölcse azt mondgya. hogy az ki bölcse akar lenni, szükséges az bölcsek oktatását halgatni, azt is hozzá tész, hogy elmélkedni, és tanulni kel az Isten törvenyit. *gondolkodgyál az urnak parancsolattyárol tökéllé-*
15 *sen. és az ő hagyományirol elmélkedgyél mindenkor *.*

* Eccl. 6.

Az Isteni szeretet olyan mint az tűz, az mellyet jó gondolatokkal kel táplálni, az nélkül meg gyengül és el aluszik, az jó gondolatokat pedig az Istenes könyvekben kel keresni.

Az Isten, az könyvek olvasása által térítette meg szent
20 agostont. hortensius nevü könyvnek olvasásán kezdődöt. és az uj testamentumnak olvasásán végződöt. midön az égből az az³⁴⁶ szozat adatot néki. tolle lege. vegyed olvassad.

Szent serapius meg térésit is az evangéliumnak olvasása
25 cselekedte. mivel az, az ő szivit ugy meg hatotta. hogy minden jószágát el³⁴⁷ hagyván, minden köntösit az szegényeknek adván. az uj testamentumot az honya alá tévé, és ugy járt az uttzákon, mondván. ille me spoliavit. ez fosztot meg engem. oh micsoda ereje van az sz dolgokrol valo olvasásnak. ? [53b:] leheté aval oly keveset gondolni ?

30 De mint hogy nem elég az jó könyveket csak olvasni haszon nélkül, azért elődben adom micsoda modal kel azokat olvasni.

35 I: Csak azért ne olvass hogy tudgy, és hogy az elmédnek tégy eleget. hanem azért olvass. hogy tanuly jól élni. és hogy hasznos légyen, az olvasás elöt egy kevesé emeld fel elmédet

³⁴⁴ tanulod, <de> jó

³⁴⁵ mert maradgyon [mert – íráshiba meg helyett.]

³⁴⁶ az az <jöt.> szozat adatot [Törlés a sor elején.]

³⁴⁷ el <adván.> hagyván,

* Christum³⁴⁸
alloquimur cum
oramus, illum
audimus cum
5 divina legimus
oracula.
S. Ambr. 1. 1.
offic. c. 20.

az Istenhez. kérvén kegyelmit, hogy valamit abból tarthass meg oktatásodra.

2. Mindenkor tisztelettel olvass. meg gondolván hogy az Isten beszél néked az könyvben, az sz attyák azt mondgyák. 5 hogy mikor imádkozunk. az Istennek beszélünk, mikor pedig olvasunk ő beszél minékünk. *

3 Sok könyvet ne olvass. hanem egyet, vagy kettőt, olyat. mely az jó erkölcsre emeljen. olyan jó könyveket szerez magadnak. hogy lelked táplálására legyenek.

10 4 olvass rendel. az elein el kezdvén mind végig. más képpen nem léssen hasznodra.

5 Egyszere keveset olvass. de lassan. figyelmetesen. azután elmélkedgyél arrol, és kövessed.

6 Ólvass gyakran. minden nap. vagy is némelykor egy 15 hétben. fő képpen vasár napokon. és innepeken.

7 Csak egyszeri olvasásal egy könyvet meg ne elégedgyél. hanem egy néhányszor olvasd el. meg is látod, az másodszori olvasás, hasznosab lesz, az elsőnél, mivel jobban fogod érteni, jobban meg tartod, és inkább is fogod azt követni.

20 Ezekre vigyáz hát fiam, és kövessed hiven, holot azért látunk annyi iffia kot olyan kevés hasznal olvasni az könyveket., hogy nem ugy olvasák az mint kéne., az mit olvasnak nem szeretik, elméjeket arra nem függesztik. nem [54a:] figyelmetesek. és arrol nem elmélkednek. abból 25 láttzik, hogy nincsen szándékok az jó erkölcsben valo előmenetelre. az kik pedig az jó könyveket kedveséggel olvasák. jele az, hogy az Istenes életre akarjak adni³⁴⁹ magokot. és abban meg maradni akarnak

Tizen hetedik Rész

Az jó³⁵⁰ társaságról.

30 K. Szükségesé, hogy azjó társaságot³⁵¹ meg tudgyam választani?

F. Fiam ha jó erkölcsü akarsz lenni, jó erkölcsüekkel társalkodgyál. semmi ugy erőt nem vészen az elmén, mint

³⁴⁸ Christum [h—ri-ből, r—s-ből javítva.]

³⁴⁹ * adni [Beszúrás. 1744.]

³⁵⁰ Az jó (barátságáról) társaságról.

³⁵¹ társaságot [Második s—g-ből javítva.]

az jó, vagy az rossz példa, mivel az ember természet szerint hajlando azt cselekedni, az mit másoktól lát. hogy ha az emberek arra hajlandok. az iffiak annál inkább.

Erre valo nézve az iffiaknak. kik az jó erkölcsre vágnak.
5 nem lehet job tanácsot adni, mint hogy az jó társaságot meg válaszáik.

Az jótársaságban formáltatik az elme az jó erkölcsre. abban mások jó példáját látván, magad is azt követni igyekezel. mind beszédedben. mind cselekedetedben. magadot hozájok szabod. az jó neveltetet elme. szégyenli magát meg győzetni az hozája hasonloktól. az pedig jele az rossz elmének, és az meg általkodot elmének az rosszban. midőn másokot lát jót cselekedni, maga pedig meg marad az rosszban. annyi sok példák között.

15 Halgassad mit mond néked az bölcs. *az bölcsenek, és az értelmesek tanácskozáik. és igaz férfiak legyenek azte vendégek.* * mert az ki jár az bölcsenek, bölcs lesz. *
* Eccli. 9.
* prov.³⁵² 13.

két féle jó erkölcsű emberek vannak. kiknek társaságokot kel szeretned. [54b:]

20 Először. Azoknak az bölcs embereknek, kik tégedet mind az idővel, bölcseséggel. és az jó erkölccsel felyül haladnak, ezt az tanácsot az bölcs adgya. *az vén embereknek sokaságában állj. és az ki bölcs, ahoz adgyad magadot.* * Szent ambrus hasonló intést ad az iffiaknak, *igen hasznos az iffiaknak hogy*
25 *az értelmes és az bölcs embereket kövessék. az nagyon szolgál az jó erkölcs meg tanulására. és jelít adgyák jámborságoknak, az iffiak kik az bölcs embereket társalkodnak, meg mutattják hogy követik azokat. az kikhez adgyák magokot.* *
* Eccli 6.

* adolescentibus quoque utile ut claros et sapientes viros sequantur. et ad instructionem itaque³⁵² bonis jungi plurimum proficit et ad probitatis testimonium. ostendunt enim adolescentis eorum se imitatores. esse. quibus adhaerent s. ambr. I. offic c. 20.

30 2 Azokal társalkodgyál. az kik veled egy idősűek. és jó erkölcsűek. ezeknek példájokot inkább az elmédben vészed, és őket inkább követed, de jól meg kel azokat választani, követvén az szent hieronimus tanácsát. olyan társaid legyenek, kiknek társaságok kissebségedre ne légyen. ne is

³⁵² Eccli.9. <E> prov.13.

³⁵³ itaque <jungi> bonis jungi

légyenek annyira czifrák, mint jó erkölcsűek, és ne arra legyen gondgyok hogy hajokat meg fodorítsák, hanem hogy magok előtt viselleyék az szemérmeséget. és az tiszteséget*. vizsgál meg fiam hogy ha ilyenekkel tarsalkodolék,
 5 hogy ha ilyeneknek³⁵⁴ szereted társaságokat, kövessed szép erkölcsöket, jó cselekedeteket. és ne légy utolsó az te teremtődnek szolgálattában.

*tales habe socios quorum contubernio non infameris non ornentur veste. sed moribus. nec calamistro crispent comas. sed moribus pudicitiam polliceantur. s. hiero epist. ad nepotianum.

Tizen nyolczadik Rész

Az Bóldogságos szüz, és sz. josephez³⁵⁵ való áitatoságról

10 K. Szükségese az³⁵⁶ jó erkölchöz, az Boldogságos szüz-höz való áitatoság?

F. Fiam igenis szükségese, mert az ő esedezése nagy erejű az Istenél, senki is kegyelmit jobban meg nem nyerheti, ő az tökéleteséggel való példája az jó erkölchnek.

15 Az Isten. és az ő szent fia után, leg inkább ezt az szent szü-[55a:]zet kel szeretnünk és tisztelnünk, az Isten annyának nagy méltóságos voltáért. az mely méltóság sokkal fellyeb emeli ötet minden teremtet állatoknál,

20 Az ő esedezése által szükségünkhöz való segittséget veszünk tőlle, oly kedves is az Isten előtt, hogy mindent meg nyerhet tőlle, és olyan jó, hogy esedezik érettünk anyja lévén, kérésit meg halgattya. nekünk is anyánk lévén, meg nem vonhattya érettünk való esedezésit, midön hozája folyamodunk., az mi nyomorusaginkot érzi, az mi
 25 szükségéinken szánakodik, üdveségünkért ha kérjük, meg nyeri nekünk, sz. bernard azt méri mondani *hogy soha meg³⁵⁷ senki ugy nem hitta szükségiben segittségül. ezt az irgalmaságnak annyát. hogy ne érzette volna segittséginek hasznát.**

*s. bernard
 serm. 4. de as-
 sump.³⁵⁸

³⁵⁴ * ilyenek [Második *k* és a rövidítésjel — utólagos beírás más színű tintával;] szereted [*t-s*-ből javítva 1744-ben.]

³⁵⁵ josephez [Szóvégi *e* javítva egy hosszú szárú betűből.]

³⁵⁶ az <Bóldo> jó erkölchöz, az Boldogságos

³⁵⁷ meg [Íráshiba *még* helyett.]

³⁵⁸ de as-<sump.>sump.

Hogy ha az Boldogságos³⁵⁹ szüz olyan jóságal vagyon minden emberekhez. leg inkább az iffiakhoz különös jóságal vagyon. mert tudván hogy gyengeségek nagyobak., szük-ségek nehezebek. főkép az tisztaság meg tartására. az mely-
5 nek is különösön gondviselője. az historiák tele vannak olyan szentek példájival. kik ezt az nagy jó erkölcsöt meg tartották. ennek az szüzek királynéjának gondviselése által. azt láttuk minden nap. hogy sokan meg gyözik, mert esedezésihez³⁶⁰ folyamodnak., és az jó erkölcsben elő men-
10 nek az ő segítségiből, és az Istentől nékik nyert kegyelem-ből.

Légy áitatoságal fiam ahoz az sz. szüzhöz. de az Istenért ugy ne cselekedgyél mint azok. kik minden áitatoságokat abban tarttyák, hogy egy néhány imádságokat el mondván,
15 azt is szokásból inkább mint áitatoságból, aval nem gondolnak, hogy ötet meg szomorittsák oly életel. mely tele halálos vétekel. oh. Istenem micsoda áitatoság az? az anyának kívánnak tettzeni. és az fiat mindennap meg feszittik. vérit labokkal tapodgyák. és kegyelmit meg vetik. nem ezé ellen-sége lenni az fiunak és az anyának.?

[55b:] Oh kedves fiam, az te áitatoságodnak,³⁶¹ más félének kel lenni. mind nemesebnek. mind szentebnek., hogy pedig-
20 len világosabban meg értethesem veled, ha igaz fia akarsz lenni ennek az szüznek. négy dologra vigyáz.

1 Örizd³⁶² meg magadot hogy halálos vétekel meg ne bántsad, és anyyai szivit³⁶³ meg ne szomorittsád. az ő fiához valo tiszteletlenségedel, és lelked el vesztésivel. hogy ha
25 abban az szerencsétlenségben esel, forduly hamarság al hozzája, és közben járod lévén, meg engeszteli fiát, ellened
30 valo haragjában. mert ő az oltalma, mind az bünösöknek, mind az igazaknak,, csak igazán meg téré szándékban

³⁵⁹ * Boldogságos [Szóvégi s-t-ből javítva;] szüz [beszúrás 1744-ben.]

³⁶⁰ esedezésihez [Harmadik e-é-ből javítva az ékezet áthúzá-sával.]

³⁶¹ áitatoságodnak, <mind> más félének kel lenni. mind

³⁶² Örizd [z - javítva olvashatatlan betűből.]

³⁶³ szivit <azal> meg ne szomorittsád. [A margószövegben:] affectũ

legyenek., midőn hozzája folyamodnak. valamint sz. bernárd mondgya *

* non aspernatur affectum praeducem. ingens desiderium, inundationem lachrymarum assiduitatem precum. quorum libet etiam peccatorum. si tamen laverint a malitia cor. s. bernard. serm. 1. super salve regina

2 Szeressed, és kövessed jó erkölceit. fő képpen alázatos-
ságát. és tisztaságát. az többi közöt ezért az két jó erköl-
5 csiért let kedves Istennél. az nála kedves, mikor láttya leg
inkáb az iffiakban ezt az két jó erkölcsöt. meg is segitti
kivált azokat, kik ötet követik az tisztaságban, és az alá-
zatoságban*.

*. agnoscit certe. et diligit. diligentes se. et prope est in veritate invocantibus se. praertim his quos videt sibi conformes factos. in castitate, et humilitate. ibid.

3 folyamodgyál hozzája üdvességedhez valo szükségidben.,
10 arra valo nézve, mondgy minden nap egy nehány imád-
ságokat, olvasot. vagy officiumot. minden szombaton
cselekedgyél valamit tisztességire. imádságot, böjtöt, vagy
alamisnát. tiszteljed főképpen az innepeit. akor meg gyon-
ván.³⁶⁴ és kommunikálván.

15 4 Emlekezel segítségül hini az kísértetekben., és vesze-
delmekben., jobban nem is tisztelheted ötet. mint ha ezek-
ben az szorgos szükségidben hozzája folyamodol. nem is
találhatsz. hamaréb valo segitöt ő nála. ezt sz bernárd adgya
tanácsul. *hogy ha az kísérteteknek szelei fel kelnek ellened,*
20 *hogy ha az nyomoruságoknak kö szikláira esel. tekincsed*
csillagodot. hijad segítségül mariát. az veszedelmekben. utolso
szükségidben. [56a:] az kételkedő dolgokban gondolkodgy
mariáról. hijad segítségül mariát. az szájadban. és az
szivedben légyen. és hogy meg nyerhesed esedezésinek
25 *segitségit. el ne felejtcsed követni jó erkölceit*.*

*. si insurgant venti tentationum si incuras scopulos tribulationum. respice stellam. voca mariam. in periculis, in angustiis, in rebus dubiis. mariam cogita, mariam invoca non³⁶⁵ recedat ab ore non recedat a corde. et ut impetres orationis ejus sufragium non deseras conversationis exemplum. homil. 2. super missus est.

Kedves fiam, ha ekepen cselekeszel, igazán valo áitato-
ságal lész az Boldogságos szüzhöz, az ő gyermekei köziben
számláltatol.³⁶⁶ nyád lévén, valamég gondviselése alat

³⁶⁴ gyonván. [Tintafolt miatt a szó alá újra leírta az *on* szórészt.]

³⁶⁵ non <e> recedat

³⁶⁶ számláltatol. [o—a-ból? javítva.]

lésesz. nem esel veszedelemben.³⁶⁷ tarsd meg sz. anselmusnak ezeket az szép szavait, *valamint hogy elkel annak veszeni magát. ki ezt az szüzet nem szereti, és annak aki³⁶⁸ tölle el hagyatatot, viszontag lehetellen annak el veszni ki hozzája⁵ folyamodik. és az kit irgalmas szemével tekint. **

*. sicut omnis a te aversus et despectus necesse est ut intereat. ita omnis ad te conversus et a te respectus, impossibile est ut pereat. anselm. in alloq. coelest. n. 27.

Ennek meg bizonyítására szép példát hozok elődben. szent brigyitta aszszonynak. egy fia lévén,³⁶⁹ valamely hartzon el vesze, midön meg hallá fia halálát, nagy nyughatatlanságban vala üdvesége felöl, mivel hogy gyakran
10 valo jelenési voltak. néki Istentöl, az melyről egy könyvet is irt, kétszer egy más után meg jelenteték néki, az fia üdvözülése, először az Boldogságos szüz³⁷⁰ meg jelenté néki, hogy meg segítette volna fiat halála oráján. kisértetiben véle volt. és szent halálra valo kegyelmet nyert néki.
15 másodszor, meg jelenté néki az okát. hogy miért segítette volna fiát, mondván. hogy meg akarta jutalmaztatni nagy, és igazán valo áitatoságát az ő fianak. melyel volt hozzája életiben, mert ötet buzgo szeretettel szerette. és mindenekben kivánt néki tetczeni,

20 Látodé fiam micsoda hasznos volt ennek az iffiuinak, és más többeknekis, az Boldogságos szüzhöz valo áitatosága, néked is az hasznodra lészen, hogy ha szereted, és tiszteled azt az szent szüzet, ugy az mint meg mondotam

Az Boldogságos szüzhöz beszélvén néked, el nem felejtetem az ő férjít. sz.³⁷¹ josphet. mivel oly boldog vala. hogy az Isten ötet választá gondviselőjévé fiának. mind gyermek [56b:] mind iffiukorában. minden szükségiben szolgálá ötet. meg szabadittá ellenséginek üldözésitöl. gyermekiségiben ő nevelte, az gyermek engedelmes vala
30 parancsolattyának, ő is vala bizonyosága, és csudálója az gyermeknek.. ki naponként nagy bölcseséget mutat vala még igen iffiu korában.

³⁶⁷ veszedelemben. <tarsd> tarsd meg [Törlés a sor végén.]

³⁶⁸ aki [a — utólag beszúrva ki elé a sor elején.]

³⁶⁹ lévén, <az> valamely

³⁷⁰ * szüz [Beszúrás. 1744.]

³⁷¹ sz. <p> josphet.

Légy bizonyos hát abban fiam. hogy ez az szent. az ki oly nyájaságban vala az gyermek jesusal., szereti is igen az kristus jesus fiait, fő képpen azokat, kik azon igyekeznek. hogy kövessék ennek az szentséges iffiunak jó erkölceit.
⁵ és azokért esedezik, szeresed fiam ezt az szentet, tiszteljed, és légy áitatosággal hozzája. ved patronusodnak. és gondviselőjivé tisztasággodnak, kerjed őtet bizodalomal. főkep szükségidben, és meg segít. kérjed őtet. hogy azért az gondviselésiért. mellyel volt az kristus jeshoz. szentséges
¹⁰ gyermek korában. oltalmazza meg iffiusággodot üdveségednek veszedelmiben. és valamint hogy ő vigyázot az kristusra világon valo létiben. kérjed hogy segittsen meg teged meg tartani lelkedben azt az szent üdvezitőt.

Tizen kilentzedik Rész

Az örző angyalhoz valo áitatosággrol. és ahoz az
¹⁵ szenthez kinek nevit viseled.

K. Vagyoné örző angyalunk, és kellé ahoz áitatosággal lennünk.

F. Fiam az Isten bennünk oly igen szeret. hogy minde-
 nikünknek angyalát adgya örizésünkre, meg foghatatlan
²⁰ jóságából, szolgálatunkra rendelvén olly tökellteséggel valo teremtet állatytit. oh fiam micsoda josága az Istennek. egy fejedelmet rendelni örzésire szegény szolgájának. valamint szent [57a:] bernárd mondgya bölesen, aval meg nem elégedet hogy szent fiát küldötte nekünk. szent lelkit adta,
²⁵ szent országát meg ígérte, és hogy ne légyen semmi az égben az mi üdveségünkre ne szolgállyon, még angyalit is szolgálatunkra küldi, örzésünkre rendeli, parancsolván nekik hogy legyenek mestereink, és vezetöink.*.

*mittis ei unigenitum tuum. immittis spiritum tuum. promittis etiam vultum tuum. et ne quid in coelestibus vacet ab opere sollicitudinis nostrae beatos illos propter nos mittis. in misterium custodiae. deputas. jubes nostros fieri paedagogos. s. bernard. serm. 12. in³⁷² psa. qui habitat.

Légy nagy tisztelettel ahoz kit az Isten³⁷² néked rendelt.
³⁰ mivel mindenkor melletted vagyon. hogy vezérellyen, és meg örizen. az néked jó gondolatokat ad, nehéz dolgaidban

³⁷² az Isten <m> néked rendelt. mivel mindenkor melletted vagyon.

³⁷³ in <sp> psa.

meg segít. kísértetekben meg örösit, el fordította tölled az lelki vagy testi sok szerencsétlenségeket. és örömet is szolgál néked ha hozzá folyamodol., mivel nem tartozol hát annak. az ki ugy oltalmaz. és olly gondodot viseli.

- 5 Szent bernárd azt mondgya. hogy három dologal kel lennünk az örző angyalhoz, tisztelettel. szeretettel. és bizodalomal, tisztelettel, az ő jelen valo létiért, szeretettel. vagy áitatoságal. hozánk valo jó voltáért. bizodalomal. az ő reánk valo gondviselésiért*.

*quantam debet hoc verbum inferre reverentiam. affere devotionem. confere fiduciam reverentiam pro praesentia. devotionem pro benevolentia. fiduciam pro custodia. ibid.

- 10 1 Légy fiam nagy tisztelettel az örző angyalodhoz. és midön valamely rossz gondolat jó az elmédben. emlékezel meg jelen valo létiről. és szégyeneljed előtte meg cselekedni, az mit meg nem cselekenél mások előtt.*

*in quovis diversorio, in quovis angulo. angelo tuo reverentiam habe. tunc audeas illo presente. quod vidente me. non auderis ibid.

2. Szeresed ötet, ajánlyad gondviselése alá magadot. 15 kérjed vigyázon cselekedetidre, oltalmazon meg az szerencsétlenségektől. mindenek felet az vétkektől, holot. az. leg nagyob szerencsétlenség.

3. Emlékezel³⁷⁴ meg, hozzá folyamodni, leg inkább két dologban.

- 20 Először midön valamely³⁷⁵ nagy dologhoz akarsz fogni, melyben szükséged vagyon tanácsára, kérjed vezérlésit abban az dologban. hogy légyen az Isten akarattya szerént. az³⁷⁶ ő szolgálattya. és üdveségedre: hogy szerencsésen vihessed azt végben. ez igen hasznos az nehéz dolgok végben vitelére, lehetetlen is. hogy ollyan jó vezérlő alat., jó vége 25 ne légyen. mivel ő egyszersmind, mind hiv, mind böles, és igen hatalmas*.

*quid sub tantis custodibus timeamus, nec superari, nec seduci. minus autem seducere possunt. qui custodiunt nos in omnibus viis nostris. fideles sunt. prudentes sunt. potentes sunt. quid trepidamus? tantum sequamur eos. ad haereamus eis ibid.

Másodszor. mikor oly veszedelemben vagy, hogy az Istent meg bánthatod, vagy valamely kísértetben, szent

³⁷⁴ Emlékezel [E — megkezdett L-ből javítva.]

³⁷⁵ valamely [e — a-ből javítva.]

³⁷⁶ az [es-ből javítva.] ő <akarattya> szolgálattya.

bernárd mondgya. [57b:] *hogy mikor valamely kísértet ösztönöz tégedet, vagy valamely szomorúság közelget hozzád, akkor híjad segítségül őrző angyalodot, és meg segít **. fiam ez igen

*quoties gravissima cernitur urgere tentatio, et tribulatio vehemens imminere invocata custodem tuum doctorem³⁷⁷ tuum, adjutorem tuum. in opportunitatibus, in tribulationibus. ibid.

5 hasznos orvoság az kísértetekben. fő képpen kik ellenkeznek az tisztasággal. mert az angyalok szeretik az tisztaságot. az is teszi hozzájuk hasonlóvá az embereket, követvén³⁷⁸ őket ez földön, tiszta, es mennyei életekben. *nem csuda hát.* mondgya sz. ambrus *ha az angyalok meg őrzik az olyan tiszta lelkeket kik ez földön angyali életet élnek.**

*quid castitate decorius, quae angelum de homine facit, differunt quidem inter se homo pudicus, et angelus, sed felicitate, non virtute sed et si illius castitas felicior, hujus tamen fortior esse cognoscitur. s. bernard. epist. 42 s. ambros. homil. 5. de virginitate.

10 Az őrző angyalod után tisztelgyed az patronusodot. mint hogy az keresztségben az szentek nevit adgyák nekünk, hogy gondviselőink legyenek. az Isten elöt esedezenek éretünk. az ő imádságokkal. és jó³⁷⁹ erkölcsök követésivel vegben vihesük az keresztyeni életnek kötelességit. valamint meg
15 igérted az keresztségben. azért tisztelgyed és szeresed azt. kinek az nevit viseled, ajánlyad magadot minden nap imádságában, hogy pedig segítségit vehessed, kövessed szent életit*

*debent enim in nobis aliquid recognoscere virtutibus, ut pro nobis dignentur domino supplicare. s. Augst. serm. 29. sanct.

Huszdik Rész

20 Az innepeknek. de fő képpen az vasárnapoknak üllésekről.

K. Miben³⁸⁰ áll meg ülleni az innepeket, abbané, mint közönségesen cselekszik, hogy azt az nyugodalomban. vagy az mulattságban töltsém.?

25 F. Éppen nem abban fiam, mivel az innepek üllése igen hasznos³⁸¹ az jó erkölcsre, ha azt az Isten. és az anyaszent egyház akarattya szerént viszed végben. holot ezek az

³⁷⁷ doctorem <tu> tuum.

³⁷⁸ követvén [ö - v-ből javítva.]

³⁷⁹ jó [Ékezethiba; jó helyett.]

³⁸⁰ Miben [b - javítva, talán m-ből?]

³⁸¹ hasznos(ok) az jó

napok azért rendeltettek, hogy az Isten szolgálattyaiban foglallyad magadot. és az lelked meg szentelésiben, az kik azokat jól töltik, nagyon elő mennek az üdveség uttyában.

5 Az innepek rendelése, olyan régi valamint az világ. *Genes. 2.
mivel az Isten mindeneket terentvén hat nap alatt. az hetedik napot meg áldá, és meg szentelé, meg szüinvén minden munkától,* azután törvént adván az Izrael népinek, meg [58a:] parancsolá, mikeppen kellesék ötet tisztelni *Exod. 20
10 azon az napon* másokot is rende le népinek meg szentelésire, akarván hogy azokat, az ő hozzájuk,³⁸² jó tétemennyiért való háláadásban töltsék.* *levit 23

15 Az új törvényben pedig az innepeknek számok, meg szaporodot. és mostanában, nem az szombatot. hanem az utánna való napot szentellyük, az mi meg váltonk azon az napon való fel támadásának emlékezetire, az szent lélek is azon az napon szállot le, más egyéb innepek is rendeltettek. az mi meg váltásunk titkai tiszteletire.*. és az Isten

*. dies resurrectionis dominicae. tantis divinarum. dispositionum miraculis est consecrata ut quidquid est a domino insignius constitutum. in hujus diei dignitate sit gestum. s. leo epist. 15.

20 kegyelme tiszteletire, az mellyel volt az Boldogságos szüzhöz, és az szentekhez. az új testamentumban való ünnepeknek módgya. sokal szentebb, mint³⁸³ sem az ó törvénykor. valamint is mondgya szent pál. *nem vit semmit tökéletességre az törvény.**. *hebr. 7.

25 Az mostani inneplésnek módgya. nem az állatoknak áldozattyaiban áll, mint³⁸⁴ az ó törvényben, nem is csak abban, hogy magunkot az testi, és az szolgálat béli munkától tartoztassuk meg, hanem hogy még lelki képen való tisztelettel dicsérjük az Istent. és az háláadásból. imádságból, töredelmeségből, szent³⁸⁵ dolgokrol való olvasásból állyon. mert ezeken az napokon, ilyen áldozatokat kíván az Isten
30 mi töllünk,*

*offerte spirituales hostias acceptabiles, deo. per iesum christum.

382 * hozzájuk, <jó> <való> jó tétemennyiért [<való> <jó> fölé — jó <jó> alá írva. 1744.]

383 mint sem [Az s betű (hosszú f) m-ből vagy n-ből javítva.]

384 mint az [m — a-ból javítva.]

385 szent [sz — es-ből javítva.]

Halgassad mit mond eziránt egy nagy auctor. *hadgy el minden világi dolgokat. az lelkiekben foglalj magadot. az templomban el meny, az mennyeiekről gondolkozál., az dicsőségre emeld fel elmédet. az utolsó ítélet eszedben jusson. az jelen valokat felejsd el, és foglalj elmédet az örökké valokról.** ebben áll az keresztényi szombatnak meg tartása

*. nihil mundanum geras. sed spiritualibus operibus vaces. ad ecclesiam convenias. lectionibus divinis et tractatibus aurem praebeas. et de coelestibus cogites. de futura spe sollicitudinem geras. venturum iudicium prae oculis habeas. non respicias ad praesentia. et visibilia sed ad invisibilia et futura. haec est observatio sabbati christiani. origenes. homil 23. in numeros.

Az szent napoknak ekképpen való meg üllése, nem csak az földön innep, hanem még az égben az angyalok között is. sőt még az Istennek is. *az kinek* (az mint³⁸⁶ mondgya origyénés). az emberek üdvesége nagy innep.*

Az innepek szentelése nagyon szükséges. és neveli az jó. [58b:] erkölcsöt. ugyan erre az végre is rendeltettek., azért intelek arra fiam. hogy azt keresztényi képpen vid végben. és ne kövesed azokat, kik meg kissebitik az szent napokat, 15 illetlen cselekedetekel., mert némellyek világi dolgok foglaltságiban töltik. nem tévén semi külömbözést az több napoktól. masok, henyélésben., és hejában való mulattságban. mint ha az mulattság kedviért rendelték volna az innepeket., meg nem gondolván azt., hogy ha az testnek 20 meg van tiltva az munka, azért vagyon, hogy az elme szent dolgokban foglalja magát. az kik pedig ekképpen cselekesznek., testi képen tartják az innepeket. és az sidokat követik. valamint sz. agoston mondgya. *hogy job volna egész nap. kapálni, mint sem tántzolni.** mások pedig más rosz

* observa diem sabbati non carnaliter non iudaicis deliciis qui otio abutuntur ad³⁸⁷ ne quitiam. melius utique tota die foderent. quam tota die saltarent. s. augst in psal. 22

25 dolgokban töltik ezeket az sz. napokat. vendégségekben. részegségekben. reggeltől fogva estig az asztalnál való ülésben, rosz beszédekben. veszekedésben. kártya, koczka játékokban. és ilyen formán az Isten innepeit, az ördög tiszteletire fordítják. az ördögnek örömiére, és az Istennek

³⁸⁶ mint mondgya [*mint* — *mond*-ból javítva. A margó lapolji végéből néhány betűt (*lib?*) levágtak a kötéskor.]

³⁸⁷ ad [*in*-ből javítva.]

*. Est deo magna festivitas humana salus

haragjára. valamint maga mondgya. *az szombatnak innepét nem szenvedhetem., és az ti innepeteket gyűlöli az én lelkem.**

*Isaiae. 1.

fiam ne légy hát azok közül. kik viszá élnek ilyen szent és szükséges rendeléssel, hanem töltcsed szentül az sz napokat. az Isten. és az anyaszent egyház akarattya szerént, az Isten szolgálattyaiban, és az lelked meg szentelésiben. ekképen cselekedgyél.

Először. mint hogy az vétek ellenkezik az innepék meg szentelésivel. vigyáz hogy az Istent meg ne bántsad azokon az napokon, mert noha az vétek minden nap utálatos legyen is. de azokon inkább el kerüllyed. *mert az ki vét. mondgya origyénes. az vétekeknek innepét ülli.³⁸⁸ és nem az Isten innepét* * hogy ha az halálra ítéltetet, az ki fát szedet szombat napon; mit nem érdemel tehát az. ki meg szegi azt az sz. napot halálos vétekeknek cselekedetivel?. ha az olyan munka az mely [59a:] magában nem rosz. ellenkezik az innepel.³⁸⁹ mit mondhatni az vétek ellen, mely az Istent sokal inkább meg bántya, és az mely el ronttya szentségiben³⁹⁰ az ő élő templomát. holot az kézi munka. az emberek szolgálattyaára valo, de az vétekért. az vétek szolgáljává, és az ördög rabjává leszünk. valamint az kristus mondgya. qui facit peccatum. servus est peccati.

*certum est. quia qui peccat. et agit diem peccati. non potest agere diem festum. supra nume. 15.

2. Az innepékben. mentől gyakran lehet. az penitentzia tartásnak szentségihez járuly. főképpen midön leg kiszeb kételkedésben vagy, hogy az Isten kegyelmitől el távoztál. holot valamely nevezetes napon, nem mégy az emberek eleiben rongyos köntösben. hanem tisztéséges köntöst vész magadra, az napnak tisztéségiért. de az Isten eleiben el mérsz menni, noha vétekel meg vagyon mocskolva az lelked. látod azokon az napokon fel ékesittik az templomot. és az óltárokot. még is te. az lelkedet, az ki az ő élő temploma., olly állapotban hagyod. az ki ő előtte utálatos? *mit használ-nak*, mondgya sz. leo. *az külső ékeségek., hogy ha az belső, tele vagyon mocskal. és vétekel.?* * halgasad mit mond sz. agoston. *hogy az. a ki sem testiben, sem elméjiben meg nem tarttya az tisztaságot, az, az innepből, gyászi, és szomorú napot*

*s. leo. serm. 3. de quadrag.

³⁸⁸ ülli. <*.> és nem az Isten innepét *

³⁸⁹ az innepel. <min> mit mondhatni

³⁹⁰ szentségiben az ő [sz – az-ból javítva.]

csinál. okát adgya mert lehetetlen hogy annak igazán való öröme légyen. az kit az lélek üsméret furdal. hogy az ő lelkit az ördög birja. és nem az jesus kristus.*

*. qui nec castitatem custodit in corpore. nec puritatem in mente. quoties sancto solemnitates adveniunt. in corpore videtur habere gaudium.: in corde non celebrat nisi luctum. quale enim gaudium conscientia illa habere potest. in cujus anima multis vitiis occupata, magis diabolus, probatur habere quam christus.? s. augst. serm. 275.

3. Azon légy. hogy vasárnapokon., és innep napokon.³⁹¹
5 az templomban el meny. az Isteni szolgálatra. sz.agoston annak nagy hasznát mondgya. mert eleinte az templombéli ének. fel buzdítván ötet, meg lágyította³⁹² szivit. és bőséggel való könyhullatásra indította. annak pedig hasznát akkor kezdé jobban érzeni, midön nem csak az ének szó indította
10 fel. hanem. az. az mit énekeltek. *moveor non Cantu. sed rebus quae Cantantur.* hasonló hasznát érzed, ha jelen lész az Isteni szolgálaton, tiszteletel. töredelmeséggel, és figyelmeteséggel. azokra az szent dolgokra. és nem azért hogy ót az időt töltesed, neves, min[59b:]deneket néz. mindeneket
15 köszönts, és³⁹³ hogy ót tegedet nézenek. ez sokaknak történik, azért méltók az szánásra.

4 Soha vasárnapokon. és innepeken. ha lehet az predikációt el ne mulassad. különösön is olvas oly dolgokrol, hogy az üdveséggel használyanak. az te beszélgetésid,³⁹⁴
20 mulatságid, olyvak legyenek. hogy az szent napal ne ellenkezenek.

Gondolkodgyál arrol az örökké való nyugodalomrol., melyet az innep jelent. mivel csak egyedül. az után is kel suhajtani. elmelkedgyél az égben való boldogságos nagy
25 innepröl., az hol az Istennek látása, bé tölti az boldog lelkeket. vehetetlen örömmel. oly innep nap léssen is az, mely örökké fog tartani. mondgyuk el hát fiam ezeken az napokon. az prophétával *mely igen szerelmesek az te hajlékid ó seregeknek ura., annak kívánsága miat el fogyatkozik az én*
30 *lelkem. boldogok az kik lakoznak azte házában. és szüntelen*

³⁹¹ napokon. [p – megkezdett k-ból javítva.]

³⁹² meg lágyította [i – o-ból? javítva.]

³⁹³ és [Beszúrás.]

³⁹⁴ beszélgetésid, [l – d-ből javítva.]

teged dicsérnek. boldog az, az kinek erősege te vagy. és az kinek szíviben vannak ösvényid. és az ki, ez siralomnak völgyéből. kíván fel menni abban az kívánatos lako helyben.*.

*. psal. 83.

Huszon egyedik Rész

Hogy az Isteni szolgálatra, az parochialis templomban kel menni.

5

K. Szükségesé az Isteni szolgálatra. az közönséges templomban menni, holot azt végben vihetem az magam házamnál, mivel az énekes misék sokáig szoktak tartani?

F. Fiam nem csak szükséges, de az kereszteni hivatalodnak egyik része abból áll. hogy az parochialis templomban járd Isteni szolgálatra. ha olyan helyt vagy, és az magad házánál csak akor, mikor más képpen nem lehet. hogy pedig ezt jobban meg érttetsem veled, az kezdetire mégyek az dolognak, és azt kel tudnod, hogy az kristus menyben menetele után [60a:] az apostolok el változtatták az szombatot, és az hétnek első napját kezdék szentelni, arra az napra rendelék, hogy az hivek egyben gyüllyenek nagy szorgalmatoságal. együt imádkozanak. az Isten szavát halgassák. és jelen legyenek az Isteni szolgálaton.

15
20
25
30
Az apostolok cselekedetiben meg láttyuk ezt az rendelést. az hétnek pedig első napján egyben gyülénk, az kenyérnek meg szegésire.* szent pál az korinthus bélieknek parancsollya. hogy az hétnek minden első napján mindenik tegye el magánál. az mit az Istennek ajándékból el akar tenni.* ezen az szon pedig. una sabbati, az hétnek első napját kel érteni. valamint sz. máthé magyarázza. quae lucescit in prima sabbati*

*act. 20

*1 Cor. 16.

*matth. 28.

Ezen az napon az kristus fel támadásának napját kel érteni, mely szombat után valo nap vala. ezt az napot ur napjának nevezték. valamint sz. jános is ugy nevezi látásiban*

*apoc. 1.

35
Az mi pedig azon az napon valo gyülekezetet illeti, az apostolok tizedik szabot rendiben, ekképen vagyon. az hivek az kik az templomban gyülnek. az nagy napokon. halgassák az szent irást, és az evangeliumot., végig az imádságon jelen legyenek. és kommunikállyanak.*.

*. omnes fideles qui conveniunt in solemnibus sacris ad ecclesiam scripturas³⁹⁵ apostolorum et evangelium audiant qui autem non perseveraverint. in oratione usque dum missa peragitur. nec sanctam communionem percipiunt. velut inquietudinem ecclesiae. moventes convenit communionem privari. Canon. 10. apost.

Szent ignác az apostolok idejében élvén. erről beszél leveleiben, még más régi auctorok is, de fő képpen sz justinus mártir, az ki az második seculumban élt. 150. és ő utánna harmincz esztendővel tertullianus.

- 5 Szent justinus az második apollogiájában szépen le írja. mit csináltak az régi keresztények gyülekezetekben. az mely is nem egyéb az szent misénél. halgassad mit mond. *vasárnap egyben gyülekeznek. mind azok kik az városban laktak. és az kik az mezőn., és őt az apostolok. vagy az prophéták írásit*
10 *olvasák, valamint az idő hozza magával. az olvasás után, az ki praesideál az népet arra inti hogy kövessék azokat az szép dolgokat mellyeket hallottak olvasni, az meg lévén, mindenik fel kél és imádkoznak. azután az offertoriumkor. kenyeret, bort, és vizet tesz[60b:]nek az oltára. az pap az dicseretre.*
15 *és hálaadásra való imádságokat el mondván., az egész nép fel szoval mondgya az ament. az után az ur vacsoráját osztogatják. mind azoknak. kik jelen voltak, az végén alamisnát szednek. és azt az pap keziben adgyák az szegények számára**

*Et solis qui dicitur dies. omnium qui vel in oppidis vel ruri degunt. in eundem locum conventus fit. et commentaria apostolorum. aut scripta prophetarum quo ad tempus fert leguntur. deinde lectore quiescente praesidens oratione populum instruit. et ad imitationem tam pulchrarum³⁹⁶ rerum exhortatur. postea surgimus simul. omnes. et preces fundimus et precibus peractis. panis offertur et vinum et aqua et praepositus quantum potest preces et gratiarum actiones fundit. et populus faustè acclamat amen. et distributio. atque communicatio fit oblatorum³⁹⁷ unicuique.: absentibus autem per diaconos mittitur. caeterum qui copiosiores sunt et volunt. pro arbitrio suo quod visum est contribuunt. et quod ita colligitur. apud praepositum deponitur. atque ille opitulatur pupillis et viduis. et his qui propter morbum aut alium casum egent. quique in vinculis sunt. et peregrinis. et ut verbo dicam. indigentium his curator est. s. just. apol. 2.

- 20 Tertullianus az apologiájában azt mondgya. hogy az keresztények egyben gyülekeztek. hogy hathatosab légyen imádságok. és mint egy erőszakot tegyenek imádságokal. az mely igen kedves Isten előtt. az gyülekezetben az szent írásból olvastak. az hit taplálására, és az hivek erősítésére. őt szép intéseket tettek. és mikor valamelyik olyan vétket

³⁹⁵ scripturas [szóvégi hosszú]-m-ből javítva.]

³⁹⁶ pul(ch)charum

³⁹⁷ fit oblatorum <u> fit unicuique.: [fit - téves beszúrás <u> fölött.]

cselekedet. az gyülekezetből ki tiltották. az igen nagy büntetés volt*.

*. coimus in coetum et congregationem ut ad deum quasi manu facta precreationibus ambiamus orantes. haec vis deo grata est. coimus ad literarum divinarum commemorationem si quid presentium temporum qualitas aut praemonere cogit. aut recognoscere. certe fidem sanctis vocibus pascimus spem erigimus. fiduciam³⁹⁹ figimus. disciplinam praeceptorum nihilo minus in calcationibus. densamus. ibidem etiam exhortationes. castigationes censura Divina nam et iudicatur magno cum pondere. ut apud certos de dei conspectu. summum que futuri iudicii. praeeudicium est. si quis ita deliquit ut a communi orationis et conventus et omnis sancti commercii relegatur. tert. in apol. c. 39.

Azt pediglen meg kel tudnod hogy az első három saeculumban midőn az anyaszent egyház oly nagy üldözésben
5 vala., sokszor az híveknek nem vala³⁹⁸ olyan közönséges helyek. az hová gyülekezhetek volna. hanem valamelyiknek az házához gyülekeztek., azt is titkon. hanem azután hogy az Istennek tették békeséget. és szabadságot adni az anyaszent egyháznak. az keresztény császárok alatt. akkor
10 templomokat kezdenek építeni, az hová is szabadon gyülekezhetének az hívek vasárnapokon. és innepnapokon. az ő pásztoroknak vigyázások alatt.

Abban az időben rendeltetének az parochiák, és azokban, az szent miséknek tisztességel való szolgáltatása., az oltától
15 fogvást ez az rend mindenkor meg tartatot az anyaszent egyházban. az hívek mindenkor arra intettek hogy oda el mennyenek. mivel az szükséges az Isten szolgálattýára. az léleknek üdvességire, az kösség oktatására. és az anyaszent egyházban való rendnek meg tartására. ez köteleség
20 alatt is hagyatik

Ezt láttyuk az Conciliumokból. leg közeleb az tridentinum conciliumból. az ki is meg akarván ujítani az régi szokásokat. azt pa[61a:]rancsollya az püspököknek, intsétek
25 arra az híveket hogy mennyenek gyakran az parochiájokban.⁴⁰⁰ leg aláb vasárnapokon., és nagy innepeken.⁴⁰¹ * és köteleség alatt is hadgyák az híveknek.⁴⁰² mondván, hogy szorgalmatoságal arra intsék az híveket. hogy mindenik köteleség alatt tartozzék az parochiában el menni, hogy öt

*Concil trid. ses. 22.

³⁹⁸ * vala [Beszúrás. 1744.]

³⁹⁹ fiduciam <fi> figimus.

⁴⁰⁰ parochiájokban. [j – javítva olvashatatlan betűből.]

⁴⁰¹ innepeken. [Első e – o-ból javítva.]

⁴⁰² híveknek. [i – ő-ből javítva.]

halgassa az Isten szavát. ha csak valamely nagy dolog meg nem akadályoztattya*

Eböl meg láthatod miképpen rendeltettek az parochiák. és az parochiákban valo Isteni szolgálatok., ezekből három
5 dolgot tanulhatz ki, az parochiának régiségit, mi végre valo rendeltetésit, és ahoz valo köteleségedet. ha sokan keveset gondolnak evel. attól vagyon, mert sokan nem is tudgyák ezeket.

Az mi az ő régiségit illeti, olyan régi valamint az anyaszent egyház. az végre is rendeltetet, hogy lehesen az népet
10 nagyob rendel és könnyébségel igazgatni. lévén minden parochiának különös pásztora. ki az lelkekre vigyázon, és minden pásztornak magános anyaszent egyháza, az mely mint egy akoly, az hová az nyáj egyben gyül az lelki eledelnek vételire, hogy őt betegségiből meg gyógyitassék. oktatásokot, és intéseket vegyenek, egy szoval, hogy ez földön
15 lévő pástzorokban, az örökös lelki pásttort halgassák. az kinek is képit viselik, és hely tartojok, az mi pedig az köteleséget tekinti, hogy mi végre rendeltetet abból ki tettzik, mivel oly szükséges az lélek üdveségire, és abból,
20 hogy mit rendeltek ez iránt az conciliumokban

Ez így lévén nem leheté azt csudálni, hogy ilyen szentül rendeltetet szükséges⁴⁰³ dolgot annyira meg vetik, hogy ugy tetezik mint ha már az parochiak csak az közönséges
25 népért, az aszszonyokért, és az öreg emberekért vannak, és az töb keresztények azt meg vetik holot az elöt nagy büntetés volt mikor valakit el tiltottak az parochiából.

Az a meg⁴⁰⁴ vetés, sok féle okokból jöhet.

Némellyek azért cselekszik, hogy attallyák az nagy misét
30 meg halgatni, hogy azt az szent napot, nagyob henyélesben, hejában valóságban, és mulattságban tölthessék, csak kis misét halgatnak. [61b:] micsoda szégyen az keresztényeknek olyan keveset gondolni az innepek⁴⁰⁵ szentelésivel, az Isten, és az anyaszent egyház parancsolattyával. és az
35 magok üdveségekel, holot jobban szeretik nyomorultul el vesztetni az Isten szolgálattyára valo időt. hejában valóság-

⁴⁰³ szükséges [sz – cs-ből javítva.]

⁴⁰⁴ meg vetés, [m – v-ből javítva.]

⁴⁰⁵ az innepek [in – m-ből javítva.]

ban., mint sem azt az ő tiszteletire,⁴⁰⁶ az magok lelkek meg szentelésire, és az üdvéségre valo igazságoknak halgatására fordítani, erre valo nézve mondgya sz agoston. hogy azok, kik így töltik az szent vasárnapon valo időt, az ördög szolgálattýában foglallyák magokot. akkor mikor tellyes szívekből. Isten elöt, az imádságra kéne magokot adni*

*observemus diem dominicam. et sanctificemus illum. videamus ne otium nostrum vanum sit, sed a vespera diei sabbati usque ad vesperam diei dominici sequestrati a rurali opere atque ab omni negotio soli divino cultui vacemus. nullus se a sacra missarum celebratione separet. neque otiosus quis domi remaneat. caeteris ad ecclesiam pergentibus. neque in venatione se occupet, et diabolico mancipetur officio circum vagando, campos et silvas. clamorem et cachinnum ore exaltans non gemitum. nec orationis verba ex intimo pectore ad deum proferens. s. augst serm. 271

Mások megintlen ezt az köteleséget valamely kevélység-ből hágják által. gondolván. hogy szabadságok van az hová nekik tettik menni az Isteni szolgálatra nem szabadság ez, hanem az anyaszent egyház parancsolattya ellen valo járás. szent bernárd mondgya hogy ez⁴⁰⁷ az szabadság., nagyob minden szolgáltnál, mert el kerülván az szabadságal, az maga pásztorát, el is tévelyedik, és az farkas hatalma alá esik. mivel nincsen az ördögnek job modgya eröt venni az lelken. mint mikor arra senki nem vigyáz, és gondgyát nem viseli.*

*o libertas servitute servilior. que me pessime addicat superbiae servituti. plus timeo dentes lupi, quam virgam pastoris. advertens nimirum cruenta bestia. quae circuit quaerens quem devoret. elongatam custodiam, heu statim insilit in praesumptorem. s. bernard epist 42.

Vannak pedig olyanok, kik az magok dolgokal mentik magokot. de az csudalatos dolog. hogy az keresztényeknek, nem lévén nagyob dolog az üdvéségnél, még is minek utánna az egész hetet az magok dolgában töltötték volna., az egy vasárnapot, az kit az Isten maga szolgálattýára rendelt. nem akarjak néki, és az magok üdvéségeknek adni. noha igen közönséges ez az mentség, de nem türhető, bé sem vérszi az Isten, szeretném meg kérdeni azoktól, kik ezel az mentségel élnek, hogy ha magokot fel akarják szabadítani az vasárnap szentelésitől, holot az Isten hat napot adot az embernek az munkára, az hetedikén azt akarja, hogy meg nyugodgyék. és az sz. dolgokban töltse.

⁴⁰⁶ tiszteletire, <fordítani,> az magok [...] fordítani,

⁴⁰⁷ ez <nem> az szabadság., [az <nem> fölérva.]

leg inkább három dologban. hogy ötet tisztelje, az maga
 lelkét meg szentelje. és az örökké valóságról gondolkodgyék.
 az melyet ebben az életben kel el nyerni, azt is kerdeném
 [62a:] hogy mikor akarja magát ebben az három dologban
 5 foglalni, abban tarttvaé szentelésnek ezt az sz napot. hogy
 azt az maga dolgában tölti el? kivévén azt az kevés időt,
 az melyben egy kis misét halgatot. azt is talám olyan
 foglalatos⁴⁰⁸ elmével, hogy az kis mise is hoszúnak tetezet.
 10 kérlek hát fiam, ha ekképen élsz, hogy ezt jól meg vizsgál-
 lyad, és szent agostonnak ezt az intésit jól meg fontollyad.
*az keresztényeknek az meg vagyon hagyva. hogy ne dolgozának
 innep napokon, fő képen vasárnapon. hogy az Istent jobban
 szolgálhassák, és az világi dolgokban ne foglalják magokat,
 hogy magokat könnyebben adhassak az Isten tiszteletire. az*
 15 *mint maga is int arra az propheta által, szünnyetek meg az*
munkától, és tekincsétek meg, hogy én Isten vagyok; azok
pediglen kik az munkában valo foglalatoságokért. meg vetik
az Isten⁴¹⁰ intésit, és az szent dolgokban nem akarják magokat
 20 *foglalni, nagyon félhetnek. hogy az utolsó napon. midőn az*
kapun fognak zörgetni. azt ne felellyék nékik. nem üsmérlek
beneteket.: mennyetek. el töllem, hamiságnak munkási, és
ekképpen az Istentől meg vessenek, mivel ők is nem keresték
ötet, az alkalmas időben. az az, ez életben..*

* *ideo a sanctis patribus nostris constitutum est christianis, et mandatum. ut in solemnitatibus⁴⁰⁸ sanctorum, et maxime in dominicis diebus otium haberent, et a terreno negotio vacarent. ut paratiores et promptiores essent ad divinum cultum. cum non haberent quod eos inde retardaret incommodum, relinquere quae eo tempore terrenam sollicitudinem quo facilius possent dei intendere voluntatem. inde ipse dominus per prophetam dixit. vacate et videte quoniam ego sum deus. at huius diversis curis et negotiis implicati hanc sententiam dei spernunt. timeo quod in futuro iudicio illis januam domini pulsantibus dominus respondeat. amen dico vobis nescio vos.: discite a me omnes qui operamini⁴¹⁰ iniquitatem. et qui modo deum quaerere negligunt. ab ipso tunc respuantur. s. augst serm. 251.*

25 Intelek hát arra fiam, hogy az parochiákban szorgalmasan el meny. és az fellyeb meg mondot mentségek, el ne fordittsanak, ugy tekintsed valamint az anyádot, mely az keresztység által hozot ez világra az kristusnak,⁴¹¹ ő nevelt

⁴⁰⁸ solem [le-m-ből? javítva.]

⁴⁰⁹ foglalatos [foglatosból javítva.]

⁴¹⁰ az Isten<t> intésit,

⁴¹¹ az kristusnak, <az keresztységben> ő nevelt fel, az kereszténységben.

fel, az kereszténységben. reája vagy bizva az te lelked,
és számot⁴¹² kel néki adni éretted az Istennek, szeressed
hát, valamint az gyermek szereti az anyját. légy hozzája
engedelmes, tölle végyed az lelki eledelt. az tudománt, és
⁵ az szenttségeket, járd szemei elöt, és az ő igazgatásában.,
és kövessed az apostolnak szép intésit, *engedelmesek legyetek
az ti előttetek jaroknak. mert vigyáznak ök, az ti lelkeitekért.
ugy mint szám adok. hogy örömmel mivellyék azt., és nem
banattal, mert az tinéktek nem használ. **

*hebr. 13.

⁴¹² számot [o-a-ból javítva.]

⁴¹³ operamini <iq> iniquitatem.

[62b:] HARMADIK SZAKASZ

Hogy micsoda akadályok fordították el az iffiakot
az jó erkölestől.

- Nem elég annak, az ki valakit vezet valamely uton. hogy csak az utat mutassa meg, hanem azt is meg kel néki
5 mondani, micsoda veszedelemben eshetik. és hogy mi akadályozhattya meg uttyában. valamint raphael angyal cselekedeték. az iffiu tobiásal. az többi közöt meg szabadítottá ötöt az nagy haltol. az tigris partyán. nem csak meg szabadtítá attol. de még nagy hasznára is fordítottá.
- 10 Azért fiam minek utánna meg mutattam volna néked az üdvesség uttyát, és micsoda modal kel azon munkálodni, hogy szert tehess iffiukorodban az jó erkölesre. szükséges azt is néked meg mutatni, micsoda akadályokra találsz azon az uton. elődben adom hát ebben, az harmadik szakaszban. micsoda akadályok szokták el veszteni az iffiakot.
15 abban modot is adok mikeppen kerülhessed el azokat. és még abbol nagy hasznot is vehetz. az jó erkölesben valo elömeneteledre

Első Rész

Első akadályya az iffiuság üdvességinek, az tudatlanság.

- 20 K. Micsoda akadályoztattya meg leg inkább az iffiakot az üdvesség uttyában?
F. Fiam leg elsőben az tudatlanság. mert minek előtte lehessen szeretni az jót. elsőben azt meg kel üsmérni. hogy pediglen azt meg lehesen üsmérni, arra szükséges nekünk
25 az oktatás, nem lehetvén meg üsmérni magunktól. mivel tudatlanságban. és vétekbén jövünk ez világra, az Isten azt mondgya az prophéta által. *hogy az ő népe azért vitétet jogságban. hogy nem volt tudomány.* * az az. oktatása. és üsmerettsége. az üdvességre. az bölcs meg azt mondgya.
30 *hogy az hol tudomány nincsen, ót az léleknek nem jól [63a:] vagon dolga* * azt érti az tudományon, hogy az ember

* isaial. 5.

* prov 19.

meg tanulja mit kellessék. cselekedni,⁴¹⁴ hogy az örökké való boldogságot meg nyerhesse.

Ez az akadály igen nagy, és leg első kezdője az iffiuság meg romlásának. sőt még igen közönséges is, mert az bizonyos, hogy nagyobb része az iffiuságnak, az üdveséghez⁴¹⁵ való igazságoknak, tudatlansága miattvész el, mivel az atyák el mulattyták gyermekeket az Isteni félelemre tanyítani, csak az hejában valóságban nevelik. az mulattságban. az világi jóknak keresésiben, és az világi szokásokban. az mesterek pedig abban töltik az időt, hogy őket elő vihessék az tudományokban. keveset gondolván az lelki tudománnyal. az iffiakis nem üsmervén mi legyen nekik leg szükségesebb az tanulásra. nem csak nem gondolnak a val., de még futnak attól, mint valamely nehéz dologtól. az után az tudatlanságban. és a⁴¹⁶ rossz szokásban maradnak. és magokat el veszítik.

Ennek bizonyosságára két példát hozok elő, szent agoston szánakodván az maga iffiuságának el vesztegetésin, az tudatlanságának. és az apja vakságának tulajdonítva, az ki is csak azon igyekeztvén hogy ötet tudósá, és ékesen szollová tesse, el mulatta az leg szükségesebbet. nem is vigyáztván az ő szokásira, nem tanyította az jó erkölcsre. az mely nélkül. minden tudomány haszontalan.

Az második példa. susánnáról vagyon. az kinek is az sz. irás előnkben⁴¹⁷ adgya jeles cselekedetit, mivel jobban szerette hamisan be vádoltatni, és halálra íteltetni, két Istentelen öreg embertől, mint sem vétkezni Isten előtt, és olly irtoztató⁴¹⁸ vétket cselekedni, az melyre az az két látó akará ötet kénszeríteni, az sz. irás ezt az sz. cselekedetit, az ő Isten félőséginek tulajdonítva, és az oktatásnak melyet iffiuságában vet vala szülőtől. az irás ezeket mondgya felölle. *hogy Isten félő volt. és az szüléi is Istenesek voltak. az kik is ötet az moyses törvényiben nevelték volt fel.* *

*daniel 13.

⁴¹⁴ ★ cselekedni, [cselekniből javítva, ed beszúrásával. 1744.]

⁴¹⁵ üdveség(ek)hez

⁴¹⁶ ★ és a [Beszúrások. 1744.]

⁴¹⁷ ★ előnkben [előnkbenből javítva, k beszúrásával. 1744.]

⁴¹⁸ irtoztató(t) [ó-a-ból javítva.]

[63b:] kedves fiam vigyáz ugy erre az akadályra, mint olyanra az kinél nagyobb nem lehet, szeresed. és keresed az tanulást. bizonyos lévén abban. hogy semmitől ugy nem félhetz iffiuságodban. mint ha nem fogod tudni azokat az igazságokat mellyek az üdvéségre valok. kerüld el minden tehetségedel ezt az szerentsétlenséget. mert más keppen az léssen minden bizonyal oka veszedelmednek, azt szeresed mikor jora intnek, ha az Isten olyan szüléket, vagy mestereket adot kiknek⁴¹⁹ gondgyok vagyon tegedet az jo erkölcsnek uttyára tanyítani, köszönd meg nékik hozád való meg becsülhetetlen jó voltokot, és ély hasznosan tanyításokal. ha pedig szüléidnek nagy gondgyok nincsen arra hogy tégedet oktassanak, keres abban más modot. és tarsd⁴²⁰ meg salamonnak ezt az szép mondását. *az eszesnek elméje. keresi az tudománt, az tudatlanoknak szájok pedig, legeltetik bolondságal.* *

*prov. 15.

Második Rész

Az második akadály, az szüléknek, nagy kedvezésektől,⁴²¹ rosz példa adásoktól, és az gyermekeknek rosz oktatás adásától vagyon.

20 K. Igazé az, hogy az atyák kegyetlenek, midön kedvezésben nevelik az gyermekeket?

F. Fiam az igen is igaz, mert leg gyakrabban az gyermekeknek veszedelmeket, az atyák okozák, nem tévén eleget annak az kötelességnek. melyre kötelezte az Isten őket, 25 hogy az gyermekeket az ő félelmiben nevellyék. és az jó erkölcsre oktassák.

Négy féle képpen véthetnek az attyák. ez ellen az kötelesség ellen.

1. Midön el mulattyák az gyermekeket az Isteni félelemre⁴²² oktatni, és ha még idején, nem tanittyák az jó erkölcsre.

⁴¹⁹ kik <gon>nek gondgyok vagyon [vagyon y-ja g-ből javítva.]

⁴²⁰ tarsd [f-d-ből javítva.]

⁴²¹ * kedvezésektől, [kedvesektől, ből javítva, zé beszúrásával. 1744.]

⁴²² * félelemre [re - utólagos beírás. 1744.]

2. Mikoron az gyermekekhez nagy kedvezéssel vannak, [64a:] nékik nagy szabadságot adnak., és meg nem büntetik az mikor vétenek.

3. Mikor rosz példát adnak nékik.

5 4. Midön olyan oktatást adnak nekik. mely az jó erkölcsel ellenkezik.

Az elsőről már beszélettünk, hanem az mi az másodikát illeti, azt láttyuk mely közönséges az attyák között., leg nagyob része az⁴²³ attyáknak. és az anyáknak, vak szeretettel szeretik az gyermekeket. csak az mostani jovokot tekintik, félnek attol hogy valamiben őket meg ne szomorítsák. hogy ha az jó erkölcsnek határában kivánnák tartani, azért jobban szeretik oket rosz indulyokban hadni, az mely idővel nevedekvén. őket holtig valo rosz erkölcsüeké tészí.
10 és örökké valo nyomorultaká.

Boldogtalanok az olyan attyák., kik ilyen együgyü kedvezéssel az gyermekeket abban az rettentő nagy veszedelemben. vetik. hasonlok. azokhoz az ostoba⁴²⁴ állatokhoz, kik szeretekben ugy magokhoz szorittyák fiokot, hogy meg
20 ölik. meg vakult attyák. ?nem láttyátoké, hogy nem lehettek nagyob kegyetlenséggel gyermeketekhez. annál az kedvezésnél az melyel vagytok hozájok, nem is volna olyan kegyetlenség ha halálokat⁴²⁵ okoznátok. mert aval az kegyetlenségel csak az testeket vesztenétek el., de az kedvezéstekel.
25 el vesztitek,⁴²⁶ lelkeket. és üdveségeket. el jö még az idő, hogy azok az gyermekek, kiknek most ugy kedveztek. átkozni fognak benneteket, boszu állásra kéri az Istent., és ítélő széke előtt vádolnak, mint hogy ti⁴²⁷ voltatok okai nyomoruságoknak., mint az, olyan⁴²⁸ az kit halálra ítélték
30 vala. azt kiáltotta, *nem az biro, hanem az anyám küldöt engem az halálra.* még magadra, és az gyermekidre várhatod az Isten átkát, az te vétkes kegyeségidért, magadra azért

⁴²³ az <át> attyáknak. [Törlés a sor végén.]

⁴²⁴ ostoba<n> állatokhoz, [...] szeretekben [Vö. alább a 479. sz. jegyz. is.]

⁴²⁵ halálokat [Első o-t-ből javítva.]

⁴²⁶ és vesztitek, [Az és nyilván elírás el vagy él helyett.]

⁴²⁷ * ti <vagytok> voltatok [vultatok <vagytok> fölé írva. 1744.]

⁴²⁸ * olyan [Beírás a sor előtti margón. 1744.]

mert nem oktattad, se meg nem fenýittetted, öket, midön kívántatod, az te gyermekidre, mert az ö hozájok valo kedvezésedért. az rosz erkölesre, és minden roszra adták magokot.

5 Visgáld meg az fö pap héli példáját. az melyröl már beszéltem. tanuld meg abbol micsoda rettentö büntetéssel vala az Isten [64b:] hozája. magad is mit várhatz hát magadra, mivel mind azok az büntetések, mellyek ö reája, az ö gyermekeire, és házára szállottak vala., az ö nagy kedvezésiért
10 valának. mert meg nem fenýitté fiait, halgassad az Isten mit mond ez iránt. meg itélem az héli házát. az ö vétkeiért., mert tudván hamiságokot fiainak. még is meg nem fedette öket *.

*1 reg. 3.

fiam az attyáknak, erröl valo vétkekröl eleget nem
15 beszélhetnék néked. kívánnám is neked meg mutatni annak nagyságát.⁴²⁹ arra intelek, hogy ha az Isten olyan Isten félö szüléket adot. kik az jó erkölesre oktatnak. és kik meg feddenek vétkedért. hogy meg üsmérjed magadban. micsoda nagy köteleséggel vagy azért az ö jóságához., tehát hozád valo kegyelmiért. igyekezel jó neven venni feddéseket. és
20 intéseket. és magadot jobbisd meg. de ellenben. hogy ha szüléid el felejtven kötelességeket. és üdveségedet., az rosz cselekedetet néked meg engedik, és arrol meg nem intenek, az ö kedvezéseket. ne jónak.. hanem leg ártalmasabnak
25 tartsad, az mely is minden bizonyal veszedelmedet fogja okozni. kérjed az Istent hogy változtassa meg elméjeket., es oly mestert adgyanak, az ki helyre hoza irántad valo fogyatkozásokat. és az ki az te cselekedetedre vigyázzván. az jó erkölesnek uttyában vezesen., midön attol el távozol.
30 Arra is vigyáz, hogy ha szüléid, nem hogy meg⁴³⁰ feddenének, de az mi roszab., még ha oly rosz példát adnak, az mint gyakran történik. ne hogy öket követvén. szeresed az gyönyörködtetéseket. az gazdagságot kívánnád, az hejában valóságot szeresed, hogy kevély légy. nagyra vágyó, haragos, boszu álló. az beszédidben szemérmetlen. az mértékletlen életre, részegsége, tisztátalan életre. és más egyéb

⁴²⁹ nagyságát. [na – m-ből javítva.]

⁴³⁰ meg feddenének, [meg – még-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

ilyenekre, de még töb. mert ha még olyan nyomorultak.
hogy tégedet holmi rosztan tanyit-[65a:]nak, vagy beszédek.
vagy is jóvá hadgyák és dicsérik benned azt mikor vala-
melyikre ezek közül hajlando vagy, oh Istenem! rettegj
5 kedves fiam az ilyen állapotban valo létedért. mert nagyob
veszedelemben nem lehetnél,⁴³¹ az üdveséged iránt. kérjed
az Istent, hogy meg világositván elmédet. tehess valasztást
az jó, és az rosz között, és ne engedgye hogy el vesztssed
magadot, azoknak gondviselések miat, az kiknek kéne⁴³²
10 az te üdveségedre vigyázni

Mind ezekhez, azt is hozá tészem. hogy nem csak az atyák,
hanem még az gyontato papok is okai sok ifiak veszedelmé-
nek. mivel nem elég szorgalmatosággal vannak az gyerme-
kekhez, azt gondollyák,⁴³³ hogy az ő gyonásokra, nem kel
15 nagy figyelmeteséggel lenni, arra valo nézve, könnyü kérdé-
seket tésznek nekik, az mit felelnek azon meg nyugosznak.
és minek utanna holmi imádságot adnának nekik peniten-
tziául., bünökből fel oldozák. ugyan azért. az gyonás után,
hasonlo tudatlanok. és rosz erkölcsűek maradnak. valamint
20 annak előtte. attol is vagon., hogy az iffiak, kik leg gyak-
rabban inkább szokásból. mint sem üdveségekre valo nézve
gyonnak meg. azok gyakorta rosz gyonásokat tesznek, az
vétkeknek felit is el titkollyák. mert nincsenek arra eléggé
oktatva. vagy elegendő töredelmeségek. vagy is akaratt yok
25 az magok meg jobbitására, némelykor esztendőig marad-
nak olyan vétkekben. az mellyeket szégyenből titkolnak el,
mind addig, valaméggé jó gyontato papra nem akadnak
az ki fel nyisa szemeket. és elejekben adgya nyomorult
voltagek. ha az gyontato papok meg vizsgálják azt., micsoda
30 nagy jót tehetnek az iffiakal. gyonásokban, és hogy micsoda
rettentő számadásokban jár mikor öket könnyen hadgyák,
meg látnák, hogy nincsen olyan gyonás, az kire nagyob
figyelmeteséggel kéne lenniük mint erre. és leg inkább, három
nagy dologra vigyáznának. először meg vizsgálják az iffiakot.
35 ha gyonásokban, nem titkoltaké el vala[65b:]mit. szégyen-
ből vagy félelemből. ha el titkolták., meg kel vélek üsmér-

⁴³¹ lehet(1)nél,

⁴³² kéne [kénéből javítva az ékezet áthúzásával.]

⁴³³ gondol(lyak)lyák, [Törlés a sor végén.]

tetni vétkeket, és mentől hamaréb generalis gyonást kel vélek tétetni. másodsor.⁴³⁴ az Isteni félelemre intenék. és az halálos vétkeknek meg utálására. fő képen az tisztatalan vétket. mert ez ellenkezik az Istenel. az iffiak között pedig ez leg közönségeseb. harmadszor, meg vizsgálják. hogy ha régen vannaké ebben az vétkekben. vagy más félében. ugy mint az engedetlenségben. tunyaságban. esküvésben. azon is kel igyekezniek, hogy ezeket el hagyasák vélek, jo tanácsokal. és az jó erkölcsre hozák. az tisztaságra. engedelmességre. munkára. bekeséges türésre. felebaráti szeretetre. az Isteni szeretetre tanítsák mindenek felet. hogy az ő kegyelmit nagyobra becsüllyék az magok gyönyörűséginél. ihon ezeket cselekszik az jó gyontato attyák. nagy szorgalmatoságal. midön iffiakot gyontatnak. az bizonyos. hogy az Isten meg is áldgya munkájokot.

Tegedet pedig fiam arra intelk hogy visgáld meg magadban, ha nem estélé ilyen nyomoruságban az melyről most beszéllettem, ha abban vagy, menekedgyél ki mentől hamaréb ebből az veszedelmes állapotodból. mert üdveségben jár. keres olyan gyontato papot, az ki abbol ki vezesen. az magad viselésire vigyázon, az jó erkölcsnek uttyában tégyen. és az ki kövesse az három fellyeb meg mondot dolgot.

Harmadik Rész

Az harmadik akadállya az iffiak üdveséginek. az
 25 ő engedetlenségektől vagy.⁴³⁵ szó fogadatlanságoktol
 vagyon.

K. Nagy akadállyé az, az üdveségre, mikor az iffiu nem örömet akar tanulni másoktól.?

F. fiam nem lehet ennél nagyob, mert sz.hieronimus azt mondgya. hogy az gyermekek meg romlása gyakorta az attyaktól. és az mesterektől vagyon. de gyakrabban az gyermekektől⁴³⁶ vagyon. kik [66a:] az oktatást bé nem

*saepe magister peccat. saepe discipulus. et non nunquam patris⁴³⁷ vitium est, non nunquam filii, ut male erudiat. hiero. in Cap. 6 micheae.

⁴³⁴ másodsor. [d — hosszú j-ből javítva.]

⁴³⁵ vagy.<on.> szó fogadatlanságoktol vagyon.

⁴³⁶ gyermekektől [r — megkezdett k-ból javítva.]

⁴³⁷ pa<ter>tris

akarják venni.* ezt az vétket szó fogadatlanságnak hívják. indocilitás.

Ez pediglen attól vagy on. hogy az iffiak, nem örömet adgyák magokot. az mások gondviselések alá. az magok hittségtől viseltetvén, nem örömet veszik fel midőn valamely igazságra oktattatnak sem az tanácsot arra, az mit kéne cselekedniek, sem az feddést, mikor valamiben vétének, sem az jora való intést, mikor attól el távoztanak.

Nem lehet ennél rosszab természet egy iffiuban, mert ha tekintyük micsoda okokból származnak. meg láttyuk hogy az kevélységtől. mert⁴³⁸ meg vetteti velünk az mi másoktól jó. némelykor az vakmerőségtől. mivel igen hisznek az⁴³⁹ magok elméjeknek. vagy pediglen az elmének nagy gyengeségtől, az mely nem tekintvén semmire, meg veti az hasznos dolgokat.

Ha meg gondoljuk mit okoz az engedetlenség, bizonyoson meg láttyuk. hogy ez viszi az iffiakot az rossz erkölcsre. mert el távoztattya tőlök az magok meg jobbitásokra való intéseket. hogy lehesen jót cselekedni, ha azt meg nem akarjuk üsmérni,? hogy lehesen meg jobbitani magunkot, ha nem akarjuk. hogy meg intsenek bennünket? az beteg ha nem akarja meg üsmérni betegségit, és az orvosagokat meg veti. nem igen várhattya meg gyógyulását.

Erről az sz.írás egy néhány helyt beszél. főképpen az példa beszédekben. az hol inti az iffiakot, hogy oktattatni szeresék. az tanácsot kövesék. és az jó intést fel vegyék.

Az oktatásról így beszél. az *ki semminek állittya az bölcseséget. és az fegyelmet. szegény az.**. meg másut. az *bölcs aszsziviben veszi az parancsolatot. az bolond pedig nem szereti hogy tanítsák**. az *gonosznak szive. az gonoszt keresi, az igaznak szive az tudományt.**. *láttálé oly embert ki az ő szemei elöt, bölcs volt volna, az bolondról. job reménséged legyen, hogy nem mint arról.**

Az tanácsról így beszél. az bolondnak uta jonak láttatik [66b:] néki lenni, az ő szeme elöt, de az ki tanácsal él, bölcs az.*. az ki bizik ő magában, bolond az, az ki pedig jár

*sap. 3.

*prov. 10

*prov. 27.

*prov. 29.

*prov. 12.

*prov. 28.

⁴³⁸ mert [t-g-ből javítva.] meg vetteti

⁴³⁹ az <m> magok [Tollhiba.]

*prov. 19.

bölcsen, ez meg szabadította ő magát.*. engedgy az tanácsnak. és ved jó neven az oktatást. hogy bölcselkedhesél végezetre *.

*prov. 12.

*prov. 13

*prov. 21.

*prov 15

*prov. 29.

Az intésről pedig miket nem mond. *az ki szereti az fedzést, szereti az tudománt. az ki pedig nem szereti az feddést, az bolond *.* *az esztelen nem szereti azt. az ki ötet feddi, sem az bölcsenekel való társalkodást nem⁴⁴⁰ keresi,** *hogy az. az ki el vonsza önnen magát az tanítástól. meg utállya az ő lelkét.** *az ki pedig halgattya az feddést. bírja az ő lelkét*.* *az ki az feddést gyűlöli meg hal.*.* *de főképpen halgassad mit mond ide aláb., az mely. ember az gyakorta való feddésre meg kemenyíti az ő nyakát, hirtelenséggel meg töretik. ugy hogy meg nem gyogyulhat.**

1. Vigyáz hát erre fiam, mert ez, leg nagyob akadállya az te üdveségednek. ha ilyen vagy, igyekezd azon, hogy azt el hagyhassad, légyen olyan elméd az ki szerese az oktatást, az tanácsot, és mikor jora intik, kövesed hát ezeket.

2 Mindenkor az elmédben legyen az bölcsnek ez az szep intése. *fiaim halgassatok engemet. és ne távozatok el az én számnak beszéditől. és végezetre ne nyögj, ezt mondván. miképpen gyűlöttem az tudománt. és az jenyitékem. mert utálta az én lelkem. és nem halgattam az én tanítóimnak beszédit, és az én tanítóimhoz nem hajtottam az én fuleimet.** ha most pedig nem tanulsz. azután hejában suhajtod az el mult időt.

3 Azt magadal el hitessed. hogy az te időd, tudatlanságnak, ideje, sok fogyatkozás alatt vagy, magad pedig magadot nem tanyithatod. tellyeséggel szükséges hogy olyan tanítottson az ki jobban meg világositatott náladnál. az reád való gondviselés három dologban áll, oktatásban, tanácsadásban feddés, vagy intésben, abban pedig bizonyos légy, hogy az szó fogadás az má[67a:]sok gondviselése alatt néked olly szükséges, hogy azon áll jól neveltetésed, az jó erkölcsben való előmeneteled. mind ezen, mind az más világon való boldogságod.

4 Szeresed mikor az jó erkölcsre oktatnak. és az jót szeresed, akár kitől tanullyad azt. kérj örömet tanácsot, még olyan dologban is, az ki világosnak láttzik előtted, oh

⁴⁴⁰ nem <kedvelli,> keresi,

mely szép dolog mindent tanácsból cselekedni? az bölcs azt jóvalya, tanács nélkül semmit ne cselekedgyél. hogy mikor meg cselekedted, meg ne bánnyad.*

*EccI. 32.

Meg ne haragudgyál, midőn meg feddenek vétkeidről.
5 igen nagy véték mondgya sz. hieronimus. azt gyűlölni az ki téged meg fedd. főképpen hogy ha hozád valo szeretetiből cselekszi.* és ne menttsed magadot mint egy nehézségel. mert ez jele az maga hittségnek. hanem alázatosan vegyed jóvadra valamit mondanak. üsmérd meg fogyatkozásidot,
10 és igyekezél magadot meg jobbitani.

*grande peccatum est odisse corripientem maxime si te non odio, sed amore corripiat. s. hiero. in cap. 5. amos.

5. Emlekezél meg arrol, hogy az szófogadoság. nem csak abban áll hogy az oktatást⁴⁴¹ tanácsot, feddést, és azintést örömost vegyed, hanem abban is hogy azokat kövessed, és az magad hasznára fordítsad.

15 Végezetre sz. hieronimusnak⁴⁴² ezeket az szép szavait adom elődben. *hogy igen szép dolog az fellyeb valoknak engedelmeskedni. az ő oktatásokat követni, és az sz. írás után. másoktól meg tanulni az életnek ösvenyit **

* bonum est obedire maioribus. parere praeceptis: et post regulas scripturarum vitae suae tramitem ab aliis discere. epist ad demetriadem de virginitate servanda.

Negyedik Rész

Negyedik akadály. az álhatatlanságtól vagyon

20 K. Ártalmasé az iffiaknak, az joban valo álhatatlanság?
F. fiam igen ártalmas, mert nagy akadály az üdveségre. [67b:] ha az szofogadatlanság⁴⁴³ közönséges az iffiaknál. az álhatatlanság még közönségeseb. mert noha sokan vannak olyyak engedelmes iffiu elmék. kik könnyen veszik az oktatást, tanácsot. és⁴⁴⁴ az intéseket. és az engedetlenekből, engedelmesek lesznek. gyakorta, midőn őket jó modal, kegyeségel és némelykor keménységel meg intik, de az is igaz, hogy az engedelmes iffiak nem mindenkor olyan álhatatosak. hogy meg maradgyanak végig az jóban. az melyre tanittyák őket, mert változo elméjeket indulatoknak igazgatása alá adgyák. valamint hogy az tenger habja az széltől

⁴⁴¹ oktatást<, > <örömost vegyed.> tanácsot,

⁴⁴² hieronimusnak [nak – nek-ből javítva.]

⁴⁴³ szofogadatlanság [f – javítva olvashatatlan betűből.]

⁴⁴⁴ és és [Sorvégen és új sor elején.]

hányatatik, hasonló képpen az ő elméjek is fel háborodván, sokáig egy⁴⁴⁵ állapotban nem marad, alig tészik fel magokban hogy az jó erkölcsben meg kívánnak maradni, hogy azt leg első alkalmatossággal el felejtik. és füstben mégyen minden jó fel tett szándékok.

5
10
Hogy ha az álhatatlanságnak. idején eleit nem veszik., igen nagy akadályára lészen az iffiak üdveséginek, és alkalmatlanoká teszi őket, az jó erkölcsben való előmenetelre. az fa meg nem gyükerezhetik az ingadozó fövényben, sem az jó erkölcs az olyan elmében, az ki mindenkor változik.

Erre való nézve adgya néked az böles ezt az intést. *ne ingadoz minden szélre. és ne induly el minden uton. legy álhatos⁴⁴⁶ az urnak uttyában.**

15
Az joban való alhatatlanság. három nagy dologtól vagy.

1. Mert az iffiak⁴⁴⁷ természet szerint gyengék lévén, az őket álhatatlanoká teszi minden cselekedetekben, változóka minden hajlandóságokban. gondolatokban. és minden fel tet szándéjkokban., attol vagyon hogy⁴⁴⁸ az jó erkölcsnek követésiben álhatatlanok.

2. Attol is vagyon., hogy el nem hitették magokkal. ugy az mint kéne, üdveségeknek nagy voltát. és azt. is. hogy micsoda [68a:] kötelességekben jár. iffiukorokban adni magokot az jó erkölcsre.

25
30
3 Az jól neveltetésnek fogyatkozásától is vagyon. mivel nem léven elégségesek arra hogy magokot igazgathassák. senkitől tanacsot nem kérnek. hogy ahoz szabnák az magok eteket. vagy ha kérnekis. csak gyengén gondolkoznak az felöl. és azt nem követvén, hamar el felejtik. és így csak gyakorollyak az álhatatlan elméjeknek⁴⁴⁹ indulatit.

Ezt a három dolgot ekképpen kel meg orvoslani.

Először igyekezel fiam az mennyiben lehet meg jobbitani magadban ezt az természet szerint való gyengeséget. mely változóvá téssen téged cselekedetidben., legy álhatatos

⁴⁴⁵ egy <helyben> állapotban [állapotban <helyben> fölé írva.]

⁴⁴⁶ álhatos [Nyilván elírás; másutt *álhatatost* ír.]

⁴⁴⁷ iffiak [a - k-ból javítva.]

⁴⁴⁸ hogy <minden> az jó

⁴⁴⁹ elméjeknek <in> indulatit.

munkáidban. fel tett szándékidot meg ne változtasd könnyen, hanem okkal, és tanáccsal.

2 Igyekezél meg gyarapítani elmédet az joban. az jó gondolatokkal; az gyakorta való elmelkedésel az üdveségedről. és az jó erkölcsben való életednek szükséges voltárol
5 iffiuságodban. erre való nevezve olvasad ennek az könyvnek első szakaszát. figyelmeteséggel.

3. Adgyad magadot valamely értelmes gyontato papnak gondviselése alá. kövesed tanácsát, az mit fog jovallani
10 életed felől, azt vigyed végben. semmi olyan nagy dolgot hire nélkül ne cselekedgyél. vagy is valamely más okos ember tanácsa nélkül.

De mind ezek felet kérjed az Istent hogy adgyon álhatatos elmét. az te jó fel tett szándékidban. gyarapíttson meg az
15 joban kegyelminek segittségivel. óh Istenem igazgasad lépésimet ösvényidben, hogy kine hágjanak lábaim.*. az bölcsnek tarsd meg ezeket az szép szavait. az Isten felő meg marad az bölcseségben. valamint az nap. az mely nem változik. az bolond pedig változik az holdnak természeti szerént.*
20 lássad fiam mellyikét választod, az világ elöt nem akarnád hogy esztelennek tartanának. holot az Isten elöt az vagy. ha szolgálattýában álhatatlan vagy.

[68b:] *Ötödik Rész*

Az ötödik akadály, az jó cselekedetnek szégyenitöl
vagyon.

25 K. Leheté az hogy valaki szegyenellye jó cselekedet⁴⁵⁰ cselekedni?

F. fiam bár ne lehetne. de elegen vannak olyanok az kik⁴⁵¹ szégyenlik. nincsen is az ördögnek nagyob modgya az lelkek el vesztésire, mint az jó cselekedet szégyenlésinek fel
30 találása, mert az gyenge elméket, mint az minémuek az iffiak, az szégyenel csak könnyen meg csallya. mivel az ő elméjek könnyen bé veszik az félelmet és az szégyent, arra való nézve, az az csalárd lélek. az ő gyengeségekel. és ter-

omne malum
aut pudore, aut
timore natura
suffudit.
tertull. in
apologetico

⁴⁵⁰ jó cselekedet cselekedni? [Igy, ragtalan tárgygal.]

⁴⁵¹ olyanok az az kik [az — kétszer írva, sorvégen és új sor elején.]

mészet szerint való szemérmetségel viszá élvén az⁴⁵² jó cselekedetnek félelmire, és szégyenlésire veszi őket, holot csak az vétket kéne szégyenleniek.

Annak okáért. ezeket az hejában valo gondolatokat adgya
5 elméjekben. hogy az jó erkölcs meg lévén vetve⁴⁵³ az emberek között, nem is becsüllik azokat kik azt követik. söt még meg is csufolyák. ekképpen vonzza el őket az jó uttrol. meg fojtván benne. az veszet szégyenel az jó gondolatokot., és jó⁴⁵⁴ szándékjokot. az üdveségre, holot némelykor
10 oly erőt veszen rajtok azszégyen. hogy nem csak az jó cselekedetet. és az jó erkölcsöt szégyenlik. de söt még dicsekednek. feslet cselekedeteket. azt szégyenelvén. hogy nem olyan hamisak mint az kik az bünben leg el merültebbek. sz. agoston gyonását olvasad ez iránt. lib. 2. Cap. 3.

15 fiam ha ezen veszedelmes szégyen erőt vett elméden, azt úgy tarttsad mint leg nagyob akadályát üdveségednek., és ha idején magadból ki üzni nem igyekezel, minden bizonyal el fog veszteni,⁴⁵⁵ hogy pediglen azt meg gyözhessed, az követ[69a:]kezendő dolgokra vigyáz

20 Először, fiam mit szegyenlesz. ? az jo erkölcsnek cselekedetit szégyenledé, ? úgy mint az Isten szolgálattjáté, ? az melynél nincsen⁴⁵⁶ becsületeseb, ez világon, egy fejdelemnek szolgálattjáté dicséretesnek tartod,, és az te örökös uradot, az menynek királytát szolgálni szégyenled., holot mindenel
25 az mi vagy néki tartozol. oh' mely nagy vakság. ! csak azt kel szégyenleni az mi magában⁴⁵⁷ rosz. és illetlen.

2. ki előtt szegyenled ? azok elöt az hamisak⁴⁵⁸ előtté, az kiknek itéletek nem igaz ? kik az jót rosznak tarttyák, és az roszat jónak. nem külömben, hanem az ő rosz és helytelen indulatok szerint tésznek itéletet, ha tégedet meg vetnek. attol vagyon. hogy utállják az jo erkölcsöt, és azokat is, az kik azt követik, ez iránt mondgya az böles. *hogy az*

⁴⁵² az <cs> jó cselekedetnek

⁴⁵³ vetve [Első v javítva.]

⁴⁵⁴ jó [Beszúrás.]

⁴⁵⁵ el fog veszteni, <p> hogy pediglen

⁴⁵⁶ nincsen [f - c-ből javítva.]

⁴⁵⁷ * magában [ban - beírás a soreleji margón. 1744.]

⁴⁵⁸ hamisak <ell> előtté,

Istentelen gyűlöli az Isten szolgálattját,* az bolondok gyűlölik azokat. az kik az rosztol szaladnak* az ki jár igazán, féli az urat. az ki pedig engedetlen az ő utáiban, meg utállja őtet.*
5 ha az emberek dicséreteket olyan igen szereted, miért nem keresed az értelmes jó erkölcsű emberek dicséretit, az kik tisztelnének. és becsülnének midőn jót cselekednél.

*Eccles. 1.
v. 32.
*prov. 13.
v. 18.
*prov. 14. v. 2.

3. Emlékezel meg erről az rettentő fenyegetésiről az Isten fiának. az ki⁴⁵⁹ engemet. és az én beszédimet szégyenli. azt, az embernek fiais szégyenli mikor el jövend az ő dicsőségével.*
10 gondold el magadban, micsoda rettentő szégyen fogja el orczájokot, azon az irtoztato napon. az kik most szégyenlik az Isten szolgálattját. mikoron vétkek az egész világ eleiben tétetik, és mivel az jót szégyenlették, azért el is hagyatnak az örökké való csufúságra, és szégyenre. az mely örökké fent
15 marad. örökké való szégyent és gyalázatot hozok ti reátok. mely el nem felejtetik.*

*lucae. 9.

Oh kedves gyermekem, kérjed gyakorta az Istent. hogy ve[69b:]gye el azt az nyomoru szégyent az elméből, és erősítse meg azt. mivel az, az elmének gyengéségitől
20 gyon. szoktasad idején magadot arra. hogy az jot szabadoson cselekedgyed. nem hajtván arra, mások mit mondanak az jóért ha meg vetnek. aval ne gondoly, csufollyad csufolásokot. meg emlékeztvén arrol. micsoda nagy bolondság inkább gondolni az emberek becsülésivel. mint sem az Istenel. és
25 az üdveségedel. tetczeni inkább kívánni egy néhány rosz elméjű embereknek. mint sem annyi sok értelmes embereknek. hogy sem az szenteknek, és még magának az Istennek. jól meg fontollyad mind ezeket.

*jerem. 23.
v. 40.

Hatodik Rész

Az hatodik akadály. az rosz társaságtól vagyton.

I Articulus.

30 Hogy micsoda ártalmas légyen az rosz társaság.

K. Az mindenekel való társaság⁴⁶⁰ artalmasé.?

F. oh kedves fiam ki adhatna nékem, oly hadhatos szokot., hogy meg értethetném, micsoda nagy akadállya ez,

⁴⁵⁹ ki [Beszúrás.]

⁴⁶⁰ társaság [Elírás.]

üdvösegednek, és mennyi sok iffiu veszti el magát minden nap. az rosz társaság⁴⁶¹ miat.

Ez. ez, az ördögnek egyik lesse. az melyre várja az ifia-
kot. és ha, az fellyeb meg mondot akadályok által el nem
5 vesztheti őket, az⁴⁶² gonoszok társaságában ejti, az kiknek
beszédek és rosz példa adásokal meg ronttya az leg szentebet
is közüllök, és fel haborittya lelki üsméreteknak állapottját.
és sokszor nagy fel háborodásban is⁴⁶³ veti az olyan lelkeket.
az kik az elöt az roszat nem tudták, és az kik az kísértetek-
10 ben meg tartották az jó erkölcsöt.

Oh Istenem leheté, hogy ez az veszet lélek, az emberek
el vesztésire. magokot az embereket vegye eszközül, ? és az
[70a:] emberek legyenek néki szolgálai, hogy az magok
attyafiai ellen az ő dühösségít végben vitetvén vélek, magá-
15 val együt vigye őket az örökké valo kárhozatra. nem tudom
mellyiket az kettő közül szánnyam inkább. azokoté, az kik
olyan hamisak. hogy beszedekek és rosz példa adásokal⁴⁶⁴
okai atyafiok el vesztésinek, vagy is azokot. az kik magokot
el hadgyák téríteni, nem kerülvén társaságokot, sokal,
20 inkább mint sem az mirigyben lévő embereket.

Mivel az mi az elsöket illeti, nem nyomorultaké⁴⁶⁵ azért,
hogy el vesztik társaságokal azokot, az kikért az kristus
jesus meg holt * és mint ha nem volna az elég hogy magokot
el kárhoztattyák, hanem még okai léznek az magok atyafi-
25 ok kárhoztattyának, * eszközei léznek az ördög hamiságá-
nak. és ök viszik végben annak az átkozotnak tisztségít.
hogy az embereket az bünre⁴⁶⁶ vegyék, és az pokolban vessék.
nyomorult Cain, számot fogsz adni az te attyád fiának lel-
kiért., boszu állásra fogja az Istent kérni. ellened, az ki
számot fog kérni tölled, az Isten fia azt mondgya. *jaaj az*
30 *embernek az ki által az botránkozás léssen,**

Az mi pedig azokot illeti, kik az feslet erkölcsre adgyák
magokot. az rosz társaság miat, ezek annál is méltobak az

⁴⁶¹ társaság [g-k-ből javítva.]

⁴⁶² az <gosz> gonoszok

⁴⁶³ is [Beszúrás.]

⁴⁶⁴ példa adásokal [A második d-k-ből javítva.]

⁴⁶⁵ nyomorultaké [Elírás.]

⁴⁶⁶ bünre vegyék, [b-v-ből javítva.]

*noli cibo tuo
illum perdere
pro quo christus
mortuus est.
rom. 14.

*errantes in
errorem
mittentes.
2 tim. 2.

* Matth. 18.

szánásra, hogy ez, az magok fogyatkozásától vagyon. holot minek utánna sokszor intettek volna arra, hogy az iffiaknak semmi nem veszedelmeseb az rosz társaságnál. hogy az miat szokot az jó erkölcs hajo törést szenvedni, és hogy ezt sokszor magokon is tapasztalták üdveségeknek nagy kárával. de még is mind⁴⁶⁷ ezek az intések utánis, nem oltalmazák magokat attol az veszedelemtől. holot szabadoson, és félelem nélkül gyakorolnak olyan társaságokat. melyet inkább kéne kerülni mint az halált. oh Istenem micsoda vakság!

10 Az Isten neviért kérlek fiam, vigyáz erre az nagy akadályára az te üdveségednek. és el ne veszedes magadot olyan nyomorultul, nem én intelek erre hanem az sz. lélek. *mennyetek[70b:] el, mennetek el, fussatok ki onnét. és semmi tisztátalant ne illesek.*⁴⁶⁸ * *fussatok ki babiloniából. és ki ki tartsa meg az ő lelkét.* *

* isaiae 52.

* jerem. 11

15 Halgassad az bölcsset, mely atyai modon int téged. *szerelmes⁴⁶⁹ fiam ha az bünösök el akarnak hűtetni téged, ne fogadgyad beszédeket. ha azt mondgyák gyere mi veliink, szerelmes fiam ne járj egy uton ezekkel. tartoztasd meg az te lábaidot ezeknek ösvényektől. mert az ő lábokal az gonoszra futnak. és sietnek az vérnek ontására,* az gonoszoknak utokon ne járj, se ne járj az gonoszoknak ösvényeken. vond el magadot attol, és által ne meny azon. térj el arrol, és meny el melőlle.**

* prov. 1.

* prov. 4.

II. Articulus

25 Hogy két dolog ártalmas. az gonoszok társaságában. az beszéd, és az rosz példa adás.

Az szent lélek tégedet arra int, hogy az gonoszok társaságában két dologtól kel félni, az beszédektől, és rosz példa adásoktól.

30 Az mi az beszédet illeti, az iránt sz. pal azt mondgya, *ne tévelyegjétek, az jó erkölcsöt meg ferteztetik az gonosz társaságok * meg másut, az haszontalan valo beszédeket meg tiltsad, mert nagyobb illetlenségre nevednek.* sz. jakab azt mondgya. hogy az nyelv olyan tűz, mely az veteknek tűzét gyujtya fel az lélekben. mely az gyehennának tűzétől van fel*

* 1 cor. 15. v. 33

* 2 tim. 2.

* jacobi 3.

⁴⁶⁷ mind [n - d-ből javítva.]

⁴⁶⁸ illesek. [s - t-ből javítva.]

⁴⁶⁹ szerel [Elválasztás után nem folytatta az új sor elején.]

* psalm. 139

gerjesztetve.* sz. david pediglen *hogy az gonoszok nyelve olyan mint az kigyóé, és az aspis kigyónak mérge van az ő ajakokon.**

* Eccles. 13

* prov. 22.

* prov. 13.

5 Az feslet erkölcsüek⁴⁷⁰ bár meg tartoztassák is magokat az beszédben, de az ő rosz példa adások csak ártalmasok, mert az ki illeti az szurkot meg undokitatik attol. és az ki társalkodik az kevélyel: *hasonlo lesz ahoz.* ne tarcs barátságodot az haragosal. és az dühösködövel. hogy ne tanuljad az ő utait** az ki jár az bölcsenek bölcs lészen, az ki pedig magát társul adgya az bolondokhoz. *hasonlo lesz hozzájuk.* igen hathatos az iffiak elméjin az példa. az roszakal valo társalkodások, arra [71a:] viszi őket, hogy barátságért kövessék is őket. óh barátság, mondgya sz ágoston. mely ellensége vagy az lelkeknek oh elmének vaksága, mely sok rosznak vagy oka.*
15 *hogy tessél másoknak mikor mondgyák, mennyiünk, és cselekedgyük, és akor szegyenlik az szemérmeséget **

* o nimis inimica amicitia. et seductio mentis. nulla lucri mei causa. ulciscendi libidine sed cum dicitur eamus. faciamus. et pudet non esse impudentem s. Aug. lib 2. conf 9.

hogy pediglen meg láthassad fiam világosan micsoda nyomorult állapotban veti az rosz társaság az iffiakot, halgassad mit mond ugyan ezen szent maga felől.

20 *Ollyan nagy vakságal vetettem magamot az rosz erkölcsben, hogy szegyenlettem azok elöt kik velem egy idősüek valának hogy ollyan gonosz nem volnék mint ökk, midön hallám tollök ki beszélni vétkeket, és még azokal dicsekedni, én is roszat cselekedém, de nem azért hogy az cselekedetet kedvellettem volna.*
25 *hanem azért hogy cselekedetemért meg dicsérjenek. micsoda méltob az gyalázatra ez vilagon az rosz erkölcsnél,? én pedig hogy meg ne gyaláztassam gonoszab akartam lenni, és mikor magamban nem talaltam valami hamiságot. akor ugy tétettem magamot, mint ha valamely vétket meg cselekedtem volna,*
30 *azért. hogy ártatlanságomért aláb ne becsüllyenek, és meg ne vessenek, annál is inkább hogy tisztáb életü valék másoknál. ihon minémü tarsakal járék babilonianak széllyes utzáin, heverkezvén az sárban, mint valami jó illatu kenetben.**

* S Augst.
lib. 2.
Conf. Cap. 5.

35 Látodé fiam micsoda nyomorult állapotban vala sz ágoston iffiukorában az rosz társaság miat. mind ezekből rettentő

⁴⁷⁰ erkölcsüek <m> bár meg tartoztassák is magokat

nehezen térhete ki, az Istennek csudálatos képpen való segítettége által. hasonló veszedelemben jaj! vagy is az örök⁴⁷¹ veszedelemben esel. hogy ha az rossz társaságot jó idején el nem kerülöd.

[71b:] III *Articulus*

5 Hogy négy féle rossz társaságot kell el kerülni.

Először.⁴⁷² Irtozál fiam azoknak társaságoktól. kik nyilván való rossz erkölcsűek. szabad életűek. Istentelenek. és azoktól kik még az leg nagyobb vétkeket is el nem titkollják. úgy mint az kik szemérmetlenek. esküvők, részegesek. kik még dicsekednek ezekben. valamint az bölcs mondgya.
10 *kik örülnék rossz cselekedeteknek, és dicsekednek Istentelenségben.** *prov. 2.

2 kerüllyed valamint az mérget. kik még csufaságot üznek az jó erkölcsből, kik téged az bünre ösztönöznek, mind pedig azokot kik rossz⁴⁷³ beszédűek, ha szinte nem rossz erkölcsűek is, mert az rosszról való beszélgetés akár kitől legyen de ártalmas., és az ereje veszedelmes, mert vétkeket bocsát az sziviben annak, ki azt örömet halgattya.

3. kerüllyed azoknak társaságokot. kik magokot el titkollják. és nyilván noha az vétekre nem sürgetnek is, de ugyan csak az Isteni szolgálattal el fordítanak. úgy mint az imádságtól: az szentséghez való járulástól. azt fogják mondani hogy néked ezek nem szükségesek., hozzád nem illendők, most annak ideje nincsen, más dolgod is vagyon, és hogy
25 jobban az elmédet arról el fordithassák, hejában valorol beszélnek, az mulattságokrol. el mult időkről, az ilyen társaság fiam igen ártalmas noha nem tettzik.

4 Azoknak az iffiaknak is kerüllyed társaságokot. kik restek. henyelők, kiknek semmi hivatalyok nincsen, ha
30 szinte vagyon is, de azt rosszul viszik végben, az illyek példáját ha követed henyelésben esel. beszédeket el hitetnek. azt fogják jovallani hogy dolgodot, hivatalodot hadgyad félben, magadot mulasad, arra tanyitanak hogy az játékot szeresed, az vendégséget, musikát, tántzot. ezekből meg más

⁴⁷¹ örök [Második ö — megkezdett k-ból javítva.]

⁴⁷² Először. [r-b-ből? javítva.]

⁴⁷³ rossz <p> beszédűek,

állapotok[72a:]ban is vetnek tegedet. vigyáz hát ezekre, és abban bizonyos légy, hogy nem lehetz veszedelmeseb társaságban az illyennél.

Végezetre fiam emlékezel reá arra. hogy vagy hamar,
5 vagy későn, de az Isten haragja az gonoszra szál. látható,
vagy láthatatlan képen, azt mondgya az bölcs, az *Istentele-*
neknek gyülekezetekben tűz gyulad fel. és az versenyes nemzett-
*ségekre harag gerjed fel.** meg másut. *hogy az bünösöknek*
utok jóllehet kövel rakot meg, de annak vége az pokolnak mely-
10 *sége.** nyomorult az az kit meg intenek, még is el nem
kerüli az veszedelmet. *távozá el az hamistól.és az bün. el tér*
*te tölled **

* Eccles. 16.
v. 7.

* Eccles. 21
v. 11

* Eccles. 7.
v. 2.

Hetedik Rész

Az hetedik⁴⁷⁴ akadályja az iffiak üdveségeknek.
az henyélestől vagon

15 K. Az időnek hejában valo elvesztése, ártalmasé az iffiaknak ?

F. fiam ez az akadály leg ellenkezőb az üdveségedel. mert ez neveli és táplállya az többit is, az henyéls oka az tudatlanságnak, ez okozza az engedetlenséget. mert az henyéző
20 elme nem örömet tanul. az munkától még előre fél, el hitetvén magával hogy eleget tud. az oktatást, és az tanácsot bé nem veszi. azért hogy annak követésit el kerülhesse. azt mondgya az írás, *hogy bölcsebnak láttatik az rest az maga*
szemei előtt, hogy nem mint hét bölcs, kik az okoságra intének
25 *ötet.** ez az anyja az álhatatlanságnak is. *az rest akar is, nem is** ma egyet akar, holnap mást, ma jot akar, holnap azt meg változtattya, ez is az oka hogy szégyenlik az jót. mert lágyan kivánnják az jó erkölcsöt el érni, *az félelem 'ágyá*
*tészi az restet** az rossz társaságnak, és az veszedelmes mulatt-
30 ságnak keresésit, csak az resztség okozza, egy szoval ez okozza rend szerént az tisztátalan vétket is. mely anyi iffiakot veszt el. és nincsen olyan vétek. olyan bünre valo [72b:] alkalmaság, az melynek az resztség nem volna oka ugyan azért is mondgya sz. bernárd. hogy az resztség *minden*
35 *kisérteteknek és rossz gondolatoknak. tisztátalan helye, az rossz*

* prov 26. v.
16.

* prov. 13 v. 4. 25

* prov. 18 v. 8.

⁴⁷⁴ hetedik <ada> akadályja [<d>-ből <k>-t próbált javítani.]

*beszélgetésnek anyja. az jó erkölcsnek mostoha anyja. élő embernek⁴⁷⁵ koporsoja és minden rosznak moslékos helyje. **

*omnium tentationum et cogitationum malorum et inutillum sentina. mater nugarum noverca virtutum. mors animae. vivi hominis sepultura. sentina. omnium malorum s. bern serm. ad frat. de monte dei.

oh kedves fiam nem méltó az, az szánásra. hogy ez az vétek. az mely kut feje annyi vétkeknek, oly közönségese löt az
5 iffiak közöt, és mint egy természeté vált benne, mennyit nem látz olyat, ki csak henyélesben tölti az időt, és az dolgot, valamint az halált kerüli, semmi tisztességes állapotban magokot nem foglallyák. ha valamihez kezdenek is abban hadgyák. vagy is azt roszul viszik végben, csak az magok mulattságát keresik, és szeretik, az játéket, sétálást, az jólakást, ezek leg nagyob foglalatoságok nékiek.

Ettől nagyon hogy olyan fel fordult életet élnek. ez is az oka hogy az jó erkölcsöt nem kedvellik, az leg szükségeseb igazságokban tudatlanok, az Istent el felejtik, és az üdvésiget. ettől vagyon az rosz társaság, ebből származnak minden rosz hajlandóságok. az mellyek erőseben nőnek az lélekben, mint valamely jó kövér földben az fü. attol is vagyon hogy egész életekben haszontalanoká, és henyéloké maradnak. mivel iffiúságokban el mulatták valamely jó dolgokban
15 foglalni magokot. nem is beszéllek azokrol az vétkekröl, az mellyekben az henyéles vetette öket. és az melyből ki sem térnek soha.

oh adná Isten, hogy olyan könnyü volna. ki irtani az iffiak elméjiböl ezt az tunyaságot. az micsoda könnyü meg mutatni nékik ennek veszedelmes voltát. de ez az feslet erkölcs oly igen meg hatotta az ö sziveket, hogy még nem is akarják meg üsmérni micsoda roszat okoz az nékiek. azért, hogy ne kénszerittessenek aztot el hadni. az bölcsondgya. *oh! [73a:] te rest, meddiglen fekszel, mikor kelsz fel álmodból. miglen fekszel álmodozásokal, azon közben el jö, mint az gyors uton járo. az te szegénységed,⁴⁷⁶ és az te szükölködésed. mint az fegyveres ferfiu **

*prov. 6.

⁴⁷⁵ embernek <p> koporsoja

⁴⁷⁶ szegénységed, [y-s-ből javítva.]

kedves fiam nyisd fel szivedet erre az beszédire az sz. léleknek. és üzed el onnét az resztséget. erre valo nézve, ezeket az intéseket adom elődben. az mellyeket gyakorta figyelmeteséggel kel el olvasnod.

*Genes. 3.

5 Először. tud meg azt, hogy minden emberek az munkára jöttek 'ez világra. az Isten arra rendelvén őket, még világ kezdetekor. *az te orczádnak veritékivel egyed az te kenyeredet. még nem földé léssesz, mert abbol vétettél** ha pedig ment akarsz attol lenni, kívánván könnyü életet élni. ugy az
10 Isten akarattya ellen jársz, meg bontod az rendet mellyet szabot., micsoda okod vagyon. abbol az közönséges és igazságos rendből magadot ki venni, mivel ő még abbol senkit ki nem vett. ha pediglen okod nincsen, micsoda bizodalomal maradhatz tunya életedben.?

15 2. ha az emberek arra kötelesek hogy egész életekben dolgozanak. iffiukorokban arra még kötelesebek. mert az iffiu. ha nem foglalatoskodik iffiukorában valamely tisztéséges munkában. sok feslet erkölcsöt és rosز szokásokat fog gyűjteni, mellyek holtig meg maradnak. azért. mert az iffiuság
20 idejében, alkalmasab az elmét gyakorlani, és az jobban formálni. ugy abban az időben is lehet valamely hivatalban lépni. mert ha egyszer az idő el vész, azt helyre nem lehet hozni, az el mult idő, viszá nem jó.

3. Gondold meg azt, hogy az iffiuságodnak el vesztet
25 drága idejét, keservesen meg fogod még bánni. midön észre veszed magadban. alkalmatlan voltodot az jó dolgokra. valamint ilyeneket sokakat látz, ezt most nem hiszed, de még meg fogod azt érezni, akoron pedig késő. lesz.

4. Ha mostanában nem gondolsz is aval, hogy még azt
30 meg [73b:] fogod bánni, de nem irtozolé attol, micsoda számot fogsz adni az Istennek az te iffiuságodnak roszul el töltöt idejiért? akor az rettentő itéletkor az egész életed elődben tétetik. mind részenként. az leg első kérdés az léssen, hogy mi képen töltötted az iffiuságodnak idejit.?
35 mit felelész erre az kérdésre, ót elődben adgyák. hogy abból micsoda rendeletlenségek következtek, minemü tudatlanságokat okoztak néked, micsoda vétkeket cselekedtetet veled, micsoda feslet erkölcsökben ejtet, mit fogsz felelni midön⁴⁷⁷

⁴⁷⁷ midön <n> ezeket

ezeket fogják az szemedre hánni, és ha semmi mentséged ninesen, oh' micsoda itéletet nem várhatz magadra

5 5. Mennyi lélek vagyon pokolban. kik meg üsmérik, hogy kárhözatt yoknak eredete, az iffiuságok idejének, roszul valo eltöltésitől⁴⁷⁸ vagyon, ha az te idődből remelhetnének egy szem pillantásni időt, oh Istenem mit nem cselekednének annak meg nyereséiert. hogy azt hasznoson tölthetnék, leheté nyomoruságokkal nem gondolni, és károkon nem tanulni, és el nem kerülnöd azt az nyomoruságot az melyben estek
10 tunya életekért.

Oh edes gyermekem kénszeritlek azért az szeretért⁴⁷⁹ az mellyel tartozol lenni üdveségedhez, hogy el kerüllyed az resztséget, mert ez leg nagyob akadállya üdveségednek, hogy el kerülhessed két dologra vigyáz, először, végy magadnak olyan tisztéséges foglalatoságot. az melyben töltsed egész iffiuságodot. másodsor, arra vigyáz, hogy hejában ne heverj, mindenkor valamit munkálkodgyál, vagy az mi az hivatalodot illeti, vagy olvass. vagy ha magadot mulatod is, ugy légyen hogy mindenkor háláadás kövese, mert az ördög
20 mindenkor azt az alkalmatoságot keresi az kisértetre. hogy henýelve tallályon, azért kövesed sz. hieronimusnak ezt az szép tanácsát. *munkálkodgyál mindenkor valamit hogy az ördög mindenkor*⁴⁸⁰ *foglalatoságban talállyon.**

*facito aliquid operis ut te semper diabolus inveniat occupatum.
s. hiero epist ad rusticum.

Nyolczadik Rész

25 Az nyolczadik⁴⁸¹ akadály, az szemérmertlenségtől vagyon [74a:]

K. leheté nagyob akadály, az tisztátalanságnál?

F. fiam. nem lehet se nagyob, se veszedelmeseb, se közönségeseb akadály az tisztátalanságnál, azt jól meg gondolván, lehetetlen azt ne mondgyam az prophétával, oh
30 *ha valaki az én fejemet vizeké változtathatná, és az én szemeimet*

⁴⁷⁸ eltöltésitő [Íráshiba, mert Mikes mindig kiírja a to, töl ragot.]

⁴⁷⁹ szeretért [Íráshiba? Lehet eredeti alak is, egyszerejtéses változat is. Vö. még előbb *szeretekben*, alább többször *szeretű*.]

⁴⁸⁰ minkor [Elírás.]

⁴⁸¹ nyolczadik [l-n-ből javítva.]

köny hullatások kut fejévé, hogy éjel napal siratnám az én
 népem veszedelmit.* mivel kedves fiam kinek lehetne azt
 tekinteni mennyi sok számu iffiakot tart szolgálattában ez
 az vétek. micsoda rablást cselekszik az lelkekben. mennyi
 5 szamtalan sok vétet cselekedtet vélek, minémü rendelet-
 lenségben veti őket, üdvésegeket micsoda veszedelemre veti.
 és az örök kárhozatra, mondom kicsoda tekinthetné ezt az
 sok⁴⁸² veszedelmet. hogy az szive meg ne esnék mind ezeken,
 és szánakozás nélkül lehetné őket meg nem inteni az vesze-
 10 delemről, és nem segíteni hogy azt el kerüllyék, holot micsoda
 vakságal sietnek arra? annak okáért kérlek fiam függeszed
 az elmédet ezekre az elmélkedésekre amelyeket⁴⁸³ elődben
 adok. hogy vegyed eszedben micsoda irtozásal kel lenned
 ehez az vetekhez. mint az te üdvéségednek leg nagyob ellen-
 15 ségihez, es az mely ha nem vigyász. oka lesz minden bizo-
 nyal el veszésednek

I Articulus

Hogy az tisztátalan vétek, leg nagyob ellensége
 az iffiuságnak. és hogy az egyedül, több iffiakot
 kárhoztat el. mind sem minyáján az töb vétkekk.
 20 Adná Isten hogy ezen mondásom inkább álom volna mint
 sem igazság. és ugy lehetne abban kételkedni, valamicsoda
 igaznak kel azt tartani, de az minden napi proba meg
 mutattya két dologban, hogy nem lehet abban kételkedni.
 1 hogy nagyob része az iffiuságnak az alat az vétek alat
 25 vagyon. 2. hogy azok között kik erre az vétekre adgyak
 magokat. sokan vannak kik más féle vetekre nem hajlandok.
 Először.⁴⁸⁴ nem méltóé az, az szánakodásra. hogy az élet-
 [74b:]nek, leg ártatlanab ideje ugy meg légyen rontva, és az
 anyaszent egyháznak leg diszeseb része gyaláztatva evel az
 30 fertelmes vétetekel, elig kezdenek az iffiak eszesedni hogy
 ez az vétek kezdi őket ostromlani, elméjekben lopja magát,
 erőt veszen kívánságokon. el foglallya gondolatokat. azután
 szivekben fel gerjeszti az tisztátalan szeretetnek gyönyörü-

⁴⁸² sok [Beszúrás a soreleji margón.]

⁴⁸³ * amelyeket [Beszúrás. 1744.]

⁴⁸⁴ Először. [E – e-ből javítva.]

ségit. az mely nevekdedvén az idővel. ugy anyira erőt véssen, hogy nehéz azt el oltani.

Ez egy⁴⁸⁵ részint az természet meg romlásától vagyon; az mely hajlando az roszra. az mint az szent irás mondgya.*

*Genes. 8.
v 21

5 más részint az iffiuságnak természetitől vagyon. holot az testnek gyengesége, és az vérnek melegsége, hajlandobbá, és érzékenébé teszi őket arra az vétékre, azért is mondotta egy pogány philosophus. hogy az mértékletlenség. az iffiak vétke, egy részint az ördög hamiságától is vagyon, ki az
10 embert olyan felől ostromollya. az hol leg gyengébb. az testnek gyarloságát veszi elő hogy az elmét az maga birtoka alá vethesse. azért is mondgya sz. hieronimus, hogy az gonosz lélek tudvan az iffiuságnak fel buzdulását. mesterkedik azon hogy fel gerjesze szivekben az tisztátalan szeretetet. gerjesztvén fel benne sebeseb és kegyetleneb egő kementzét, mint sem az mellyet készitetet volt az babilonai király az három ártatlan iffiunak, mivel az csak az testnek ártatott. de az másik oly tüzet készít az lélek számára mely⁴⁸⁶ soha el nem fog aluni *.

*. adversum juvenes et puellas aetatis ardore hostis noster abutitur et inflammat rotam nativitatís nostrae haec sunt ignita diaboli jacula quae simul et vulnerant et inflamant et a rege babilonio tribus pueris praeparatur. s hiero epist ad demetriadem

20 Oh kedves gyermekem hajol meg tekintyüik micsoda meg romlot szokások vannak az iffiak között, elégé nem szánhattyuk őket, de az mi leg nehezebb, az, hogy csak az tisztátalan vetek annak az oka. mivel az bizonyos hogy sokak vannak olyanok., kik nincsenek más vétkek alá vettetve,
25 ha szinte vannak is benne más féle fogyatkozások., de mind attól az vétkektől származnak, az melyektől ha⁴⁸⁷ meg szabadulhatnának, tiszta és ártatlan életet élnének, ellenben pedig, azok, az kiket meg győzöt ez az tisztátalan indulat, tele hamisággal való életet élnek. és minden nap új vétket,
30 és roszt szokásokat szednek magokban, olyan nyomorult állapotban vetik ma[75a:]gokot. hogy gyakorta az penitencia tartásra alkalmatlanok. nyomorult véték mért vesztet

⁴⁸⁵ egy [Beszúrás:] részint az természet [természet szövégi t-je n-ből javítva.]

⁴⁸⁶ meg [Elírás; mely helyett.]

⁴⁸⁷ ha [h - a-ből javítva.]

igy el az iffiuságot olyankor. az mikor az üdvesegnek uttyában kezdenek lépni, leheté hogy el ragadgyad az Istentől annyi⁴⁸⁸ sok szép lelket, kik ártatlanságban élének, és az⁴⁸⁹ azokat az rosz kívánságnak. az ördögnek, és az örökké való
 5 tüznek áldozad, oh' átkozot tisztátalan véték, kicsoda az, az ki téged ugyan érdemed szerént meg utállyon? fiam olvasd figyelmeteségel az mi következik.

II Articulus

Hogy micsoda keserves dolgok követik az tisztátalan vétket.

- 10 Az auctor ki az *de bono pudicitiae* nevü könyvet irta, az kit is sz Cyprianusnak tulajdonitnak. keservesen írja le, micsoda szerencsétlenségek követik ezt az vétket, mondván. *az szemérmertenség olyan⁴⁹¹ utálatos indulat, mely nem kiméli se az testet. se az lelket. mely tellyeségel az embert rabjává teszi*
 15 *az tisztátalan szeretetnek, mely eleinte⁴⁹² kecsgetteti ötet, hogy az szívet meg nyervén, az után jobban el veszthesse. mely el fogyasztja az jóságot az szégyenel együt, mely fel indította az rosz indulatot mértékletlenül, mely semmivé teszi az jó lelki üsméretet. mely az penitencia nem tartásnak annya, veszedelme és romlása. az élet leg szob részinek.* * . az az, az iffiuságnak⁴⁹³

*impudicitia semper est detestanda⁴⁹⁰ obscenum ludibrium reddens ministris suis nec corporibus parcens. nec animis debellatis propriis moribus totum hominem. suum sub triumpho libidinis mittit blanda prius ut plus noceat dum placet. exhauriens rem cum pudore. cupiditatum infesta rabies. incendium conscientiae bonae. mater impenitentiae, ruina melioris aetatis.
 auctor libri de bono pudicitiae.

félre tészem azt micsoda kárt teszen ez az véték az testben, az becsületben, és az jóságban, hanem csak azt adom elődben, micsoda veszedelmet szerez az lélekben.

- 25 Először, az Isten félelmit, és az jó hajlandóságokat el törli az iffiakban, mivel sok jól neveltetett iffiaikat látunk

⁴⁸⁸ annyi <sok> sok [Törlés a sor elején.]

⁴⁸⁹ az azokat az rosz [Első az fölösleges, de nincs törölve.]

⁴⁹⁰ detestanda <obscos> [?] obscenum

⁴⁹¹ <olylan> olyan [Törlés a sor végén.]

⁴⁹² eleinte <keg> kecsgetteti

⁴⁹³ iffuságnak [Íráshiba.]

olyanokat kik eleinte az jó erkölcsre vonszanak.⁴⁹⁴ az vét-
ket utállják, az jora hajlandók. és az Isteni félelem ugy
tetzik mint ha vélek születet volna, azért ebben az állapot-
ban meg is maradnak mind addig, valamég az tisztátalan
5 vétekbem nem esnek. de mihent az meg győzi sziveket.
azonnal ki üzi ezeket onnét, elsőben az gondolat megyen
bé, az gondolat azután rut kivánságá válik. az kivánság
[75b:] az szemérmetlen cselekedetre viszi, ötet, ezek az vét-
kek meg szaporodván, el rontják minden jó hajlandóságokat.
10 mindenek más képen tetcezenek nékik mint sem az elöt, az
vétek nem láttzik már nékik olyan nagynak. ahoz hozá is
szoknak. és olyan az ki az elöt irtozot egy halálos vétket
cselekedni, azután semminek tartya százat cselekedni, ha
egyszer meg győzi ez az rut indulat. oh Istenem micsoda
15 változás, és micsoda fel fordulása az lelki üsméretnek.

Az második ereje ennek az véteknem. az hogy. meg utállja
az jó erkölcsöt,⁴⁹⁵ a szent és üdveséges dolgokat, azt ki nem
lehet gondolni micsoda gyüöltségel vannak azok, kik ez alat
az vétek alat vannak, mindenhez. az mi az üdveséget illeti,
20 az imádság unadalmas, az szentségeket meg vetik, az Isten
szava nékik nem használ, az Istenes könyveknek olvasását
nem is szenvedhetik, az nem csuda fiam hogy az kin hideg
lelés vagyon. az ételt⁴⁹⁶ nem kívánnya, söt még minden
keserünek tetcezik néki. hasonló képpen az ki egyszer az
25 tisztátalanságnak forró hideg lelésiben esik, izetlennek talál-
lya az szent dolgokat. és az mi udveségre vezetné. mert el
hatván szivét az testi tisztátalan szeretet. nem engedi néki
hogy meg izelittse az jó erkölcsnek édeségit. valamint szent
pál mondgya.

30 Harmadik ereje ennek az véteknem, az elmének meg vakulá-
sa, az⁴⁹⁷ melyet meg gátol ez az vétek, hogy meg különböztet-
hesse az jót az rosztól, és igaz⁴⁹⁸ itéletet tehesen. mert lehet-
etlen hogy meg ne légyen romolva az olyan elmének itélete,

animalis homo
non percipit, ea
quae dei sunt.
I cor. 2.

⁴⁹⁴ vonszanak. [voszanakból javítva, n beszúrásával.]

⁴⁹⁵ * erkölcsöt, <és minden> a szent [a — törlés fölé írva. 1744.]

⁴⁹⁶ ételt [ételtből javítva az ékezet áthúzásával.]

⁴⁹⁷ * az <kit> melyet [melyet <kit> fölé írva. 1744.]

⁴⁹⁸ * igaz <tételt> itéletet [itéletet <tételt> fölé írva. 1744.]

ki ez⁴⁹⁹ alat az rosz indulat alat vagyon. és hogy ne itéllyen igazságtalanul az szent dolgokról. ehez az vétekekhez valo ragaszkodás, azt hiteti el véle, hogy az nem igen nagy vétek, (mert rend szerént az hajlandóságunk szerént teszünk itéletet:) el hitetvén azt is véle, hogy abból ki térhet⁵⁰⁰ mikor néki tetezik, meg homályosította [76a:] az elmét hogy által ne láthassa rosz végít, és az nyomoruságot mellyel jár ez az vétek, az Isten itéletiről valo emlékezetef az elméből el távoztattya. és azon is igyekezik hogy azt magából ki vethesse. szabadabban vétkezhessék azután. valamint az két undok öreg emberek felől mondgya az irás, kik susánnát akarák meg rontani, *el fordították szemeket. hogy ne látnák az eget. és hogy ne is emlékeznének meg az Isten itéletiről.*⁵⁰¹ * . látodé fiam. az szemérmertlenségnek. ez az szokása hogy meg vakította az elmét. és önnön magát is meg vakította. meg fojtván magában az jó gondolatokat. hogy bátrabban vétkezhessék.

*. Daniel. 13.

4. Az elmének vakságából származik az kevélység. mely nem engedvén meg az elmének hogy az maga jóvát meg üsmérhesse az jó oktatásokat meg vetteti véle. az intéseket semminek hajtya. az leg üdveségeseb tanácsokat neveti. az mennyiben az iffiu elme lágy es hajlando erre az vétekekre. annyiban kemény az jó intésnek bé vételire. az bölcs azt mondgya. *az bölcs ember, az beszédet halgattya. dicséri azt, és magának meg tartya. ha pedig az bujálkodo hallotta azt. nem kedvelli. és még háta megi veti azt* *

* Eccles. 21

5. Az ötödik ereje ennek az vétekeknek, az akaratnak. az roszban valo meg keményedése. mert valamint az vétek szaporodik, az lelek is ahoz képest szokik ahoz, és abban meg keményedik. annyira hogy semmi attól el nem vonhattya. az hihetetlen volna, hogy ha csak minden nap nem látnok. hogy azok kik ez alat az vétek alat vannak micsoda ostobáká, és meg általkodottoká lesznek, minden jora alkalmatlanok az Isten kegyelmének beszédére süketek, az Isten igazságának fenyegetésit. és ostorozását, csak álomnak tartják, bizonyosság az lót két veje. kik semminek tartották

⁴⁹⁹ ki ez <az> alat az rosz

⁵⁰⁰ térhet [het — beszúrás;] mikor néki tetezik, <elmej> meg homályosította [az ly — l-je s-ből javítva.] az elmét

⁵⁰¹ itéletiről. [e — i-ből javítva.]

midőn intené őket hogy mennének ki sodomából. * azoknak példájok, az kiket az Isten keményen meg büntetet ezért az vétekért. az rajtok⁵⁰² nem fog, azok az szerencsétlenségek, mellyek törtennek magokon hasonló-[76b:]kon.⁵⁰³ az elméjeket meg sem hattyá, annyira meg is bírta őket az az, irtoztato⁵⁰⁴ fajtalan indulat, hogy semminek⁵⁰⁵ ereje nincsen hogy őket attól el fordithassa, azért is mondgya sz. agoston. *hogy az gyönyörüsége az tisztátalan⁵⁰⁶ indulatnak, olyan volt mint lántz, mely ötet kötve tartotta. az melynek is zörgése ugy meg süketítette vala. hogy az Isten kegyelmit nem is halgathatta.* azután azt mondgya. *hogy ez az sükettség⁵⁰⁸ kevélységiért való büntetés vala. mely ötet el távoztatta az Istentől.* * *oh mely nyomorult állapotban jut az lélek, az szemérmertlenségért.*

*obsurdueram⁵⁰⁷ stridorae catenae mortalitatis meae. poena superbiae animae meae. et etiam longius à te.
Conf. lib 2. C. 2.

6 Az tisztátalan véteknek, mind ezen az veszedelmes⁵⁰⁹ uttyain kívül is, még vagyon egy, az mely önnön maga az veszedelem. az többi is ebben szolgál, az pediglen, az halálos vétekben való halál, ez az, veszedelmeknek veszedelme. és minden nyomoruságoknak nyomorusága. sokszor okozza ezt az veszedelmet ez az utálatos vétek, szüntelen is tölti az poklot számtalan rosszul való holtakal. az mellyet ő okozot azoknak kik ötet követték. némelylek azok közül oly hirtelen való betegségben estenek. hogy se idejek, se modgyok nem volt az penitentzia tartásra. némelylek olyan történetből holtak meg, hogy meg nem⁵¹⁰ gondolták halálókot. mások pediglen. akaratal meg általkodnak. és meg keményednek az vétekben. az Isten el hagyván őket halálok oráján, mivel ők is el hadták vala ötet életekben. halgas-

⁵⁰² rajtok [a - o-ból javítva.]

⁵⁰³ hasonló [76b:]lokon. [Íráshiba.]

⁵⁰⁴ irtozta [Íráshiba.]

⁵⁰⁵ semminek <erj> ereje

⁵⁰⁶ tisztátalan [Első a fölött áthúzott ékezet.]

⁵⁰⁷ obsurdueram <sr> stridorae

⁵⁰⁸ sükettség <k> kevélységiért

⁵⁰⁹ veszedelmes [Utolsó e - javítva.]

⁵¹⁰ * nem [Utólagos beírás a sorvégi margóra. 1744?]

*2 petr. 2.

sad mit mond az irás. tarsd meg sz. péternek ezeket az szavait. *novit Deus pios de tentatione eripere, iniquos vero igni reservare cruciandos.* * tudgya az ur mostan is az hiveket meg szabadítani, az kísértetből, az hamisakat pedig az ítélet napjára az büntetésre meg tartani. de micsoda hamisakat büntet meg leg inkább. *mindenek felet pedig azokat, kik az testet követvén tisztátalan kívánságban járnak, de mi követi őket. de ezek mint az oktalan állatok. az ő ma[77a:]goktól talált romlásban. el vesznek. hogy el vegyék az hamiságnak jutalmát.* meg
5
10
15
hálnak romlásokban, mint az oktalan állatok, el vesznek tisztátalanságokban. el vévén ekképpen az igazán való büntetéseket, mellyeket meg érdemlettek vétkekért, oh édes⁵¹¹ gyermekem. leheté hogy ezek az szavai az szent léleknek veled meg ne utáltassák, azt az utálatos vétket, kérlek hogy olvasad figyelmeteséggel, és tarsd meg elmédben, az következő példákra pedig jól rea vigyáz.

III Articulus

példa⁵¹² Az szerencsétlenül való halálokról azoknak, kik erre az tisztátalan vétkekre adták volt magokat.

20 Az szent irás erről elég példát ad előnkben. némellyekről már beszéltünk, nézd meg az első szakaszban, az 6 részt,

*1 reg. 2. v.
22.

Az fő pap héli ket fiának,⁵¹³ szerencsétlenül való halálok. nem csak ő igazságtalanságokért⁵¹⁴ történék, hanem az ő tisztátalanságokért is,*

25 Ammon, az Dávid fia, az ő tisztátalanságáért szerencsétlenül hala meg, az ő battya absolon keze által,

*1. reg. 16.

Absolonon az Isten büntetése, nem csak az ő apja ellen való fel támadásáért vala hanem az ő utálatos és botránkozato cselekedetiért is szálla reája *

30 Mit mondgyunk fiam salamonrol. az ki mindeneknél bölcséb vala, az Isten ötet szerette. és minden kívánsága szerint kedveze nekie, de az tisztátalan szeretetre adván magát,

⁵¹¹ édes [d-g-ből javítva.] gyermekem.

⁵¹² példa [Utólag írta be a cím elé, a margóra.]

⁵¹³ fiának, [Ékezethiba.]

⁵¹⁴ igazságtalanságokért [l-t-ből javítva.] [. . .] bálványozásban [l utólagos betoldás.]

azért is az bálványozásban esék, az melyből nem tudgyák bizonyoson ki térésit, és az egész világot kételkedésben hagyá üdvösege felöl, oh. mely rettentő példa.

5 Az özön viz elboritván az egész földet. tizen hat száz esztendővel teremtetése után, annak is az első oka az tisztátalanság vala. mert ez az vétek annyira meg rontotta vala az emberi természetet,* és az Isten haragját arra vivé hogy el veszesztené⁵¹⁵ az özön vizek ugyan azon természetet. az ő kezeinek leg[77b:]szob munkáját, hogy az vizekben el öltsa az tisztátalan szeretetnek lángját, az melyel valának közönsegesen fel gyuladva *

*Genes. 7.

*Genes. 19.

10 Az özön viz elig mulék el, hogy ez az vétek ismét fel kezdte gyuladni, és az Isten igazságát arra vivé hogy más irtoztato büntetésit küldené sodomára, és gomorára, mivel 15 az ő undogságok meg telvén boszu állást kérenek az égből* az Isten látható képpen bocsáta tüzet reájok, mely porrá tévé nem csak az embereket, és az varosokat, hanem még az környül lévő földet is.* az mely ma is annyira füstöl, hogy feléje sem lehet menni,* hogy például legyen az 20 ezután valoknak, és az szemérmetlenek had tanullyák meg, hogy az tisztátalan tűz, mellyel égetni hadgyák magokat. más tüzel büntetődik meg, az mely mindenkor égetni fogja ökö, és soha el nem fogyaszttya.

*Genes 18.

*Genes. 19.

*sap 10.

25 Ezekhez az szent írásból valo példákhoz, többet is adhatnék. más historiakból. de csak kettőt hozok elő.

Az első szent gergely adgya előnkben az ő beszélgetésiben, mondván, hogy az ő idejében vala egy chrysorius nevü előkelő igen gazdag ember, az ki is szintég olyan tele vala rossz erkölcsel, valamely igen bővölködöt az gazdagságokban. de 30 főképpen az tisztátalan életben éle, az Isten végit akarván szakasztani vétkeinek, mellyeket egy másra gyűjte minden nap. azért nagy betegséget bocsáta reája, az melyben is meghala. de irtoztato halálal, mert⁵¹⁶ midőn már az végin volna. igen sok rossz lelkeket láta körülötte, az kik mellette forgolótak, mint ha el akarnák pokolban vinni, ő azonnal reszketni 35 kezdte. sárgulni, és szomorúan kiálta segítségét. minden

⁵¹⁵ el veszesztené <ugy> az özön vizek ugyan azon

⁵¹⁶ mert mert [Sorvégen és új sor elején.]

felé forgolodot.⁵¹⁷ hogy ne láthatná őket, de mindenkor az szemei előtt valának, sok küszködések után, érezvén hogy szorongatni kezdék azok az lelkek. irtoztato képen kezdé kiáltani, mondván, szünnyetek meg holnapig, szünnyetek meg holnapig, és ebben az kiáltásban. el ragadtaték lelke. oh! irtoztató szemérmertlenség!

[78a:] Ha ez rettentő példa, az másik még nagyob. ezt gerson jános az párisi Cancellarius szedte ki az Cantipreus⁵¹⁸ tamas püspök írásiból. az ki is írja hogy szemével látta volna ezt az példát.

Azt mondgya hát az püspök, hogy midön még iskolában járo gyermek volna. egy fő renden lévő iffiuval barátságot vete. az kiben minden féle jó erkölcsök fel találtattak. de szerencsétlenségire olyan gonosz elmének esék társaságában. az kinek beszédi fel gerjeszték benne az tisztátalan szeretetet. az mely egy kevés idő alatt minden jó hajlandoságit meg változtatá néki, és minden féle vétékben veté. az ő jó akaroi gyakran intették. az püspök magais sokszor intette hogy térne viszá az jó utra. de mind ezeket meg veté, az Isten például adá azoknak az iffiaknak. kik olyan vaksággal mennek erre az vétékre. mert az mint egy étzaka alut volna. egyszers mind nagy ijedség fogá el. az melyben kiáltani kezdé. az egész háznál lévő emberek arra fel ébredenek. és hozá futának, kérdvén hogy mi lelte. de egy szot sem szolhata. hanem csak kiáltozék. mindgyárt papot hívának. az ki arra inté hogy az Istenről gondolkodgyék, és kérje büneinek bocsánattyát. de csak hejában, midön pedig az pap sokáig intené, az iffiu, hozája fordula, reaja néze, és el fordult szemekel keserves szokal mondá az papnak. jaj annak aki⁵¹⁹ engemet. az roszra vezetet. csak hejában hívom az Isten segítségit, és kegyelmét.⁵²⁰ látom az pokol meg nyilt hogy engem⁵²¹ magában vegyen

Ezekre az szokra az kik mellette valának. kiálták néki, hogy magát ajánlya az Istennek. de ő más felé fordulván,

⁵¹⁷ forgolodot. [*f-g*-ből javítva.]

⁵¹⁸ Cantipreus <ir> tamas püspök írásiból.

⁵¹⁹ * aki [*az*-ból javítva; *k-z*-ből jav., *i* – beszúrás. 1744.]

⁵²⁰ kegyemét. [Íráshiba.]

⁵²¹ engem <v> magában vegyen

és kiáltozván, kétttségben valo esésben. nyomorultul meg hala.

fiam erre az példara ne rettegjeneké⁵²² azok kik arra az vétekre adták magokat. fő képen az iffiak, az kiket tekint ez az példa, tanullyák meg, mint kel⁵²³ kerülniek ezt az veszedelmes vétet, és micsoda vigyázással kel el kerülni⁵²⁴ az olyan rossz elméknek társaságát, kik meg rontanak másokat tisztaságokban

[78b:] IV *Articulus.*

10 Hogy micsoda modal kel az tisztátalanságot meg orvoslani, és hogy még eleinte kel ennek ellene állani

Minek utánna elődben adtam volna az nyavalyát, orvoságot is kel adnom, és olyan modot. hogy meg oltalmazhassad magadot attol az vétektől.

15 Először, meg kel azt előznöd, és még eleinte kel ellene állani, minek előtte az szivedet meg gyözte volna.

Ez fiam igen nagy orvoság az véték ellen, főképen az iffiuságban, mert mivel hogy ezt nem követik, nagyob része az iffiaknak annyira el is merülnek ebben az vétékben. hogy hietetlen valo nagy munkával térnek ki abbol. arra pedig igen vigyáznak. mind lelki. mind testi betegségekben. hogy az orvoságokat eleinte adgyák bé.

Principis obsta. seró medicina paratur.

25 *Cum mala per longas. invaluere moras.*
hogy ha ezt szükséges követni az testi. és az lelki betegségekben. még szukségeseb az tisztátalan vétékben. mert könnyen nevededik és könnyen gyarapodik.

Az szent attyák ezt mindenek felet jovallyák. halgassad mire tanyittanak.

30 Szent Cyprianus azt mondgya, hogy még eleinte kel az ördög kisértetinek ellene állani, mert más képen cselekedni, olyan mint ha kebelünkben egy kis kigyot nevelnénk, mely ha nagy lesz, árthatni fog annak ki azt nevelte.*.

⁵²² rettegjeneké [Első *t-g*-ből javítva.]

⁵²³ * kel <futniok> kerülniek [*kerülniek* <futniok> fölé írva. 1744.]

⁵²⁴ kerülni<ök> az olyan

*diaboli primis titillationibus obviandum, nec foveri debet coluber, donec in draconem formetur, auctor lib de jejun⁵²⁵ apud cypri.

Szent hieronimus mondgya. hogy az ördög olyan mint az csuszo kigyó, mivel az ki azt akarja hogy az kigyó valamely hasadéokban ne mennyen. azon igyekezék hogy az fejét bé tenni ne engedgye. mert azután az egész testit utánna von-
5 nya. szín[79a:]tég ugy az ördögöt is meg kel gátolni még az első kísértetiben, hogy az lélekben ne mennyen az vététel. mert ha ellene nem allasz. az szívedben lopja magát. és ha egszser bent van, ót uralkodni is fog *.

*diabolus serpens est labricus cujus capiti hoc est primae, suggestioni si non resistitur, totus in interna Cordis, dum non sentitur, illabitur S. hier. in Capite 9. Ecclesiast.

Szent Gergely pedig azt mondgya. hogy az tisztátalanság,
10 meg gyul az lélekben, valamint az szalma. az mellyet hamar ha el nem oltanak. mindent meg éget. az tisztátalanságnak is tüze hasonló az lélekben, az mellyet sokszor meg sem lehet orvosolni * :

*quid est libido nisi ignis, quid virtutes nisi flores, quid item turpes Cogitationes nisi paleae, quis autem nesciat quia si in paleis ignis negligenter⁵²⁶ extingvitur, ex parva scintilla omnes paleae accenduntur. S. Greg. expos. in C. 15. 1 reg. lib 6.

Halgassad fiam ezt az szép intésit szent bernárdnak, mond-
15 ván, hogy vesd ki az rosz gondolatot még mikor kezdődik, és el fog hadni, az mely rosz gondolatot kinem vetnek, az, gyönyörködtetést⁵²⁷ okoz. az gyönyörködtetésből akarat leszén. az akaratot. az cselekedet követi, az cselekedet szokásá válík, az szokás szükségé, az szükségből halál leszén.
20 és valamint az kis viperák meg ölik az annyokót midön még benne vannak. hasonló képen az rosz gondolatokat is ha szivünkben hadgyuk. halált adnak nekünk *.

*in initio cogitationis iniquae, repelle. et fugiet a te. cogitatio prava, delectationem⁵²⁸ parit, delectatio consensus, consensus actionem, actio consuetudinem, consuetudo necessitatem, necessitas mortem, sicut vipera affilis suis in utero positis lacera perimitur, ita nos cogitationes nostrae, intra nos nutritae occidunt. S. bern. lib de interiore domo.

⁵²⁵ jejun [A második j-n-ből javítva.]

⁵²⁶ negli<gitur>genter [Fölötte:] flores. [e-o-ból jav.]

⁵²⁷ gyönyörködtetést [g — megkezdett hosszú szárú betűből javítva.]

⁵²⁸ delectationem [i-o-ból javítva.]

A szentek azért jóvallyák ezeket nekünk. mert könnyeb eleinte az tisztátalan vétkek ellen állani. és igen nehéz pedig meg győzni, midőn egyszer meg rögzöttek, és sokáig tartó szokásból meg erősödtek

V *Articulus*

5 Hogy el kel kerülni, az tisztátalanságra való
 vivő okokat.

Az második orvoság az tisztátalan vétek ellen, az hogy szorgalmatosan el kerülyed az arra vivő okokat. és alkalmatoságokat. mert az ki azt akarja hogy az tűz el alügyék.
10 ne tegyen fát reája, az ki pedig az roszra vivő alkalmatoságokat nem kerüli, lehetetlen hogy abban ne essék. valamint az sz. irás mondgya. az ki az veszedelmet szereti, el vész
 abban.* *EccI. 3.

Leg első ók az melyet el kel kerülni, az henyélést, ez
15 annya minden rosznak, az mint már meg mondtuk. ez nyittya [79b:] meg az ajtot az rosz gondolatoknak. és az tisztátalan kívánságoknak, az mellyek is egyik az másikára szaporodnak az rest elmében, és az kik számtalan vétket követetnek véle, sz bernárd azt mondgya. hogy az tisztátalanságnak nincsen job ideje meg lopni az embereket mint
20 az henyélésben. nagyob sebeségl is égeti azokat. kik ebben az vétekben alusznak*. még az pogányok is azt tartották.

*luxuria cito decepit homines otio deditos. gravior urit quae. otiosum invenit
S. bern de modo bene vivendi C. 51.

*Otia si tollas. periere Cupidinis arcus.
Contemptae que jacent. et sine luce faces,
25 quaeritur egistus. quare sit factus adulter.?
 in promptu Causa est. desidiosus erat.*

Vigyáz erre fiam, mert ez igen nagy oka az tisztátalanságnak. minden tehetségedel kerüld el azt. és ne légy soha valamely foglalatoság nélkül, főképen mikor egyedül vagy.

30 Az második oka az tisztátalanságnak. az mértékletlenség. az italban, és az ételben, az melyel lehetetlen az tisztaságot meg tartani akár micsoda korodban légy. de főképen iffiuorodban, mert ebben az korodban, azon kívül is az vér forván benned, fel gerjeszti annál inkább az tisztátalan kíván-

ságokat. az⁵²⁹ külső okok még inkább segítik, halgassad mit mond sz hieronimus, hogy az *Aethna*, és az *olympus* hegye, az kik szüntelen tüzet bocsátnak. *nem égnék olyan sebeséggel, mint az iffiak veleje, midőn az bőr, és az étel fel gyulasztja őket*,* és másut azt mondgya. hogy ha elégséges vagyok az

* non aethnei ignis non vulcania tollus. non vesuvius, aut olympus. tantis arduis aestuant. ut juveniles. medullae. vino et dapibus inflammatae. epistola ad furiam de virginitate servanda.

tanács adásra., ha azt el hiszik hogy meg próbáltam én azt, intem mindenek felet., és kénszeritem. azt az lelket. ki az kristus⁵³⁰ jesus férje akar lenni, meg⁵³⁰ tartván az tisztaságot, hogy az bőrt el kerüllye, valamint az mérget, mivel az
10 ördögnek ez erős fegyvere az iffiak ellen. az bőr, és az iffiúság, duplant gerjesztik fel az rossz kívánságot. mért töltünk olajat az tüzre, mért adunk az testnek. az ki azon kívül is tűz., olyat. az mi még jobban égesse. ?* . fiam ez az nagy

* si quid in me potest esse Consilii, si experto creditur. hoc primum moneo, hoc obtestor. ut sponsa christi vinum fugat pro veneno. haec adversus adolescentiam prima sunt daemona. vinum et adolescentia duplex incendium voluptatis. quid oleum flammae⁵³¹ adijcimus? quid ardentis corpuseculo formenta ignium ministramus. epistola ad eustochium de custodiae virginitatis.

szent az ki oly bölcese[80a:]ségel tudta vezérleni az lelkeket.
15 micsoda tanácsot ád néked, minden erődből kövesed aztot. hogy ha az tisztaságot meg akarod tartani.

Az harmadik oka, az rossz társaság. az mellyet tellyeséggel el kel kerülni, és minden féle tisztátalan beszédeket. ki nem lehet gondolni ez az két dolog mint meg ronttya. az iffiak
20 tisztaságát, mennyi van olyan az ki soha ebben az vétekbén nem eset volna, ha mások rossz beszédeket nem halgatta volna, az rossz beszéd az iffiu elmében, szintég ugy fel gerjeszti az tisztátalan szeretetnek tüztét. valamint az szikra az szalmát. ez pedig olyan közönséges, és olyan veszedelmes az iffiaknak, hogy eleget nem lehet nekik mondani,
25 kerüllyétek el az rossz társaságokat. oltalmazátok magatokat az rossz beszédnek hallásától, az mint az apostol mondgya *meg ne hadgyátok magatokat csálni, az rossz beszédek meg rontyák az jó szokásokat.*

⁵²⁹ az <is> külső

⁵³⁰ meg <m> tartván

⁵³¹ flammae <id> ad

Az negyedik oka. az aszszonyokkal szabadosan való nyá-
jaskodástól vagyon, az igen veszedelmes. és az iffiak tiszta-
ságát el rontya, és el veszti, és el minek utánna más vesze-
delmekben meg tartatot volna, it hajo törésben esik, mint
5 hogy az tisztátalan szeretet igen könnyen erőt veszen az
iffiu elmén, az látás, annál is inkább fel gerjeszti azt. az
böles azért is adgya ezt az tanácsot. *az aszszonyi állatok között*
ne üly. mert mint az ruhából jö ki az moly, ugy az asszonyi
*állatból az férfiunak hamisága.**

*Eccles. 42.

10 Hogy ha az aszszonyokkal való társalkodás veszedelmes
az ifiaknak, az vélek való nagy batorságban való esés még
veszedelmeseb, ugy mint, mikor azt kívánnyák hogy nékik
tessenek. és ő töllök szeretessenek, az vélek való szabados
beszélgetés,⁵³² ölelgetés, és más egyéb jelt adása hozzájuk
15 való szereteteknek. ezeket jól hija, szent hieronimus. prin-
cipia moriturae. virginitatis, kezdete az szüzeség meg rom-
lásának.

Ezekhez hozá kel adni, az vétkes⁵³³ tekintéseket is. az
szeretet az szem által megyen bé, és sokszor egy tekintetet
20 véték követi, az szent lélek éz irant mire tanyit. *az szüznek*
üsméretire ne igyekezzél, hogy valami modon botránkozásban
ne esél. az ő szépséginek miatta⁵³⁴ fordisd el szemedet az ékes
aszszonyi állattól. és ne akarjad üsmér[80b:]ni az idegen szép-
séget. mert aszszonyi állatnak. szépségével., sokan⁵³⁵ hitettette-
25 *nek el. és attól mint az tüztől, az szerelem fel gerjed*.* oh fiam
mely nagy intés ez, és mely kevesen vigyáznak erre. ved jól
elmédben. és vigyáz tekintésidre, ha valamely⁵³⁶ artalmas
állapotot látz, ved el arrol mindgyárt szemeidet,⁵³⁷ hasonló
képen cselekedgyél midön valamely olyan képet látz mely
30 rosz gondolatokra indithatna. az csokolodásról is intelek,
mert az igen veszedelmes mind az két részről, az iffiaknál
az igen közönséges, és jele tisztátalan szereteteknek. ámbár

*Eccles. 9.

⁵³² beszélgetés, [l-d-ből javítva; eredetileg *beszéd*, volt.]

⁵³³ vétkes [j-t-ből javítva.]

⁵³⁴ miatta [i-a-ből javítva.]

⁵³⁵ sokan <sokan> hitettettek el.

⁵³⁶ valamely <all> artalmas állapotot

⁵³⁷ szemeidet, [i - beszúrás.]

*impudici tac-
tus osculi⁵³⁸
quid aliud est.
quam morsus
diaboli. et
arrha peccati.
Euseb.⁵³⁹

az titkon légyen is. mivel ez sok tisztátalan vétkeknek kezdője, egy auctor azért is mondgya. hogy az, *az ördögnek. meg marása, és az vétkeknek záloga.** az tisztátalan dolgokról szóló könyveket is ne olvasad, mert azok mérget adnak az elmének.

Ihon mind ezek okozák az tisztátalanságot. azért⁵⁴⁰ kerülyed el mind ezeket. és nézd meg fiam mellyik uralkodik ezek közül leg inkább te benned, és ha fel találod, kerülyed el azt. példanak okáért ha az részegség, munkálkodgy mindenkor valamit, ha az mértékletlenség, legy mértékletes életü, hasonló képen így az töbit is visgáld meg.

VI Articulus

Az tisztátalanság ellen valo hasznos orvoságok.

Az tisztátalanságra valo vivő okokat el kerülvén, szükségés hogy ahoz valo orvoságokkal is ély, és olyan⁵⁴¹ fegyvert végy az kezedben. az mellyel ellene állass, az többi között négy dologra tanyittalak. az mellyek igen szükségéssek. és üdveségéssek.

Az első az imádság, az Isten kut feje az tisztaságnak. tölle kel ezt az jó erkölcsöt kérni, és az kegyelmet mellyel ellene álhassanak az rossz indulatnak. az mely is szüntelen fel támad az elme ellen. kérjed hát azt fiam, és úgy ne tégy mint sz. agoston, az ki félt attól hogy meg nyerje, midőn kérte.* de aztot nagy kívánságal kel kérni az Istentől,

*at ergo adolescens miser valde, miser in exordio, ipsius adolescentiae⁵⁴² etiam petieram ate castitatem et dixeram. da mihi castitatem et continentiam sed noli modo. timebam enim ne me cito exaudires. et cito sanares a morbo concupiscentiae quam malebam expleri. quam extingvi.
S. aug. Conf. lib

Cor mundum Crea in me Deus: Istenem adgy tiszta szivet belém. ha álhatatosan kéred, meg is nye[81a:]red, el se felejtset az Boldogságos szüz gondviselése alá ajánlani magadot.

⁵³⁸ osculi<os> [?]

⁵³⁹ <E> Euseb.

⁵⁴⁰ azért [r — megkezdett hosszú szárú betűből javítva.]

⁵⁴¹ olyan <v> fegyvert végy

⁵⁴² adolescentiae, <meae.> etiam

Az második orvoság az gyakorta valo gyonás, ez egyszers mind. igen szükséges. és igen hatalmas az tisztátalan vétek ellen. azkik evel nem élnek, meg sem⁵⁴³ gyógyulnak az kik pedig véle élnek, igen hasznos modot találnak, az meg szabadulásban. ettől az vétektől,

Az harmadik az olvasás. és az szent dolgokról valo elmélkedés, hogy az elmédet meg töltsed jó gondolatokkal. és azt meg erősítsed az kísértetekben. ezekről kel pedig gondolkodni. az véteknek nagyságáról. az Istennek igazságáról, nagy voltáról, joságáról, és más egyéb hasonlokról, az halálról, az itéletről, és az örökké valo kinrol.⁵⁴⁴

Az negyedik az dolog. ez igen hasznos, el távoztatására az elméből az rosz gondolatokat. és ne engedgye hogy az test meg győze az okoságot. meg fogod még ezt próbálni micsoda hasznos légyen az. szent hieronimus ez iránt magáról szép példát ad. mondván, iffiu korában az pusztában mene hogy őt jobban foglalhasa magát az Isteni szolgálatban. de őt is nem szenvedheté az iffiuságnak sebes indulatytát. az mely szüntelen valo kísérteteket okozá néki, és noha azt. az sok böjtölésel kíváná meg oltani, de az tisztátalan gondolatok mindenkor ostromolák elméjit. azt pedig len tellyeséggel el akarván üzni magától, arra valo nézve, egy sido mesternek keze alá adá magát, hogy az sido nyelvet meg tanulná, akarván ezt az nehéz munkát. egyben foglalni az deák nyelvnek meg tanulásával. ez az munka néki olyan bajt és nehézségeket ada, hogy sokszor abban akará, hadni, kétttségben esvén hogy annak végire nem mehetne. de mind azon által ismét hozá foga. kedve lévén az tanulásra. végtire nagy bajjal valo munkáját meg jutalmaztatá annak gyümölcse, még is találá, az mit kerese, holot meg menekedék az kísértetektől, élvén azután nagy csendeségenben. valamint maga mondgya. *hálákot adok néked Istenem. hogy keserves tanulásomnak most gyümölcsit szedem* * lá[81b:] -
tódé fiam micsoda hasznos orvoság az munka. az tisztátalan vetek ellen.

⁵⁴³ sem [e - o-ból javítva.]

⁵⁴⁴ kinrol. [r - megkezdett hosszú szárú betűből javítva.]

* dum essem juvenis et solitudinis me deserta vallarent. incentiva vitiorum.. ardorem quae naturae ferre non poteram quae cum crebris. jejuniis frangerem. mens tamen cogitationibus⁵⁴⁵ aestuabat, ad quem edomandum fratri qui ex hebraeis crederat. me in disciplinam dedi ut post quintiliani acumina. ciceronis fluvios. gravitatem que frontonis. et lenitatem plenii alphabetum discerem. et stridentia anhelantiaque verba meditarer. quid ibi laboris insumpserim. quid sustinuerim difficultatis. quoties desperaverim. quoties que cessaverim. contentione discendi. rursus in coeperim testis est conscientia tam mea qui passus sum. quam eorum qui mecum vitam duxerunt. et gratias ago Domino⁵⁴⁶ quod de amaro semine litterarum dulces fructus capio s. hier epist ad rusti

kilencedik Rész

Az kísértetekről.

Mar most az kísértetekről fogok szollani, mert noha minden féle vétek kísértettel járjon is, mind azon által, az tisztátalan vetekre valo kísértetek közönségesebek. főképen az iffiaknál. és nehezebb is az meg győzésre. az üdveségnek igen nagy akadállya,⁵⁴⁶ azért igen szükséges hogy ezekre óktattassanak.⁵⁴⁷ had tanullyák meg azok ellen állani, és azokat meg győzni.

I Articulus

Hogy mi légyen az kísértet, és hogy miképen
 10 lehesen azt meg üsmérni, hogy ha az
 kísértetben vétekben estél.

K. Micsoda az kísértet?

F. Azt hijuk kísértetnek., midön valamely vétek, az lelkét az el követésre akarja vinni, vagy pediglen, az⁵⁴⁹ olyan
 15 gondolat mely az vétekre sürget.

Az⁵⁵⁰ lélek három féle képen hajolhat az vétekre. 1. hogy ha az rosztat el⁵⁵¹ követi, 2. hogy ha meg nem cselekedte is, de ha kívánnya azt meg cselekedni, 3. ha szinte meg nem cselekszi, és ha nem kívánnya is, de ha gyönyörködésel
 20 gondolkodik az roszt cselekedetről, más képen is lehet azt mondani, az akarat rea álhat az vétekre, az cselekedet. az

⁵⁴⁵ cogitationibus <as> aestuabat, [81b:] micsoda <s> hasznos

⁵⁴⁶ aka<l>dálllya, [Törlés elváltasztás után a sor elején.]

⁵⁴⁷ * óktattassanak. <meg> had tanullyák meg [had <meg> fölé írva a sor végén; meg – beszúrás. 1744.]

⁵⁴⁸ Dñö

⁵⁴⁹ * az [Beszúrás:] olyan gondolat <az> [jav. 1744.] mely [l – r-ből javítva.]

⁵⁵⁰ Az <vetek> lélek [..] vétekre.

⁵⁵¹ el követi, [el – beszúrás.]

kivánság, vagy is az akarat. valo gyönyörködtetés által. ebből két dolog következik.

1. Hogy csak az Consensus, az meg egyezés, vagy is az reá állas csinálja az vétket, és eképen az vétkes gondolat nem
5 véték, hogy ha csak az akarat arra reá nem ál, ha szinte az gondo-[82a:]lat sokáig tartana is, de ha annak helyt nem adunk. arra reá nem állunk, ót nincsen véték, söt még erdemes dolog. azt ki vetni az elméből,

2. Hogy meg üsmérhesed ha az kísértetben nem vétkez-
10 tételé, haláloson. nem elég csak azt meg vizsgálni ha az vétket meg cselekedtedé. vagy hogy ha azt kívántadé, hanem azt is meg kel nézni, ha gyönyörködtételé akarattal⁵⁵² abban. az gondolatban. mert akarattal gondolkodni valamely vétkekről gyönyörködve, az halálos véték, ezt fel kel jedzeni, mert
15 sokan vannak kik ez iránt meg csallyák magokot.

Mind azon által szükséges még egy dologra vigyázni,⁵⁵³ mivel két féle gyönyörködtetés vagyon az kísértetben. az egyike, az,⁵⁵⁴ a mely meg előzi a vétkekre valo hajlást, ez az, az melyet érész az kísértetnek kezdetin, és⁵⁵⁵ a mely az akaratot, az rea állásra vészi, az második, az, a⁵⁵⁶ mely követi az meg egyezést. az ki is akarattal gyönyörködik⁵⁵⁷ abban az dologban. azért véték ez az második gyönyörködtetés, akarattal lévén, az elsővel pedig nem lévén az akarat. nem⁵⁵⁸ véték.
20

25 Ez így lévén, hogy meg lehesen üsmérni, ha vétettételé az gyönyörködtetésél az roszt gondolatban. azt vizsgál meg, ha annak helyt adtálé, és⁵⁵⁹ mint hogy az CSelekedet nem lehet

⁵⁵² akarattal . . . akarattal [Így, váltakozva; az előbbi igen ritka.]

⁵⁵³ * vigyázni, [ni – beszúrás. 1744.]

⁵⁵⁴ * az, <ki> a mely [a mely <ki> fölé írva, 1744;] meg előzi a<z meg egyezést, > vétkekre valo hajlást, [a javítás a törlés fölé írva, 1744-ben.] ez <is> az,

⁵⁵⁵ * és a<z ki> mely [mely <z ki> fölé írva. 1744.]

⁵⁵⁶ * az, <ki> a mely [a – beszúrás. 1744.]

⁵⁵⁷ * gyönyörkö<dvén>dik [A javítás a törlés fölé írva. 1744] abban az dologban. azért <is> véték [jav. 1744.]

⁵⁵⁸ * nem <is> véték. [Jav. 1744.]

⁵⁵⁹ és <mivel> mint [mint <mivel> fölé írva.]

szabad akarattal, hogy ha csak, az üsmérettség azt⁵⁶⁰ meg nem előzi, tehát hogy ítéletet lehesen tenni ha az gyönyörködtetésre reá állottálé.⁵⁶¹ aztot kel meg vizgálni hogy ha azt észre vetté⁵⁶² magadban, és miképen viselted magadot
 5 azután hogy észre vetted, azt az elméből kivettedé, vagy nem, mert ha nem, szabad akaratal volt az., és így vétkeztél, az a vétek pedig vagy halálos, vagy bocsánando volt: halálos volt, hogy ha fel tet akarattal az elmében tartottad, bocsánandó, hogy ha észre nem vevésből eset,
 10 és annak helyt⁵⁶³ nem adtál.

II Articulus

Hogy⁵⁶⁴ azt el nem lehet kerülni hogy ne kisértésél. azért idején kel készülni annak ellene állására⁵⁶⁵

* Eccles. 2.

*fiam az Isten szolgálattýára adván magadot. állý az igasságban, és az félelemben. és készítsed az te lelked az kisértetre.**
 15 erre az bölcs int tegedet. az bizonyos hogy ez életben. nem lehet⁵⁶⁶ lenni kisértet nélkül. az mi életünk szüntelen való hartzal jár.* ölyan [82b:] ellenségeink vannak. kik bennünk ostromlanak minden felől, mind kívül, mind belől, mind
 * job. 7.
 20 látható, és láthatatlan képen, az világ és az külső dolgok szüntelen okokat adnak az vétekre. az rosz indulatnak mértékletlensége, fel támaszt bennünket az elme ellen. az ördög, az ki mind napal mind étzaka az mi veszedelmünkön igyekezik, minden erejivél azon vagyon hogy abban
 25 ejtcsen

Hogy ha ez az közönséges ellenség minden emberek ellen vagyon. az bizonyos hogy keményeb kisértettel vagyon azokhoz kik ötet el hadgyák, teremtojöknek. szolgálattýa-

⁵⁶⁰ * azt [Beszúrás;] meg nem előzi, <azért> tehát [tehá< azért> fölé írva. 1744.]

⁵⁶¹ állottálé. [o - a-ból javítva.]

⁵⁶² észre vetté [Íráshiba? észre vettédé helyett.]

⁵⁶³ * helyt <is> nem adtál. [Jav. 1744.]

⁵⁶⁴ * Hogy <az kisértetet> azt [azt <az> fölé írva. 1744.]

⁵⁶⁵ állá<n>sára [f - i-ből javítva; először állani volt.]

⁵⁶⁶ lehet [Beszúrás.]

ért.⁵⁶⁷ * és azok között is erősebben vagy az iffiak után,

* per vigil ille tentator. eos acrioribus pulsat insidiis. quos maxime videat abstinere a peccatis. St leo

hogy el vonván őket az Isten szolgálattjától, még jó idején bizonyos lehesen veszedelmekben.

Ez így lévén, azon fiam nem kel csudálkoznod, midőn
5 gyakorta való kísérteteket éresz, sem azoknak szenvedésiben nem kel tühretetlennek lenni, mert az olyan dolog, az mellyet el nem kerülheted. az mely rossz szokásokat vet volt az ember magához az⁵⁶⁸ előtt, gyakorta ugyan azok okozák az kísérteteket. nemelykor pediglen az alkalmatoságoiktól
10 jönnek, az mellyekben szán szándékal veted magadot, néha pediglen az magad vigyázatlanságától, ha ez így van, nem vethetz másra csak magadra. de ezeken⁵⁶⁹ kívül is, az te iffiuságod eleget szerezh neked, még az ellenség is nyugodalomban nem hágy, vagy ha hágy is. azért hágy, hogy könnyeben meg lophason. szánnyad az harcra magadot. légy bátor
15 szível édes fiam. az Isten veled léssen, és győzedelmesé téssen tégedet.

Az kísértetek pedig tenéked használni fognak. 1. hogy légy alázatoságban, és félelemben. az vétékben esni. és
20 hogy mindenkor magadra vigyáz, 2. hogy hová tovább jobban erősödjél az jó erkölcsben. és abban nevedkjél. mert valahányszor az kísértetek ellen állasz. annyiszor meg bizonyítod avall hogy az Istent meg bántani nem akarod, az Isten is azért kegyelmit adgya. hogy azután ellenek
25 állhass.

[83a:] III *Articulus*

Az⁵⁷⁰ kísértetekben lévő, elmét meg erősítő gondolatok.

Mivel hogy olyan gondolat az kísértet., mely az vétékre viszen, az bizonyos hogy annak leg job orvosága az, hogy

⁵⁶⁷ szolgálattjáért. [o-a-ból javítva; a margón:] St leo. < s. Gregorii lib 4. moral C.12.>

⁵⁶⁸ * az előtt, [a-e-ből javítva;] gyakorta [ta - sorvégi margóra írva; új sor elején:] <ta> ugyan [Jav. 1744.]

⁵⁶⁹ ezeken [Első e-v-ből javítva.]

⁵⁷⁰ <Az elmét> Az [A-a-ból javítva;] kísértetekben lévő, elmét [elmét - beszúrás.]

az elmében olyan gondolatot indítsunk, az mely el távoztassa attól az rosztól. az ki⁵⁷¹ ötet arra ingerli, annak okáért ihon nemelleyek az kik elégségesek arra, hogy veled meg utáltassák az bünt, midön azért az kísértetek reád jönnek, ezek

5 jussanak eszedben

1 Mit akarsz Cselekedni? egy cselekedetért el veszted egy szem pillantásban az Isten kegyelmét, ellenségivé tészed magadot. érdemetlenné minden kegyelmire, gyűlölségiben, és haragjában esel néki, ellene mondasz az égnek, ha valaha

10 valami jót cselekedtél azt mind el veszted,⁵⁷² az ördögnek rabjává lészesz, és az örök kárhozatot el nem kerülöd, oh Istenem micsoda kár vallás. fiam gondold meg jól ezeket.*.

* jerem 18.

2. hogy mi okra valo nézve esel ebben az veszedelemben. egy gyönyörködtető rossz gondolatért. egy szemérmetlen

15 kivánságért. egy tisztátalan cselekedetért. az mely gyönyörűség csak egy szem pillantásig tart, és az mely ha el mulik, szomorúságot hágy maga után. és az lelked üsméretiben, nyughatatlanságot.

3. Gondold meg azt, hogy kit akarsz meg bántani. holot.

20 nem mást, hanem azt az veghetetlen nagyságu,⁵⁷³ hatalmaságu, méltoságu, és szentségu Istent. az kit minden teremtet állatok imádnak, az kinek jelen valo létiben rettegnek az angyalok, ő ellene akarszé hát támadni. és az néki valo engedelmeségnek jármát le akarodé tenni. és azt

* jeremiae. 2.

25 mondani, *non serviam. nem szolgállok.** te együgyü. ember. nyomoru teremtet állat, szemben állaszé az te teremtedel.,? oh Istenem micsoda méltatlanság? fiam tudodé hogy az vétkek ugy meg bántya az Istent, hogy job volna az egész világnak fel fordulni. mint sem egy vétket cselekedni.

30 [83b:]4 Hogy ha el titkolhatnád vétkeket. az Isten előtt, és nem az ő jelen valo létiben, hanem másut vétkeznél, talám nem volnál olyan vétkes, de az ő jelen valo létiben bántod meg ötet. azt tudván hogy ő lát, és visgál tégedet, hogy azt a vétket mint utállya, az mellyet akarsz cselekedni, leheté

⁵⁷¹ az ki<re> ötet arra [arra — beszúrás.

⁵⁷² el veszted, <az> az ördögnek

⁵⁷³ nagyságu, <Istent.> hatalmaságu,

ennél jobban meg bántani ötet, ha gondolnád hogy⁵⁷⁵ valaki meg láttya cselekedetedet, azt szégyenlenéd, azt pedig nem szégyenled, hogy maga lát az Isten. és olyat cselekszel szentséges jelen létiben, az mellyet szégyenlenéd, leg aláb
 5 valo embertől, leheté hogy az Istent annyira meg vessed, vakságban járo. hogy ha az Istent meg akarod bántani, keress⁵⁷⁶ leg aláb olyan helyt az hol ne láthasson, ha pedig olyan helyt nem találsz,⁵⁷⁷ szégyeneljed hát az előtt az szent, és imádásra méltó szem elöt vétkezni*. fély is olyan

*. quem times.⁵⁷⁴ major est omnibus. ipse timendus est in publico. ipse in secreto, pre-
 cedis? videris, intras? videris, lucerna ardet? videt te lucerna extincta est, videt te. in
 cubiculo intras? videt te. in corde versaris videt te. ipsum time cui cura est ut te videat.
 et vel timendo castus esto. aut si peccare vis quare ubi te non videat, et fac.
 S Augst serm. 46. de verbis domini.

10 elöt bünt tenni. az ki egyszersmind, mind bíró mind bizonság és az ki mihent⁵⁷⁸ vétkezel, el veszthet téged.

5. fordítsad szemeidet annak joságára, az kit meg akarsz bántani, ki ellen akarsz támadni, nem más hanem az te mennyei attyád ellen,* . ő tett tégedet azá az mi vagy, az
 15 mit birsz, tölle vetted, ő tart szüntelen tegedet. az ő segittsége nélkül, csak az karodot sem mozdithatnád. ő adgya az áert mellyet bé vész, és ha csak egy szem pillantásig el hadna. semmivé lennél, tekincsed meg magadot tetétől fogva talpig, nem találsz magadban semmit is, az mit tölle nem vettél
 20 volna, és még is, mind ezek az kegyelmek és jo tétemények között is, meg akarod ötet bántani, meg vetvén olly böv. kezü Istennek jóságát, és olly jó attyának szeretit, és ő ellene fordított azokat az adományokat. mellyeket tölle vettél. hogy meg bántesad ugyan azokat. ah! menny el
 25 háláadatlan természettel el fajult fiu, kegyetleneb lévén az oktalan állatnál.⁵⁷⁹ mert az tigris is szereti azt. ki ötet táplállya. tepedig semminek tartod meg bántani azt. az kitől mindent vettél. [84a:]

* Deut 31.

⁵⁷⁴ times. <timendus> major est omni<d>bus. ipse timendus est

⁵⁷⁵ hogy <la> valaki meg láttya

⁵⁷⁶ keress <el> leg aláb

⁵⁷⁷ találsz, [Második l – beszúrás;] szégyeneljed hát az [az – beszúrás.] előtt <e, vétkezni.> az szent, [...] vétkezni

⁵⁷⁸ mihent <veg> vétkezel, [v – t-ből javítva.]

⁵⁷⁹ állatnál. <meg> mert még [Törlés a sor elején.]

6. jövel fiam, és szálljunk le abban az meg foghatatlan az Isten joságának mélységiben. és lássuk meg az ő nagy szeretetét, az ő fianak az kristus jesusnak. szenvedésiben, ebben fiam, ebben találod fel, mivel meg győzed az kísérteteket. mert másban soha sem. * . vessed szemeidet az kereszt

*Cum me pulsat aliqua turpis cogitatio recurro ad vulnera christi cum me promit caro mea. recordatione vulnerum Domini⁵⁸¹ mei resurgo. in omnibus adversitatibus non inveni tam efficax remedium. quam vulnera christi S. Augst. manualis Cap. 22.

fán fel feszitetet üdvezitödre, az ki rakva⁵⁸⁰ lévén sebekel, el meritve az kinban, és haldokol üdveségédért. függeszed erre szemeidet, és elmédet, elmélkedgyél arrol az mit szenved, gondold meg, hogy te éretted, és az te büneidért szenved, gondold meg, hogy te éretted, és az te büneidért szenved azokat. visgáld meg, ha ugyan leheté olyan kemény és kegyetlen szived, hogy meg bántcsad azt az Istent. ki oly kegyetlen halálra adgya magát az te udveségédért, és ha fel akarodé ismét⁵⁸² feszíteni az halálos vétkeiddel? * . hát

*. nullum tam potest est, et tam efficax. contra ardorem libidinis medicamentum quam mors redemptoris mei. ibid 23.

kedves gyermekem. látván azt az fel feszitetet Istent, büneidért, még is az meg nem tartoztathat hogy meg ne bántcsad, az az drágalátos vér mellyet lekedért ki öntöt, nem lágyította meg szivedet, ? mind azok az fájdalmak⁵⁸³ mellyeket szenvedet éretted, nem kötelezhetnék szeretetire? az ő sebei szüntelen kiálttyák néked, *utáld meg az bünt, szeresed az jesus*, halhatodé ezeket, hogy meg ne utálljad azt bünt, ki az kristust⁵⁸⁴ fel feszitette, és hogy ne szeresed azt az kristust, ki éretted fel feszitetet. oh jesusom ne engedgyed azt meg, hanem cselekedgyed véghetetlen joságodból, hogy az haláladrol valo gondolat meg szállya szivünket kísértetinkben, az bünt utáltassa meg velünk, és arra segittsen bennünket. hogy inkább válaszuk az halált. hogy sem meg bántcsuk ismét azt, az ki halált⁵⁸⁵ szenvedet hozánk valo szeretetiből.

⁵⁸⁰ rakva <s> lévén sebekel,.

⁵⁸¹ Dóni mei <f> resurgo.

⁵⁸² imét [fráshiba.]

⁵⁸³ az fájdalmak <ne>mellyeket

⁵⁸⁴ kristus [Így, tárgyrag nélkül.]

⁵⁸⁵ ha<lot>lált [Törlés a sor végén.]

IV Articulus

Hogy mit kellesék cselekedni az kísértetekben

Mihent észre veszed az kísértetet az elmédben., azt ki vessed hamarsággal. erre az sz. attyák tanyitnak főképpen szent hieronimus.*

*s. hiero epist ad eustochium. 21.

5 Hogy az kísértetet el távoztathassad. két dologra vigyáz, 1 emellyed elmédet az Istenhez, fel fogodván néki, hogy elene mondasz szivedből az kísérteteknek. és azoknak⁵⁸⁶ helyt nem fogsz adni, kérjed⁵⁸⁷ kegyelminek segittségít, hogy azok ellen álhass,* . vess gyakorta keresztet szived-

*statim ut libido titillaverit, sensum. ut blandum voluptatis incendium dulci nos calore perfuderit erumpamus in hanc vocem. Dominus⁵⁸⁹ auxiliator meus. non timebo quid faciat mihi caro. ibid.

10 [84b:]re, hogy onnét el üzed üdveségednek ellenségít. el nem hiheted fiam micsoda foganatos az imádság az kísértetben. főképen ha az üdveztönk halálában valo⁵⁸⁸ bizodalomal vagyon. 2. foglallyad magadot az imádság után. valamely munkában., olvasásban, valakivel beszélges, vagy
15 valamivel mulasad magadot, hogy az elméd más foglaltoságra adgya magát. meg próbálad hogy ilyen formán az kísértet könnyen el távozik tölled.

Hogy ha pedig az kísértet ismét reád jöne, ezt az két dologot cselekedgyed, imádkozál nagyob buzgosággal. fogadd fel
20 hogy annak helyt nem adcz. és az elmédnek adgy valami más munkát. ha egyedül vagy, jó külső⁵⁹⁰ képen valo aitatóságot is cselekedni, emeld fel szemeidet az égre, térdepely le,⁵⁹¹ kérjed az Istennek segittségít. azután gondolkodgyál az halálról, az itéletről. az örök kárhözatról, valamint az bölcs
25 mondgya. minden cselekedetidben emlekezél meg az utolsó végedről, és nem vétkezel soha.*.

* Eccl. 7. v. 40

Arra vigyáz, hogy ne azt nézed, micsoda kísértetekre valo gondolatok vannak az elmédben. hanem micsoda módon fordithasad azt el. arra valo nézve jusanak eszedben.

⁵⁸⁶ és azoknak [Első a – e-ből javítva.]

⁵⁸⁷ kérjed [r – j-ből javítva.]

⁵⁸⁸ valo <im> bizodalomal

⁵⁸⁹ Doñus

⁵⁹⁰ külső külső képen [Íráshiba.]

⁵⁹¹ térdepely le, [te l-je r-ből javítva.]

az fellyeb meg mondot elmékedések, ez meg lévén, magadban ted fel. hogy annak helyt nem adcz. ha ezer kísértet jó is az elmédben.

5 Az kísértetben az is hasznos, hogy az kísértetet az jó cselekedetre fordítsad, mivel az mely nap, valamely kísértetet éresz, azon imádkozál többet mint sem rend szerént, olvass valami joról, adgy alamisnát az szegényeknek, és midön az kísértetben vagy, emeld fel az elmédet. utálljad az bünt. fogadgyad⁵⁹² az Istennek hogy tellyes szivedből
10 akarod szeretni, ötet nem is akarod meg bántani, ilyen formán ellenségedet, az maga fegyverivel vered meg, és midön láttya hogy az kísértettel nem hogy vétekre vinne. de még alkalmatoságot ád az jó cselekedetre, nyugodalomban hágy, félvén attol, hogy üdveségedre ne vallyék az, az mit
15 el vesztésedre akart [85a:] néked szerezni.

De fiam arra vigyáz hogy midön az kísértet ellen állasz, az magad erejiben ne bizál., hanem mindent várj az Isten kegyelmitől, leg job modgya az kísértet meg győzésire, az, hogy meg üsmérjed alázatoságal magadban., hogy az Isten
20 kegyelminek segittsége nélkül, semmit nem cselekedhetel. mentől inkább nem fogsz bizni az magad erejiben. csak az Istenben vetvén reménségedet, annál hamaréb gyözedelmet vészesz. szent ágoston mondgya hogy nézed az kis dávidot az oriás ellen harczolni, olyan gyermek az kinek se ereje, se
25 fegyvere nincsen. még is olyan orias ellen mégyen az ki tetétől fogva talpig fegyverben vagyon. de mivel az Istenben veté reménségét, gyözedelmet is véve, *te én réám jösz paisal és láncával. én pedig az minden ható Istennek neviben megyek reád.* ekképen kel meg verekedni az te üdveségednek ellenségi-*

* noli de viribus tuis praesumere. vide david contra goliath, vide parvum contra ingentem. sed in nomine domini⁵⁹³ praesumentem.
S. Augst. serm. 4. de verbis apostoli

30 *vel. az ki az maga erejiben bizik mondgya sz. agoston meg gyözetet még az hartz elöt.**

Leg job mondgya⁵⁹⁴ hogy az Istentől kegyelmet nyerhess. az kísértetekben. az hogy, azt gyakran kérjed, és az imád-

⁵⁹² fogadgyak [Íráshiba.]

⁵⁹³ doni

⁵⁹⁴ modgya <az> hogy az

* qui praesumit de viribus suis, antequam pugnet ipse prosternitur. ibid.

ságal együt gyakorollyad az szentségeket. holot erősen meg
oltalmaznak az kísértetekben. és azok nélkül, lehetetlen
sokáig ellenek állani.

V *Articulus*

5 Hogy micsoda mesterségekel csallya meg az ördög az
embereket az kísértetekben. fő képen az iffiaokat

Minden ereje az ördögnek, az kísértetben. az álnokságban.
és az ravaszságban áll, hogy ellene lehesen állani, azért meg
kel azt üsmérni, micsoda⁵⁹⁵ ravaszságal áll rend szerént, egy
nehány féle vagyon. de csak hármat hozok elő, ezeket is
10 csallya meg az embereket, fő képen az iffiaokat

Az első az hogy, nem engedi nékik meg üsmérni az vétek-
ben valo rosztat. az mellyet cselekesznek. söt még egy felöl
elejekben adgya az vétekben lévő gyönyörüségnek kedvesé-
git, azt pediglen [85b:] sokal nagyobá csinállya elméjek-
15 ben.⁵⁹⁶ mint sem az vagyon. más felöl, hogy micsoda nehéz
az ellen állani, és attol magát meg tartoztatni.

Azt könnyü által látni, micsoda nagy ravaszság ez, min-
den részeiben. holot az az roszt., mely az vétekben vagyon.
nagyob minden ki gondolható rosztál. az vétekben lévő
20 gyönyörüség⁵⁹⁷ pedig csak egy szem pillantásig tart. és azt
azután az szomorúság követi, az mely bajal pediglen az
vétek ellen állunk, nem tart sokáig. és azt, az kedves vigasz-
talás követi. az eget is meg nyeri.

Oh kedves fiam ne hagyad magadot ilyen formán meg
25 csalatni ellenségedtől. midön valamely kísértetben viszen,
mindgyárt azt tekintsed micsoda roszt légyen az, mivel
halálos vétket akarsz cselekedni, ne tekintted az gyönörü-
séget. az ki hamar el mulik, hanem micsoda fájdalom, és
szomorúságot hágy maga után az vétek. ne nézed micsoda
30 bajt, és nehéz dolgot szenvedcz midön az kísértet ellen
állasz,⁵⁹⁸ hanem micsoda örömd és vigasztalásod leszen
annak gyözedelmin, ha eképen cselekeszel. meg látod hamar

⁵⁹⁵ micsoda [i-o-ból javítva.]

⁵⁹⁶ * elméjekben. [k — beszúrás. 1744. *elméjekben*.ból javítva.]
[. . .] Az könnyü által látni, [Íráshiba *Azt* helyett.]

⁵⁹⁷ gyönyörüség [Íráshiba.]

⁵⁹⁸ állasz, [a-á-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

el mulni az kísértetet, és az elmédnek szabadságban. és csendességben lenni

Az második álnoksága az ördögnek, az, hogy aval áltason el az kísértetben. hogy ha meg cselekszed is, azt néked
5 könnyen meg bocsátták. azt meg gyonod, és azért penitencziát tartasz, oh fiam mely gyakran történik az, hogy midőn az lélek üsméret ellene akarna állani az kísértetnek, az Isten kegyelmivel. akkor ez az rossz gondolat jő elmédben.
10 *meg gyonom én azt. penitencziát fogok azért tartani* és evel az gondolatal nyomorultul az vétetekre adod magadot, ha tudnád hogy vétkezésed után az Isten el süllyest, azt meg nem cselekednéd, és mivel reménled annak bocsánattját, arra valo nézve félelem nélkül meg bántod. áh nyomorult!
15 azért akarsz gonosz lenni, mert az Isten jó. azért bántod meg ötet, hogy néked meg bocsáttya,⁵⁹⁹ oh fiam micsoda istentelenség ez? ha valaha ilyen gondolatod léssen, ved ki elmédből ezt az káromkodást. mint olyan ördögi gondolatot. az melyel az véteteknek mélységiben akar vetni.

Ez harmadik álnoksága az iffiakhoz, hogy minek utánna
20 kísértetiben ejtette volna őket, ezen hamis gondolatokat adgya. [86a:] elméjekben. hogy nékik lehetetlen az kísértetek ellen állani, és magokat meg tartoztatni az vétektől, úgy hogy ezt el hitetven magokal, azután ne is állyanak az kísértetek ellen. és magokat minden tartozkodás nélkül, az
25 rosra adgyák.

Az ilyen hitetés ördögi találmány, hamis és veszedelmes, de igen közönséges az iffiaknál, szegény esztelenek, mi homályosít meg benneteket, hogy az napnál világosab igazságot ne láthasátok,? nem látodé mint meg bánttya az
30 ilyen gondolat az üdvezitőd irgalmaságát, az ki is azért ontotta ki vérit, hogy kegyelmet nyerj az kísértetek ellen valo győzelemre. és ki nyujttya az karját⁶⁰⁰ néked. hogy meg segittsen, az ilyen gondolat nem attol jó az ki teged hi az üdvességre, hanem az ördögtől, ki veszedelmedet keresi.*.

*o insensati galatae. quis vos fascinavit non obedire veritati persuasio haec non est ex eo qui vocat vos. Galat 3.

⁵⁹⁹ bocsáttya, [j – javítva olvashatatlan betűből.]

⁶⁰⁰ karját [r – j-ből javítva.]

Ezekre való nézve fiam ne engedgyed sohas hogy az ilyen gondolat meg csallya elmédet. hanem az leg nagyob kísértetben is emlékezel meg üdvezitod irgalmaságáról, az ki is soha el nem hadgya azokat kik ő benne biznak. az böles
5 mondgya. *környül vettének vala engemet. minden felől, és nem vala ki meg segítene, annak okáért meg emlékezém az te irgalmaságodrol uram. és eleitől fogva való cselekedetedről, hogy te ki mented azokat az kik benned biznak, és meg tartod azokat. ellenségeknek kezéből.**

* Eccli 51.

10 fiam ezek az három féle⁶⁰¹ mesterségei az ördögnek, az mellyekel szokta leg inkább meg csalni az kísértetekben az iffiakat, mind az három egy más után mégyen. 1 el rejti előttök az roszat. és el hiteti azt vélek, hogy az nem olyan nagy, 2. aval áltattya el őket, hogy abbol könnyen ki térhetnek. 3. midön már láttya hogy meg ejtette őket, azt
15 hiteti el vélek. hogy abbol már nehéz ki térni, azért hogy ne is igyekezzenek abbol fel kelni. vigyáz fiam erre az három álnokságára. és ne hadgyad magadot meg csalni.

VI Articulus

20 Hogy micsoda vétkekben esnek az iffiak, az kísértetekkor

Az iffiak, azon kívül hogy meg hadgyák magokat csalni az fellyeb meg mondot mesterségekel. még azon kívül, két veszedelmes vétkekben esnek.

25 [86b:] Elsöben az hogy, midön gyakorta való kísértetben vannak, azt békeséges türéssel nem szenvedik, és minek utánna egy kevés ideig ellenek állottak⁶⁰² volna. az szivek egyszers mind el esik, és nem bizván magokhoz, hogy sokáig hartzolhassanak. magokat meg adgyák ellenségeknek., ez az fogyatkozás közönséges az iffiakban, az ellenségnek nagy
30 hatalmat is ád reájok.

Az ó testamentumban. midön hollofernes meg szállá betulia nevü varost judeában., az eleje az városnak, az egész népel imádkozék az Istennek hogy őket meg szabadítaná, de mint hogy⁶⁰³ az Isten nem olyan hamar halgatá meg

⁶⁰¹ féle [Beszúrás.]

⁶⁰² állottak [o-a-ból javítva.]

⁶⁰³ mint hogy <kivánságok szerént> az Isten

öket, mint ök kívánák. az okáért azt végezzék hogy fel adnák az várost ha öt nap mulva⁶⁰⁴ nem jöne segítségék. judith. azt. meg halván, rosznak találá végezéseket.,⁶⁰⁵ meg is feddé öket mondván. *kik vagytok ti hogy így kísértésétek⁶⁰⁶ az urat,*
 5 *nem eképen kel magatokra várni az Isten irgalmaságát, hanem még fel gerjesztitek avál az ő haragját. és boszu állását. időt szabtoké az Isten joságának, és napot adtok néki hogy meg segítsen bennünk, nem eképen kel cselekedni, tarcsunk penitencziát, kérjük könyves szemel az ő irgalmaságát és várjuk*
 10 *az ő vizasztalását alázatoságal.**

*judith. 8.

hasonlot mondok néked kedves fiam, midön az kísértetekben türhetetlenkedel. és hogy ellenek álhass kétségben esel. azért is fel adod magadot az ellenségnek. holot avál igen meg bántod az Istent: mert mint ha nem biznál kegyelmiben. nem hogy olyan formán nyernék azt meg, de söt még az kételkedésért érdemetlenebé tészed magadot az Isten irgalmaságára. magadtól el is távoztatod az kegyelmet; magadot nagyob kísértetre adod, és az vétekben esel, nem így fiam, nem így kel cselekedni. az kísértetekben békeséges türőnek kel lenni, és varni alazatoságal az Isten⁶⁰⁷ kegyelmit az ki soha el nem hágy, hogy ha te először el nem hagyod.* meg is szabadit az kísértetektől, hogy ha

15

20

*non deseria nisi prius deseratur. deus. enim (nisi ipsi illius gratiae defuerint.) sicut coepit opus bonum, ita perficiet. operans velle. et perficere
 Conc. trid. ses, 6. C. 12.

álhatatosan állasz ellenek. vagy is kegyelmet ád azoknak meg győzésire. azt tud meg, hogy még az leg nagyob szentek is kísértetben voltak, és [87a:] még nagyobbban mint magad, szent pál kérvén az Istent⁶⁰⁸ hogy szabaditaná meg az kísértetektől, azt vevé válaszul. elég néked az én kegyelem. mert az én eröm, erőtlenség által vezetetik el*

30 Az második vétek. az melyben is esnek az iffiak az kísértetekben. az, hogy, midön egyszer történetből erőt veszen

*sufficit tibi gratia mea. nam virtus in infirmitate perficitur. 2. Cor 12.

25

30

⁶⁰⁴ * mulva [Beírás a sorvégi margón. 1744.]

⁶⁰⁵ [Sorvégen:] vé- [új sor elején:] végezéseket.,

⁶⁰⁶ kísértésétek [Utolsó t-g-ből javítva.] az urat, <m> nem

⁶⁰⁷ az Isten <g> kegyelmit [A margószövegben:] nisi <p> [?] ipsi

⁶⁰⁸ kérvén az Isten hogy [A tárgyrag valószínűleg íráshibából maradt el.]

rajtok az ellenség, ők azonnal az bátorságot el vesztik, fegyvereket le vetik, és magokat nem oltalmazván, minden kísértetektől meg hadgyák magokat győzni, oh Istenem micsoda vakság! azért hogy egyszer meg győzettek, tehát
⁵ meg adgyák nyomorultul magokat az ellenségnek. minek utánna sebbe estek. ismét viszá térnek, és minek utánna el vesztették volna az Isten kegyelmit, ismét hová továb jobban gerjesztik az⁶⁰⁹ ő haragját. nem hogy még csendesitnék az penitencia tartásal. nem ellenkezik ez, az okoságal?
¹⁰ Az Izraéliták egyben gyűlvén, hogy az benjámen nemzetségin boszut állanának, az lévitán tet vétekért, de meg győzetének, az első. és az második hartzon, noha sokal többen valának, mind azon által el nem veszték bátorságokat. hanem az Isten háza eleiben gyűlvén. őt ő előtte sirának.
¹⁵ böjtölének, imádkozának.⁶¹⁰ és áldozatokat tevének., hogy az ő haragját meg csendesithetnék. ez meg lévén, ismét fegvert fogának, és az harcra menvén, egész⁶¹¹ győzedelmet vének az ellenségén.*

*jud. 20.

Ez az példa fiam meg tanyit, mit kellesék cselekedni az
²⁰ kísértetekben. mert hogy egyszer meg győzettel, azért el ne esél. hanem kely fel mentől hamaréb. az Istenhez fordulván sirasad az magad nyomorúságát. kérj tőlle bocsánatot. enyhítsed haragját kérjed kegyelminek segittségit. és minek utánna penitentiát tartottál volna. öltözlél ismét
²⁵ fegyverben. az Isten nevében. és hartzoly sokal keményebben, mint sem az elöt. arra szolgállyon meg esésed, hogy mászor jobban magadra vigyáz. Cselekedgyél eképen édes gyermekem. és ha szerencsétlenségből, az vétekben találsz esni. kövesed hűségesen⁶¹² ezeket az intéseket.

VII Articulus

³⁰ Hogy mit kellesék azután cselekedni. midőn az kísértetet meg győzöd.

Rend szerént két vétekben szoktak esni azok az kísértet után [87b:] kik azt meg győzték. először mert arra nem vi-

⁶⁰⁹ az <Isten> ő haragját.

⁶¹⁰ imádkozának. és [im-és-ből javítva.]

⁶¹¹ egész [é-y-ből javítva;] győzedelmet [z-n-ből javítva.]

⁶¹² hűségesen [g-k-ből javítva.]

gyáznak hogy hálákat adnának⁶¹³ az Istennek, azö⁶¹⁴ segittségeivel valo gyözelemért. másodszor⁶¹⁵ arra nem készülnek. hogy az következő kisérteteknek is ellene állyanak, ez az két fogyatkozás tehát az oka. hogy olyan könnyen esnek más kisértetekben is. és hogy ujontában meg gyözetnek. először azért. mert az Isten azt akarja. hogy hálákat adgyunk jó téteményiért. másodszor, mert az ki nem vigyáz magára, hamar meg gyözetik az ellenségtől.

tehát az igen szükséges fiam, hogy midön valamely kisértetet meg gyösz, leg elsőben is köszönd meg az Istennek. adván hálákat néki az gyözelemért. meg is üsmérvén magadban hogy az, az ő munkája. és nem az tiéd; és hogy nála nélkül, ezerszer is meg gyözetnél volna.

Az következő kisérteteknek is ellene állására készítsed magadot. 1 fogad fel az istennek. hogy ezután is ellened fogsz állani. minden tehetségedel. 2. kerjed alázatosan. hogy meg ne vonnya tölled segittségit.

Ha pedig ugy történik, egy darab ideig nem lennél kisértetben. abban az csendeségben el ne bizad magadot. mert az mint sz. gergely mondgya. az ellenség csendeségben hadgya egy kevés ideig azokat. kiket sokat kisértet. azért hogy könnyebben meg lophasa őket. midön nem is tartanának tölle, és az vetekben ejtse hirtelen valo kisértettel.*. azért szüntelen vigyázz⁶¹⁶ magadra, kérjed minden nap az isten kegyelmit, és minden rossz gondolatokat ki vess az elmédből.

*saepe antiquus hostis postquam menti nostrae tentationis certamen inflixerit, ab ipso suo certamine ad tempus recedit non ut illatae malitiae finem praebeat, sed ut in corda quae per quietem secura reddiderit repente rediens facilius inopinatus irrumpat
S. Gregor. 52. moral. 16.

⁶¹³ [Sorvégen:] ad- [új sor elején:] adnának

⁶¹⁴ azö [az — későbbi beírásnak látszik a sorközben.]

⁶¹⁵ másodszor [d — megkezdett hosszú szárú betűből javítva;] az [elválasztás után nem folytatja.]

⁶¹⁶ vigázz [Elírás.]

VIII. Articulus

Példa,⁶¹⁷ hogy mikeppem kellesék az
kisértetek ellen állani

*longum iter
per praecepta.
breve et efficax,
per exempla.
seneca. epist. 6.

Egy régi auctor jól mondotta. hogy az példa leg rövideb,
és hasznosab uttya az tanulásnak*. azért igen szükséges
5 hogy egy néhányat adgyak olyanokat elődben, kik nemesi
modon hartzoltak az kísértetek ellen.

Az többi között szent hieronimust adom elődben például,
holot kísértetinek idejekór. olyan iffiu vala, valamint ma-
gad, nem is lesz soha annyi kísértetekben, mint ő volt. és
10 talám ő az Isten szolgálai között. ki iffiuságában leg töb kísérte-
tet szenvedet. áthatóságai ellenek álván, [88a:] meg is
győző őket, azért is elődben adom. minden ez iránt maga
felől való mondásit

Ez az szent, még iffiu korában, minek utánna az világi
15 életben töltötte volna, egy darab ideit, az Isten szolgálattya-
ra adá magát. tökéleteséggel való meg térésel munkálodvon
üdvességire, az világot el hagyá. az pusztában mene hogy őt
penitenciát tartana. és tellyeséggel az jó erkölcsre adná
magát. arra való nézve leg elsőben is jerusalembe mene.
20 meg látni az szent helyeket. onnét pedig az pusztában

Őt négy egész esztendeig lakván,⁶²⁰ nyomorult életet éle.
de még is olyan nagy kísértetekben vala. hogy méltó szá-
nakozásra.

Oh hányszor jöve az elmémbe. abban az nagy pusztában,
25 melynek lakását, az napnak szüntelen sütése irtoztatová teszi.
az roma városában való kies lakás. őt egyedül valék.⁶²¹ mert az
én lelkemnek keserősége. különös helyet kerestete velem. az én
meg változott testem. irtozék az sákban való létitől, minden nap
kesergék. és sirék, az pusztá földön fekvén. nyers füvet evém,
30 és vizet ivám, ebben az rabságban lévén, melyre adtam vala
magamot. hogy el kerülhetném az poklot. nem valának más
társaim, hanem az scorpiok, és az vad állatok. még is gyakorta

⁶¹⁷ * Példa, [Előtte halvány tintával írott nagybetű [⟨P⟩ vagy
⟨D⟩ ?]

⁶¹⁸ exusta [st — javítva.]

⁶¹⁹ reple⟨ta⟩[?]tus.

⁶²⁰ lakván, [k — utólag beírva egy másik, olvashatatlan betűre.]

⁶²¹ valék. [é — á-ból javítva.]

5 *ugy tetcék, mint ha romában az aszszonyok között volnék. az sok böjt miat el haloványodot. és meg változot vala az⁶²² ábrázatom. és még is, az elmémben ége az tisztátalan szeretet. az én testem erőllen, és olyan állapotban, mint ha már is halva láttam volna előttem, de érzetem még élni. és égni benne az tisztátalan gyönyörűségnek tűzét *.*

*. o quoties in eremo constitutus. in illa vasta solitudine quae exusta⁶¹⁸ solis ardoribus horridum monachis praebebat habitaculum. putavi me romanis interesse deliciis. sedebam solus. quia amaritudine repletus.⁶¹⁹ eram. horrebant sacco membra deformia. quotidie lacrymae. quotidie gemitus. et si quando repugnantem. carnem somnus imminens oppresisset. nuda humo vix ossa haerentia collidebam. de cibus vero et potu taceo cum etiam langentes monachi frigida aqua. utantur. et coctum aliquid accepipe luxuria sit. ille igitur ego qui ob metum gehennae tali me carcere damnaveram scorpionum tantum socius et ferarum saepe choris intereram puellarum. pellebant ora jejuniis et mens desideris aestuabat. in frigido corpore et ante hominem suum carne praemortua sola libidinum incendia bulliebant.
S. hiero. epist ad eustochium 22.

Látodé fiam micsoda kísértetekben vala ez az szent. de lásuk mint viselé magát.

10 *Ebben az nyomorult állapotban. meg fosztatva lévén minden emberi segittségtől, az jesus lábaihoz borulék, azokat köny hullatásimál öntözém . . és az testnek engedellenségít egy néhány héti böjtölésekel meg zabolázám, emlékezem arra hogy sokszor egész nap. és éttzaka kiáltoztam. ugy kérvén. az Istennek segittségít. és addig meg nem szüének az imádságtól. vervén az mellyemet. valamég az urtól csendeséget nem nyerek*.*
15 *ebből az szép példából meg tanulhatod mint kel az kísértetek ellen hartozni, de halgassad még mit mond.*

*. itaque omni auxilio destitutus. ad jesu jacebam pedes. rigabam lacrymis. crine tergebam. et repugnantem carnem hebdomadarum inedia subjugabam. meminí me clamantem diem crebro junxisse cum nocte. nec prius ac pectoris⁶²² cessare verberibus quam rediret Domino⁶²⁴ imperante tranquillitas. ibid.

[88b:] *Az Isten az én bizonyágom, hogy midön sok köny hullatásim után az szemeimet⁶²⁵ az égre fel emeltem volna. ugy tették mint ha az angyalokkal lettem volna. és igen nagy örömel éneklék, te utánnad oh' én Istenem, az te jó illatod után futunk.**
20

*et ut ipse mihi testis deus. post multas lacrymas post coelo inherentes oculos non nunquam videbar mihi agminibus interesse angelorum. et laetus gaudensque cantabam. post te in odorem ungentorum tuorum currimus ibid.

⁶²² az <ortzám> ábrázatom.

⁶²³ pectoris<us> [s (hosszú f) javítva b-ből.]

⁶²⁴ Doñõ

⁶²⁵ szemeimet [Második m-t-ből javítva.]

oh fiam micsoda pelda ez? nem csak csudálatos, de még oktatásodra is való. ebből három dolgot tanulhatsz. 1. hogy azon nem kel csudálkozni ha az kísértet reád jő, mivel ez az szent. sok böjtolési között, és minden rosra vivő alkalmazáságotól távul való létiben is, nagy kísértetekben vala sokáig. 2. meg tanyit mint kel ellene állani az kísérteteknek. példát ad az testnek sanyargatására. és imádkozni kel vala mint ő, alázatoságal. buzgoságal. és álhatatoságal. 3. hogy meg tanuljad, micsoda öröm és vigaszág követi az kísérteten való győzedelmet.

oh édes gyermekem. ? legyen mindenkor az elmédben ez az példa. midőn az kísértet reád jő, kövesd ezt az szentet. hullas köny hullatásokat. imádkozál. és le borulván az jesus lábaihoz, kerjed segítségit. és abban bizonyos légy, hogy csendeséget küld. örömet és vigasztalást ad. az mely arra indit tegedet, hogy ezután is állj az kísértetek ellen, és szolgáljad üdvözítődöt, minden tehetségédel⁶²⁶ való hűségel.

Tizedik Rész

Azokról az akadályokrol. az kik fő képen az gazdag iffiakot illetik

²⁰ K. Az gazdagság akadályé az iffiaknak üdvésegekre?
F. fiam az mely akadályokrol beszéltünk eddig, az közönséges minden renden lévő iffiaknak, de most azokrol szollok. kik kivált képen az gazdagságokot és az nemeséget illetik.

²⁵ Az mi az gazdagságot illeti, abban kéttség nincsen, hogy ne légyen akadály az üdveségre mivel az Isten fia maga mondgya. hogy az Isten szavának magvát, az meg fojtja az lélekben. nem engedvén hogy meg gyükerezék., és gyümölcsöt hozon*. ezek⁶²⁷ az szók, nem csak az idős emberekben tellyesednek bé. az kikben is az kívánság, és az gazdagságnak szeretete szoktak leg inkább uralkodni, hanem még az iffiakban is.

*luc. 8.

⁶²⁶ tehetségédel [d és l betű javítva.]

⁶²⁷ ezek [ek — beszúrás;] az szók, [k — sorközi beszúrás;] nem csak az [cs — az-ból javítva.]

[89a:] Nem szükség más bizonytságot keresni. hanem az mit minden nap⁶²⁸ látunk, holot rend szerént az gazdag iffiak, sokal roszab erkölcsüek, mint sem az más állapotban lévök, azt⁶²⁹ láttyuk csak az mulattságnak adgyák magokot, res-
 5 tek. ellenségi az munkának, az elméjek mindenkor az hejában valóságban vagyon. az nagyság, szerencse, és az gazdagságok után sietnek, kevélyek, másokot meg vetnek, engedetlenek. akár mely szent intéseket is bé nem vesznek. sok féle rosz erkölcsökre hajlandok. és az rosz cselekedetekre
 10 alkalmatosok: ellenben pediglen láttyuk az szegény iffiaot, (vagy az kik jobbacskán birják magokot.) hogy azok Isten félök, az üdveségért munkálodnak., az jó erkölcsben elő mennek, az resztséget kerülik, az dolgot szeretik. az oktatásokot keresik, azokat örömel bé veszik. hasznokra is fordittyák
 15 az vétektől el távoznak, vagy is abbol ki térnek hogy ha abban estek. és ekképen magokra veszik az Isten áldását. az ki is örömetst jól téssen az alázatosokal. és azokal kik ötöt félik *. ellenben pedig meg veti az kevélyeket *⁶³⁰ és azokat az kik hatalmokban biznak, és az kik dicselkednek gazdagsagokban *

fiam azért mondom ezeket néked, hogy ha az Isten gazdagságban hozot ez világra, vigyáz hogy az gazdagságod⁶³¹ oka ne légyen kárhozatodnak. mint sokaknak. mert az kristusnak ez az szava minden nap bé tellyesedik *hogy nehéz az gazdagoknak üdvezülni* *. azért harom dologra vigyázz

1. Azt el kel hitetni magadal. az mint igaz is. hogy az gazdagságod nagyon árthat üdveségednek. ha magadra nem vigyász, és ha azt hasznos helyre nem költöd.

2. Meg kel üsmérned azokat az akadályokot. hogy meg örizhesed magadot azoktól. ihon vannak némellyek, kik csak tégedet illetnek, az kevélység, engedetlenség, resztség, az gyönyörüségnek szeretete. az rosz társaság. az embereknek hizelkedése. mind ezektől örized magadot.

⁶²⁸ * nap [Beszúrás. 1744.]

⁶²⁹ * azt [Beszúrás. 1744.]

⁶³⁰ * kevélyeket [Első e-é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

⁶³¹ * gazdagságod [Szóvégi d-t-ből javítva. 1744.]

* prov. 28.
 * jacob. 4.
 * psal. 48.

* lucae. 18.

Légy alázatos az gazdagságban. meg emlekezvén sz. agoston mondásáról. hogy az, kevéséget szül. és mint hogy minden gyümölcsnek vagyon magános férge, az gazdagságnak is vagyon, mely az fel fuvalkodtság, és az maga hittség*. hogy meg alázhassad ezt az kevéséget. gondold

* nihil est quod si generent divitiae quomodo superbiat. omne pomum, omne lignum habet vermen suum. vermis divitiarum superbia est. S augst serm. 5. de verbis domini.⁶³³

meg egy felől az veszedelmet az melyben vét ha az Istent meg bántod. és magadot el veszed. más felől micsoda szamot kel azért adni. hogy ha aval jól⁶³² élszé. de miben dicsekedel? az gazdagságban, az mellyet [89b:] az Isten egy szem pillantásban el vehet tölled,? és⁶³⁴ az mellyel, az mint az bölcs mondgya.* igazán valo gazdagságot nem szerezhethz. mellyek ezek. az elme. az bölcseség. és az jó erkölcs, hogy ha pedig ezek nélkül szükölködöl, olyan lész mint az gazdagon fel ékesitetet paripa, de az ki az héjával csak oktan állapot marad.

Légy engedelmes, és vegyed kedvesen. mikor oktatnak. és intenek.⁶³⁵ el hitetvén azt magaddal, hogy mentöl nagyob és gazdagab vagy, annál nagyob szükséged vagyon az oktattatásra, mert inkább meg csalatkozhatol.* és abbol nagyob következik, mint mikor az szegény vét.

Örized magadot. az gyönyörködtetéstől, mely az rosz kívánságtól származik. arra emlékezel meg, hogy az tisztaság, mindenkor veszedelemben forog, az gazdag házánál. mert az gyenge⁶³⁶ eledel., az cifra köntös, az puha ágy, és más egyéb alkalmatoságok miat. nagy veszedelemben forog, ha magadra nem vigyász, halgasad mit mond az prophéta. *jaĵ tinéktek. gazdagok. kik elephánt tetemből csinált nyoszolyában alusztok. kik valogatot bárányokkal laktok, kik az bort nagy pohárból iszátok. és drága kenetel kenitek magatokat, és nem szánnyatok az szegényeket.** az Isten fia azt mondgya.

⁶³² * jól<éltél> élszé. [élszé<éltél> fölé írva 1744-ben;] de miben [b – javítva.]

⁶³³ doni.

⁶³⁴ és az [é – a-ból javítva.]

⁶³⁵ intenek.<h> el hitetvén

⁶³⁶ gyenge eledel., [g – e-ből javítva.]

*prov. 17.

*prov. 28.

* Amos. 6.
* lucae. 6.

jaj néktek gazdagoknak. mert el veszitek az ti vigasztalásokat.*

Ne hagyjad magadot meg csalatni, az hizelkedésel. holot az gazdagsággal jár az hizelkedés, az meg is ronttya az elmét. fő képpen az iffiak elméjit. valamint egy nagy sz. mondgya.* valamit dicséretedre mondanak. annak hitelt

*adulorum quae assentationes, et noxia blandimenta fallaciae velut quaedam pestes animae fuge. nihil est quod tam facile corrumpat mentes hominum.
S. hiero. epist ad celantiam

ne adgy, mert vagy olyan állapotrol dicsérnek, az mely nem érdemel dicséretet. ugy mint nemzetségedről, gazdagságodrol, szép magad viseléséről. vagy pediglen olyanrol, az mely benned fel nem találtatik, ugy mint tudományodrol. okoságodról. és jó erkölcsödről, vagy ha benned vannak is, de nem tölled vannak., azért az elsőben dicsekedned hejában valóság. az másodikában bolondság.

Az harmadik akadályt is előben adom, hogy meg orizhessed magadot attol az veszedelemtől, melyben veti az gazdagság üdveségedet. az nem egyéb, hanem hogy tudgy jól élni gazdagságodal. aztot üdveségedre fordítván, ez irant neked más tanácsot nem adok. hanem az mit sz. páll ad thimotheus⁶³⁷ eleiben azoknak az kik gazdagok ez [90a:] világon, meg mondgyad hogy fel ne fuvalkodgyanak elméjekben. és reménségeket ne vessék bizonytalan gazdagságokban. hanem az élő Istenben ki bővségel meg ad nekünk mindeneket⁶³⁸ az mi táplálásunkra; hogy egyebekel jól tegyenek. hogy gazdagok legyenek jó cselekedetekben, hajlandok legyenek az adakozásra., hajlandok az egyebekel valo nyájaskodásra. hogy mint egy kincset szerezenek magoknak. jövedőre valo jó fundamentomat. hogy el vegyék az örök életet* látod fiam micsoda rendet szab az szent lélek az gazdagnak. hogy mi képen élyen gazdagságával, ekképen is kel cselekedned, ha azt nem akarod hogy el vesziesen. mind ezek után halgasad mit mond sz. Cypriánus hogy az nagy jóság, nagy kísértet, ha az jövedelmet szentül nem költik, és hogy mentől gazdagab

*1. tim. 6.

⁶³⁷ thimotheus [timotheusból javítva; t betűt h-ra javította, h elé újra leírta a t-t.]

⁶³⁸ mindene(ke)ket [Törlés tollhiba miatt.]

valaki⁶³⁹ az jóságban. annál inkább tartozik hogy azt büneinek meg váltására fordítsa, és nem az bűnöknek szaporítására.*

*.tentatio est patrimonium grande., nisi ad usus bonos census operetur. ut patrimonio suo unus quisque locupletior magis redimere debeat. quam augere delicta.
S. Cyrpr. lib de habitu virginum.

Tizen egyedik Rész

Azokról az akadályokrol melyek az nemeseket illetik

⁵ K Lehető az, hogy az nemeség akadályára legyen az üdveségnek?

F. fiam azt nem akarom ebből ki hozni, hogy az nemeség ellenkezék az jó erkölcsel, de a val meg nem bántom az igazságot ha azt mondom, hogy az kicsoda rossz élnek sokan az nemeséggel. hogy az nagy akadályára vagyon üdveségeknek. és gyakorta az okozza kárhozattyyokot.

¹⁰ Csak egy kevésé vizsgál meg az nemesek életit. meg látod ezt az igazságot., és nyilvánosságosan meg üsmérheted. hogy nincsen olyan rend az ki ugy meg légyen romolva. se tellyeseb rossz erkölcsel, mint az nemesi rend.

¹⁵ Mert abban meg látod uralkodni azt az kevélységet. az ki mindeneket meg vét., és magoknál mindeneket aláb valonak tartanak* minden elméjeket az nagyra vágyásban. az előmenetelben foglallják. az magok gyönyörködtetésiben járnak, az mértékletlenségnek szeretői, bátran és szemtelenül. dicsekednek rossz cselekedetekkel. irigyek, csak az magok hasznokot keresik, csak magokot szeretik, igazságtalanok, erőszakosok. kemények, és gyakorta kegyetlenek is másokhoz., és fő képpen az magok allattok valojokhoz. türhetetlenek, és haragosok. szitkozodok, káromlok. boszu állok mod nélkül, nem akarván el szenved-[90b:]ni leg kisebb meg bántást. sokszor még azt is csak magokban gondollyák hogy meg bántodtak oh Istenem kicsoda élet ez? olyan emberek-től, az kik az keresztényi vallásban vannak.

²⁰ És az mi ezt az rendet nyomorultabá tészti. az egy mást fegyverre való hívás. ez az rossz⁶⁴⁰ indulat oly igen uralkodik benne. hogy életekben nincsen olyan szem pillantás, az

⁶³⁹ * valaki [ki — beszúrás. 1744?]

⁶⁴⁰ az rossz <u> indulat oly igen uralkodik [igen i.-je javítva.]

melyben készek ne volnának meg verekedni leg első meg bántodásért. ez az indulat is tartya oket az halálos vétekekben. nem is beszéllek arról mely keveset gondolnak az válsal. micsoda szabad, és Istentelen életet élnek, és hogy

5 mennyin vannak olyanok. kik az Istennek azt mondgyák, valamint az Istentelenek az sz. írásban. távozál el mi tölünk. mert az te utaidnak üsméretiben nem gyönyörködünk. vallyon micsoda az mindenható Isten. hogy tisztellyük ötet. avagy mit használunk véle. ha ő néki esedezünk.*

* job. 21.

10 Nem méltóé az szánásra, hogy az keresztényeknek leg szeb része, ugy meg vagon romolva. és hogy az nemeség, mellyet az jó erkölcsnek meg jutalmaztatására adnak. az kut feje legyen az rosz erkölcsnek, leg nágyob részint valo nemeseknek. sokal job volna. ha aláb valo rendüek volnának. valamint is mondgya egy nagy auctor, hogy mit használ

15 nagy lenni az emberek elöt, ha az Isten elöt nyomorult és meg vettetet vagy, hogy⁶⁴² az emberektöl becsültesél., és az Istentöl meg vettesél. parancsolni⁶⁴³ az ártatlanoknak. és rabja lenni, az magad rosz indulatinak* egy szoval boldog

* quid prodest quod liber⁶⁴¹ est in natura qui servus est in conscientia. videmus extrinsecus generis nobilitate te sublimes. intrinsecus generis infirmitate de generis, innocentium dominos. et criminum servos. Euseb., emiss homi. 3. de paschate.

20 lenni ezen az világon, egy kevés ideig. az másikan pedig örökké valo nyomoruságban. és még azok közöt lenni. kik ezeket fogják örökké kiáltani, mit használt nekünk az kevélység.? és az kérkettséggel valo gazdagságok nekünk mit használtak. el multanak mind ezek. mint az árnyék,

25 nyomorultak. miért tévelyedtünk volt el az igazságnak uttyárol*.

sap. 5.

Oh édes gyermekem. mint hogy nemesi rendből vagy, arra kénszeritlek. gondolkodgyál magadrol. és arról az veszedelemről, melyben veti nemeséged üdveségedet; az magad

30 rendedben ne bizál, hanem még attol fély, hogy az veszedelmedre ne légyen, mert mentöl nagyob renden valo vagy,⁶⁴⁴

⁶⁴¹ liber<t> est

⁶⁴² * hogy [ha-ból javítva; gy — beszúrás, o — a-ból javítva. 1744?]

⁶⁴³ * parancsolni [ni — beszúrás a soreleji margóra, elválasztás után. 1744?]

⁶⁴⁴ vagy, <na> annál nagyob

annál nagyobb kötelességgel tartozol jó erkölcsű lenni, azért hogy meg oltalmazhassad magadot., az rendedet követő veszedelemtől, munkálkodgyál az jó erkölcsben való gyara[91a:]podáson, és minden tehetségedel azon légy, hogy

5 nemeséged ne legyen oka kárhozatodnak. valamint hogy oka sokaknak, erre való nézve kövessed ezeket az intésimet.

1 Jól meg kel azt tudnod milegyen az igaz nemeség, mert az. meg válhatatlan az jó erkölcstől, az jó erkölcs által is kel azt meg tartani, holot attol vette eredetit. attyáidnak.,

10 szép CSelekedetek meg jutalmaztatására adták, ha őket követed az jó erkölcsben. az nemes nevet meg érdemled, ha pedig őket nem követed, nemeséged nem igazán való, és csak olyan mint álom.

2. Azt is tud meg, hogy az emberektől rendeltetet nemeségen kivül is, vagyon⁶⁴⁵ még egy mennyei nemeség, az ki sokal fellyeb való az másikánál. az mellyet is kegyelem által kel meg nyerni. mivel ha azért vagy nemes, hogy⁶⁴⁶ szüléid azok voltanak. micsoda nagy nemeség⁶⁴⁷ az Isten fiává lenni, és az ő országát. az kristus jesusal birni, ez, fiam, ez, az

20 igazán való nemeség, ha erre igyekezel, igazán való nemes vagy, de ha nem, akár micsoda nemes légy az emberek előtt, de az Isten előtt utálatos, és nyomorult lész.

3. fiam ez így lévén, ne légy kevély, és kérkedékeny, nemeségedel. *rosz nemes az, az ki magát meg vetteti az Istentől,*

25 *kevélységiért**. de sőt még annál alázatosab légy, hogy⁶⁴⁸ nemes vagy. valamint az böles mondgya *hogy mentől nagyobb vagy, annál inkább alázd meg magadot. és így kedves lész az Isten előtt** halgassad micsoda szép intéseket ad sz. hieronimus az nemeseknek. *hogy magadot másoknál eléb valonak*

30 *ne tarttsad, az te nemeségedért. és másokat meg ne vess azért hogy nem nemések. mert az mi vallásunkban. nincsen személy válogatás. sem az nagy renden lévőket nem tekintí, hanem az életet, az Isten előtt nincsen más nemeség, hanem hogy az véték-*

* mala nobilitas, quae semper superbi- am apud deum reddidit igno- bilem. S. Augst. serm. 127.

* Eccl 1. 3.

⁶⁴⁵ * vagyon [on — beszúrás. 1744.]

⁶⁴⁶ * hogy szüléid azok [hogy . . . azok — beszúrások. 1744.]

⁶⁴⁷ nemeség <az.> az [Törlés tollhiba miatt.]

⁶⁴⁸ hogy <nagyob> nemes [nemes <nagyob> fölé írva.]

nek ne szolgálj. ez az nagy nemeség az Isten előtt, hogy tellyes légy jó erkölcsökel.*. oh mely szép. és szükséges intés ez az nemeseknek.

*nulli te unquam de generis nobilitate praeponas. nec miseriore quosque. aut humili loco natos te inferiores putes. nescit religio nostra personas accipere. nec conditiones hominum. sed animos inspicit singulorum.⁶⁴⁹ servum et nobilem de moribus pronunciat. sola apud Deum libertas est. non servire peccatis, summa apud Deum est nobilitas. clarum esse virtutibus.
S. hiero. epist ad celantiam.

4. visgáld meg micsoda rosz erkölcs közönségeseb az
5 nemesek között, és oltalmazad magadot attol. némellyeket már meg mondtam. azért kérjed az Isten kegyelmit minden nap. meg emlekezven arról. hogy az Isten igazsága keményeb lesz az fő rendekhez. és az nemesekhez. és hogy az ő vétkek. keményebben büntettettek⁶⁵⁰ meg, mint
10 sem az másoké.

5. Cselekedgyél úgy, hogy az te nemeséged az jó erkölcsre szol-[91b:]gállyon néked.

K. Miképpen lehesen az?

15 F. fiam az meg lehet két féle képen, először, ha jó erkölcsű nemes vagy, az te jó erkölcsöd mint egy kedveseb léssen az Isten előtt, valamint sz. bernárd mondgya. hogy noha Isten előtt személy válogatás ne légyen, de mind azon által az nemesben. az jó erkölcs ő előtte kedveseb* és így

*minime quidem deus est acceptor personarum. nescio tamen quo pacto. virtus in⁶⁵¹ nobili plus placet. S. bern. epist ad sophiam.

20 nemeségednek az jó erkölcsre kel fordítani tégedet. másodszor. az te példa adásod sokkal hasznosab mások előtt. az te beszédid foganatosabbak lesznek. midőn valakit jora intesz.⁶⁵² abban modod léssen inkább hogy az nyomorultakat meg segittsed, az veszekedést meg csendesitheted. édes fiam ezeket követvén, az Isten meg áldgya nemeségedet. és
25 mind ő előtte, mind az emberek előtt. igazán való⁶⁵³ nemes léssesz.

⁶⁴⁹ singulo(rum,)rum.

⁶⁵⁰ büntettettek [Szóvégi n - e-ből javítva.]

⁶⁵¹ in (nobl) nobili

⁶⁵² intesz. [t - hosszú f-ből javítva.]

⁶⁵³ való (m) nemes